

Regeringens proposition

1984/85: 199

om radio- och TV-sändningar i kabelnät;

beslutad den 11 april 1985.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

BENGT GÖRANSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas frågor om lokala kabelsändningar av ljudradio- och TV-program till allmänheten. F. n. gäller att sådan verksamhet inte får bedrivas av andra än programföretagen inom Sveriges Radio-koncernen och ett mindre antal tillståndshavare som av regeringen berättigats att vidareända program från satelliter i fast trafik med stöd av en provisorisk lag. Deras tillstånd gäller bara till 1985 års utgång.

Genom propositionen sker en betydande utvidgning av möjligheterna att få sändningstillstånd.

Varje sändningstillstånd skall avse ett visst område, normalt högst en kommun.

Kabelsändningar uppdelas i vidareändningar av programkanaler från satelliter i fast trafik – satellitsändningar – och tillståndspliktiga sändningar av annat slag – egensändningar. Tillstånd till satellitsändningar skall kunna ges till var och en som förfogar över ett kabelnät (nätinnehavare) och till s. k. lokala kabelsändarföretag, i princip ett i varje kommun. Nätinnehavare och lokala kabelsändarföretag skall vidare kunna få tillstånd att upplåta kanaler i ett kabelnät åt andra för egensändningar. Tillstånd att själva bedriva sådana sändningar skall däremot endast de lokala kabelsändarföretagen kunna få.

Med ett lokalt kabelsändarföretag avses en svensk juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och i vilken ingår företrädare för olika intressen och meningsriktningar inom tillståndsområdet.

Särskilda regler föreslås med avseende på de sända programmets innehåll. Reglerna avser yttrandefrihetsbrott, våldsskildringar och pornografiska program samt kommersiell reklam och sponsrade program. Tillstånd skall kunna återkallas enligt närmare regler.

Frågor om lokala kabelsändningar såsom tillstånd och återkallelser prövas av en särskild statlig myndighet, kallad kabelnämnden. Nämndens beslut skall kunna överklagas till domstol.

Verksamheten föreslås reglerad i en särskild lag om lokala kabelsändningar vilken träder i kraft den 1 januari 1986.

Lagförslagen i denna proposition har granskats av lagrådet. Propositionen innehåller därför tre huvuddelar: Lagrådsremissen (s. 9), lagrådets yttrande (s. 75) och föredragande statsrådets ställningstagande till lagrådets synpunkter (s. 88).

För att få skälen till lagförslagen helt klara för sig måste läsaren ta del av alla tre texterna.

Propositionens lagförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i radiolagen (1966: 755)

Häriigenom föreskrivs att 5 § radiolagen (1966: 755)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

De företag som regeringen bestämmer (programföretag) ha rätt att sända radioprogram i rundradiosändning från sändare här i landet.

Varje programföretag avgör ensamt vilka radioprogram som skola förekomma i rundradiosändning som företaget anordnar. Härvid skall programföretaget iakttaga bestämmelserna i 6 § och 7 § andra stycket.

Radioprogram i rundradiosändning som har upptagits trådlöst på centralantennanläggning får utan särskilt tillstånd sändas vidare till mottagare inom fastighet som är ansluten till anläggningen.

Om rätt att sända *program* i vissa lokala rundradiosändningar finns särskilda föreskrifter i närradiolagen (1982: 459).

Om rätt att sända *ljudradioprogram* i vissa lokala rundradiosändningar från radiosändare finns särskilda föreskrifter i närradiolagen (1982: 459).

Om rätt att sända radiotidningar finns föreskrifter i lagen (1981: 508) om radiotidningar.

Om rätt till rundradiosändning från trådsändare av sådana radioprogram som har tagits emot från en satellit i fast trafik finns föreskrifter i lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning.

Om rätt att sända program i lokala rundradiosändningar från trådsändare finns särskilda föreskrifter i lagen (1985: 000) om lokala kabelsändningar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

2 Förslag till

Lag om lokala kabelsändningar

Häriigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § I denna lag finns föreskrifter om trådsändningar av radioprogram i lokala rundradiosändningar (lokala kabelsändningar).

2 § I lagen förstås med radiosändning, trådsändning, rundradiosändning och radioprogram detsamma som i radiolagen (1966: 755). Vidare förstås med

kabelnät: anläggning för lokala kabelsändningar.

¹ Lagen omtryckt 1972: 240.

² Senaste lydelse 1984: 114.

kanal: det genom frekvensangivelse eller på annat därmed jämförligt sätt särskilt bestämda utrymme i ett kabelnät som behövs för sändning av radioprogram.

programkanal: det samlade utbud av radioprogram som under en gemensam beteckning sänds i en kanal.

vidaresändning: samtidig och oförändrad återutsändning av en sändning.

satellitsändning: vidaresändning av programkanaler från satelliter i fast trafik.

egensändning: sändning av annat slag än vidaresändning.

3 § Frågor om lokala kabelsändningar prövas av en för hela landet gemensam kabelnämnd. Nämnden skall även utöva tillsyn över verksamheten med lokala kabelsändningar.

4 § För lokala kabelsändningar krävs tillstånd om det inte är fråga om

1. vidaresändningar enligt 5 § tredje stycket radiolagen (1966:755) eller
2. sändningar som enbart kan tas emot i bostäder och som inte når fler än femtio bostäder.

5 § Varje tillstånd skall avse ett visst område. Detta område får omfatta högst en kommun.

Om det finns särskilda skäl får kabelnämnden dock besluta att ett tillstånd skall avse två eller flera kommuner eller delar av dem.

6 § Tillstånd kan ges till

1. den som äger eller annars förfogar över ett kabelnät, om denne är svensk medborgare, svensk juridisk person eller utlänning som har hemvist i Sverige (nätinnehavare) och

2. en sådan svensk juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och i vilken ingår företrädare för olika intressen och meningsriktningar inom tillståndsområdet (lokalt kabelsändarföretag).

7 § Tillstånd att bedriva lokala kabelsändningar får avse satellitsändningar och egensändningar.

8 § Nätinnehavare och lokala kabelsändarföretag kan få tillstånd till satellitsändningar.

Lokala kabelsändarföretag kan få tillstånd till egensändningar.

9 § Nätinnehavare och lokala kabelsändarföretag kan få tillstånd att upplåta kanaler åt andra för egensändningar.

10 § Nätinnehavare som har fått tillstånd är skyldig att kostnadsfritt tillhandahålla en kanal i kabelnätet för lokalt kabelsändarföretags egensändningar av televisionsprogram.

Om det i ett kabelnät eller i någon del av det finns endast ett litet antal kanaler, får kabelnämnden medge undantag från skyldigheten enligt första stycket. Ett sådant undantag gäller intill dess ytterligare en kanal kan utnyttjas i nätet.

11 § Den, som har fått tillstånd till satellitsändningar eller till upplåtelse av kanaler, är skyldig att se till att de boende i fastigheter som ansluts till kabelnätet på ett tillfredsställande sätt kan ta emot radioprogram som sänds med stöd av 5 § första stycket radiolagen (1966:755) och som vid tillståndensperiodens början är avsedda att tas emot inom tillståndsområdet.

Om skyldighet att tillgodose mottagning av ytterligare radioprogram kan komma i fråga vid omprövning av tillståndet, skall sökanden alltid vara

förbehållen rätt att själv för televisionssändningar förfoga över minst två kanaler i kabelnätet eller, om endast en kanal återstår, denna.

12 § Tillstånd får ges endast om sökanden kan förväntas fullgöra de ekonomiska förpliktelser som följer med den avsedda verksamheten.

13 § Tillstånd till satellitsändningar eller till upplåtelse av kanaler får ges endast om sökanden i god tid har berett dem som berörs av sändningarna tillfälle att framföra sina synpunkter på den avsedda verksamheten.

14 § Innan tillstånd till satellitsändningar eller till upplåtelse av kanaler meddelas skall kabelnämnden bereda den eller de kommuner, inom vilka sändningarna avses äga rum, tillfälle att yttra sig.

15 § Satellitsändningar och egensändningar får inte förekomma i samma kanal eller i en kanal i vilken vidareändningar enligt 5 § tredje stycket radiolagen (1966:755) förekommer. Ett lokalt kabelsändarföretag och en- var som har fått sändningsrätt genom upplåtelse skall bedriva sina egen- sändningar i särskilda kanaler.

Egensändningar inom ett tillståndsområde får inte innehålla vidareända radioprogram som vid samma tillfälle vidareändras inom ett annat till- ståndsområde utanför kommunen eller det större tillståndsområde som kabelnämnden kan ha fastställt.

16 § Inom en kommun eller det större tillståndsområde som kabelnäm- den kan ha fastställt får viss del av överföringen ske genom radiosändning.

17 § Ett tillstånd får meddelas för högst tre år.

18 § För lokala kabelsändningar gäller inte 6 och 7 §§ radiolagen (1966:755).

Satellitsändningar

19 § Tillstånd till satellitsändningar innebär rätt till vidareändning av programkanaler från satelliterna.

Tillståndshavaren skall hålla kabelnämnden underrättad om vilka pro- gramkanaler han vidareändrar.

20 § Tillståndet till satellitsändningar får återkallas, om tillståndshavaren

1. inte längre uppfyller kraven enligt 6 § 1 eller 2 eller
2. har brutit mot föreskrifterna i 10 §, 11 § första stycket eller 15 § första stycket.

21 § Kabelnämnden får förbjuda vidareändring av en programkanal från satellit för en tid av högst ett år, om

1. det i programkanalen vid ett flertal tillfällen har förekommit program eller programinslag som innefattar hot mot eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse eller som innehåller en skildring av sexuellt våld eller tvång eller grovt våld mot människor eller djur,

2. programkanalen har varit ensidigt inriktad på våldsskildringar eller pornografiska program eller

3. det i programkanalen under en längre tid och i betydande omfattning har förekommit sådan kommersiell reklam som måste anses riktad särskilt till svenska konsumenter.

Det sagda gäller dock endast om kabelnämnden med hänsyn till överträ- delsernas art och programkanalens karaktär och inriktning finner att ett förbud för programkanalen är godtagbart från yttrandefrihets- och infor- mationsfrihetssynpunkt.

22 § Kabelnämnden skall, i den utsträckning som behövs för efterhandsgranskning av programkanaler från satelliter som vidareändas i landet, se till att programkanalerna spelas in och att inspelningarna bevaras.

Egensändningar av lokala kabelsändarföretag

23 § Tillstånd att bedriva egensändningar innebär även rätt att ställa sändningstid till förfogande för annan.

Varje lokalt kabelsändarföretag skall vid utövandet av sin sändningsrätt sträva efter vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.

Företaget skall hålla kabelnämnden underrättad om i vilka kanaler det avser att bedriva egensändningar.

24 § Tillståndet att bedriva egensändningar får återkallas, om det lokala kabelsändarföretaget

1. inte längre uppfyller kraven enligt 6 § 2.
2. har brutit mot 15 §,
3. har bedrivit sändningar utan att behörig programutgivare funnits,
4. har sänt program som innehållit en skildring av sexuellt våld eller tvång eller en närgången eller utdragen skildring av grovt våld mot människor eller djur, om inte sändningen har varit försvarlig med hänsyn till syftet och sammanhanget samt omständigheterna i övrigt.
5. har sänt pornografiska program,
6. har medgett kommersiell reklam eller gjort reklam för egen kommersiell verksamhet i sändningarna eller
7. har sänt program eller programinslag, om pengar eller annan egendom har ställts till förfogande på villkor att programmet eller inslaget sänds.

Tillståndet får också återkallas, om företaget har sänt ett program som i en lagakraftägande dom har befunnits innefatta yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i lokala kabelsändningar. Innan en sådan dom har vunnit laga kraft får tillståndet återkallas interimistiskt.

Egensändningar i upplåtna kanaler

25 § Tillstånd till upplåtelse av kanaler i ett kabelnät innebär rätt för tillståndshavaren att genom avtal medge annan att ensam bedriva egensändningar i en kanal. Medgivandets verkan förfaller om det tillstånd som enligt 9 § meddelats för upplåtaren upphör att gälla.

Medgivande att bedriva egensändningar får ges endast till svensk medborgare, svensk juridisk person eller utlänning som har hemvist i Sverige.

Tillståndshavaren skall hålla kabelnämnden underrättad om hur många kanaler som han upplåter och till vem upplåtelse sker.

26 § Upplåtelse av kanal bör ske genom skriftligt avtal.

Tillståndshavaren får i fråga om sändningarnas innehåll inte föreskriva annat än att detta skall vara förenligt med gällande lagstiftning.

27 § Kabelnämnden får besluta att den som bedriver egensändningar i en upplåten kanal skall upphöra med sändningarna, om han

1. inte längre uppfyller kraven enligt 25 § andra stycket.
2. har brutit mot 15 §,
3. har bedrivit sändningar utan att behörig programutgivare funnits,
4. har sänt program som innehållit en skildring av sexuellt våld eller

tvång eller en närgången eller utdragen skildring av grovt våld mot människor eller djur, om inte sändningen har varit försvarlig med hänsyn till syftet och sammanhanget samt omständigheterna i övrigt.

5. har sänt pornografiska program,

6. har medgett kommersiell reklam eller gjort reklam för egen kommersiell verksamhet i sändningarna eller

7. har sänt program eller programinslag, om pengar eller annan egendom har ställts till förfogande på villkor att programmet eller inslaget sänds.

Beslut att sändningarna skall upphöra får också fattas om den som bedriver dessa har sänt ett program som i en lagakraftgående dom har befunnits innefatta yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i lokala kabelsändningar. Innan en sådan dom har vunnit laga kraft får kabelnämnden interimistiskt besluta att sändningarna skall upphöra.

Beslut enligt första stycket 2–7 och andra stycket får avse en tid om högst ett år.

28 § Om beslut enligt 27 § har meddelats skall tillståndshavaren genast se till att egensändningarna upphör. Tillståndshavaren får under tid som bestämts enligt nämnda paragraf ej medge att sändningarna återupptas.

29 § Tillstånd att upplåta kanaler för egensändningar får återkallas, om tillståndshavaren

1. inte längre uppfyller kraven enligt 6 § 1 eller 2 eller

2. har brutit mot 10 §, 11 § första stycket eller 28 §.

3. har brutit mot 25 § första stycket genom att medge flera sändningsrätt i samma kanal.

Avslutande bestämmelser

30 § Kabelnämndens ordförande och vice ordförande skall vara lagfarna och erfarna i domarvärv.

31 § Om avgifter i ärenden om lokala kabelsändningar gäller särskilda bestämmelser.

32 § Kabelnämnden får återkalla ett tillstånd enligt denna lag, om tillståndshavaren inte betalar avgift i ärende om lokala kabelsändningar inom föreskriven tid och tillståndshavaren förelagts att betala avgiften vid påföljd att tillståndet annars kan återkallas.

33 § När ett tillstånd enligt denna lag återkallas får kabelnämnden bestämma en tid om högst ett år inom vilken nytt tillstånd inte kan ges.

34 § Den som bedriver egensändningar skall på uppmaning av kabelnämnden tillstålla nämnden sådan inspelning som avses i lagen (1985: 000) – – –. Om han inte rättar sig efter en sådan uppmaning kan nämnden förelägga vite.

35 § Kabelnämndens beslut enligt 5, 6, 8 och 9 §§, 10 § andra stycket, 17, 20, 21, 24, 27, 29, 32 och 33 §§ får överklagas hos kammarrätten genom besvär. Andra beslut enligt denna lag får ej överklagas.

Beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte annat förordnas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.
2. Tillstånd enligt lagen får inte ges för tid under vilken sökanden bedriver sändningar med stöd av lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning. Den som bedriver sådana sändningar får ej heller medverka i ett lokalt kabelsändarföretags egensändningar eller själv bedriva egensändningar i upplåtna kanaler.
3. Sammanslutning som bedriver sändningar, för vilka bestämmelserna i lagen (1978: 479) om försöksverksamhet med närradio gäller, får inte samtidigt medverka i ett lokalt kabelsändarföretags egensändningar eller bedriva egensändningar i upplåtta kanaler.

3 Förslag till

Lag om ändring i närradiolagen (1982: 459)

Härigenom föreskrivs att punkt 3 i övergångsbestämmelserna till närradiolagen (1982: 459) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

3.¹ Sådana försök med trådsändningar av televisionsprogram, som pågår vid utgången av juni 1982, får äga rum även därefter, dock längst till utgången av år 1985.

För dessa sändningar skall de äldre bestämmelserna gälla.

Föreslagen lydelse

3. Sådana försök med trådsändningar av televisionsprogram, som pågår vid utgången av juni 1982, får äga rum även därefter, dock längst till utgången av mars 1986.

Denna lag träder i kraft fyra veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning

Härigenom föreskrivs att övergångsbestämmelserna till lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag träder i kraft den 15 april 1984. Lagen gäller till utgången av år 1985.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 15 april 1984. Lagen gäller till utgången av mars 1986. Tillstånd enligt 2 § får dock inte meddelas efter utgången av år 1985.

Denna lag träder i kraft fyra veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse 1983: 1082

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-02-21

Närvarande: statsrådet I. Carlsson, ordförande, och statsråden Lundkvist, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Göransson

Lagrådsremiss om radio- och TV-sändningar i kabelnät

---

1 Inledning

Regler för eter- och trådsändning av ljudradio- och TV-program finns i radiolagen (1966: 755, omtryckt 1972: 240, ändrad senast 1984: 114). Ytt randefriheten i radio och TV regleras i radioansvarighetslagen (1966: 756). Till radiolagen ansluter bl. a. lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning.

Den 20 augusti 1982 tillkallades en kommitté (U 1982: 07) med uppdrag att utreda vissa massmediefrågor¹. De ursprungliga utredningsdirektiven (Dir 1982: 62) ersattes den 23 februari 1983 i sin helhet med tilläggsdirektiv (Dir 1983: 19). Kommittén, som antog namnet massmediekommittén, avgav den 16 augusti 1984 betänkandet (SOU 1984: 65) Via satellit och kabel. Betänkandet har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels kommitténs sammanfattning av betänkandet som *bilaga 1*, dels de lagförslag som läggs fram i betänkandet som *bilaga 2*, dels en förteckning över remissinstanserna och en sammanfattning av remissyttrandena som *bilaga 3*.

Under år 1984 har två slags försöksverksamhet med kabelsändningar av TV-program pågått i Sverige. Dels har regeringen gett tillstånd till försöksverksamhet med vidareändning av program som tagits emot från satelliter i fast trafik, dels har Sveriges Television AB medgett vissa försök med

¹ Vid betänkandets avlämnande hade kommittén följande sammansättning: kanslichefen Leif Andersson, ordförande, sakkunnige Björn Andersson, riksdagsledamöterna Georg Andersson och Anders Björck, direktören Bert Levin samt riksdagsledamöterna Sven-Erik Nordin och Yvonne Sandberg-Fries.

lokal programverksamhet inom ramen för företagets tillstånd att bedriva rundradiosändningar.

Vid beredningen av detta ärende har jag särskilt samrått med cheferna för justitie-, kommunikations- och finansdepartementen.

2 Bakgrund

Satelliter har under lång tid använts för överföring av radio- och TV-program. I första hand har det gällt överföring mellan kontinenter, där mottagarna har varit de nationella radio- och TV-företagen i olika länder. Ett exempel på sådan överföring är den som sker mellan den nordamerikanska kontinenten och Europa med hjälp av olika satelliter, ägda av den internationella organisationen Intelsat. Satelliter används också i bl. a. USA och Kanada för att inom länderna förmedla radio- och TV-program över långa avstånd.

Massmediesituationen i Sverige påverkas i första hand av utvecklingen av sådana europeiska satelliter, vars sändningar kan tas emot i vårt land. Den europeiska teleorganisationen Eutelsat håller på att etablera ett system av satelliter för telekommunikation i Europa, kallat Eutelsat I. Systemet kan användas för olika slags telekommunikationer, inkl. TV-sändningar. De två första satelliterna i systemet är redan i funktion och en tredje satellit planeras. Det är fråga om satelliter för s. k. fast trafik, i dagligt tal *kommunikationssatelliter*. Kännetecknande för sådana satelliter är att de sänder med relativt låg effekt och att signalen täcker en stor yta på jorden. Följaktligen fordras en ganska stor och dyrbar mottagarutrustning för acceptabel mottagningskvalitet. I beteckningen "fast trafik" ligger att satelliterna i första hand är avsedda för överföring av signaler till ett litet antal fasta mottagningsstationer, varifrån signalerna efter omvandling kan transporteras vidare till de slutliga mottagarna.

Redan Eutelsat I-systemets föregångare, experimentsatelliten Orbital Test Satellite (OTS), kom att användas för utsändning av TV-program avsedda att spridas till allmänheten genom vidare-sändning i kabelnät. Intresset för en sådan användning av Eutelsat-satelliterna har också varit stort. I den första satelliten, vars egentliga uppgift är att tjänstgöra som reserv för den andra satelliten, har all kapacitet hyrts av televerken i olika europeiska länder, som avser att upplåta kanaler till olika företag som önskar sända TV-program till kabelnät. Satellitkapaciteten hyrs på oprioriterad basis, dvs. tjänsterna måste upphöra om reservsatelliten behövs för att ersätta huvudsatelliten. Program avsedda att vidare-sändas i kabelnät i Europa sänds f. n. också över en av Intelsats satelliter. Också signalerna från den sovjetiska kommunikationssatelliten Horizont kan tas emot i Sverige.

Flera nya kommunikationssatelliter planeras. Massmediekommittén redovisar sådana planer från bl. a. Frankrike, Storbritannien, Förbundsrepubliken Tyskland och Luxemburg. Även amerikanska bolag har offentliggjort planer på uppsändning av satelliter för överföring av TV-program från USA till kabelnät i Europa.

S. k. *direktsändande satelliter* skiljer sig från de hittills nämnda genom att de har avsevärt högre sändarstyrka och en signal som täcker ett mindre geografiskt område. Frekvenser för sändningar har fördelats mellan statorna vid en internationell konferens år 1977. Någon motsvarande frekvensfördelning har inte gjorts i fråga om kommunikationssatelliter. Signalerna från direktsändande satelliter kommer att ha en sådan styrka att de skall kunna tas emot direkt av allmänheten i det land till vilket sändningarna är riktade. Den mottagningsutrustning som erfordras skall vara så billig att enskilda hushåll kan ha råd med den. Signaler från direktsändande satelliter kommer att kunna tas emot också utanför det område för vilket de är avsedda, men kraven på mottagarutrustning blir då högre. Direktsändande satelliter planeras i Europa av Frankrike, Storbritannien, Förbundsrepubliken Tyskland samt av ett antal andra länder i den europeiska rymdorganisationen ESA. Sverige, Norge och Finland samarbetar om satelliten Tele-X, som är en direktsändande satellit. Någon direktsändande satellit, vars sändningar kan tas emot i Europa, finns emellertid ännu inte i drift.

Som massmediekommittén har framhållit finns det tecken som tyder på att de tekniska skillnaderna mellan direktsändande satelliter och kommunikationssatelliter kommer att minska. Förbättrad antennteknik har gjort att kravet på signalstyrka för enskild mottagning kan minskas, vilket kan leda till att de direktsändande satelliterna kan ges lägre sändareffekt. Samtidigt kan kommunikationssatelliterna komma att få högre effekt.

Olika satelliter ställer, som nämnts, olika krav på utrustning på marken. Kostnaderna för den omfattande utrustning som krävs för att ta emot program från kommunikationssatelliter är höga. Om sådana satelliter skall användas för sändning av TV-program till hushållen får därför mottagningen i regel arrangeras gemensamt, genom att hushållen ansluts med kabel. Mottagning av program från direktsändande satelliter kommer i princip att vara möjlig för enskilda hushåll i det område som signalen är riktad emot. I många fall kommer emellertid enskild mottagning inte att kunna ordnas, t. ex. för många boende i flerfamiljshus vars lägenheter ligger i skugga för satellitsignalerna. Mottagning av program från direktsändande satelliter, avsedda för andra länder, kommer vidare sannolikt att kräva så dyrbar utrustning att kollektiv mottagning blir den naturliga lösningen. Det finns därför skäl att anta att utbyggnaden av *kabelnät* kommer att bli av avgörande betydelse för möjligheten att ta emot satellitprogram av alla olika slag.

Jag har här uppehållit mig vid kabelnätens betydelse för förmedling av satellitprogram. Kabelnäten har även andra användningsområden. Jag syftar i första hand på centralantennfunktionen, dvs. mottagning och vidare-sändning av etersända rundradioprogram, den användning som i dag är den vanliga. Ungefär hälften av TV-hushållen i Sverige är f.n. anslutna till centralantennanläggningar. Dessa omfattar i allmänhet ett litet antal hushåll och är oftast inte byggda för att kunna förmedla mer än ett fåtal TV-kanaler.

Ett kabelnät kan också användas för överföring av videogram eller av program som produceras för att sändas direkt i nätet. Massmediekommittén använder termen egensändningar för sådana sändningar.

Utbyggnaden av kabelnät för TV-distribution framställs ibland som ett första steg i en utveckling varigenom många olika tjänster skall kunna erbjudas hemmen över kabelnät. De tjänster som brukar nämnas är olika slag av textkommunikation, bildtelefon, förmedling av beställningar och betalningar, larmtjänster och spel av olika slag. Framtidsutsikterna för detta slag av tjänster är svårbedömda. Många av de diskuterade tjänsterna kan också tillhandahållas över ett moderniserat telefoninät, med större överföringskapacitet än i dag. Chefen för kommunikationsdepartementet kommer senare i vår att behandla dessa frågor i ett förslag till en särskild proposition.

Utvecklingen inom satellit- och kabelområdet är osäker i en rad avseenden. Osäkerheten gör att det är svårt att ha någon mer bestämd uppfattning om vilka effekter den nya tekniken kommer att ha i kultur- och mediepolitiskt hänseende. Massmediekommittén har emellertid sökt göra en sådan bedömning. Kommittén kommer fram till att effekterna på olika kulturverksamheter av ett ökat TV-utbud förmodligen blir ganska små. Ett undantag utgör biografbesöken. Dessa har under många år minskat i antal, bl. a. beroende på konkurrens från TV och video. Denna minskning tror kommittén kommer att fortsätta.

En förbättrad medieutbildning i skolan är enligt kommittén nödvändig oavsett vilken omfattning satellit- och kabeldistribuerade TV-program kommer att få i fortsättningen.

Det är naturligtvis svårt att med säkerhet säga något om programutbudet i de kommande satellitkanalerna. Hittillsvarande erfarenheter och redovisade planer tyder emellertid på att programmen i stor utsträckning kommer att bestå av film, musikprogram, sport, serier och annan lätt underhållning. Massmediekommittén för ett resonemang om effekterna av en sådan utveckling. Kommittén konstaterar att en förskjutning i tittandet från informativa program till underhållningsprogram inträffade redan då TV 2 infördes. Den ytterligare förskjutning i tittandet som satellitprogrammen kan leda till bedöms bli liten i förhållande till vad som redan har ägt rum.

Jag har i årets budgetproposition (prop. 1984/85: 100, bil. 10, s. 156) förordat att särskilda medel skall avsättas för kultur i skolan. Avsikten är

att man genom olika projekt i enskilda skolor skall bygga upp ett större medvetande om kulturfrågornas betydelse i undervisningen och en större vana vid att arbeta med sådana frågor. Film, video och TV har självfallet en särskild betydelse i detta sammanhang.

Även om enskilda stater kan besluta om regler för innehållet i satellitprogram som förutsättning för att de skall få vidaresändas i respektive land är det mer effektivt att låta sådana regler gälla för programmen redan då de sänds upp till satelliten. Överläggningar om sådana regler har förts inom Europarådets ram. Dessa överläggningar har resulterat i en rekommendation om utnyttjande av satellitkapacitet för TV och ljudradio, vilken nyligen har antagits av Europarådets ministerkommitté (Recommendation no. R (84) 22 on the use of satellite capacity for television and sound radio). Rekommendationen innebär bl. a. att en stat som ställer satellitutrymme till förfogande för ljudradio- eller TV-sändningar skall se till att programmen överensstämmer med tillämplig lagstiftning. Dessutom föreskrivs vissa minimiregler för programinnehållet.

3 Massmediekommitténs förslag

Kommitténs sammanfattning av sitt betänkande återges i bilaga 1 och dess lagförslag redovisas i bilaga 2. Jag skall här endast översiktligt beröra huvuddragen i kommittéförslaget.

Kommittén föreslår att rätten att anlägga kabelnät skall förbli fri. Några särskilda planer för kabelutbyggnad behövs inte av kultur- och massmediopolitiska skäl. En eventuell utbyggnad skall finansieras genom avgifter från dem som ansluts till näten, inte med bidrag från stat eller kommun. Kommittén lägger inte fram några förslag om att näten skall vara av ett visst tekniskt utförande eller att uppbyggnaden skall följa en viss struktur. Kommittén påpekar emellertid att de skilda förutsättningarna för televerket och andra nätanläggare kan komma att leda till en viss marknadsuppdelning, där televerket inriktar sig på basnäts- eller ortsnätsutbyggnaden medan andra inriktar sig på mindre enheter, framför allt utbyggda centralantennanläggningar. Arbetet på en teknisk standardisering bör t. v. bedrivas utan någon statlig reglering. Vid behov bör dock föreskrifter om visst tekniskt utförande kunna meddelas.

Vissa användningar av kabelnät bör enligt kommittén kräva tillstånd från staten, förutsatt att sändningarna riktas till allmänheten i bostäder och att de kan tas emot i fler än 50 bostäder. Varje tillstånd skall avse ett visst område, som i princip inte skall vara större än det kommunen omfattar. Tillstånd bör fordras för samtidig och oförändrad vidaresändning av program som har tagits emot från satelliter i fast trafik. Tillstånd bör vidare krävas för egentliga egensändningar. Kommittén föreslår en ny lag om kabelsändning som skall gälla för dessa båda slag av verksamhet. När det

gäller program från direktsändande satelliter anser kommittén att den nuvarande generella rätten enligt radiolagen att vidareända trådlöst mottagna rundradioprogram i centralantennanläggningar innebär att sådana program får vidareändas utan tillstånd.

Tillstånd enligt den föreslagna nya lagen föreslås kunna ges till ägare av kabelnät och till särskilt tillskapade lokala operatörsföretag. Nätägare och lokala operatörsföretag skall kunna få tillstånd att dels vidareända program från satelliter i fast trafik, dels upplåta kanaler i nätet till annan för egensändningar. Lokala operatörsföretag föreslås vidare kunna få tillstånd att själva svara för lokala sändningar. En nätägare som får tillstånd till vidareändning av satellitprogram bör, enligt kommittén, bli skyldig att utan kostnad ställa en kanal i kabelnätet till förfogande för det lokala operatörsföretagets lokala sändningar. Ansvar för att programreglerna följs föreslås åvila den som fått sändningstillstånd. Kommittén anser också att även i de fall då en kanal upplåts till annan ansvaret bör ligga hos nätägaren eller det lokala operatörsföretaget. De skall bl. a. vara skyldiga att utse programutgivare. För att det lokala operatörsföretaget skall kunna få sändningstillstånd skall det ha lokal förankring och bred ägarsammansättning. Sändningsverksamheten i den lokala kanalen skall bedrivas så att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet råder.

Vissa villkor föreslås för tillstånd. Samråd skall ha skett med företrädare för de boende i området. Ansökningar om tillstånd skall remitteras till kommunen för yttrande. Det skall prövas om de företag som söker tillstånd har tillräckliga ekonomiska förutsättningar för att genomföra verksamheten. Tillstånd skall lämnas för ett begränsat område, normalt högst en kommun, och för en begränsad tidsperiod, inledningsvis högst tre år.

Den som får tillstånd att vidareända satellitkanaler eller att upplåta kanaler till andra för egensändningar skall se till att de boende som ansluts till kabelnätet kan ta emot de ellersända svenska rundradioprogram som är avsedda att tas emot i området.

Sändningsverksamheten i kanaler för egensändningar bör ha lokal inriktning. Kommittén föreslår förbud mot gemensam programsättning genom att radiosändare matar lokala programkanaler i flera olika kabelnät. Vidare föreslås att lokala kanaler inte skall få innehålla andra former av sändningar, t. ex. satellitprogram eller ellersända rundradioprogram.

De innehållsregler som föreslås riktar sig mot program med våldsinslag eller pornografiska inslag eller program som innehåller hets mot folkgrupp.

Vidare föreslås förbud mot kommersiell reklam och s. k. sponsrade program i lokala sändningar. För satellitprogram förordas regler mot sådan reklam som särskilt riktar sig till svenska konsumenter. Överträdelse av programreglerna kan leda till att sändningstillståndet dras in.

Kommittén föreslår att en särskild statlig myndighet, kabelnämnden, skall inrättas för att pröva frågor om tillstånd för sändningar i kabelnät. Nämnden bör få en opolitisk sammansättning. Beslut i viktigare frågor

skall kunna överklagas till kammarrätt. Nämndens verksamhet skall finansieras med avgifter från dem som fått tillstånd.

Något straff- eller skadeståndsrättsligt ansvar skall enligt kommittén inte gälla för den som fått tillstånd till samtidig och oförändrad vidareändning av satellitprogram i kabelnät. För andra slag av tillståndspliktiga ljudradio- och TV-sändningar i kabelnät föreslås en särskild kabelansvarighetslag.

Vidare föreslår kommittén att en särskild avgift skall tas ut för användning av film i vidareändning av satellitprogram och i lokala sändningar. I första hand förordas en avtalslösning, men om en sådan inte går att genomföra bör lagstiftning tillgripas. Kommittén pekar även på att avgifter skulle kunna användas för att stödja den lokala programverksamheten.

De försök som f. n. pågår med stöd till lokala medieverkstäder under ledning av visningsnämnden inom Svenska Filminstitutet bör enligt kommittén utvidgas till att gälla även sändningar i lokala kabelnät.

Kommittén behandlar också vissa andra frågor, nämligen regler för teledata och annan datakommunikation till allmänheten samt för text-TV och s. k. radiotext, reklam i videogram, upphovsrätt, bevarande och dokumentation, rätten att i efterhand ta del av program som sänts i radio och TV, massmediernas rätt till nyhetsbevakning samt medieutbildning och medieforskning. Jag återkommer till vissa av dessa frågor i det följande.

4 Remissinstanserna

Här återges vissa huvudpunkter i remissopinionen. För en mer detaljerad sammanställning hänvisas till bilaga 3.

Många remissinstanser betonar osäkerheten om den framtida utvecklingen eller uttrycker tveksamhet inför de sammanfattande bedömningar som kommittén har gjort. I allmänhet godtas ändå de slutsatser som kommittén har dragit och vad den i sak har föreslagit. Några framhåller att de föreslagna reglerna måste betraktas som provisoriska.

Förslaget om etableringsfrihet för nätanläggning tillstyrks eller lämnas utan erinran av ett stort antal remissinstanser. Åtskilliga anser dock att någon slags plan för utbyggnaden skulle vara befogad.

Televerkets roll diskuteras av många. Från flera håll framhålls betydelsen av att de konkurrensutsatta delarna av verksamheten särredovisas. Några anser att verket bör upplåta de kanalisationer och kabeltrummor som verket disponerar åt andra nätanläggare.

Förslaget om en s. k. gratiskanal för lokala sändningar som villkor för en nätägares tillstånd till satellitsändningar tillstyrks nästan över lag.

När det gäller det föreslagna lokala operatörsföretaget betonar några remissinstanser vikten av att sådana företag kommer till stånd och att de

står öppna för alla som vill medverka. Andra remissinstanser är tveksamma till om sådana företag kommer att kunna bildas.

Enligt kommittén skall varje nätägare i egenskap av innehavare av tillstånd att upplåta kanaler ansvara för programmets innehåll. Många remissinstanser motsätter sig eller är tveksamma till detta förslag. Några anser att de lokala operatörsföretagen skall ha huvudansvaret för alla sändningar. Andra förordar i stället att ansvaret skall ligga på dem som tillhandahåller programmen.

De flesta remissinstanserna tillstyrker att Sveriges Radio- koncernens etersända program alltid skall tillhandahållas. Några betonar dock att detta inte bör gälla en eventuell betal-TV i Sveriges Radio-koncernens regi.

Förslaget att bl. a. tidningar skall kunna ges sändningsmöjligheter i egna kanaler välkomnas av vissa remissinstanser medan andra intar en negativ hållning till utveckling av lokala tidningskanaler, bl. a. med hänsyn till risken för lokala mediemonopol.

Förslaget om ett koncessionssystem tillstyrks eller lämnas utan erinran av de flesta remissinstanserna. Några är principiellt kritiska mot ett koncessionssystem men godtar, för den händelse ett sådant system genomförs, i stort den gränsdragning som kommittén har gjort mellan fri och tillståndspliktig sändningsverksamhet. Vissa motsätter sig dock att tillstånd skall krävas för vidare sändning av program från kommunikationssatelliter. Ett fåtal remissinstanser anser att tillståndskravet skall gälla även för direktsändande satelliter medan andra motsätter sig varje form av reglering av innehållet i kabelsändningar till allmänheten.

Ett antal remissinstanser förordar en högre gräns än 50 hushåll för de kabelnät som skall vara fria från tillståndskrav, medan de flesta inte berör frågan.

Bland de remissinstanser som diskuterar kommunernas roll i tillståndsgivningen tillstyrker några kommitténs förslag medan betydligt flera, främst kommuner, anser att kommunerna borde ges ett större inflytande än kommittén föreslår. Några menar att kommunerna borde svara för tillståndsgivningen.

Av de remissinstanser som har synpunkter på förslaget om en central kabelnämnd tillstyrker några att ett permanent organ inrättas medan andra förordar temporära lösningar.

Flera remissinstanser tillstyrker uttryckligen förslaget att nämnden skall ges en opolitisk sammansättning. Andra önskar dock att kommuner, politiska partier eller folkrörelser skall vara företrädare i nämnden.

Flera remissinstanser diskuterar kabelnämndens uppgifter. Några anser att uppgiften att pröva om brott mot programreglerna har skett inte bör ligga på nämnden. Andra betonar nämndens informationsuppgifter. Några anser att nämnden bör ansvara för olika avtal och överenskommelser för kabelfrågor och för fördelning av radiolänkfrequenser för överföring mellan och till kabelnät. Också ansvar för utveckling och forskning föreslås åvila nämnden.

Några remissinstanser anser att tillståndsgivning för satellitsändningar bör gälla generellt och inte för varje enskild satellitkanal.

Några remissinstanser föreslår att sändningarna i vissa fall skall kunna omfatta mer än en kommun. Andra kritiserar de föreslagna förbuden mot gemensam programsättning och blandade kanaler.

De flesta remissinstanser som uttalar sig i frågan tillstyrker de föreslagna programreglerna, liksom att brott mot reglerna skall kunna leda till indragning av sändningstillståndet. Några instanser anser dock att indragning av tillståndet är en alltför långtgående åtgärd.

Några remissinstanser är kritiska mot att de föreslagna reglerna kan leda till att samma program kan komma att prövas parallellt i kabelnämnden och i domstol.

Många remissinstanser framhåller de höga kostnaderna för lokal kabel-TV-produktion och är kritiska mot att inga finansieringsmöjligheter anvisas i betänkandet.

Avgifter på satellitprogram föreslås av några remissinstanser som en finansieringsmetod för lokala program medan andra förordar reklamfinansiering. Några menar att överskott från satellitprogrammen kan användas för den lokala produktionen om de lokala operatörsföretagen svarar för såväl satellitdistribution som lokala sändningar.

Det föreslagna förbudet mot satellitreklam som under en lång tidsperiod och i betydande omfattning har riktats mot Sverige avstyrks av några remissinstanser, medan andra anser att sådana regler är nödvändiga.

Ökat stöd till lokala medieverkstäder tillstyrks av några remissinstanser. Några framhåller att det inte går att utnyttja nuvarande medieverkstäder för mer kontinuerlig programproduktion.

De remissinstanser som behandlat frågan instämmer med kommittén i fråga om behovet av utbildning och forskning om massmedier.

5 Försöksverksamhet

Två olika slag av försöksverksamhet med kabel-TV har inletts under år 1984. Det ena gäller vidaresändning av program från kommunikationssatelliter enligt lagen om försöksverksamhet med särskild trådsändning. Regeringen har gett tillstånd till försök på ett 30-tal orter. Vidare har Sveriges Television AB medgett försök med lokala programsändningar inom ramen för företagets tillstånd att bedriva rundradiosändningar. Sådana medgivanden har lämnats för ett 40-tal orter. I vissa fall förekommer båda slagen av försöksverksamhet på samma ort och i samma kabelnät. Försöksperioderna sträcker sig i båda fallen längst till utgången av år 1985. Erfarenheterna av försöken är ännu mycket begränsade. På några orter har emellertid försöken med lokala TV-sändningar inte kommit i gång eller avbrutits efter kort tid. Vid utgången av år 1984 var ca 45 000 hushåll anslutna till satellit-

sändningarna. Underhållningskanalen "Sky Channel" vidareändades i samtliga nät. Övriga satellitkanaler som befordrades var populärmusikkanalen "Music Box", den franskspråkiga "TV 5" samt sovjetisk television via Horizont-satelliten. Intresset för satellitprogrammen har varit större än vad som har kunnat tillgodoseas inom ramen för den omfattning som försöksverksamheten ansetts böra ha.

6 Allmänna överväganden

Fram till nu har de tekniska möjligheterna att ta emot TV i Sverige i princip varit begränsade till de svenska programmen. I gränstrakterna förekommer att man tar emot grannländernas program, men detta "gränstittande" har inte fått på långt när samma betydelse som i en del andra länder.

Genom framväxten av satelliter för överföring av radio- och TV-program förändras förutsättningarna radikalt. Med satelliter i kombination med kabelnät blir det möjligt att överföra ett mycket stort antal programkanaler till hushållen. Utländska program kan visas i svenska hem med samma tekniska kvalitet som de svenska programmen. På några år har situationen förändrats från en knapphet, betingad av tillgången på eterfrekvenser, till ett överflöd, där gränserna inte sätts av tekniken utan av andra faktorer.

Det är självklart att den nya tekniken skapar många värdefulla möjligheter. Genom att TV-distributionen inte längre blir begränsad till marksändare med liten räckvidd förbättras förutsättningarna för ett fritt informationsutbyte över gränserna. Flödet av information mellan olika länder kan härigenom öka. I särskilt hög grad är detta av intresse för de nordiska länderna där den nya tekniken kan bidra till att stärka samhörigheten. Om program från invandrarnas hemländer sänds via satellit och kabel får invandrarna lättare att hålla sitt språk och sin kultur levande. Ett bredare programutbud kan leda till förbättrade möjligheter att tillgodose specialintressen. Kabelnäten möjliggör också lokala sändningar som endast når de hushåll som är anslutna till näten. Även om dessa bara kommer att kunna utnyttjas av dem som bor i områden som är anslutna till kabelnät anser jag det värdefullt att sådana möjligheter skapas.

Jag vill understryka att vi, både när det gäller satellitsändningar och lokala sändningar i kabelnät, befinner oss i början av en utveckling om vars fortsatta förlopp det är omöjligt att i dag ha någon säker uppfattning. För att olika slags verksamhet i kabelnät skall kunna utvecklas är det emellertid angeläget att man redan nu kan fastställa regler. Det ligger därför ett stort värde i att massmediekommittén står enig bakom huvuddelen av sina förslag. Skulle det visa sig att utvecklingen kommer att gå i en sådan riktning att reglerna inte längre framstår som ändamålsenliga kan det

emellertid bli nödvändigt att göra ändringar efter förhållandevis kort tid. Ändringar kan också aktualiseras i samband med beredningen av yttrandefrihetsutredningens (Ju 1977: 10) betänkande (SOU 1983: 70) Värna yttrandefriheten, som f. n. pågår inom justitiedepartementet. Avsikten är att grundlagsförslag med anledning av detta betänkande skall kunna behandlas av riksdagen i anslutning till 1988 års val.

Helhetsintrycket av remissbehandlingen är positivt när det gäller huvudprinciperna i kommitténs förslag. De många synpunkterna inom olika delområden vittnar emellertid i sig om en osäkerhet inför både satellitprogrammen och de lokala programsändningarna. Jag tar i det följande upp dessa två slag av sändningsverksamhet var för sig.

När det gäller *satellitprogrammen* är flera remissinstanser kritiska mot kommitténs beskrivning av de kulturpolitiska konsekvenserna. De anser att kommittén har tagit för lätt på risken att programmen kan få en ensidig inriktning på film, sport och lättare underhållning och att de härigenom kommer att leda till en förlackning av lyssnar- och tittarvanorna. Särskilt framhålls risken för att barn kan komma att tillbringa en stor del av dagen med att se på TV-program som de inte kan förstå.

Jag har förståelse för den oro som ligger bakom kritiken. Det är emellertid svårt att förutse utvecklingen av satellitprogrammen och tittarvanorna. Framtiden rymmer både risker och möjligheter. Det har offentliggjorts planer på produktion av program som skall sändas samtidigt i olika språkversioner så att varje land skall kunna få sändningarna textade på sitt eget språk. Distribution av kanaler med ett omfattande nyhetsutbud planeras också. Vid sidan av de i huvudsak kommersiellt inriktade satellitkanalerna planeras också samarbete mellan olika europeiska rundradioföretag om satellitprogram. Jag återkommer till det nordiska samarbetet inom detta område.

Företrädare för Sveriges Radio-koncernen har länge framhållit risken för att multinationella företag med syftet att kommersiellt exploatera den stora marknad som Västeuropa utgör kommer att söka konkurrera ut de nationella rundradioföretagen i kampen om de mest attraktiva programmen. Dessa program skulle också i första hand förbehållas dem som bor i kabelanslutna hus, företrädesvis i tätorterna, och som har råd att ansluta sig.

Enligt min mening är det självklart att företaget inom Sveriges Radio-koncernen som betjänar alla lyssnare och tittare även i fortsättningen bör spela den ledande rollen i radio- och TV-verksamheten i vårt land. Endast på så sätt får alla i Sverige möjlighet att ta del av ett omväxlande och kvalificerat programutbud som omspannar såväl nyheter, information och debatt som kultur och underhållning. Det är också bara genom de nationella radio- och TV-företagen som man kan säkerställa en programverksamhet som är förankrad både i Sverige som helhet och i de olika delarna av vårt land.

Vår inhemska radio och TV kan stärkas på olika sätt. Resurser som möjliggör ett slagkraftigt programutbud kan garanteras. Verksamheten kan utökas med nya kanaler, vilka bör få tillgång till marknätet. Genom regler om att sådana etersända rundradioprogram alltid skall kunna tas emot av dem som är anslutna till kabelnät tillförsäkras alla i Sverige tillgång till ett utökat etersänt programutbud.

Den nordiska planeringen för samarbete inom radio- och TV-området är inne i ett avgörande skede. Ett praktiskt samarbete kring nordisk programverksamhet via satellit skulle innebära en avsevärd förstärkning av den nordiska samhörigheten. På samma sätt som i fråga om de inhemska radio- och TV-kanalerna är det önskvärt att sådana nordiska kanaler blir tillgängliga i alla kabelnät. Det är vidare önskvärt att spridningen av grannländernas marksända rundradioprogram till större delar av vårt eget land underlättas.

Samarbete mellan radiobolagen sker inte enbart inom Norden utan också inom den europeiska rundradioorganisationen European Broadcasting Union (EBU). Genom att uppträda samlat har de europeiska nationella rundradioföretagen goda möjligheter att behålla sin styrka i förhållande till de multinationella företag som vill lägga under sig den europeiska kabel-TV-marknaden.

Viljan att skydda den nationella radion och televisionen finns i alla europeiska länder. Man önskar slå vakt om såväl möjligheten att bedriva en självständig radio- och TV-politik som, i de länder där man tillämpar reklamfinansiering, finansieringskällorna för programverksamheten. Inga stater önskar att utländska företag skall dominera radio- och TV-utbudet inom resp. land. Bl. a. av dessa skäl har inom Europarådet utarbetats rekommendationer om reklam i satellitsändningar samt om utnyttjande av satellitutrymme för radio- och TV-ändamål.

Det är min förhoppning att här nämnda åtgärder skall vara tillräckliga för att uppnå en önskvärd balans mellan Sveriges Radio-koncernens verksamhet och de utländska satellitsändningarna. När ytterligare erfarenhet har vunnits får ställning tas till om även andra åtgärder kan behöva vidtas.

När det gäller *den lokala programverksamheten* avspeglar många remissyttranden en skepsis till möjligheten att få till stånd sådan verksamhet. Dessa farhågor har sin grund i erfarenheten att det är komplicerat och dyrbart att bedriva lokal TV-produktion och att det brukar vara svårt att hålla i gång en produktionsverksamhet med icke- professionella under någon längre tid.

Många remissinstanser pekar på svårigheterna att hitta finansieringsmöjligheter för de lokala programmen. Några förordar reklam som en lämplig finansieringskälla medan andra anser att verksamheten bör bekostas genom bidrag från det allmänna eller genom att intäktsmedel omfördelas från verksamheten med vidaresändning av satellitprogram.

Ett annat skäl till att vissa remissinstanser uttrycker tveksamhet inför kommitténs förslag om lokal sändningsverksamhet är att de befarar att tidningsföretag kommer att få en dominerande ställning i programverksamheten och att detta kommer att leda till lokala medicimonopol.

Kommittén har föreslagit att lokala sändningar inte skall få innehålla program som sänds ut centralt genom radiosändning för att samtidigt spridas i flera kabelnät. Enligt kommittén bör inte heller kanaler där det lokala innehållet blandas med t. ex. satellitsändningar tillåtas. Några remissinstanser motsätter sig dessa begränsningar. Vissa av dem motiverar sin avvisande hållning med att det skulle bli lättare att komponera ett attraktivt innehåll i de egna sändningarna om man fick använda centralt utsända program eller satellitprogram i kombination med det lokala materialet.

För egen del har jag viss förståelse för de olika farhågor och invändningar som remissinstanserna har gett uttryck för. Erfarenheterna av lokal TV-produktion i vårt land är ännu mycket begränsade och många frågor kommer inte att kunna besvaras förrän efter en tids verksamhet. Kommitténs förslag till regler för egensändningar syftar till att befästa sändningarnas lokala karaktär och att möjliggöra också för de mindre resursstarka att delta i den lokala programverksamheten. Särskilt under en uppbyggnadsperiod framstår sådana regler som välmotiverade. Jag anser att kommitténs förslag är väl avvägt och vill därför inte avvika från principerna i förslaget.

Jag förordar alltså att kommitténs förslag i allt väsentligt läggs till grund för lagstiftning på området.

Innan jag går in på enskildheterna i det regelsystem som jag förordar vill jag i all korthet redovisa huvudpunkterna i det.

- Tillstånd skall krävas *dels* för rätt att sända vidare radio- och TV-program från satelliter i fast trafik, *dels* för rätt att bedriva andra slag av sändningar, s. k. egensändningar, i kabelnät.

- Som hittills står det var och en fritt att i kabelnät sända vidare etersända radio- och TV-program i rundradiosändningar från t. ex. direkt-sändande satelliter eller Sveriges Radio-koncernen.

- Tillstånd att bedriva kabelsändningar skall kunna ges *dels* till ägaren eller den som annars förfogar över ett kabelnät, nätinnehavaren, *dels* till ett för ändamålet särskilt tillskapat sändarföretag, ett lokalt kabelsändarföretag.

- Nätinnehavaren kan endast få rätt att sända vidare satellitprogram. Det lokala kabelsändarföretaget kan, utöver den rätten, även få rätt att bedriva egensändningar.

- Nätinnehavaren, liksom det lokala kabelsändarföretaget, kan härutöver få rätt att upplåta hela kanaler i kabelnäten åt andra för egensändningar.

- En särskild yttrandefrihetsrättslig ansvarighetslagstiftning införs för

egensändningarna. Härutöver införs vissa särskilda regler för innehållet, nämligen avseende reklam, våld och pornografi. Vid överträdelse av dessa regler samt vid yttrandefrihetsbrott får sändningstillståndet återkallas.

– Varje sändningstillstånd begränsas till att omfatta ett visst område, i princip högst en kommun.

– En statlig myndighet, kabelnämnden, inrättas med uppgift att pröva frågor om tillstånd och utöva tillsyn över verksamheten.

Tillgången på kabelutrymme för lokala sändningar skall garanteras genom att nätinnehavare åläggs att utan kostnad ställa en kanal till förfogande för de lokala kabelsändarföretagens sändningar. Egensändningarnas lokala karaktär betonas genom att central programsättning och kanaler med ett blandat innehåll av lokala program och t. ex. satellitprogram inte tillåts.

Skälen mot reklam i radio och TV har angetts i många olika sammanhang, senast i tilläggsdirektiven till massmediekommittén. Dessa skäl är effekterna för dagspressens annonsintäkter, risken för oönskad påverkan från reklamintressen på programverksamheten samt ogynnsamma verkningar från konsumentpolitisk synpunkt. Vissa remissinstanser pläderar för en ändrad inställning till reklamen. Bl. a. hävdas att tillkomsten av internationell satellitreklam ger utländska företag konkurrensfördelar, vilket skulle motivera reklam även i svensk radio och TV. Det finns emellertid enligt min mening ingen anledning att frångå hittillsvarande principer för reklam i radio och TV.

Finansiering av de lokala sändningarna får i första hand ske genom abonnemangsvgifter och genom ekonomiskt åtagande från de organisationer m. m. som svarar för programmen. Kabelnämnden bör emellertid få möjlighet att ge visst stöd till lokal programverksamhet. Kabelnämndens verksamhet bör finansieras med en särskild avgift, som skall erläggas av alla som erhåller tillstånd för vidare sändning av program från satelliter i fast trafik. Förslag om avgiftens storlek och närmare regler för avgiften bör föreläggas riksdagen i höst.

Kabelsändningar kan komma att bli en viktig distributionsform för film. De som bedriver sådana sändningar bör därför, i likhet med vad som gäller för biografägare och videogramuthyrare, bidra till Svenska Filminstitutets verksamhet med stöd till svensk filmproduktion m. m. Kabelnämnden bör ges i uppdrag att lägga fram förslag om hur frågan om en avgift för detta ändamål skall lösas.

Den nu gällande radiolagen från år 1966 är inte anpassad till dagens tekniska förutsättningar. Det framgår t. ex. inte helt klart av själva lagen hur sändningar från satelliter av olika slag skall behandlas i tillståndshänseende. Avgränsningen av begreppet rundradiosändning vållar svårigheter, vilket blir allvarigare ju mer intresset för kabelsändningar ökar. Utvecklingen av olika distributions- och återgivningstekniker för rörliga bilder aktualiserar också en översyn av lagstiftningen. För att Sverige skall

kunna efterleva Europarådets nyligen antagna rekommendation om utnyttjande av satellitkapacitet behövs vidare möjligheter att ställa krav på innehållet i sändningar som från vårt land riktas mot satelliter. Radiolagen torde inte ge sådana möjligheter. Det har vidare uttryckts önskemål om att kunna utnyttja radiolänksändningar för att vidarebefordra grannländernas rundradioprogram till centralantennanläggningar i Sverige. Radiolagen torde inte medge att sådana sändningar vidaresänds.

I massmediekommitténs uppdrag ingick att göra en översyn av den radiatorättsliga lagstiftningen. Detta uppdrag har kommittén av tidsskäl inte kunnat fullgöra. I stället föreslår kommittén att en ny utredning snarast tillkallas för att göra en sådan översyn. Jag har för avsikt att senare föreslå regeringen att en sådan utredning tillkallas.

De lagbestämmelser som behövs om kabelsändningarna, utöver de nyssnämnda ansvarsbestämmelserna, tas in i en ny lag, kallad lag om lokala kabelsändningar.

Massmediekommittén har lagt fram vissa förslag om text-TV och radiotext samt annan datakommunikation till allmänheten. Med radiotext avses överföring av textmeddelande till särskilda mottagare genom den vanliga ljudradiosignalen. Förslagen innebär bl. a. att etableringsfrihet skall råda för text-TV och radiotext i kabelnät som sänds utan samband med andra program, liksom för andra former av datakommunikation till allmänheten. Ett frivilligt ensamansvarssystem föreslås. Reklam bör få förekomma om sidorna med reklamslag endast kan uppsökas av tittarna genom ett medvetet val. Däremot bör reklam inte vara tillåten i det som kommittén benämner kabeltext, dvs. textsidor som sänds i en bestämd följd och där bestämda sidor inte kan uppsökas. Kommitténs förslag till lagreglering innebär emellertid att kabelsänd fristående text-TV och kabeltext behandlas på samma sätt. Enligt lagförslaget skulle alltså reklam bli tillåten också i kabeltext. En sådan konsekvens kan enligt min mening inte godtas. Den nyssnämnda utredningen bör få i uppdrag att föreslå en användbar gränsdragning mellan olika slag av textkommunikation till allmänheten.

I fråga om de radio- och TV-program som i dag kan tas emot av hushållen finns det särskilda lagregler om vem som kan göras straffrättsligt ansvarig och åläggas skadeståndsskyldighet på grund av yttrandefrihetsbrott. Bestämmelserna återfinns, vad gäller de program som sänds av programföretagen inom Sveriges Radio-koncernen, i radioansvarighetslagen (1966: 756), vad beträffar närradiosammanslutningarnas program i lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio och i fråga om radiotidningar i lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar.

Kommittén har föreslagit en ansvarighetslag också för lokala kabelsändningar, något som remissinstanserna allmänt har tillstyrkt. Ett förslag till ansvarighetslag bereds f. n. inom justitiedepartementet. Avsikten är att riksdagen skall kunna behandla frågan i sådan tid att lagstiftningen kan

träda i kraft samtidigt med den av mig föreslagna lagen om lokala kabelsändningar, dvs. den 1 januari 1986.

När det gäller samtidig och oförändrad vidaresändning av programkanaler från satelliter i fast trafik har den som verkställer kabelsändningen inte tillräckliga kontrollmöjligheter för att förebygga yttrandefrihetsbrott i programmen. Massmediekommittén har av detta skäl ansett att satellitsändningarna inte bör omfattas av regelsystemet. Vid remissbehandlingen har JK och riksåklagaren godtagit kommitténs synsätt medan vissa andra instanser har ställt sig kritiska. Jag anser att ett system med ensamansvar inte kan införas för detta slags sändningar.

På ännu en punkt vill jag klargöra min inställning. Det gäller kommitténs förslag att ansvarig programutgivare för program som sänds i s. k. upplåtna kanaler inte skall utses av det sändande rättssubjektet utan av den som har tillstånd att upplåta kanaler. Detta förslag har utsatts för kritik och jag kan i princip instämma i denna. Jag anser alltså att programutgivare skall utses av den som sänder i en upplåten kanal, och inte av den som upplåter kanalen.

Ett system med tillståndsprovning som det jag förordar kan ses som ingrepp i den yttrandefrihet och informationsfrihet som varje medborgare är tillförsäkrad enligt regeringsformen. Det kan också uppfattas som en begränsning av det fria informationsflödet över gränserna, för vilket det längst gående skyddet finns i Europarådskonventionen om de mänskliga rättigheterna. Detsamma gäller de möjligheter till återkallelse av tillstånden på grund av programmens innehåll som jag anser bör finnas. Samtidigt ger ett system med tillståndsprovning möjligheter att skapa bättre förutsättningar för att utöva yttrandefriheten och informationsfriheten än vad som annars skulle kunna bli fallet. Med hänsyn härtill vill jag redogöra för hur jag ser på förhållandet mellan mina förslag och regeringsformens och konventionens bestämmelser.

Enligt 2 kap. 12 § regeringsformen får en begränsning göras bara för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. En begränsning får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning.

Enligt 2 kap. 13 § regeringsformen får yttrandefriheten och informationsfriheten begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskilds anseende, privatlivets helgd eller förebyggandet och beivrandet av brott. Vidare får friheten att yttra sig i näringsverksamhet begränsas. I övrigt får begränsningar av yttrandefriheten och informationsfriheten ske endast om särskilt viktiga skäl föranleder det. Vid bedömandet av vilka begränsningar som får ske skall särskilt

beaktas vikten av vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet i politiska, religiösa, fackliga, vetenskapliga och kulturella angelägenheter.

Artikel 10 i Europarådskonventionen slår fast att envar skall ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att mottaga och sprida uppgifter och tankar utan inblandning av offentlig myndighet och oberoende av territoriella gränser. Artikeln hindrar inte en stat från att kräva tillstånd för radio-, televisions- eller biografföretag.

Artikel 10 gäller mottagning och spridning av upplysningar och åsikter med hjälp av vilka medel som helst, sålunda också mottagning och ren vidareändring av satellitsignaler. Bestämmelsen tillåter uttryckligen ett koncessionssystem för bl. a. radio- och TV-företag. Den som driver verksamhet för vidareändring av satellitprogram kan jämföras med ett sådant företag. Av villkoren i andra artiklar i konventionen framgår att beslut om utfärdande och återkallande av koncessioner inte får grundas på godtycke, vara diskriminerande eller lägga onödigt långtgående hinder för sändningar, såsom för användningen av kabel. Hinder såsom formföreskrifter, villkor, inskränkningar eller straffpåföljder skall vara angivna i lag och nödvändiga i ett demokratiskt samhälle.

Det koncessionssystem som jag föreslår avser att säkerställa att egensändningar kan komma till stånd, att deltagande blir möjligt för alla som vill sända samt att garantier skapas för att egensändningarna når ut till alla som är anslutna till kabelnäten. Som ett villkor för tillstånd att sända satellitprogram eller att upplåta kanaler åt andra för egensändningar föreskrivs därför en förpliktelse för nätinnehavare att ställa en kanal i nätet till förfogande för det lokala kabelsändarföretagets egensändningar. I fråga om de lokala kabelsändarföretagen föreskrivs att företrädare för olika intressen och meningsriktningar inom tillståndsområdet skall ingå. Vid utövandet av sin sändningsrätt skall kabelsändarföretaget sträva efter vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet. För att skydda egensändningarnas lokala karaktär föreslås vidare att det i kanaler där sådana sändningar bedrivs inte får förekomma sändningar av annat slag, t. ex. satellitsändningar eller vidareändringar av utesända rundradioprogram. Av samma skäl får inte heller program som har tagits emot från radio- eller trådsändare och som samtidigt vidareändras i andra kommuner vidareändras i kanal för egensändningar.

Genom villkor som anknyts till tillståndsgivningen säkerställs också att de som är anslutna till kabelnäten har möjlighet att ta del av programutbudet från Sveriges Radio-koncernen.

Jag kan konstatera att alla de villkor som jag hittills har berört syftar till att säkerställa att de möjligheter som skapas genom kabeltekniken verkligen kommer att utnyttjas för att öka yttrandefriheten och möjligheterna att erhålla information. De inskränkningar som görs i en nätinnehavares rätt att förfoga över sin egendom syftar till att göra möjligheten att yttra sig och bli hörd tillgänglig för alla samt att garantera att ingen kabelansluten blir

sämre ställd när det gäller att ta del av svensk etersänd rundradio än han skulle ha varit utan kabelnätet. Dessa ändamål är inte bara godtagbara i ett demokratiskt samhälle, utan bidrar även till att förstärka och fördjupa demokratin.

Det är svårt att se att föreskrifter av detta slag skulle kunna införas på annat sätt än som villkor för tillstånd. Koncessionssystemet är därför nödvändigt för att ifrågavarande ändamål skall kunna tillgodoses.

De möjligheter som föreslås till ingripande mot visst programinnehåll avser dels, för satellitsändningarna, hets mot folkgrupp o. dyl., dels, för alla sändningar, våld, pornografi och reklam. Jag anser att förebyggande av rasdiskriminering är ett sådant särskilt viktigt skäl som enligt 2 kap. 13 § regeringsformen får föranleda begränsningar av yttrande- och informationsfriheterna. Detsamma gäller ifråga om förebyggande av psykiska skador hos främst barn och ungdomar genom påverkan av innehållet i våldsfilmer och pornografiska filmer. Inskränkningar av yttrandefriheten av dessa skäl sker redan genom reglerna om förhandsgranskning av biograf-film.

Frågor om rätten att bedriva kabelsändningar skall prövas av en statlig myndighet. Den skall ledas av personer som är lagfarna och erfarna i domarvärv. För handläggningen av ärendena gäller förvaltningsrättens regler. Härigenom säkras att myndigheten kommer att fungera på ett domstolsliknande sätt. Dess beslut skall kunna överklagas till domstol.

Sammanfattningsvis bedömer jag att det koncessionssystem och de möjligheter till ingripande på grund av programinnehållet som jag föreslår inte strider mot bestämmelserna i regeringsformen eller Europarådskonventionen.

7 Särskilda frågor

7.1 Koncessionsplikt

Mitt förslag: Tillstånd bör krävas för vissa trådsändningar av radioprogram i lokala rundradiosändningar. Tillstånd skall sålunda fordras för vidare-sändning av programkanaler från satelliter i fast trafik (satellit-sändningar) samt för andra sändningar (egensändningar). Tillstånd skall också krävas för att upplåta kanaler åt andra för egensändningar. Där- emot bör det fortfarande inte fordras tillstånd för vidare-sändning av radioprogram i rundradiosändning som mottagits trådlöst. Tillstånd skall inte behövas om det är fråga om sändningar till bostäder som inte kan tas emot i fler än 50 bostäder.

Kommitténs förslag: Som mitt förslag utom att kommittén föreslår att tillstånd inte skall krävas för trådsändning som inte kan tas emot i bostäder.

Remissinstanserna: Kommitténs förslag tillstyrks eller lämnas utan erinran av de flesta remissinstanserna. Några anser att tillstånd inte skall behövas för vidareändring av program från satelliter i fast trafik, men det finns också remissinstanser som förordar krav på tillstånd även för vidareändring av program från direktsändande satelliter. Några remissinstanser anser att 50 hushåll är en för låg övre gräns för de kabelnät för vilka tillstånd inte skall krävas.

Skälen för mitt förslag: Jag vill först beröra den principiella frågan om etableringsfrihet eller koncessionssystem för sändningar i kabelnät.

Yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977:10) har i betänkandet (SOU 1983:70) Värna yttrandefriheten föreslagit en principiell rätt att bedriva verksamhet för trådsändning till allmänheten av ljud, bilder och text. Utredningen föreslår att varje svensk medborgare eller svensk juridisk person skall ha rätt gentemot det allmänna att bedriva sådan verksamhet. Denna principiella sändningsfrihet skall inte hindra att det allmänna fastställer ordningsföreskrifter som inte tar sikte på innehållet. Yttrandefrihetsutredningen föreslår vidare särskilda regler som skall göra det möjligt att begränsa sändningsfriheten för att främja allmänhetens tillgång till dagshändelser eller för att ingripa mot ett utbud som är ensidigt inriktat på våldsframställningar eller pornografiska skildringar. Med den förstnämnda begränsningen avser utredningen både möjligheten att förhindra att någon skaffar sig ensamrätt till sändningar från evenemang och möjligheten att föreskriva att Sveriges Radio-koncernens rikstäckande programutbud förmedlas via tråd. Ingripande mot utbud med våld och pornografi bör enligt utredningen ske i former som ligger så nära de yttrandefrihetsrättsliga som möjligt.

Massmediekommittén för ett resonemang om för- och nackdelar med olika principer för hur rätten till trådsändningar skall regleras. Enligt kommittén behöver skillnaderna mellan system med etableringsfrihet och koncessionssystem inte vara så stora i praktiken. Ett koncessionssystem kan mycket väl utformas så att garantier skapas för en långtgående yttrandefrihet.

Kommittén anför följande skäl för sitt förslag om ett koncessionssystem och mot en lösning som bygger på en principiell sändningsfrihet.

Även om det sker en utbyggnad av kabelnät kommer det, enligt kommittén, att kunna uppkomma trängsel också i kabelnäten. Skillnaden i förhållande till det utrymme som kan användas för etersändning kommer inte att bli så stor att den kan anföras som skäl för sändningsfrihet i trådsändning.

Kommittén anser vidare att en fri sändningsrätt gentemot det allmänna kan ge nätägaren en monopolställning som i praktiken kan begränsa yttrandefriheten och yttrandemöjligheterna avsevärt. Med ett koncessionssystem kan nätägarfunktionen skiljas från ansvaret för den lokala programställningen. Man kan undvika att operatören skaffar sig en monopolställ-

ning i programmässigt hänseende utan garanterade möjligheter för andra att påverka programutbud eller få sända.

En fri sändningsrätt i förhållande till det allmänna kan enligt kommittén leda till en mindre lämplig utformning av programreglerna. Det blir svårt att ange positiva riktlinjer för verksamheten. Om ingripanden skall ske först efter åtal och dom vid allmän domstol kan systemet bli mycket svårhanterligt. I ett koncessionssystem är det däremot möjligt att utforma programreglerna på ett smidigare sätt.

Behovet av en rationell och effektiv organisation av kabelsändningsverksamheten talar för att ett fåtal aktörer är verksamma inom varje nät, vilket i sin tur förutsätter att garantier kan skapas för en vid yttrandefrihet och goda yttrandemöjligheter. Detta kräver en viss reglering.

Mot denna bakgrund föreslår kommittén ett system som bygger på tillståndsprövning. Tillstånd för sändningsverksamhet föreslås kunna ges till ett begränsat antal parter som därefter ges skyldighet och möjlighet att låta många olika intressenter medverka.

Mitt förslag ligger mycket nära kommitténs. Det innebär att jag avvisar en modell med fri sändningsrätt i kabelnät. I huvudsak instämmer jag i den motivering som kommittén har lämnat. Jag vill emellertid särskilt beröra några av de frågor som har haft betydelse för mitt ställningstagande.

Kabelnät kan byggas ut med mycket hög kanalkapacitet. Härigenom skapas tekniska möjligheter för en mycket kraftig ökning av möjligheten att bedriva radio- och TV-sändningar till allmänheten. Det är emellertid kostsamt att anlägga kabelnät. Sändningsverksamheten, särskilt av TV-program, är dyrbar och komplicerad. Garantier behöver därför skapas för att näten skall bli tillgängliga även för sådan verksamhet som inte i första hand kan bedrivas med lönsamhetsmål. På så sätt skapas förutsättningar att den ökade kapaciteten verkligen kommer att leda till förbättrade yttrandemöjligheter. I ett koncessionssystem kan sådana regler utformas som villkor för sändningstillstånd, medan det blir svårt att hitta en lämplig utformning i ett system som bygger på en principiell sändningsfrihet. Behovet av att skapa garantier för vidsträckta yttrandemöjligheter talar därför enligt min mening för ett koncessionssystem.

Jag anser vidare att praktiska och ekonomiska skäl talar för att den lokala programverksamheten på varje ort koncentreras till en eller ett fåtal aktörer som i sin tur ges skyldighet att sörja för en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet. Resurserna för lokal programverksamhet kommer med säkerhet att vara begränsade. Särskilt för resurssvaga grupper och organisationer är det nödvändigt att samverka med andra och att kunna dra nytta av de kunskaper och erfarenheter som samlas i ett organ som bedriver en kontinuerlig sändningsverksamhet. Förslaget om lokala kabelsändarföretag möjliggör enligt min mening att en sådan samverkan kommer till stånd.

Hittillsvarande erfarenheter talar för att det är sändningarna från kommunikationssatelliter som kommer att vara det dominerande programutbudet och det innehåll som kommer att motivera utbyggnad av kabelnät. Med ett tillståndssystem kan vissa villkor knytas till sådana sändningar i syfte att gagna annan sändningsverksamhet. Villkoren kan avse avgifter och skyldighet att tillhandahålla kanalutrymme för egensändningar. Den normala situationen i fråga om satellitprogram är vidare att den som bestämmer innehållet i de sändningar som tas emot och vidarebefordras i kabelnätet finns utomlands och därför inte kan ställas till ansvar i Sverige. De som svarar för verksamheten i Sverige har inget inflytande över programinnehållet. Detta gör att sändningsfrihet i kombination med kriminalisering av sändningar med visst innehåll inte är en framkomlig väg att upprätthålla en viss kontroll över innehållet i satellitsändningarna. Om man vill ha en möjlighet att effektivt ingripa mot program med ett oacceptabelt innehåll måste man därför ha möjlighet att förbjuda fortsatta vidare-sändningar.

Detta är i själva verket vad yttrandefrihetsutredningen föreslår i fråga om distributörer som har ett renodlat utbud av våld och pornografi. På denna punkt är den praktiska skillnaden liten mellan yttrandefrihetsutredningens förslag och den modell jag föreslår.

Enligt radiolagen fordras regeringens tillstånd för rundradiosändning. Det enda undantaget gäller för vidare-sändning av program i rundradiosändning som har tagits upp trådlöst på en centralantennanläggning. Sådana program får utan särskilt tillstånd sändas vidare till mottagare inom fastighet som är ansluten till anläggningen. För innehållet i rundradioprogram ställer radiolagen upp bestämda krav. Några motsvarande krav på innehållet ställs inte på sådana radiosändningar som inte är avsedda att tas emot direkt av allmänheten, dvs. som inte är rundradiosändningar. De sändningar som befordras med hjälp av satelliter i fast trafik är inte rundradiosändningar. Rundradiosändning blir det fråga om först när programmen vidare-sänds på sådant sätt att de kan tas emot direkt av allmänheten.

Massmediekommittén anser inte att tillstånd skall fordras för att vidare-sända program från direktsändande satelliter. Kommitténs ställningstagande bygger på antagandet att de direktsändande satelliter vilkas sändningar kommer att bli aktuella för mottagning i vårt land kommer att drivas inom ramen för nationell rundradioverksamhet och styras av regler och principer för sådan verksamhet. Kommittén pekar emellertid samtidigt på att utvecklingen kan gå i en annan riktning, vilket skulle kunna ge anledning till andra lösningar. Vidare framhåller kommittén att skillnaderna mellan olika slags satelliter kan komma att minska.

Jag instämmer i kommitténs förslag på denna punkt. Jag vill emellertid, liksom kommittén, understryka dels att framtidsutsikterna för direktsändande satelliter f.n. är mycket svåra att bedöma, dels att de tekniska skillnaderna mellan olika satellittyper kan vara på väg att suddas ut. Förutsättningarna i fråga om huvudmannaskap och programregler för

eventuella framtida direktsändande satelliter kan därför bli andra än de som ligger till grund för kommitténs förslag. Liksom kommittén anser jag att det i en annan situation kan finnas skäl att ompröva nuvarande ståndpunkt. En utjämning av de tekniska skillnaderna mellan olika typer av satelliter kan vidare leda till problem med att avgränsa tillståndspliktiga sändningar från sådana som inte kräver tillstånd. Frågan om att hitta andra avgränsningsmetoder bör därför tas upp i det fortsatta radiorättsliga över-
synsarbetet.

Kommittén föreslår att tillstånd inte skall krävas för trådsändning som inte riktar sig till bostäder utan bara till lokaler. Förslaget syftar bl. a. till att tillgodose önskemål om att kunna direktsända från t. ex. idrottsevenemang eller gudstjänster till särskilda lokaler på andra orter. Jag kan instämma i att en sådan förändring vore önskvärd. En konsekvens av kommitténs förslag är emellertid att de regler för innehållet som kommittén föreslår skall gälla för kabelsändningar inte kommer att gälla för sådana sändningar till lokaler. Regeringen har i en proposition (prop. 1984/85:116) bl. a. föreslagit en ändring av biografförordningen. Ändringen innebär att samma regler i fråga om förhandsgranskning som gäller för offentlig förevisning av biograffilm skall gälla för offentlig visning av videogram. Om massmediekommitténs förslag genomfördes skulle vi komma i en situation där reglerna för offentlig återgivning av ett och samma program skulle vara mycket olika beroende på om det var fråga om filmvisning eller uppspelning av videogram eller om trådsändning. Också gränsdragningen mellan uppspelning av videogram och trådsändning skulle då kunna ställa till svårigheter. En sådan konsekvens kan enligt min mening inte godtas. Jag är därför inte beredd att nu frångå kravet på tillstånd för trådsändningar till lokaler. Jag har emellertid, som jag tidigare nämnt, för avsikt att föreslå regeringen att låta utreda vissa ändringar av den radiorättsliga lagstiftningen. En av de viktigaste uppgifterna för utredningen, som denna skall behandla med förtur, är att finna en lämplig gränsdragning mellan det tillståndspliktiga och icke tillståndspliktiga området. Härvid förutsätter jag att inte bara sändningar av den karaktär jag här berört utan också sändningar till exempelvis kunderna på ett varuhus, patienterna på ett sjukhus och gästerna på ett hotell, skall falla utanför det tillståndspliktiga området. Utredningen bör lägga fram förslag i sådan tid att ändrade regler kan träda i kraft den 1 juli 1986.

7.2 Vem kan få tillstånd?

Mitt förslag: Tillstånd till vidareändring av programkanaler från satelliter i fast trafik skall kunna ges till ägaren eller den som annars förfogar över ett kabelnät (nätinnehavare) och till lokala kabelsändarföretag. Tillstånd att bedriva egensändningar skall kunna ges till lokala kabelsändarföretag. Tillstånd att upplåta kanalutrymme åt andra för egensändningar skall kunna ges till både nätinnehavare och lokala kabelsändarföretag.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt med undantag för vissa i huvudsak terminologiska frågor.

Remissinstanserna: Vissa remissinstanser befarar att det inte kommer att bildas några lokala kabelsändarföretag. Möjligheten att upplåta lokala kanaler till enskilda intressenter välkomnas av en del remissinstanser medan några motsätter sig att t. ex. tidningsföretag får egna kanaler. Ett samlat ansvar för kabelsändarföretaget förordas av vissa remissinstanser. Från några håll förordas att även nätägare bör kunna få bedriva egna sändningar, åtminstone om den egna verksamheten.

Skälen för mitt förslag: Ett kabelnät för TV-distribution till hushållen kan bestå av flera olika delar. Mottagare av sändningar från satelliter och utrustning för lokala sändningar kan mata ett ortsnät – kallas även basnät – till vilket de olika fastigheternas nät, fastighetsnäten, är anslutna. Ägarförhållandena till kabelnäten kan variera. Det vanliga är att ortsnätet ägs av det företag som svarar för kabelsändningarna medan fastighetsnäten ägs av de enskilda fastighetsägarna. Andra konstruktioner förekommer emellertid. Det företag som svarar för kabelsändningarna kan äga såväl ortsnät som fastighetsnät. I andra fall anlägger fastighetsägare kabelnät som endast betjänar det egna fastighetsbeståndet. Om nätinnehavaren inte själv äger alla delar av nätet får han genom avtal tillförsäkra sig nyttjanderätt till övriga delar så att t. ex. alla anslutna kan ta emot det lokala kabelsändarföretagets program (se vidare avsnitt 7.5). De förpliktelser som enligt lagförslaget åvilar nätinnehavaren gäller för nätet som helhet. Vad som i det enskilda fallet blir ett kabelnät enligt lagen om lokala kabelsändningar kommer att grundas på vilka ortsnät och fastighetsnät som omfattas av nätinnehavarens ansökan om tillstånd.

I den följande redogörelsen använder jag, när så kan ske, de av mig föreslagna termerna även när jag t. ex. refererar remissinstansernas inställning. Kommitténs term lokala operatörsföretag motsvaras sålunda av termen lokalt kabelsändarföretag medan begreppet nätägare motsvaras av nätinnehavare.

Jag har i föregående avsnitt berört argumenten för en ordning där ett mindre antal aktörer är verksamma i varje kabelnät. Mitt förslag avser att tillgodose olika berättigade intressen. Nätinnehavaren får genom förslaget möjlighet till en lönsam användning av kabelnätet, framför allt för satellitsändningar. Däremot ges inte nätinnehavaren någon möjlighet att, i kraft av att han förfogar över kabelnätet, bestämma inriktningen av den lokala programverksamheten i nätet. Önskemålet att få till stånd en lokal programverksamhet som är öppen för en mycket vid krets av medverkande tillgodoses främst genom förslaget om lokala kabelsändarföretag. Möjligheten att sända i upplåtta kanaler innebär att sådana sändningar kommer att kunna komma till stånd utan särskild prövning av någon myndighet i det enskilda fallet. Samtidigt som den föreslagna ordningen ger stora möjligheter för olika grupper att få sina önskemål tillgodosedda är antalet aktörer begränsat. Detta bör ge systemet viss stadga.

I detta sammanhang finns det anledning att ställa frågan om det från kultur- och medicopolitisk synpunkt finns anledning att ställa några särskilda krav på hur ägarfrågorna löses. Massmediekommittén ansåg inte att några sådana skäl förelåg. Enligt min mening bör man vara uppmärksam på tendensen att stora bostadsföretag svarar för anläggande av kabelnät. En kabelutbyggnad som kommer till stånd i första hand på initiativ av enskilda fastighetsägare kan leda till att anslutningen begränsas till vissa företags fastighetsbestånd. De boende i fastigheter med andra ägare skulle då av konkurrensskäl kunna bli vägrade anslutning. Jag anser inte att det f. n. finns underlag för några föreskrifter om hur ortsnät och fastighetsnät bör vara uppbyggda. Om allvarliga missförhållanden skulle uppstå kan det emellertid finnas anledning att ompröva denna ståndpunkt.

I vissa situationer kan det vara praktiskt och ekonomiskt lämpligt att knyta samman olika delar av ett kabelnät genom trådlös förbindelse i stället för genom kabel. Olika delar av ett och samma kabelnät kan alltså bindas samman med t. ex. radiolänkförbindelse. Vidare kan ett lokalt kabelsändarföretag utnyttja radioförbindelse för att mata olika kabelnät inom företagets tillståndsområde med program. Detta bör vara tillåtet.

Om kabelnät byggs ut i ett område skapas möjlighet att utnyttja näten för lokala sändningar. Sådana sändningar kan utgöras av bl. a. information, nyheter, utbildningsprogram eller underhållning. Precis som i fråga om närradion kan lokal-TV ge det lokala organisationslivet möjlighet att sända till medlemmar, sympatisörer och andra. En viktig skillnad i förhållande till ljudradion är emellertid att TV-produktionen drar högre kostnader och är mer komplicerad. Om lokal TV-verksamhet skall kunna utvecklas på olika orter i Sverige torde det därför vara nödvändigt att alla intresserade parter samverkar. Kommitténs förslag om lokala kabelsändarföretag syftar till att finna en lämplig form för sådan samverkan. Det lokala kabelsändarföretaget bör kunna samordna insatser från dels programproducenter med en mer kontinuerlig produktion, dels sådana som är tillfälligt verksamma i

TV-mediet. Med största sannolikhet kommer resurserna på de flesta håll inte att räcka till för mer än medverkan i det lokala kabelsändarföretagets verksamhet.

Mot denna bakgrund kan man ifrågasätta om det är ändamålsenligt att ge enskilda intressenter, t. ex. dagstidningar, möjlighet att sända i egen kanal. Jag har noterat att vissa remissinstanser pekar på risken att en uppsplittning av resurserna mellan flera lokala kanaler kan leda till att ingendera verksamheten överlever på sikt.

Jag anser emellertid att underlaget f. n. inte är tillräckligt för att frångå kommitténs förslag. Det är dock viktigt att noga följa utvecklingen och vara beredd att vidta åtgärder om det skulle behövas. Jag tänker då särskilt på önskemålen att egensändningarna verkligen får ett brett lokalt innehåll och att lokala mediemonopol bör undvikas. Om detta inte skulle uppnås eller om den lokala karaktären skulle gå förlorad, t. ex. genom att innehållet till övervägande del består av centralt producerade program, kan det bli aktuellt att överväga ändrade regler.

7.3 De lokala kabelsändarföretagen

Mitt förslag: Det lokala kabelsändarföretaget skall vara en juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och i vilken ingår företrädare för olika intressen och meningsriktningar inom tillståndsområdet. Det får ankomma på kabelnämnden att avgöra när dessa förutsättningar föreligger. Normalt bör endast ett sådant företag verka i samma kommun. Den sändningsverksamhet som de lokala kabelsändarföretagen svarar för bör präglas av en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i sak med mitt förslag. Kommittén föreslår emellertid ingen uttrycklig föreskrift om att företagets ändamål skall vara begränsat till lokala kabelsändningar.

Remissinstanserna: Några remissinstanser anser att kravet att det lokala kabelsändarföretaget skall ha en bred ägarsammansättning kan vara svårt att uppfylla och att det kan leda till svårigheter att komma i gång med verksamheten. I några yttranden förordas att kommunen alltid skall vara med i kabelsändarföretagen. Några remissinstanser anser att det lokala kabelsändarföretaget bör ha huvudansvaret för all sändningsverksamhet i det lokala kabelnätet, dvs även för satellitsändningarna. I något fall förordas att samordningsansvaret läggs hos den lokala närradioföreningen. Ett par remissinstanser anser att nätägarens uppgifter bör vara skilda från programoperatörens.

Skälen för mitt förslag: Även om det hittills har varit möjligheten att sprida satellitprogram som har drivit fram utbyggnaden av kabelnät är det möjligheten till egensändningar som i första hand gör kabeltekniken intressant som informationsmedium. Erfarenheterna av lokala sändningar i TV är dock mycket begränsade i vårt land. De slutsatser som kan dras av motsvarande verksamhet i utlandet är att det är dyrbart och besvärligt att bedriva TV-produktion och att försök med lokala egensändningar därför löper stor risk att misslyckas, särskilt om de organisationer, företag och institutioner som medverkar inte har erfarenhet av TV-produktion. Det finns därför anledning att befara att verksamheten efter en första försöksperiod kan komma att domineras av t. ex. ekonomiskt framgångsrika tidningsföretag eller resursstarka organisationer med tillgång till internationella erfarenheter och centralt producerat material. En utveckling som gick i den riktningen skulle leda till en ökad obalans på informationsområdet och därmed stå i strid med målen för den statliga massmediepolitiken.

Det är därför angeläget att den lokala programverksamheten får en sådan organisation att även deltagare med jämförelsevis små resurser och begränsade erfarenheter av TV-mediet har möjlighet att medverka. De lokala kabelsändarföretagen kommer att spela en nyckelroll härvidlag. Såväl programleverantörer med en stor och regelbunden verksamhet som sådana som endast sporadiskt kan medverka med program bör kunna få plats inom de lokala kabelsändarföretagens sändningsverksamhet. Verksamheten bör stå öppen för alla som har en lokal förankring oavsett åsiktsinriktning, förutsatt att programmen inte står i strid med programreglerna. Efter hand som verksamheten utvecklas bör de lokala kabelsändarföretagen kunna skaffa värdefulla erfarenheter som kan utnyttjas av dem som vill ställa program till förfogande.

De lokala kabelsändarföretagen kan komma att få en grannlaga uppgift när det gäller att samordna önskemål från olika intressenter. Enligt min mening bör ett sådant företag kunna vara organiserat på flera olika sätt. En möjlighet är att en stiftelse bildas med ett antal stiftare som företräder olika intressegrupper. En annan är att företaget organiseras som ett aktiebolag där aktierna är fördelade mellan ett antal lokalt verksamma organisationer, institutioner och företag med olika inriktning. En tredje möjlighet är att kabelsändarföretaget är ett aktiebolag vars aktier ägs av en ideell förening med medlemmar med olika intresseinriktning. Mellanformer eller helt andra konstruktioner är också tänkbara.

I likhet med kommittén anser jag därför att det inte i lagen skall ställas mer preciserade krav på hur de lokala kabelsändarföretagen skall vara uppbyggda. Utöver kraven att de skall vara juridiska personer i vilka ingår företrädare för olika intressen och meningsriktningar inom tillståndsområdet anser jag dock att det bör krävas att de skall ha bildats för att bedriva lokala kabelsändningar. Genom dessa regler skapas enligt min mening förutsättningar för att de skall kunna sköta sina samordningsuppgifter på

ett opartiskt sätt. Liksom kommittén anser jag det vara lämpligt att kommunen normalt deltar i företaget. Något krav på sådant deltagande bör emellertid inte ställas upp.

Normalt bör endast ett lokalt kabelsändarföretag verka i samma kommun. I mycket stora kommuner kan det dock eventuellt finnas skäl att godta en uppdelning så att olika sådana företag är verksamma i olika delar av kommunen.

Vid fördelningen av sändningstider skall det lokala kabelsändarföretaget se till att åsikter inom ett så brett spektrum som möjligt kommer till uttryck. Däremot bör kabelsändarföretaget inte påverka utformningen av de enskilda programmen. Företaget bör, som jag tidigare nämnt, inte få rätt att ställa andra krav på de ingående programmen än att de inte strider mot programreglerna. Självklart bör delägarskap i eller annan anknytning till det lokala kabelsändarföretaget inte utgöra en förutsättning för att få sända.

Det kan inte uteslutas att lokala kabelsändarföretag kommer att få ta på sig en betydligt mer aktiv roll än att enbart samordna önskemål från utomstående programleverantörer. När så blir fallet är det naturligt att företaget strävar efter allsidighet i den samlade programverksamheten. I praktiken innebär detta att kabelsändarföretaget då bör verka för att så många olikartade intressen som möjligt deltar.

Jag är, som jag tidigare nämnt, inte beredd att frångå kommitténs förslag att tillstånd att bedriva satellitsändningar och upplåtelse av kanaler för egensändningar bör kunna ges till såväl ägare av kabelnät som till lokala kabelsändarföretag. Inrättandet av ett lokalt kabelsändarföretag bör alltså inte vara ett villkor för att sändningsverksamhet skall kunna påbörjas. Här, som på många andra punkter i det regelverk som jag föreslår, gör osäkerheten om den framtida utvecklingen att regleringen inte bör gå längre än till att sörja för ändamålsenliga grundförutsättningar för verksamheten. Kabelnämnden blir av stor betydelse när det gäller att omsätta reglerna i praktiken och att följa utvecklingen och föreslå åtgärder när det behövs.

Jag återkommer under avsnitt 7.9.1 till frågan om ansvarsfördelningen mellan nätinnehavaren och den som svarar för egensändningarna.

7.4 Allmänna förutsättningar för tillståndsgivningen

Mitt förslag: Tillstånd för lokal kabelsändning skall ges av en särskild myndighet. Villkoren för verksamheten anges i lag.

Innan någon inger en ansökan om tillstånd för satellitsändningar eller upplåtelse av kanaler för egensändningar skall han i god tid ha berett dem som berörs av sändningarna tillfälle att framföra sina synpunkter på den avsedda verksamheten. Vederbörande kommun eller kommuner skall genom kabelnämndens försorg få yttra sig om ansökningarna. Den sökandes ekonomiska förutsättningar skall prövas av kabelnämnden.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i sak med mitt förslag. Samråd skall emellertid ha skett med ett organ som företräder de boende i området i fråga.

Remissinstanserna: Förslaget om att tillståndsvillkoren ges i form av lagstiftning tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. I något fall förordas att tillståndsvillkoren i stället fastställs genom avtal.

Förslaget om samråd med de boende berörs av vissa remissinstanser. Bl. a. anser några att formen för samrådet borde preciseras mera.

Frågan om kommunernas roll tilldrar sig stort intresse. Många remissinstanser anser att kommunerna bör ges större inflytande över tillståndsgivningen än de får enligt kommitténs förslag. Några menar att kommunerna, åtminstone på sikt, bör svara för tillståndsgivningen medan andra önskar ge kommunen vetorätt vid beslut om tillstånd. Kraven på ökat kommunalt inflytande motiveras oftast med kabelnätens betydelse för regionalpolitik och fysisk planering. Andra remissinstanser ger ett uttryckligt stöd åt kommitténs förslag när det gäller omfattningen av kommunernas medverkan vid tillståndsbesluten.

Skälen för mitt förslag: Vilket programutbud som kan förmedlas i de lokala kabelsändningarna blir beroende av flera olika faktorer, t. ex. vilka program som är tillgängliga i satelliter, det sätt på vilket uppgörelser med rättighetshavarna utformas, fastighetsnätens kapacitet och struktur och de enskilda hushållens intresse och betalningsvilja. Det kommer givetvis inte att vara möjligt att vid ett tillfälle, innan verksamheten har påbörjats, fatta några bindande beslut i dessa frågor, eller ens att pejla en informerad opinion. Trots detta bör enligt min mening samråd med de boende och andra berörda krävas. Det är angeläget att de människor till vilka sändningarna skall riktas på ett tidigt stadium blir informerade om vad som planeras och att en dialog om programinnehåll m. m. kan inledas. Jag anser inte att det i lagen bör föreskrivas närmare om hur samrådet skall gå till än att samtliga berörda i god tid skall beredas tillfälle att framföra sina synpunkter på verksamheten. Samrådet kan t. ex. ske vid möten till vilka samtliga berörda kallats, genom skriftlig kommunikation eller genom en kombination av olika sätt. Om de boende är organiserade i t. ex. bostadsrättsföreningar eller samfällighetsföreningar bör samråd kunna ske genom att föreningarna underrättas i god tid. Det bör ankomma på kabelnämnden att avgöra när kravet på samråd är uppfyllt.

Jag har i det föregående konstaterat att det saknas kultur- och mediepolitiska skäl för att närmare reglera utbyggnaden av kabelnät för TV-ändamål. Frågan om andra användningsområden för kabel-TV-näten kommer att behandlas av chefen för kommunikationsdepartementet i förslag till en särskild proposition under våren 1985. Mot denna bakgrund finner jag kommitténs förslag beträffande kommunernas medverkan i tillståndsgiv-

ningen väl avvägt. Då en ansökan om tillstånd till satellitsändning eller kanalupplåtelse har kommit in till kabelnämnden skall denna ge de kommuner som berörs tillfälle att inom viss tid yttra sig över ansökningen. Ändamålet med detta förfarande är att ge kommunerna tillfälle att innan verksamheten påbörjas informera kabelnämnden och sökanden om sina bedömningar och synpunkter. Kabelnämnden får inte fatta något beslut innan kommunen fått möjlighet att yttra sig. I praktiken kommer kommunerna, i sin egenskap av markägare och ägare till allmännyttiga bostadsföretag, att få stort inflytande i samband med utbyggnaden av olika kabelnät.

Det bör ställas vissa krav i ekonomiskt hänseende på den som bedriver verksamhet för kabelsändning. Verksamheten innebär att åtaganden görs gentemot abonnenter på rätt lång sikt. Innan tillstånd ges bör därför sökandens ekonomiska förutsättningar att bedriva den avsedda verksamheten prövas.

7.5 Skyldighet att tillhandahålla kanaler m. m.

Mitt förslag: Nätinnehavare som får tillstånd till satellitsändningar eller till upplåtelse av kanaler för egensändningar skall kostnadsfritt tillhandahålla en kanal för lokalt kabelsändarföretags egensändningar av TV-program. Tillståndshavare skall se till att de boende i fastigheter som ansluts till kabelnätet kan ta emot radioprogram som sänds med stöd av 5 § första stycket radiolagen och som är avsedda att tas emot inom tillståndsområdet. Tillståndshavarens skyldighet att avstå från kanaler i kabelnätet, utöver vad som var aktuellt när han första gången fick tillstånd, begränsas dock på sådant sätt att han, om han endast förfogar över en eller två kanaler i nätet för satellitsändningar eller upplåtelse av kanaler för egensändningar, inte är skyldig att avstå från någon ytterligare kanal. För kabelnät med mycket liten kanalkapacitet bör kabelnämnden kunna meddela dispens från kravet att en kanal skall ställas till det lokala kabelsändarföretagets förfogande.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mina förslag med undantag för begränsningen av nätinnehavarens skyldighet att avstå kanaler och dispensmöjligheter för kabelnät med liten kapacitet.

Remissinstanserna: Förslagen tillstyrks av de flesta remissinstanserna. Några anser att en eventuell framtida betal-TV-kanal i Sveriges Radio-koncernens regi inte obligatoriskt skall behöva befordras till de boende. Även andra begränsningar diskuteras i några yttranden.

Skälen för mitt förslag: En förutsättning för att lokala sändningar skall kunna utvecklas är att de befordras i de enskilda kabelnäten. Det framstår

som lämpligt att göra tillhandahållandet av en kanal för sådana sändningar till ett villkor för tillstånd till satellitsändningar och upplåtelse av kanaler för egensändningar. Jag har tidigare förordat att normalt endast ett lokalt kabelsändarföretag skall finnas i varje tillståndsområde. Detta företag bör disponera kanaler i samtliga kabelnät i området.

För kabelnät med mycket liten kanalkapacitet, jag tänker närmast på äldre centralantennanläggningar som bara kan ta någon enstaka kanal utöver TV 1 och TV 2, är det inte rimligt att som villkor för tillstånd enligt lagen kräva att en kanal skall ställas till förfogande för det lokala kabelsändarföretaget. Ett sådant krav skulle leda till att tillstånd för satellitsändning eller kanalupplåtelse inte skulle kunna ges eftersom det tillgängliga kanalutrymmet skulle tas i anspråk för det lokala kabelsändarföretagets sändningar. Målet med det nämnda villkoret, att bereda plats för dessa sändningar, skulle då inte uppnås. Villkoret skulle därför i dessa fall utgöra en alltför långtgående inskränkning i nätägarens rätt att förfoga över sitt kabelnät. Kabelnämnden bör därför i dessa fall kunna meddela dispens från villkoret att en kanal skall ställas till det lokala kabelsändarföretagets förfogande. Skulle kapaciteten i nätet senare utökas skall givetvis dispensen upphöra att gälla.

Så länge de TV-program som kan tas emot av abonnenterna i de flesta delarna av vårt land är begränsade till de båda nationella kanalerna behövs inga bestämmelser om vilka kanaler som skall befordras i centralantennanläggningar. Om antalet TV-kanaler som kan tas emot ökar, genom att satellitprogram kan tas emot, kan det uppkomma en konkurrens om utrymmet i kabelnäten. Även om de ortsnät som nu anläggs har kapacitet att samtidigt överföra 20 programkanaler eller mer, har många fastighetsnät, i varje fall inledningsvis, inte högre kapacitet än 5–6 kanaler. Om flera kanaler befordras i ortsnätet kan endast ett urval föras fram till abonnenterna i fastighetsnät med låg kapacitet. En grundläggande förutsättning vid detta urval bör enligt min mening vara att var och en som är ansluten till ett kabelnät skall kunna ta in de rundradioprogram som sänds från markstationer och som är avsedda att tas emot på orten med normal antennutrustning. En förpliktelse att se till att den möjligheten finns även när nya kanaler kommer till bör enligt min mening ingå i lagen.

I likhet med kommittén anser jag att det inte obligatoriskt bör krävas att programmen befordras i kabelnätet om mottagningen kan ordnas på annat sätt, t. ex. genom att en äldre centralantennanläggning utnyttjas. I lagen bör omfattningen av tillståndshavarens förpliktelse anges genom en hänvisning till 5 § första stycket radiolagen. Det innebär f. n. två TV-kanaler och tre radiokanaler. I framtiden kan antalet kanaler komma att utökas. Detta skulle då leda till en ökning av antalet program som tillståndshavaren måste se till att abonnenten kan ta emot. Det är emellertid inte rimligt att tillkomsten av nya program skall leda till att tillståndshavaren helt förlorar möjligheten att använda nätet för satellitsändningar eller upplåtelse för

egensändningar. En begränsning av skyldigheten bör därför införas i enlighet med vad jag förordar.

Även för eventuella nordiska satellitprogram bör övervägas motsvarande regler. Om en svensk betal-TV-kanal från marksändare skulle införas kan det finnas skäl som talar för att samma regler skall gälla för den som för de kanaler jag nyss berört. Dessa frågor får tas upp i samband med beslut om sådana sändningar.

7.6 Tillståndens geografiska omfattning

Mitt förslag: Tillstånd för lokal kabelsändning bör begränsas till att omfatta ett visst område, normalt högst en kommun. Kabelnämnden bör dock kunna besluta att sändningstillstånd skall omfatta flera kommuner om särskilda skäl ger anledning till det.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i sak med mitt förslag. Dessutom föreslår kommittén att tillstånd bör kunna medges för ett mindre område än ansökningsområdet avser med hänsyn till möjligheten att fullborda utbyggnaden inom rimlig tid. Vidare föreslår kommittén att tillstånd skall kunna återkallas om sändningarna inte har påbörjats inom tre månader från tillståndstidens början eller om avbrott i sändningarna har förekommit under en sammanhängande tid om tre månader.

Remissyttrandena: Förslaget lämnas med några undantag utan erinran. Några remissinstanser understryker att det på grund av lokala förhållanden kan vara befogat att i vissa fall låta större områden omfattas av sändningstillstånd.

Skälen för mitt förslag: Det är angeläget att de områden som omfattas av tillstånd inte blir större än att egensändningarnas lokala karaktär kan bibehållas. Normalt bör därför tillstånden omfatta högst en kommun. Så stora områden torde i första hand komma i fråga för lokala kabelsändarföretag. Någon gång kan det vara lämpligt att låta flera kommuner, som ingår i ett näringsgeografiskt sammanhängande område, bilda ett tillståndsområde. Förslaget att kabelnämnden skall kunna medge mindre områden än vad den sökande begärt, liksom förslaget att tillstånd skall kunna återkallas om verksamheten inte kommer i gång eller vid längre avbrott, torde ha till syfte att undvika att företag under ett uppbyggnadsskede "mutar in" områden där de för ögonblicket inte avser att påbörja verksamhet. När det gäller tillståndsområdenas storlek ankommer det på kabelnämnden att bestämma vad som är lämpligt i varje särskilt fall. Jag är inte övertygad om att de av kommittén föreslagna tremånadersgränserna fyller ett behov. Skulle allvarliga missförhållanden uppkomma bör det vara möjligt att senare införa sådana regler.

7.7 Koncessionstidens längd

Mitt förslag: Tillstånd till lokal kabelsändning bör ges för högst tre år.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har med några undantag inte berörts av remissinstanserna. Några instanser förutsätter att förlängt tillstånd efter koncessionstidens slut automatiskt skall lämnas om inte missbruk av sändningsrätten har förekommit. I något fall kritiseras den "självgående byråkrati" som ständiga omprövningar av tillstånden anses kunna leda till.

Skälen för mitt förslag: Tre år är internationellt sett en kort koncessionstid. Svårigheten att förutse utvecklingen gör emellertid att det inte framstår som lämpligt att nu föreslå längre koncessionstid än den kommittén föreslagit.

7.8 Programregler för satellitsändningar

7.8.1 Allmänt

Mitt förslag: Tillstånd till satellitsändningar innebär generell rätt att vidareända programkanaler från satelliter i fast trafik. Vissa regler om programmens innehåll m. m. föreslås. Dessa bör avse rasdiskriminering m. m., våldsskildringar och pornografiska program samt reklam. Kabelnämnden bör kunna utfärda förbud mot vidareändning av programkanaler vars innehåll befunnits strida mot dessa regler.

Kommitténs förslag: Tillstånd för vidareändning av satellitprogram bör lämnas för varje enskild programkanal. Kommittén föreslår programregler som gäller våld, pornografi, hets mot folkgrupp samt reklam. Vidare anser kommittén att tillstånd skall få lämnas endast om den sökande kan visa att de programkanaler som han ämnar sända är avsedda för samtidig och oförändrad vidareändning till allmänheten samt att sådan vidareändning är tillåten i det land varifrån kanalerna sänds till satelliten. Om sändningarna i en viss programkanal bedöms strida mot programreglerna skall kabelnämnden kunna dra in sändningstillståndet för denna programkanal.

Remissinstanserna: Några remissinstanser ställer sig tveksamma till villkoret att sändningarna skall vara simultana och oförändrade. Tidsförskjutningar eller uteslutningar ur programmen bör vara tillåtna. Andra remissinstanser kritiserar förslaget att tillstånd skall lämnas för varje programkanal emedan det skulle leda till ett mycket stort antal beslut med tanke på

antalet kabelnät och antalet satellitkanaler. Ett alternativ som förordas är att programkanaler skall få återutsändas om inte kabelmyndigheten har förbjudit dem. Förslaget att kabelmyndigheten i administrativ ordning skall kunna dra in sändningstillståndet vid brott mot programreglerna tillstyrks i något fall, men flera remissinstanser förordar att återkallelse skall kunna ske endast efter prövning av domstol. Några remissinstanser är allmänt kritiska till förslaget att införa regler för innehållet i kabelsändningar. När det gäller synpunkter på de enskilda reglernas utformning återkommer jag längre fram.

Skälen för mitt förslag: Det sätt på vilket frågan om innehållet i rundradio-sändningar regleras i radiolagen är helt anpassat till situationen med en nationell koncern för radio- och TV-sändningar till allmänheten. Programföretagen skall iakttä de grundläggande regler om opartiskhet och saklighet, yttrandefrihet och informationsfrihet samt respekt för demokratin och människovärdet som är intagna i lagens 6 §. Där anges också att ytterligare regler kan tas in i avtal mellan staten och programföretagen. För granskning i efterhand svarar radionämnden. Förhandsingripande från myndighet hindras genom censurförbudet i radiolagens 8 §.

För vidare-sändning i kabelnät av program från kommunikationssatelliter blir förutsättningarna helt andra. De program som vidare-sänds i Sverige kommer som regel att komma från utländska sändare och deras innehåll kan inte direkt påverkas genom svensk lag. De som enligt svensk lag svarar för rundradiosändningen, dvs. de som vidare-sänder satellitprogrammen, har ingen möjlighet att i förväg ta del av innehållet i sändningarna och har små möjligheter att påverka detta.

Programkanaler från kommunikationssatelliter kan komma att sändas från svensk sändare. Sådana sändningar är enligt den svenska radiolagen inte rundradiosändningar. Några krav på programmets innehåll kan därför med lagens nuvarande utformning inte ställas. Den utredning som skall se över radiolagstiftningen bör lägga fram förslag som gör det möjligt för Sverige att uppfylla de krav som ställs i den tidigare nämnda rekommendationen.

Som jag nämnt har Europarådets ministerkommitté nyligen antagit en rekommendation om utnyttjandet av satellitkapacitet för TV och ljudradio. Rekommendationen innebär bl. a. att de sändningar som riktas mot satelliten med syfte att de skall vidare-sändas till allmänheten i kabelnät skall följa vissa regler. Dels skall antingen lagstiftningen i det land som ställer satellitutrymme till förfogande eller i mottagarlandet gälla, dels skall en uppsättning minimiregler för programinnehållet tillämpas. Det är glädjande att denna rekommendation har kunnat komma till stånd. Jag anser emellertid inte att vi för den skull helt kan undvara nationella regler för innehållet i satellit-TV-programmen.

Sådana regler skulle kunna utformas på olika sätt. En möjlighet vore att staten träffade avtal om innehållet med företag som sänder satellitprogram och att vidareändning endast tilläts av de programkanaler för vilka avtal förelåg. Om innehållet stred mot avtalsvillkoren skulle fortsatt vidareändning kunna förbjudas.

Jag avvisar, i likhet med massmediekommittén, lösningar av detta slag när det gäller utländska sändningar. Det kan bl. a. tänkas att avtal, av skäl som inte hade med innehållet att göra, inte kunde träffas. Då skulle kanalen av formella skäl inte kunna tillåtas för vidareändning, även om innehållet vore fullt godtagbart.

Kommittén föreslår i stället att ett tillstånd skall kunna lämnas för varje programkanal som är avsedd för samtidig och oförändrad vidareändning till allmänheten och för vilken sådan vidareändning är tillåten i det land från vilket kanalen sänds till allmänheten. Om innehållet i en programkanal strider mot programreglerna skall de tillstånd som avser denna kanal kunna återkallas. För att detta skall kunna ske bör dock enligt kommitténs förslag programkanalens karaktär vara belagd genom att den har sänts i kabelnät i vårt land under viss tid. Kommittén föreslår att kabelnämnden skall få besluta om en viss tid, högst ett år, inom vilken förnyat tillstånd inte skall kunna ges.

Jag instämmer i princip i kommitténs förslag. Jag anser emellertid att ytterligare ett steg kan tas i riktning mot en förenklad hantering av tillståndsfrågorna. I stället för att tillstånd meddelas för varje kanal för sig bör enligt min mening tillstånd till satellitsändningar ges en generell giltighet. Om utvecklingen av antalet satellitkanaler och antalet kabelnät blir den som vissa bedömare väntar sig kommer annars hanteringen av tillståndsärenden att bli mycket omfattande. Jag föreslår därför att tillstånd skall omfatta samtliga programkanaler.

Med mitt förslag kan ett ingripande mot en programkanal vars innehåll strider mot programreglerna inte få formen av återkallande av ett givet tillstånd. I stället måste en inskränkning ske i samtliga lämnade tillstånd genom att kabelnämnden meddelar förbud mot vidareändning för viss tid. Ett sådant förbud bör alltså gälla för alla som har eller, under den tid förbudet gäller, får tillstånd för kabelsändning. Innan beslut om förbud fattas skall programkanalen ha sänts i kabelnät i Sverige så länge att det har gått att bilda sig en uppfattning om dess karaktär.

Kommittén föreslår att den sökande skall kunna visa att samtidig och oförändrad vidareändning till allmänheten av de programkanaler han avser att vidareända är tillåten i det land varifrån kanalerna sänds till satelliten. Kommittén hänvisar i sin motivering till det arbete som pågick inom Europarådet med den rekommendation om utnyttjande av satellitkapacitet som nu antagits av Europarådets ministerkommitté. I sin slutliga utformning innehåller rekommendationen inte något villkor om att mottagning skall få ske i det land som svarar för eller tillåter uppsändningen. Med

den utformning som rekommendationen har fått har värdet av ett sådant villkor ansetts vara ringa samtidigt som tillämpningen kan tänkas ge upphov till svårigheter.

För egen del kan jag konstatera att de syften som kommittén velat uppnå med det föreslagna villkoret har uppnåtts med den utformning rekommendationen slutligen har fått. Något motsvarande villkor återfinns därför inte i mitt förslag.

Enligt kommitténs förslag skall den sökande visa att de programkanaler som han önskar sända är avsedda att samtidigt och i oförändrat skick vidareändas till allmänheten. Med mitt förslag om generella tillstånd är en sådan ordning mindre lämplig, varför jag inte föreslår någon bestämmelse om detta i lagen om lokala kabelsändningar. I sammanhanget kan nämnas att enligt upphovsrättslagen (1960: 729) torde samtycke från olika rättighetshavare, bl. a. den som anordnar satellitsändningen, i de flesta fall erfordras för vidareändning av satellitprogram.

I begreppet vidareändning ligger att sändningen skall vara samtidig och oförändrad. Programmen skall alltså vidareändas när de tas emot från satelliten. Det bör sålunda inte vara tillåtet att spela in programmen och sända dem vid ett senare tillfälle. Sådana sändningar bör behandlas enligt de regler som gäller för egensändningar. Att en sändning skall vara oförändrad innebär att tillägg i form av t. ex. speakertext, textad översättning eller lokalt programmaterial inte får göras vid utsändningen. Däremot bör det givetvis vara tillåtet att koda eller avkoda sändningarna, att välja mellan olika textalternativ eller språkversioner som redan finns i ursprungssändningen och att företa vidareändning endast under en del av den tid då sändningar från satelliten pågår.

7.8.2 Rasdiskriminering, våld och pornografi

Mitt förslag: Kabelnämnden bör kunna besluta att en programkanal inte får vidareändas om det i programkanalen vid ett flertal tillfällen har förekommit program eller programinslag som innefattar hot mot eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse eller som innehåller en skildring av sexuellt våld eller tvång eller grovt våld mot människor eller djur. Nämnden bör också kunna förbjuda vidareändning av programkanaler som har varit ensidigt inriktade på våldsskildringar eller pornografiska program. En förutsättning för att beslut om förbud skall kunna meddelas är att nämnden med hänsyn till överträdelsernas art och programkanalens karaktär och inriktning finner att ett ingripande mot programkanalen är godtagbart från yttrande- och informationsfrihetssynpunkt. Beslut om förbud mot vidareändning bör gälla för högst ett år.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i sak med mitt förslag. Kommittén beskriver emellertid det innehåll som skall kunna föranleda att tillstånd får återkallas genom att hänvisa till motsvarande regler i brottsbalken, videovåldslagen och biografförordningen. Villkoret att ingripandet skall vara godtagbart från yttrande- och informationsfrihetssynpunkt återfinns inte uttryckligen i kommitténs förslag.

Remissinstanserna: Förslagen tillstyrks av de flesta remissinstanser som har behandlat frågan. Några remissinstanser motsätter sig att kraven på kabel-TV-program sätts högre än för andra medier, t. ex. biograffilm eller videogram. Några remissinstanser anser att en indragning bör föregås av domstolsprövning eller är kritiska mot att kabelnämnden måste tolka och tillämpa regler i videovåldslagen och biografförordningen samt brottsbalkens definition av hets mot folkgrupp.

Skälen för mitt förslag: Det är enligt min mening nödvändigt med programregler som gör det möjligt att ingripa mot inslag med våld, pornografi och rasdiskriminering i satellitprogram. Att konstruera regler som möjliggör sådana ingripanden är emellertid förenat med vissa svårigheter. Den typiska situationen vid vidaresändning av satellitprogram torde, som jag nämnt, komma att bli att den som i Sverige svarar för vidaresändningen inte har något inflytande över vilka program som befordras med hjälp av satelliten. Detta gör det inte realistiskt att, på det sätt som görs i videovåldslagen, gå vägen över en kriminalisering av spridningen. Förhandsgranskning är utesluten såväl av praktiska skäl som på grund av censurförbudet i 8 § radiolagen. Den möjlighet som då återstår är att föreskriva att åtgärder skall kunna vidtas i administrativ ordning mot en programkanal som har sänts ut i Sverige. Sådana åtgärder skall grundas på en bedömning av kanalens allmänna karaktär, dokumenterad genom inslag såsom våld och pornografi.

Kommittén har sålunda föreslagit att vidaresändning skall kunna förbjudas för programkanaler som präglas av ett utbud av visst slag. Ingripanden bör kunna göras när det är fråga om kanaler som är ensidigt inriktade på våldsframställningar eller pornografiska skildringar. Det är för sådana kanaler befogat att sätta gränserna för vad som kan tolereras lägre än för enskilda filmer eller videogram enligt biografförordningen eller videovåldslagen. Vidare bör det vara möjligt att rikta ingripanden mot programkanaler som, utan att vara ensidigt inriktade på sådant material, dock vid upprepade tillfällen innehållit program med grova våldsinslag, pornografiska skildringar med inslag av våld eller tvång eller framställningar som innefattar rasdiskriminering m. m.

Kommitténs förslag får till följd att kabelnämnden måste göra bedömningar av hur vissa programinslag skulle ha bedömts vid prövning enligt reglerna i brottsbalken, videovåldslagen och biografförordningen. Denna

konstruktion, som innebär att nämnden skall försöka bedöma hur domstol eller annan myndighet skulle tillämpa resp. regelsystem, har kritiserats i remissbehandlingen. Sådana bedömningar kan vara mycket vanskliga att göra. Det skulle också kunna inträffa att ett program som har lett till ingripande av nämnden senare prövas enligt någon av författningarna och att den prövningen leder till motsatt resultat. Därför är konstruktionen mindre lämplig. Jag har i stället valt att beskriva det innehåll som skall kunna föranleda förbud mot vidareändning direkt i lagtexten. Formuleringarna är utformade efter mönster av beskrivningen av hets mot folkgrupp i brottsbalken samt den lydelse som 1 § videovårdslagen har getts i propositionen (1984/85: 116) om åtgärder mot våldsskildringar i videogram m. m. För programkanaler med ensidig inriktning på våld och pornografi har någon mer ingående beskrivning inte ansetts erforderlig. Avsikten är inte att i sak avvika från massmediekommitténs förslag. Enligt videovårdslagen och biografförordningen skall hänsyn tas till det sätt på vilket händelserna skildras och det sammanhang i vilket de förekommer. Detta gör det möjligt att ta hänsyn till bl. a. konstnärliga kvaliteter vid bedömningen av enskilda filmer. Mitt förslag att ingripanden skall få göras endast om det är godtagbart från yttrande- och informationsfrihetssynpunkt avser att möjliggöra motsvarande hänsynstaganden vid bedömningen av utbudets karaktär i en programkanal.

Med hänsyn till att kabelsändningarna riktar sig till enskilda hem och att programutbudet inte är känt på förhand är det enligt min mening befogat att låta strängare regler beträffande våld och pornografi gälla för sändningar i kabel-TV än för enskilda filmer eller videogram.

7.8.3 Reklam i satellitprogram

Mitt förslag: Kabelnämnden skall kunna meddela förbud mot vidareändring av programkanal där det under längre tid och i betydande omfattning har förekommit sådan kommersiell reklam som måste anses riktad särskilt till svenska konsumenterna.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag. Kommitténs borgerliga ledamöter har reserverat sig mot förslaget.

Remissinstanserna: Förslaget har kommenterats av många remissinstanser. Några godtar förslaget eller anser att det inte går tillräckligt långt. Andra anser att förslagets innebörd är oklar och att det skulle välla stora svårigheter att fastställa vilka reklamslag som skulle medföra att vidareändring förbjuds. De remissinstanser som motsätter sig förslaget använder olika argument. Några menar att yttrandefrihets- och informationsfrihetsskäl talar mot att en hel programkanal skulle kunna stoppas på grund av reklamslagets inriktning. Andra hävdar att förslaget leder till försäm-

rade konkurrensförutsättningar för svenska företag. Inom många remissinstanser som stöder eller inte tar ställning till förslaget förekommer borgerliga reservationer där kommitténs förslag avstyrks.

Skälen för mitt förslag: I tilläggsdirektiven till massmediekommittén redovisade jag tre skäl mot reklam i TV. Dessa är dels att reklamköparna kan påverka programinnehållet på ett sätt som inte är acceptabelt, dels att reklam i TV kan få negativa konsekvenser för dagspressens ekonomiska situation, dels TV-reklamens ogynnsamma följder från konsumentsynpunkt. Jag angav att dessa skäl inte bara är giltiga för svensk radio och TV utan också när det gäller motsvarande program i nya distributionsformer.

Under senare tid har emellertid dessa skäl ifrågasatts från olika håll. Bl. a. har det hävdats att TV-reklamen inte skulle leda till minskade reklaminkomster för pressen. I stället skulle direktreklamen minska. Man hävdar vidare att en situation med reklamfinansierade utländska satellitprogram som kan tas emot i Sverige kommer att medföra försämrade konkurrensförutsättningar för det svenska näringslivet och på så sätt hota välfärd och sysselsättning.

Diskussionen har inte övertygat mig om att det finns anledning att nu frångå ståndpunkten att reklam i TV inte skall förekomma i Sverige. Denna princip bör i och för sig tillämpas oavsett sändningarnas ursprung. Begränsningarna bör emellertid avse endast sådan reklam som särskilt riktas till svenska konsumenter. Vid bedömningen bör kabelnämnden ta hänsyn till om reklamen utgår från speciellt svenska förhållanden. Därvid bör beaktas bl. a. om språket är svenska, om upplysningar lämnas om priser i svenska kronor, om försäljningsställen i Sverige eller om användning av varorna eller tjänsterna i svensk miljö. Förslaget riktar sig inte mot enstaka reklamslag utan syftar till att förhindra att det uppkommer programkanaler med ett omfattande reklam innehåll, riktat mot Sverige. Med hänsyn härtill torde det knappast uppstå några svårigheter att urskilja det reklam innehåll som skulle kunna leda till förbud mot vidare sändning.

7.9 Programregler för egensändningar

7.9.1 Allmänt

Mitt förslag: Om det i sändningar som bedrivs av ett lokalt kabelsändarföretag förekommer innehåll som strider mot programreglerna får sändningstillståndet återkallas. Om sådant innehåll förekommer i egensändningar i upplåten kanal får kabelnämnden besluta att den som bedriver sändningarna skall upphöra med dem. Tillståndshavaren skall då se till att sändningarna upphör. Först om han inte gör det kan hans tillstånd att upplåta kanaler för egensändningar återkallas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt i fråga om sändningar av lokala programföretag. När det gäller sändningar i upplåten kanal föreslår kommittén att tillståndet för den som upplåtit kanalutrymme – såsom direkt ansvarig för programinnehållet – skall kunna återkallas om den som kanalen har upplåtits åt bryter mot programreglerna.

Remissinstanserna: Av de remissinstanser som berör kommitténs förslag är de flesta kritiska mot förslaget att den som upplåter kanaler till annan för egensändningar i olika avseenden skall ges ansvar för sändningarnas innehåll. De föreslår i stället att de sändande skall ges en ställning som är oberoende av den som upplåter kanalutrymmet.

Skälen för mitt förslag: Massmediekommittén motiverar sitt förslag med strävan att skapa ett enkelt system, där sändningsrätten innehas av ett litet antal aktörer som i sin tur, genom civilrättsliga avtal, kan medge andra att sända. Den sanktion som kabelnämnden kan tillgripa vid brott mot programreglerna är återkallelse av tillståndet att upplåta kanaler.

Jag anser, som framgår av det föregående, att kommitténs förslag bör genomföras när det gäller systemets huvudprinciper. Det finns enligt min mening både principiella och praktiska fördelar med en ordning där kanalutrymme i kabelnät kan upplåtas för egensändningar utan att tillstånd av kabelnämnden krävs i varje enskilt fall.

Däremot finner jag att det av kommittén föreslagna sanktionssystemet kan leda till vissa mindre önskvärda konsekvenser. Om överträdelse av programreglerna från någon som sänder i upplåten kanal leder till att tillståndet att upplåta kanalutrymme återkallas, kommer alla som sänder i upplåtna kanaler att mista sina sändningsmöjligheter. Publiken kommer att förlora möjligheten att ta del av program i sådana kanaler. Detta är enligt min mening en alltför långtgående verkan av att en sändande bryter mot programreglerna. Kommitténs förslag lägger också allt för stora kontrolluppgifter på den som upplåter kabelutrymme. Uppgifterna att utse programutgivare och att ansvara för att de program som skall sändas följer programreglerna är sådana att det är principiellt betänkligt att lägga dem på upplåtaren.

Jag förordar i stället en ordning där kabelnämndens sanktion vid överträdelse av programreglerna i upplåten kanal i första hand riktas mot den som har sänt programmet. Nämnden bör kunna föreskriva att denne skall upphöra med sändningarna. Den som upplåtit kanalutrymme för verksamheten skall då se till att dennes sändningar omedelbart upphör. Först om upplåtaren inte gör det kan hans eget tillstånd återkallas.

7.9.2 Programmen skall vara lokala

Mitt förslag: I kanaler där egensändningar sänds bör det inte få förekomma andra slags sändningar, t. ex. satellitsändningar eller samtidigt vidaresändningar av rundradioprogram. I de lokala kanalerna bör inte heller få förekomma radiodistribuerade program, som samtidigt sänds ut i en eller flera andra kommuner.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser är kritiska mot förslagen att det inte skall vara tillåtet med gemensam, samtidig programsättning eller kanaler med blandat innehåll. Inskränkningarna anses försvåra sammansättningen av ett slagkraftigt programutbud. Dessutom pekar några remissinstanser på möjligheten att med hjälp av annan teknik anordna rikstäckande kanaler trots de föreslagna begränsningarna.

Skälen för mitt förslag: Kabeltekniken kan få stor betydelse för lokalsamhällena genom att den möjliggör sändningar som är begränsade till kabelnärens täckningsområden. Det ligger ett särskilt värde i att lokalt verksamma föreningar, grupper och andra organ får möjlighet att nå allmänheten med nyheter, information, debatt och kulturprogram. Som jag tidigare har nämnt visar erfarenheterna att det är svårt att producera attraktiva lokala program, särskilt för personer och grupper utan erfarenhet av TV-mediet. Om inga regler ställdes upp till skydd för den lokala programverksamheten finns det därför risk att de lokala programmen skulle trängas ut av centralt producerat material. Innehållet i de lokala kanalerna skulle då i huvudsak kunna komma att bestå av centralt framställt och utsänt material där eventuella lokala inslag gavs en mycket undanskymd roll. I en situation där en kanal innehöll program från en rad olika källor skulle det vidare vara svårt för lyssnare och tittare att avgöra varifrån programmen kom.

Enligt min mening bör man slå vakt om den lokala karaktären hos verksamheten. Det viktigaste medlet för detta är de lokala kabelsändarföretagen. Man bör emellertid också skapa regler som begränsar möjligheterna att fylla de lokala kanalerna med centralt utsända program. Därför bör kommitténs förslag om förbud mot gemensam programsättning genom radiosända program samt mot kanaler med blandat innehåll genomföras. Massmediekommittén diskuterar möjligheten att även föreskriva att lokala sändningar endast skall få innehålla lokalt producerat material, men avstår från att gå så långt i sina förslag. Också jag anser att en sådan föreskrift skulle vara onödigt långtgående.

7.9.3 Rasdiskriminering, våld och pornografi

Mitt förslag: Kabelnämnden bör kunna återkalla sändningstillståndet om det i egensändningar har förekommit program som i en dom har befunnits innefatta yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i lokala kabelsändningar. Innan domen vunnit laga kraft får tillståndet återkallas interimistiskt. Tillstånd får vidare återkallas om det i program har förekommit en skildring av sexuellt våld eller tvång eller en närgången eller utdragen skildring av grovt våld mot människor eller djur, om inte sändningen har varit försvarlig med hänsyn till syftet och sammanhanget samt omständigheterna i övrigt. Likaså får tillstånd återkallas om det har förekommit pornografiska program.

Kommitténs förslag: Sändningstillståndet får återkallas om ett program har sänts som i en lagakraftägande dom har befunnits innefatta yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i kabelsändning. Sändningstillståndet får också återkallas om ett program eller programinslag har sänts som innehåller uttalande eller annat meddelande som avses i bestämmelserna i 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp. Vidare får tillståndet dras in om program har sänts som innehållit våldsinslag eller pornografiska inslag. När det gäller bedömningen av sådana inslag föreslår kommittén att reglerna i biografförordningen och videovåldslagen skall tillämpas.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har berört frågan tillstyrker med något undantag förslaget att det skall finnas regler för programmens innehåll. Också förslaget att överträdelse av reglerna skall leda till att sändningstillståndet återkallas tillstyrks av många remissinstanser. Bland dessa betonar vissa att ingripanden bör kunna ske snabbt. Förslaget att en dom för yttrandefrihetsbrott först skall ha vunnit laga kraft kan då leda till onödigt dröjsmål. Några remissinstanser är emellertid kritiska, och menar att en indragning kan stå i strid med konsumentintresset. Förslaget om att indragning skall ske i administrativ ordning tillstyrks av enstaka remissinstanser medan ett större antal förordar att indragning skall få ske först efter domstolsprövning. Några remissinstanser kritiserar att kabelnämnden måste tolka och tillämpa regler i bl. a. biografförordningen och videovåldslagen. I stället förordas att ett eget regelsystem skapas för verksamheten.

Skälen för mitt förslag: Liksom när det gäller satellitsändningar bör det finnas regler som gör det möjligt att ingripa mot inslag med våld, pornografi samt rasdiskriminering i egensändningarna.

I fråga om grövre yttrandefrihetsbrott förordar jag att kabelnämnden

skall kunna tillgripa sanktioner redan efter fällande dom i första instans. Härigenom blir det möjligt att snabbt reagera mot sändningar med bl. a. rasistiskt innehåll utan att frångå kravet på domstolsprövning. Regeln bör utformas så att kabelnämnden får återkalla tillståndet interimistiskt innan domen vunnit laga kraft. Den lösningen är enligt min mening en godtagbar avvägning mellan rättssäkerhetens krav och behovet att kunna ingripa någorlunda snabbt och effektivt.

Det kan tänkas att domen överklagas och ändras. Vid alla ändringar, såsom en mildring i högre instans, skall nämnden ompröva återkallelsefrågan. Självfallet bör en sedermera frikännande dom genast leda till att tillståndet återges.

I fråga om program med våldsinslag eller pornografiska inslag föreslår kommittén att kabelnämnden skall göra en bedömning av hur videovåldslagen eller biografförordningen skulle ha tillämpats i fråga om programmen. Jag har ingen annan åsikt än kommittén när det gäller bestämmelsernas innehåll i sak, men anser, i enlighet med vad jag anfört under avsnitt 7.8.2, att beskrivningen av det innehåll som kan leda till att sändningstillstånd återkallas i stället bör tas in i lagtexten. Återkallelse bör kunna tillgripas i fråga om grova våldsskildringar eller skildringar av sexuellt våld eller tvång samt pornografiska program. Formuleringarna överensstämmer i berörda delar med den formulering som 1 § videovåldslagen har fått i den tidigare nämnda propositionen. Hänsyn skall tas till om sändningen är försvarlig med hänsyn till syftet och sammanhanget samt omständigheterna i övrigt. Med detta förbehåll uppnår man att regeln inte drabbar konstnärligt värdefulla eller seriöst syftande skildringar.

7.9.4 Reklam

Mitt förslag: Kommersiell reklam bör inte få förekomma i egensändningarna. Inte heller bör s. k. sponsrade program få förekomma, dvs. ett program eller programinslag bör inte få sändas om pengar eller annan egendom ställts till förfogande på villkor att programmet eller inslaget sänds.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag. De ledamöter som företrätt moderata samlingspartiet och folkpartiet har reserverat sig till förmån för att reklam skulle vara tillåten i lokala sändningar.

Remissinstanserna: Meningarna är delade. Inom många remissinstanser som uttalar sig mot reklam eller inte berör frågan förekommer reservationer från borgerliga ledamöter till förmån för att reklam skall vara tillåten. Vissa av de remissinstanser som avvisar reklam i lokala sändningar motiverar sin hållning med omsorg om pressens situation. Andra menar att reklam i kabelsändningar inte skulle skada pressen. Några remissinstanser

skisserar lösningar där intäkter av lokal reklam skulle komma bl. a. lokala tidningar till del. Många framhåller reklamintäkternas betydelse för att finansiera lokal programverksamhet. Ett mindre antal remissinstanser motsätter sig förslaget om förbud mot sponsrade program.

Skälen för mitt förslag: Jag har redovisat att jag inte anser att det finns skäl att frångå ståndpunkten att reklam inte skall förekomma i svensk TV. Kommitténs förslag bör därför genomföras också när det gäller egensändningarna. Inte heller när det gäller förbudet mot s. k. sponsrade program finner jag anledning att frångå kommitténs förslag.

7.9.5 Rätten till nyhetsbevakning

Mitt förslag: Jag förordar inte några särskilda regler till skydd för massmediernas rätt att bedriva nyhetsbevakning.

Kommitténs förslag: I egensändningar får inte sändas program från ett evenemang om den som sänder med arrangören har ingått ett avtal genom vilket annan förhindras att bedriva nyhetsförmedling i fråga om evenemanget.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser har berört frågan. Sveriges Radio AB tillstyrker förslaget. Företaget föreslår också att kabelnämnden skall ges i uppdrag att avväga när det allmänna intresset av att ett visst evenemang etersänds skall ta över arrangörens intresse att förfoga över sitt evenemang. Riksidrottsförbundet betonar arrangörernas rätt till sina arrangemang.

Skälen för min bedömning: Frågan gäller dels massmediernas, och då särskilt företagens i Sveriges Radio-koncernen, möjligheter att sända kortare nyhetsinslag från t. ex. idrottsevenemang, dels förutsättningarna för företagen i Sveriges Radio-koncernen att i konkurrens med andra förvärva sändningsrätter. Massmediekommittén anser inte att frågan om massmediernas rätt till nyhetsbevakning f. n. utgör något stort problem och bedömer inte heller att problemet kommer att få någon större aktualitet i framtiden. Koncernens möjligheter att förvärva sändningsrätter har samband med hela den förskjutning i konkurrenssituationen som skapas genom uppkomsten av nya möjligheter att sända TV-program. Det är självklart att denna utveckling placerar ägare till attraktivt programstoff, det må gälla idrottsevenemang, filmer eller annat, i en gynnsammare förhandlingsposition. Det är emellertid för tidigt att uttala sig om vilka effekter den förändrade situationen på sikt kommer att få för Sveriges Radio-koncernens möjligheter att fylla sina olika uppgifter.

Kommitténs förslag till skydd för massmediernas nyhetsbevakning tar sikte på den speciella situationen att den sändande och arrangören har slutit ett avtal som hindrar andra medier från att förhandla om vanlig nyhetsbevakning. Enligt min mening är det tveksamt om den föreslagna bestämmelsen kommer att ha avsedd effekt. Möjligheterna till kringgåenden synes kunna bli stora. Dessutom torde bevissvårigheterna bli betydande. Jag förordar därför inte någon bestämmelse av den föreslagna innebörden.

Skulle utvecklingen visa att allvarliga missförhållanden verkligen uppkommer får frågan om åtgärder givetvis prövas på nytt.

7.10 Kabelnämnden

Mitt förslag: En särskild statlig myndighet, kabelnämnden, bör inrättas för frågor om kabelsändning. Nämnden bör få till uppgift att pröva frågor om tillstånd till kabelsändning, att öva tillsyn över verksamheten, att följa utvecklingen inom området i Sverige och utomlands samt att vid behov avge förslag till nya eller förändrade regler för kabelsändningar. Nämnden bör också kunna ge stöd till lokal programverksamhet. Viktigare beslut av nämnden bör kunna överklagas till kammarrätt. Nämnden bör ha högst sju ledamöter. I lagen om lokala kabelsändningar bör föreskrivas att nämndens ordförande och vice ordförande skall ha domarkompetens. Det ankommer på regeringen att meddela övriga föreskrifter om nämndens organisation och verksamhet. Det bör även ankomma på regeringen att besluta om nämndens lokalisering.

Nämndens verksamhet bör finansieras med årliga avgifter som tas ut av dem som erhåller tillstånd för satellitsändningar. Förslag om avgiftens storlek och övriga regler beträffande avgiften bör föreläggas riksdagen senare.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag vad gäller den föreslagna myndigheten.

Kommittén föreslår vidare att stiftelsen Svenska Filminstitutet skall få möjligheter att inleda försök med att kombinera verksamhet i medieverkstäder med sändningar i lokala kabel-TV-nät. Försöken föreslås bli finansierade genom omprioritering inom de statliga resurserna för filmpolitiska insatser.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser betonar den föreslagna lagstiftningens provisoriska karaktär. Bl. a. anser några remissinstanser att beslutanderätten på sikt bör föras över till kommunerna, medan någon ser fördelar med en ordning där länsstyrelserna får besluta. Dessa remissinstanser förordar i allmänhet att den nya myndigheten inte ges en perma-

ment organisation. Vissa remissinstanser instämmer i kommitténs förslag om att myndigheten bör ges en opolitisk sammansättning med företrädare för juridisk, teknisk och ekonomisk sakkunskap. Andra förespråkar att nämnden ges en bredare sammansättning med representanter för bl. a. organisationer, kulturliv och kommunala intressen.

Kabelnämndens finansiering berörs av en remissinstans, som förutsätter att kostnaderna inte kommer att belasta de sändande.

Förslaget om utökat stöd till medieverkstäder får ett positivt mottagande av de remissinstanser som yttrar sig om det. Några pekar dock på svårigheten att kombinera en kontinuerlig programproduktion med andra uppgifter. Några remissinstanser pekar på behovet av handledarutbildning eller hjälp från Sveriges Television eller Utbildningsradion.

Skälen för mitt förslag: Jag instämmer i kommitténs förslag att frågor om kabelsändning bör handhas av ett centralt statligt organ. Mina skäl för detta är i huvudsak följande.

Den här aktuella verksamheten är ny och osäkerheten om den framtida utvecklingen är betydande. Det är därför, som kommittén framhåller, viktigt att dels beslut i ärenden om tillstånd redan från början följer en enhetlig praxis, dels de erfarenheter som kommer fram genast kan tas till vara och vid behov leda till förslag om förändrade regler. Detta talar enligt min mening för att en central statlig myndighet anförtros uppgiften att pröva ärenden om kabelsändning.

Nästa fråga är om uppgiften kan läggas på ett befintligt organ. Radionämnden och den föreslagna närradionämnden är organ med delvis liknande uppgifter. Inget av dessa organ har emellertid en lämplig sammansättning för att fullgöra de uppgifter som enligt min mening bör åvila en myndighet för kabelsändningar.

En ny central myndighet bör därför inrättas. Jag avser att senare föreslå regeringen att tillkalla en särskild organisationskommitté för att förbereda inrättandet av myndigheten.

Den föreslagna myndighetens uppgifter är givetvis i första hand att pröva ansökningar om tillstånd enligt lagen om lokala kabelsändningar och att besluta i ärenden om indragning av sådana tillstånd samt att öva tillsyn över verksamheten. Nämnden bör bl. a. samla in information om vilka satellitkanaler som förmedlas och vilka avgifter som tas ut av abonnenterna. Vidare bör nämnden för viss efterhandsgranskning se till att inspelningar görs av programkanaler från satelliter som vidare sänds i Sverige. I lämplig omfattning, på grund av anmälningar eller självmant, bör också egensändningarna efterhandsgranskas. Myndigheten bör dessutom ges uppgiften att följa utvecklingen i Sverige och utomlands i fråga om kabelsändningar och satelliter för massmedieändamål. På grundval av erfarenheter och informationer som samlas hos myndigheten bör den kunna ta initiativ till nya eller ändrade regler när det finns anledning till det.

Nämnden bör också kunna ge stöd till lokal programproduktion. Jag har tidigare pekat på de kostnader och andra svårigheter som är förknippade med lokal programproduktion. Jag har också föreslagit regler för att skydda de lokala sändningarna och slå vakt om deras lokala karaktär.

Jag instämmer med massmediekommittén i att den lokala programproduktionen bör finansieras lokalt, genom abonnentavgifter eller av dem som svarar för programmen. Samtidigt är jag medveten om att verksamheten skulle kunna underlättas betydligt genom lämpligt utformade stödinsatser. Insatser av detta slag utesluter givetvis inte att den lokala egensändningsverksamheten stöds genom lokala överenskommelser mellan olika parter i kabel-TV-verksamheten.

Den föreslagna avgiften har sådan karaktär att regler om den bör ges i lag. F. n. finns inte tillräckligt underlag för att lägga fram förslag om sådana regler. Organisationskommittén bör utarbeta förslag beträffande avgiftens storlek och övriga regler i fråga om avgiften. Jag räknar med att förslag kan läggas fram för riksdagen i samband med förslag om tilläggsbudget I för budgetåret 1985/86.

Nämnden bör ha högst sju ledamöter. Kravet på domarkompetens hos ordföranden och vice ordföranden bör tas in i lagen. I likhet med kommittén anser jag att nämnden i övrigt bör bestå av personer med en fackmässig kompetens inom olika sakområden som har betydelse för dess uppgifter.

7.11 Avgift för visning av film i kabelnät

Mitt förslag: Kabelnämnden bör lägga fram förslag om hur frågan om en avgift till Stiftelsen Svenska Filminstitutet från dem som visar film i kabelnät skall lösas. I första hand bör en avtalslösning eftersträvas. Om en sådan inte kan uppnås bör nämnden lägga fram förslag till lagstiftning.

Kommitténs förslag: I första hand bör avtalslösningar väljas. Om det inte går att komma fram till avtal bör man kunna överväga lagstiftning.

Remissinstanserna: Frågan behandlas av ett fåtal remissinstanser, som i huvudsak är positiva till förslaget.

Skälen för mitt förslag: För stöd till produktion av svensk film m. m. finns sedan lång tid tillbaka en ordning med omfördelning av inkomster inom branschen. I enlighet med 1982 års film- och videoavtal erlägger biografägare en tioprocentig avgift på biljettintäkterna till Stiftelsen Svenska Filminstitutet, som använder medlen till produktionsstöd och andra filmkulturella ändamål. Uthyrare av videogram till hemvideomarknaden erlägger en liknande avgift. Även Sveriges Television AB bidrar till Filminstitutets verksamhet.

Kabel-TV kan komma att utvecklas till en viktig kanal för distribution av film. Det gäller både för vidaresändningar av program från kommunikations satelliter och för egensändningar. Många bedömare, däribland massmediekommittén, anser att utbyggnaden av kabelnät kommer att leda till en ytterligare tillbakagång för filmvisningen på biograf. Det är angeläget att kabel-TV, i likhet med andra distributionsformer för film, bidrar till att den svenska filmproduktionen kan fortleva. De som distribuerar film i kabelsändningar bör därför erlägga avgifter till Svenska Filminstitutet.

Jag instämmer med kommittén om att avtalslösningar är att föredra inom detta område. Förutsättningarna för att uppnå avtalslösningar skiljer sig emellertid åt för olika branscher. Inom filmbranschen finns sedan gammalt en väl utvecklad organisationsstruktur. I videobranschen bildades i samband med förhandlingarna en organisation för de företag som förser uthyrningsmarknaden med videogram. Detta var nödvändigt för att få till stånd ett avtal.

Verksamheten med kabelsändningar befinner sig ännu på försöksstadiet och uppbyggnaden av en organisationsstruktur inom branschen har just inletts. Det går inte att säga om och när frågan om avgift för visning av film i kabelnät skall kunna lösas genom avtal med representativa organisationer.

Med det underlag som f. n. föreligger är det inte möjligt att lägga fram förslag i frågan om avgifter för visning av film i kabelnät. För det fordras en viss ytterligare erfarenhet av hur verksamheten kommer att utvecklas såväl när det gäller kabelnätens uppbyggnad som i fråga om programinnehållet. Uppbyggnaden av representativa organisationer har också stor betydelse. Kabelnämnden bör ges i uppdrag att lägga fram förslag till hur avgiftsfrågorna skall lösas. I första hand bör nämnden inrikta sig mot en avtalslösning. Om det av olika skäl inte skulle gå att få till stånd en sådan bör nämnden i stället lägga fram förslag om lagstiftning.

7.12 Ikraftträdande, övergångsfrågor

Mitt förslag: Lagen om kabelsändning bör träda i kraft den 1 januari 1986. Kabelnämnden bör inrättas vid samma tidpunkt. Organisationskommittén bör kunna företa vissa förberedande handläggningsåtgärder så att kabelnämnden redan kort tid efter inrättandet kan avgöra inkomna ansökningar. Särskilda övergångsregler bör införas så att satellitsändningar som sker med stöd av tillstånd enligt lagen om försöksverksamhet med särskild trådsändning och när-TV-sändningar som får bedrivas med stöd av bestämmelserna om närradio kan få fortsätta tills kabelnämnden har prövat en ansökan om tillstånd enligt den nya lagen i resp. kabelnät, dock längst till och med utgången av mars 1986.

Kommitténs förslag: Lagen bör träda i kraft den 1 januari 1986.

Skälen för mitt förslag: Lagen om försöksverksamhet med särskild trådsändning gäller till utgången av år 1985. Det framstår därför som lämpligt att låta lagen om kabelsändning träda i kraft den 1 januari 1986. Härigenom bör det också vara möjligt att förbereda inrättandet av kabelnämnden så väl att nämnden kan börja fungera omedelbart efter årsskiftet.

Jag förutser att många ansökningar enligt den nya lagen kommer att kunna ges in redan under andra halvåret 1985. För att dessa skall kunna vara klara för avgörande redan då kabelnämnden träder i funktion bör vissa förberedande handläggningsåtgärder vidtas redan under år 1985. Exempelvis bör kompletterande uppgifter kunna krävas in där det är uppenbart att ansökningshandlingarna är ofullständiga. Ansökningarna bör också kunna remitteras till vederbörande kommun för yttrande. Organisationskommittén bör kunna svara för detta.

F. n. pågår verksamhet med satellitsändningar inom ett antal orter i Sverige med stöd av tillstånd enligt lagen om försöksverksamhet med särskild trådsändning. Vidare förekommer när-TV på en plats i Sverige med stöd av bestämmelserna om närradio. Man kan förutsätta att tillstånd enligt den nya lagen kan komma att sökas för sändningarna. Det framstår som mindre lämpligt om avbrott i sändningarna skulle framtingas därför att de lagar som hittills gällt för dem har upphört att gälla innan kabelnämnden har hunnit fatta beslut om nya ansökningar. Övergångsregler bör därför införas som tillåter att sändningarna fortsätter tills ansökningen har avgjorts av kabelnämnden.

Beträffande den försöksverksamhet med lokala kabelsändningar som bedrivs efter beslut av Sveriges Television AB ankommer det på företaget att fatta beslut. Jag utgår emellertid från att verksamheten upphör senast vid utgången av mars 1986 eller när kabelnämnden har hunnit behandla ansökningar som innefattar motsvarande verksamhet.

7.13 Lagtekniska frågor m. m

Mitt förslag: De väsentliga bestämmelserna om den lokala programverksamheten i kabelnät ges i en särskild lag, benämnd lag om lokala kabelsändningar. 1966 års radiolag består som ramlag för all sändning via eter och tråd. I denna finns sålunda fortfarande bestämmelser om vidare-sändning i kabelnät av rundradiosändningar, såsom från direkt-sändande satelliter. Vidare innehåller radiolagen åtskilliga föreskrifter som gäller även för kabelsändningar, exempelvis begreppsbestämningar, straffbestämmelser för olovlig sändning och det allmänna censurförbudet. En lagteknisk översyn av det radiorättsliga regelsystemet skall göras av en särskild utredning.

Kommitténs förslag: I huvudsak detsamma som mitt.

Remissinstanserna. De remissinstanser som berört lagtekniska frågor godtar den av kommittén förordade utformningen. Många av dem betonar behovet av att regelverket ses över i syfte att göra det modernare och mera överskådligt.

Skälen för mitt förslag: 1966 års radiolag är den grundläggande författningen för radio- och TV-verksamheten i landet. Den är visserligen främst avsedd att reglera den verksamhet som bedrivs inom Sveriges Radio-koncernen men gäller i flera hänseenden också för sådan annan medieverksamhet utanför koncernen, som tillkommit under senare år. Denna inbegriper närradiosändningar, sändningar av dagstidningar för synskadade och vidareändningar i kabelnät av program från satelliter i fast trafik. För varje nämnd sändningsverksamhet finns särskilda föreskrifter utöver dem i radiolagen, vilka tagits in i fristående lagar, (se närradiolagen, 1982: 459, lagen, 1981: 508, om radiotidningar och lagen, 1984: 115, om försöksverksamhet med särskild trådsändning). För programverksamheten inom Sveriges Radio-koncernen, för närradiosändningarna och för sändningarna av radiotidningar finns vidare särskild lagstiftning om det yttrandefrihetsrättsliga ansvaret, (se radioansvarighetslagen, 1966: 756, lagen, 1982: 460, om ansvarighet för närradio och lagen, 1982: 521, om ansvarighet för radio- och kassettidningar). Till radiolagen ansluter även en rad ytterligare författningar på området.

Redan denna kortfattade redovisning av författningsregleringen på radio- och TV-området visar att den med tiden har kommit att bli tämligen omfattande och svåröverskådlig. Massmediekommittén hade enligt sina direktiv att också göra en allmän översyn av den radiorättsliga lagstiftningen men har av tidsskäl inte kunnat göra en sådan genomgripande genomgång av lagstiftningen. Mot bakgrund av sina utredningsresultat fann dock kommittén en sådan genomgång motiverad. Dess författningsförslag, menar kommittén, bör därför ses som lösningar i avvaktan på den samlade översynen av lagstiftningen.

Jag har samma inställning som kommittén och remissinstanserna i fråga om utredningsbehovet. Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag om det fortsatta utredningsarbetet. För tiden intill dess en sådan utredning kan ge resultat förordar jag att verksamheten med lokala kabelsändningar regleras i en särskild lag, vilken på samma sätt som exempelvis närradiolagen knyts till radiolagen. Radiolagens bestämmelser bör lämnas intakta. Ett ytterligare skäl att välja denna lagtekniska utväg är den pågående behandlingen av yttrandefrihetsutredningens lagförslag som ju bl. a. syftar till en sammanhållen reglering av de grundläggande villkoren för radio- och TV-verksamheten i landet.

Den valda lagstiftningstekniken innebär att radiolagen kommer att gälla för den lokala kabelsändningsverksamheten i alla de hänseenden där den särskilda lagen inte ger avvikande regler. Jag vill i det följande redogöra för förhållandet mellan några av radiolagens bestämmelser och den särskilda kabelsändningslagen.

I 1 § radiolagen bestäms vissa grundläggande begrepp som kommer till användning också på kabelsändningsområdet. Sålunda anger begreppen rundradiosändning och radioprogram också det tillståndspliktiga området för kabelsändningar. Endast trådsändningar, avsedda att tas emot direkt av allmänheten – utan mellanliggande mottagare-sändare –, kräver därmed tillstånd. Det ankommer i princip på den som bedriver kabelsändningar att avgöra om de sändningar som han tänker utföra skall betraktas som rundradiosändningar eller ej. Bedömningen är många gånger inte lätt att göra. För att i någon mån underlätta den bör, som jag tidigare anfört, sådana sändningar som enbart kan tas emot i bostäder och inte når fler än femtio, undantas från lagens tillämpningsområde.

Vidare kommer straffbestämmelserna i 10 § radiolagen att gälla för vissa olovliga förfaranden i samband med kabelsändningar. Förfaranden som träffas är att utan tillstånd bedriva egensändningar eller sända vidare programkanaler från satelliter i fast trafik. Vidare träffas en vidare-sändning av en sådan programkanal från en satellit i fast trafik, för vilken kabelnämnden meddelat förbud mot vidare-sändning under viss tid. Det kan hända att någon bedriver egensändningar i en kanal utan att nätinnehavaren eller kabelsändarföretaget har fått tillstånd av kabelnämnden att upplåta kanaler för egensändningar. Han kan då dömas enligt radiolagen. Om sändning då sker med nätinnehavarens medgivande torde straffrättens medverkansregler bli tillämpliga på denne. Om nätinnehavaren har fått det erforderliga upplåtelse-tillståndet och sändning sker utan avtal med honom kan den som sänt dömas enligt radiolagen. I fråga om sändning av programkanaler från satelliter i fast trafik har jag, som framgått, inte funnit det lämpligt att som villkor för tillstånd föreskriva att samtycke till vidare-sändning föreligger från den som anordnar satellitsändningen. Ett sådant skall givetvis inhämtas, men en prövning från kabelnämndens sida av om det föreligger skulle enligt min mening föra för långt. Frånvaron av detta villkor för tillstånd gör att en sändning i strid mot dens vilja som anordnar satellitsändningen inte är straffbar enligt radiolagen.

Jag har tidigare redogjort för att lagen om lokala kabelsändningar inte avser att reglera all tänkbar trådsändningsverksamhet i landet. Utanför lagens tillämpningsområde faller sålunda verksamhet för trådsändning som får ske med stöd av 5 § radiolagen och med stöd av lagen om radiotidningar.

Enligt 5 § tredje stycket radiolagen får radioprogram i rundradiosändning som har upptagits trådlöst på centralantennanläggning utan särskilt tillstånd sändas vidare till mottagare inom fastighet som är ansluten till

anläggningen. Varje sändning som i etern är en rundradiosändning enligt radiolagen får sålunda fritt sändas vidare i en centralantennanläggning. Enligt massmediekommittén måste den s. k. nedlänken från en direktsändande satellit betraktas som en sådan rundradiosändning. Dessa satellitsignaler – liksom rundradiosändningar över marksändarnätet – får då tillståndsfritt sändas vidare. Kommittén föreslår ingen annan ändring av dessa förhållanden än att uttrycket centralantennanläggning ersätts med uttrycket kabelnät, dvs. anläggning för kabelsändning, och att bestämmelsen om den tillståndsfria vidaresändningen i ett sådant nät förs från radiolagen till den föreslagna kabelsändningslagen. Kommittén finner inga skäl att närmare bestämma hur stor centralantennanläggningen får vara eller hur många abonnenter den får ha. Kommittén framhåller att en gräns för anläggningens geografiska utbredning i praktiken sätts av kravet på att rundradiosändningen skall ha upptagits trådlöst på anläggningen.

Jag delar massmediekommitténs uppfattning om innebörden av bestämmelsen om rätten att sända vidare rundradiosändningar i en centralantennanläggning. Med hänsyn till att inte all trådsändningsverksamhet skall regleras i den nu föreslagna lagen om lokala kabelsändningar förordar jag att den nuvarande regeln i 5 § tredje stycket radiolagen står kvar i denna lag. Den bör också behållas i den utformning den har. Det bör lämnas åt det aviserade utredningsarbetet att behandla frågor om såväl terminologi som lagteknik och systematik. I kabelsändningslagen bör anges att sändningar med stöd av denna bestämmelse faller utanför lagens tillämpningsområde.

Rätten för programföretagen inom Sveriges Radio-koncernen att sända radioprogram i rundradiosändning innefattar också rätt att sända från trådsändare. Också en dagstidning har den rätten enligt den särskilda lagen om radiotidningar.

Dessa rättigheter påverkas förstås inte av den föreslagna regleringen för lokala kabelnät. Ett programföretag eller en dagstidning kunde tänkas vilja bedriva egensändningar i upplåtna kanaler. I fråga om programföretaget är det dock uppenbart att dess eventuella sändningar från trådsändare alltid skall ske enligt de villkor som knutits till sändningsrätten enligt radiolagens bestämmelser. Lika uppenbart är att en dagstidning, om den vill komma i åtnjutande av de förmåner som är förknippade med sändningsrätten enligt radiotidningslagen, skall bedriva eventuella trådsändningar enligt den lagens villkor. Om tidningen så vill står det den dock fritt att läsa upp ett tidningsinnehåll i en trådsändning på de villkor som kabelsändningslagen ställer upp. Den tänkbara konkurrenssituationen mellan radiolagens tillståndssystem och kabelsändningslagens påkallar därför inga uttryckliga bestämmelser.

I radiolagen bör i 5 § tas in en hänvisning till den nya lagen om lokala kabelsändningar. Samtidigt bör nuvarande hänvisning till 1984 års försökslag utgå. Av formella skäl bör en redaktionell ändring göras i radiolagens

fjärde stycke. Vidare bör övergångsbestämmelserna till närradiolagen och till 1984 års försökslag ändras så att det blir möjligt att bedriva sändningar enligt bestämmelserna i 1978 års närradiolag resp. 1984 års försökslag till utgången av mars 1986.

8 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom utbildningsdepartementet upprättats förslag till

1. Lag om ändring i radiolagen (1966: 755)
2. Lag om lokala kabelsändningar
3. Lag om ändring i närradiolagen (1982: 459)
4. Lag om ändring i lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

9 Specialmotivering

Förslaget till lag om lokala kabelsändningar.

Allmänna bestämmelser

1 § I denna lag finns föreskrifter om trådsändningar av radioprogram i lokala rundradiosändningar (lokala kabelsändningar).

2 § I lagen förstås med radiosändning, trådsändning, rundradiosändning och radioprogram detsamma som i radiolagen (1966: 755). Vidare förstås med

kabelnät: anläggning för lokala kabelsändningar,

kanal: det utrymme som behövs i ett kabelnät för sändning av radioprogram,

programkanal: det samlade utbud av radioprogram som under en gemensam beteckning sänds i en kanal.

I avsnitt 7.13 om lagtekniska frågor m. m. har jag redovisat skälen för att reglera rundradioverksamhet i lokala kabelnät i en särskild lag.

I 2 § första meningen upptas en hänvisning till vissa begreppsbestämningar som finns i radiolagen. Hänvisningen förklaras av att radiolagen begränsar tillämpligheten av sina definitioner till samma lags text. Att lagen om lokala kabelsändningar inte ens på sitt begränsade område ersätter radiolagen i dess helhet framgår också motsättningsvis av 18 §, i vilken erinras om att 6 och 7 §§ radiolagen inte gäller för kabelsändningar. Av det sagda följer alltså bl. a. att radiolagens förbud i 8 § mot myndighets förhandsgranskning av radioprogram också gäller kabelsändningar och att sådana sändningar utan tillstånd, exempelvis efter det ett tidsbegränsat

tillstånd löpt ut eller utanför det tillåtna området, skall bestraffas enligt radiolagen.

Att den särskilda lagen gäller endast vissa slags trådsändningar framgår av 7 och 9 §§. Lokal kabelsändning kan sålunda bedrivas med stöd av tillstånd enligt andra författningar, såsom av programföretagen inom Sveriges Radio-koncernen enligt radiolagen eller av tidningsföretag enligt lagen om radiotidningar, eller helt fritt enligt bestämmelsen om centralantennanläggningar i 5 § tredje stycket radiolagen. Den tänkbara konkurrenssituationen har berörts i avsnitt 7.13.

Vad som skall förstås med *lokala* rundradiosändningar bestäms i 5 §.

Uttrycket *kanal* används i lagen för att beteckna det utrymme i tråden som behövs för att överföra ett visst slags radioprogram. Kravet på utrymme är olika för ljudradio resp. rörliga bilder. Ljudradioprogram kräver sålunda mindre utrymme än TV-program.

Uttrycket kanal är rent tekniskt. När det sammantagna programinnehåll som under en gemensam beteckning förmedlas i en kanal avses, talas om *programkanal*. Sveriges Televisions TV 1 är en programkanal. Ett utbud från en satellit, som identifieras genom en sammanhållande titel, såsom "Sky Channel", "Music Box", "TV Cinq" eller "Screen Sport" är programkanaler. Det kan hända att viss del av utbudet i en kanal kommer att vara så tydligt skild från övriga delar i kanalen att den kan betraktas som en egen programkanal. Den ena delen sänds kanske på eftermiddagen, den andra på kvällstid. Det kan bli aktuellt att uppmärksamma en sådan åtskillnad om ett förbud mot vidareändning enligt 21 § övervägs. En förutsättning för att kunna behandla programkanaler, som därtill kan vara anordnade av ett och samma sändarföretag, olika är dock att de helt otvetydigt skiljer sig åt. I första hand kommer detta till synes genom skilda beteckningar.

3 § Frågor om lokala kabelsändningar prövas av kabelnämnden. Nämnden skall även utöva tillsyn över verksamheten med lokala kabelsändningar.

Den centrala myndighetens uppgifter på kabelsändningsområdet har berörts i avsnitt 7.10.

4 § För lokala kabelsändningar krävs tillstånd om det inte är fråga om
1. vidareändringar enligt 5 § tredje stycket radiolagen (1966: 755) eller
2. sändningar som enbart kan tas emot i bostäder och som inte når fler än femtio bostäder.

De allmänna skälen för att ha ett koncessionssystem för lokala kabelsändningar har redovisats i avsnitt 6 och 7.1. I 7 och 9 §§ beskrivs den typ av verksamhet som efter tillstånd kan komma i fråga. I förevarande paragraf anges att vidareändringar av rundradiosändningar i centralantennan-

läggning faller utanför lagens tillämpningsområde och regleras av radiolagen.

Koncessionsplikt gäller för all sändningsverksamhet enligt lagen om den är avsedd för allmänheten. Huruvida så är fallet avgörs enligt radiolagens bestämning av vad som menas med rundradiosändning. Innebörden av punkt 2 är att ingen sådan prövning behöver göras om sändningens mottagargrupp finns enbart i bostäder och ej i fler än femtio. Med bostad förstås vad som i vanligt språkbruk betecknas som sådan, dvs. främst villor, lägenheter och fritidsbostäder. Också lägenheter i s. k. servicehus och liknande inrättningar inbegrips, dvs. där människor bor varaktigt, väsentligen på samma självständiga sätt som i andra bostadslägenheter. Att sändningen dessutom kan tas emot i någon enstaka samlingslokal i ett bostadshus bör inte göra sändningen tillståndspliktig. Bostadsbegreppet omfattar inte exempelvis sjukhus, fängelser eller hotellrum.

5 § Varje tillstånd skall avse ett visst område. Detta område får omfatta högst en kommun.

Om det finns särskilda skäl får kabelnämnden dock besluta att ett tillstånd skall avse två eller flera kommuner eller delar av dem.

Tillståndens geografiska utsträckning har behandlats i avsnitt 7.6. Tillstånd som omfattar en hel kommun torde komma i fråga främst för lokala kabelsändarföretag. I övrigt skall kabelnämnden fastställa tillståndsområdet genom att beskriva kabelnätets läge. Om en utbyggnad av kabelnätet är nära förestående får området avse den tänkta utbredningen.

6 § Tillstånd kan ges till

1. den som äger eller annars förfogar över ett kabelnät, om denne är svensk medborgare, svensk juridisk person eller utlänning som har hemvist i Sverige (nätinnehavare) och

2. en sådan juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och i vilken ingår företrädare för olika intressen och meningsriktningar inom tillståndsområdet (lokalt kabelsändarföretag).

Nätinnehavare och lokala kabelsändarföretag är de enda rättssubjekt som kan få tillstånd att bedriva verksamhet för kabelsändning, jämför avsnitten 7.2 och 7.3.

Ett kabelnät kan bestå av olika delar med skilda ägare. En ansökan av en nätinnehavare kommer därmed ofta att avse både nätdelar som han äger och nätdelar som han genom avtal skaffat sig rätt att utnyttja för sändningar. Uppgifter härom kan kabelnämnden godta. Enligt 13 § skall sökanden visa att samråd skett med dem som berörs av sändningarna. Det framstår som naturligt att av olika nätägare det blir den som förfogar över sändarutrustningen som gör ansökan.

Kabelnämndens prövning av det lokala kabelsändarföretagets sammansättning och representativitet måste självfallet prövas mot bakgrund av de

lokala förutsättningarna i det enskilda fallet. Av vikt är att företrädare för olika intressen och meningsriktningar beretts tillfälle att ingå i företaget.

7 § Tillstånd att bedriva lokala kabelsändningar får avse

1. vidaresändningar av programkanaler från satelliter i fast trafik (satellitsändningar) och
2. sändningar av annat slag än som avses i 1 (egensändningar).

I avsnitt 2 finns en beskrivning av vad som avses med satelliter i fast trafik.

Ett tillstånd till satellitsändningar är generellt, dvs. det ger rätt att sända vidare alla de programkanaler från satelliter i fast trafik som kan tas emot eller kan komma att tas emot i Sverige. Av 21 § framgår att en viss programkanal kan ha förbjudits för vidaresändning i Sverige. Om tillstånd söks under tid då ett sådant förbud gäller bör en erinran om det förhållandet tas in i tillståndsbeslutet.

8 § Nätinnehavare och lokala kabelsändarföretag kan få tillstånd till satellitsändningar.

Lokala kabelsändarföretag kan få tillstånd till egensändningar.

De i paragrafen behandlade frågorna har redovisats i avsnitt 7.2.

9 § Nätinnehavare och lokala kabelsändarföretag kan få tillstånd att upplåta kanaler åt andra för egensändningar.

Verksamheten i upplåtna kanaler behandlas i avsnitt 7.2.

Givetvis krävs inte tillstånd för att tillhandahålla kanaler åt lokala kabelsändarföretag med tillstånd att bedriva egensändningar eller att upplåta kanaler.

10 § Nätinnehavare som har fått tillstånd är skyldig att kostnadsfritt tillhandahålla en kanal i kabelnätet för lokalt kabelsändarföretags egensändningar av televisionsprogram.

Om det i ett kabelnät eller i någon del av det endast finns ett litet antal kanaler, får kabelnämnden medge undantag från skyldigheten enligt första stycket. Ett sådant undantag gäller intill dess ytterligare en kanal kan utnyttjas i nätet.

Skyldigheten för nätinnehavaren att avstå en kanal i kabelnätet till det lokala kabelsändarföretaget behandlas i avsnitt 7.5. Kanalen skall kunna utnyttjas för televisionssändningar. Denna sändningsmöjlighet skall finnas i hela det kabelnät som nätinnehavarens tillstånd avser. Någon skyldighet för nätinnehavaren att tillhandahålla sändningsutrustning eller ge annat bistånd föreligger emellertid inte.

Innehållet i bestämmelsen i andra stycket behandlas i avsnitt 7.5.

11 § Den, som har fått tillstånd till satellitsändningar eller till upplåtelse av kanaler, är skyldig att se till att de boende i fastigheter som ansluts till kabelnätet på ett tillfredsställande sätt kan ta emot radioprogram som sänds med stöd av 5 § första stycket radiolagen (1966:755) och som vid tillståndperiodens början är avsedda att tas emot inom tillståndsområdet.

Om skyldighet att tillgodose mottagning av ytterligare radioprogram kan komma i fråga vid omprövning av tillståndet, skall sökanden alltid vara förbehållen rätt att själv för televisionssändningar förfoga över minst två kanaler i kabelnätet eller, om endast en kanal återstår, denna.

Andra stycket innefattar en garanti vad gäller en tillståndshavares rätt att i framtiden själv disponera över vissa kanaler i ett kabelnät. Regeln utgår från att tillståndshavaren då han får sitt första tillstånd för ett visst kabelnät disponerar som mest två kanaler för andra ändamål än de i 10 § och 11 § första stycket angivna. Under dessa förutsättningar skall han, om skyldigheten enligt 11 § första stycket utvidgas, alltid vara förbehållen dispositionsrätten till två kanaler.

Regeln är även tillämplig på delar av ett kabelnät. Om sålunda ett fastighetsnät som ingår i ett större kabelnät har ett mindre antal kanaler än nätet i övrigt kan regeln bli tillämplig på fastighetsnätet medan en utvidgning av skyldigheterna enligt 11 § första stycket skulle komma att gälla för övriga delar av kabelnätet.

12 § Tillstånd får ges endast om sökanden kan förväntas fullgöra de ekonomiska förpliktelser som följer med den avsedda verksamheten.

Bestämmelsen har berörts i avsnitt 7.4.

13 § Tillstånd till satellitsändningar eller till upplåtelse av kanaler får ges endast om sökanden i god tid har berett dem som berörs av sändningarna tillfälle att framföra sina synpunkter på den avsedda verksamheten.

Lagrummets syfte är att ge information och att skapa förutsättningar för meningsutbyte och dialog mellan den som avser att bedriva kabelsändningsverksamhet och mottagarna. Kabelnämnden skall endast pröva om sökanden har uppfyllt vad som enligt paragrafen krävs av honom. Däremot har nämnden inte till uppgift att behandla vad som kan ha framkommit vid kontakterna mellan sökanden och de berörda personerna. Jfr avsnitt 7.4.

14 § Innan tillstånd till satellitsändningar eller till upplåtelse av kanaler meddelas skall kabelnämnden bereda den eller de kommuner, inom vilka sändningarna avses äga rum, tillfälle att yttra sig.

Innehållet har behandlats i avsnitt 7.4.

15 § Satellitsändningar, egensändningar av lokalt kabelsändar företag och egensändningar enligt 9 § skall bedrivas i skilda kanaler. Sådana sändning-

är får inte heller bedrivas i en kanal i vilken vidareändningar enligt 5 § tredje stycket radiolagen (1966: 755) förekommer.

I en kanal för egensändningar får inte vidareändras radioprogram som samtidigt vidareändras i ett annat tillståndsområde, såvida fråga inte är om vidareändringar inom samma kommun eller inom två eller flera kommuner, för vilka kabelnämnden har fastställt ett tillståndsområde enligt 5 § andra stycket.

16 § Inom en kommun eller det större område som kabelnämnden kan fastställa enligt 5 § andra stycket får viss del av överföringen ske genom radiosändning.

Reglerna i förevarande paragrafer syftar till att ge egensändningarna en lokal prägel. Den allmänna bakgrunden till reglerna har redovisats i avsnitten 7.2 och 7.9.2. Innehållet i 16 § berörs i avsnitt 7.2.

Den önskade lokala karaktären på utbudet säkras inte genom regler som har avseende direkt på innehållet i sändningarna. I stället förbjuds vissa tekniska förfaranden som skulle skymma bort den lokala karaktären, nämligen, i 15 § första stycket, att blanda olika former av sändningar i samma kanal och, i 15 § andra stycket, att samtidigt gemensamt programsätta kabelnät i flera kommuner.

Att genom tråd- eller radiosändning binda samman kabelnät i flera kommuner och samtidigt sända samma program i flera kommuner är givetvis otillåtet. Rätten att bedriva sändningar är ju begränsad till en kommun eller det större område som kabelnämnden får fastställa enligt 5 §. Det kunde emellertid tänkas att någon vill vidareända radioprogram inom sitt tillståndsområde, vilka har tagits emot från en sändare (inom eller utom kommunen) och vilka samtidigt vidareändras i andra kommuner. Praktiskt tänkbara är s. k. långdistansöverföringar genom radiolänkförbindelser ägnade att nå flera kommuner. Andra stycket tar sikte på just sådana förfaranden.

Av 16 § framgår att viss del av överföringen, dvs. till eller mellan olika kabelnät inom tillståndsområdet, får ske genom radiosändning. För användning av sådant överföringssätt gäller vidare reglerna i kungörelsen (1967: 446) om radiosändare.

17 § Varje tillstånd gäller för högst tre år.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 7.7 i den allmänna motiveringen. Kabelnämnden kan bestämma en kortare tid om speciella omständigheter föranleder att ett tillstånd bör omprövas innan tre år förflutit.

18 § För lokala kabelsändningar gäller inte 6 och 7 §§ radiolagen (1966: 755).

Bakgrunden till denna bestämmelse redovisas i avsnitt 7.13.

Satellitsändningar

19 § Tillstånd till satellitsändningar innebär rätt till samtidig och oförändrad vidareändning av programkanaler från satelliterna.

Tillståndshavaren skall hålla kabelnämnden underrättad om vilka programkanaler han vidareänder.

Tillstånd till satellitsändningar innebär rätt att vidareända samtliga de programkanaler från satelliter i fast trafik som förekommer i landet eller kan komma att erbjudas. Frågor om tillståndsgivningen och innebörden av oförändrad vidareändning har berörts i avsnitt 7.8.1.

Att vidareändningen skall vara samtidig och oförändrad ligger i och för sig i begreppet vidareändning. I lagen anges denna innebörd av begreppet närmast för att understryka skillnaden gentemot egensändningar. Avsikten är inte att lägga någon annan innebörd i begreppet än det har i 5 § tredje stycket radiolagen eller förutsatts ha när det gäller trådsändningarna enligt lagen om försöksverksamhet med särskild trådsändning.

Uppgiftsplikten enligt andra stycket behövs för att kabelnämnden skall ha kännedom om vilka programkanaler som vidareändras i landet. Den skall bl. a. i lämplig omfattning efterhandsgranska innehållet i kanalerna.

Program som sänds från satelliter i fast trafik är inte avsedda att mottagas direkt av allmänheten. För vidareändning av programmen behövs samtycke av den som anordnar satellitsändningen. I lagen ställs inte upp något krav att den generellt medgivna sändningsrätten gäller enbart program beträffande vilka anordnaren avsett och samtyckt till vidareändning. Som annars ankommer det på berörda parter att se till att sändningsverksamheten försiggår enligt de civilrättsliga, bl. a. upphovsrättsliga, förutsättningar som krävs.

Ett generellt meddelat tillstånd kan vara begränsat till följd av att en viss programkanal förbjudits enligt 21 §.

20 § Tillståndet till satellitsändningar får återkallas, om tillståndshavaren

1. inte längre uppfyller kraven enligt 6 § 1 eller 2 eller
2. har brutit mot föreskrifterna i 10 §, 11 § första stycket eller 15 § första stycket.

Ett tillstånd till satellitsändningar förenas enligt lagen med vissa villkor. Sanktionen för brott mot villkoren är återkallelse av tillståndet och kan sålunda drabba dels nätinnehavaren om han inte tillhandahåller en särskild kanal utan kostnad för kabelsändarföretaget (10 §), dels nätinnehavaren och kabelsändarföretaget om inte mottagning av Sveriges Radio-koncernens sändningar tillgodoses (11 § första stycket) och dels nätinnehavaren och kabelsändarföretaget om sändningar av olika slag blandas i samma kanal (15 § första stycket).

21 § Kabelnämnden får förbjuda vidareändning av en programkanal för en tid av högst ett år, om

1. det i programkanalen vid ett flertal tillfällen har förekommit program eller programinslag som innefattar hot mot eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse eller som innehåller en skildring av sexuellt våld eller tvång eller grovt våld mot människor eller djur.

2. programkanalen har varit ensidigt inriktad på våldsskildringar eller pornografiska program eller,

3. det i programkanalen under en längre tid och i betydande omfattning har förekommit sådan kommersiell reklam som måste anses riktad särskilt till svenska konsumenter

och nämnden med hänsyn till överträdelseernas art och programkanalens karaktär och inriktning finner att ett förbud för programkanalen är godtagbart från yttrandefrihets- och informationsfrihetssynpunkt.

Innebörden av de programregler som nämns i förevarande paragraf behandlas i avsnitt 7.8.2 och 7.8.3.

22 § Kabelnämnden skall, i den utsträckning som behövs för efterhandsgranskning av programkanaler som vidareändras i landet, se till att programkanalerna spelas in och att inspelningarna bevaras.

Ett ingripande mot en satellitsändning förutsätter att den sänts vidare i något kabelnät i landet. En annan förutsättning är att den spelats in så att nämnden kan ta del av den. Ingen enskild åläggs inspelningsplikt som fallet är i fråga om de referensinspelningar som skall göras enligt den särskilda ansvarighetslagstiftningen. I stället skall kabelnämnden ombesörja inspelning. Denna kan göras i egen regi eller på nämndens uppdrag av televerket eller annan som vidareänder satellitprogram. I motsats till vad som gäller för de enskilda sändande rättssubjekten i fråga om de nämnda referensinspelningarna får nämnden låta spela in ett urval av programmen, nämligen i den utsträckning nämnden bedömer det erforderligt.

Om användningen av de inspelade programmen gäller följande.

Alla i Sverige vidarebefordrade satellitsändningar åtnjuter skydd enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen, antingen på grund av att rättigheter finns till deras innehåll eller på grund av att rättigheter finns till utsändningarna som sådana.

Den inspelning som gjorts av det utsända materialet får därför användas endast av kabelnämnden och endast för sådan efterhandsgranskning som åläggs den i förevarande paragraf. När inspelningen inte längre behövs bör den förstöras, om inte samtycke till annan användning getts av berörda rättighetshavare.

Hos myndigheter som televerket och kabelnämnden är inspelningarna allmän handling. Envar har därför rätt att få inspelningen uppspelad för sig hos myndigheten eller, mot avgift, få en kopia av inspelningen. Den som

fått en kopia i sin hand får dock inte använda den vidare i strid mot upphovsrättens regler, t. ex. genom utsändning i kabelnät.

Egensändningar av lokala kabelsändarföretag

23 § Tillstånd att bedriva egensändningar innebär även rätt att ställa sändningstid till förfogande för annan.

Varje lokalt kabelsändarföretag skall vid utövandet av sin sändningsrätt sträva efter vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.

Företaget skall hålla kabelnämnden underrättad om i vilka kanaler det avser att bedriva egensändningar.

Det lokala kabelsändarföretaget har i motsats till nätinnehavaren rätt att självt sända program som det producerat eller på annat sätt anskaffat. I paragrafen erinras om att företagets sändningsrätt också innefattar rätt att låta andra utnyttja sändningstid i den eller de kanaler som företaget förfogar över. Det står företaget fritt att låta den senare delen av verksamheten bli den huvudsakliga.

Kabelsändarföretaget ansvarar för all programverksamhet som företaget har hand om enligt denna paragraf. Enligt det förslag till ansvarighetslagstiftning som chefen för justitiedepartementet senare kommer att lägga fram skall företaget utse programutgivare. Denne skall svara straffrättsligt och skadeståndsrättsligt för sändningarna. Företaget ansvarar för att programverksamheten i dess kanaler står i överensstämmelse med reglerna i kabelsändningslagen, bl. a. reglerna för programmets innehåll i 24 §. Överträdelser härav kan ytterst leda till att kabelsändarföretagets sändningstillstånd återkallas.

Föreskriften i andra stycket är ett målstadgande, som inte är sanktionerat genom någon återkallelsemöjlighet. Det innebär ett ansvar för mångfald i kanalerna. Företaget skall sålunda sträva efter att så många intressen och meningsriktningar som möjligt får komma till uttryck i programverksamheten. I första hand bör företaget söka nå det målet genom att bereda olikartade sändande subjekt sändningsmöjligheter. Men företrädet bör också kunna ges åt vissa slag av programformer så att ett varierat utbud kan erbjudas, eller åt ett visst programinnehåll, särskilt sådant som speglar lokala förhållanden. Kabelsändarföretagets uppgifter kan kort uttryckt anges vara att sträva efter mångfald, variation och lokal prägel. Dess programkanaler är tänkta att vara ett alternativ till satellitsändningarna och de nationella TV-sändningarna. Kabelsändarföretagets breda sammansättning är en av förutsättningarna för att dess programverksamhet får den beskrivna, önskade inriktningen.

24 § Tillståndet att bedriva egensändningar får återkallas, om det lokala kabelsändarföretaget

1. inte längre uppfyller kraven enligt 6 § 2,
2. bryter mot 15 §,
3. sänder program utan att behörig programutgivare finns,

4. har sänt program som innehållit en skildring av sexuellt våld eller tvång eller en närgången eller utdragen skildring av grovt våld mot människor eller djur, om inte sändningen har varit försvarlig med hänsyn till syftet och sammanhanget samt omständigheterna i övrigt,

5. har sänt pornografiska program,

6. har medgett kommersiell reklam eller gjort reklam för egen kommersiell verksamhet i programmen eller

7. har sänt program eller programinslag, om pengar eller annan egendom har ställts till förfogande på villkor att programmet eller inslaget sänds.

Tillståndet får också återkallas om företaget har sänt ett program som i en lagakraftgående dom har befunnits innefatta yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i lokala kabelsändningar. Innan en sådan dom har vunnit laga kraft får tillståndet återkallas interimistiskt.

I paragrafen anges under vilka förutsättningar ett lokalt kabelsändarföretags tillstånd att bedriva egensändningar får återkallas.

Första stycket

Punkt 1

Vad som skall utmärka ett lokalt kabelsändarföretag har angetts i 6 § 2, som har kommenterats i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.3). Om företaget inte längre uppfyller de uppställda kraven bör det vara möjligt att återkalla företagets sändningstillstånd. Som exempel kan nämnas att företaget upphör att vara en juridisk person eller att i företaget inte längre ingår företrädare för olika intressen och meningsriktningar inom tillståndsområdet. I detta sammanhang vill jag erinra om att ett tillstånd alltid riktar sig till en viss juridisk person. Om denna ersätts av en annan juridisk person krävs således ett nytt tillstånd för att sändningarna skall få fortsätta.

Punkt 3

Om hur programutgivare skall utses och hur uppgifter om denne skall vara tillgängliga för allmänheten skall bestämmelser finnas i ansvarighetslagen.

Punkt 4

Enligt 1 § videovåldslagen får filmer och videogram med närgångna eller långvariga skildringar av att någon utsätts för rått eller sadistiskt våld inte i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte spridas till allmänheten genom saluhållning eller annat tillhandahållande eller genom visning. Förbudet gäller dock bara om spridandet med hänsyn till framställningens syfte och sammanhang samt omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarligt.

I proposition 1984/85:116 föreslås ändrad lydelse av bl. a. 1 § videovåldslagen. Enligt förslaget skärps bestämmelsen så att den kommer att stämma närmare överens med statens biografbyrås praxis i fråga om för-

bud mot offentlig visning av biografilm. Det straffbara området omfattar enligt förslaget alla skildringar av sexuellt våld eller tvång. Bestämmelsen föreslås också utvidgad till att omfatta skildringar av våld mot djur och våld som inte har någon människa som direkt eller indirekt upphov. Uttrycken långvariga skildringar och rått eller sadistiskt våld föreslås ersatta av utdragna skildringar resp. grovt våld. Slutligen föreslås att förbudet inte skall gälla om spridandet är försvarligt med hänsyn till framställningens syfte och sammanhang samt omständigheterna i övrigt.

Det s. k. extremvåldsförbud som jag föreslår överensstämmer helt med förslaget i prop. 1984/85: 116. Prövningen skall ske självständigt av kabelnämnden som givetvis därvid får hämta ledning i uttalanden i propositionen och i den praxis som kan komma att utbildas.

Punkt 5

Den föreslagna regeln syftar till att motverka sändandet av pornografiska filmer.

Ordet pornografisk förekommer i 16 kap. 10 a § och 11 § brottsbalken, dvs. straffbuden mot barnpornografibrott och otillåtet förfarande med pornografisk bild, samt i 10 § allmänna ordningsstadgan (1956:617), som förbjuder anordnandet av offentlig tillställning som utgör pornografisk föreställning.

Med pornografisk bild enligt 16 kap. 11 § brottsbalken förstås enligt motiven en bild som, utan att besitta några vetenskapliga eller konstnärliga värden, på ett ohöjlt och utmanande sätt återger ett sexuellt motiv.

Begreppet pornografisk föreställning infördes i allmänna ordningsstadgan år 1973 på förslag av brottskommissionen i betänkandet (Ds Ju 1973: 5) Åtgärder för att bekämpa brottsligheten och förbättra den allmänna ordningen. Brottskommissionens definition av begreppet pornografisk föreställning godtogs av riksdagen. Med begreppet avses i enlighet härmed en föreställning vid vilken sexuella situationer eller händelseförlopp framställs på ett ohöjlt och utmanande sätt. Brottskommissionen anförde vidare (Ds Ju 1973: 5 s. 108):

Av begreppet pornografisk föreställning får vidare anses framgå att det här endast är fråga om föreställningar som i huvudsak eller till övervägande delen innehåller pornografiskt material. Enstaka inslag av striptease eller liknande framställningar i t. ex. en varietéföreställning kan sålunda inte medföra att föreställningen skall räknas som pornografisk. Detsamma gäller givetvis i ännu högre grad i fråga om teaterföreställningar. För rubriceringen är sålunda inte bara de sexuella inslagens karaktär och omfattning av betydelse. I begreppet pornografisk föreställning får även anses ingå att det primära syftet med föreställningen skall vara att förmedla pornografi.

Syftet med den regel som jag föreslår är inte att träffa enstaka inslag av sexualskildringar i program där annat innehåll överväger, utan att motver-

ka sändandet av program med ett utpräglat pornografiskt innehåll. Vid tillämpningen bör man därför kunna hämta vägledning av motiven till allmänna ordningsstadgan i vad dessa avser en beskrivning av begreppet pornografisk föreställning.

Punkterna 6 och 7

Med reklam avses här liksom enligt kommitténs förslag endast sådana reklammeddelanden som till innehåll och syfte är rent kommersiella. Det är samma slags reklam som avses i lagen (1978:800) om namn och bild i reklam, och som när det gäller tryckta skrifter anses kunna regleras vid sidan av tryckfrihetsförordningen.

Avsikten med det föreslagna reklamförbudet är i första hand att förhindra att programverksamheten finansieras med betalda reklaminslag. Detta syfte uttrycks i lagen så, att företaget inte får "medge" reklam i programmen.

I lagen bör också föreskrivas att ett lokalt kabelsändarföretag inte får göra reklam för egen kommersiell verksamhet i programmen. För närradios del gäller motsvarande grundsats.

Sponsringsförbudet omfattar inte bara sponsring av näringsidkare utan också sådan sponsring som inte är direkt kommersiellt betingad utan t. ex. syftar till att påverka programverksamheten i politisk riktning (jfr. för närradios del prop. 1981/82: 127 s. 21). Förbudet gäller således sändning av program eller programinslag som har bekostats med pengar eller annan egendom som har ställts till sammanslutningens förfogande under förutsättning att programmet eller inslaget sänds (jfr. 10 § andra stycket närradiolagen).

Andra stycket

Innehållet i andra stycket har behandlats i avsnitt 7.9.3.

Egensändningar i upplåtna kanaler

25 § Tillstånd till upplåtelse av kanaler i ett kabelnät innebär rätt att medge andra att bedriva egensändningar i en hel kanal.

Medgivande att bedriva egensändningar får ges endast till svensk medborgare, svensk juridisk person eller utlänning som har hemvist i Sverige.

Tillståndshavaren skall hålla kabelnämnden underrättad om hur många kanaler som han upplåter och till vem upplåtelse sker.

I 26-29 §§ behandlas villkoren för egensändningar i upplåtna kanaler. Såväl nätinnehavaren som det lokala kabelsändarföretaget kan få tillstånd till denna typ av verksamhet. Av 10 § framgår att nätinnehavaren i vissa fall skall ställa en kanal till förfogande för kabelsändarföretagets i egen regi bedrivna egensändningar. I en sådan kanal får inte förekomma sådana sändningar som avses i denna paragraf. Om företaget vill upplåta kanaler

åt andra för egensändningar enligt denna paragraf får det försäkra sig om ytterligare kanaler hos nätinnehavaren. För sådan användning av ytterligare kanaler behöver inte nätinnehavaren i sin tur tillstånd enligt 9 §.

Vid upplåtelse åt annan enligt denna paragraf skall en hel kanal ställas till förfogande. Det är alltså inte fråga om att fördela sändningstider mellan flera sändande i en eller flera kanaler. Sådan verksamhet kan bedrivas endast av det lokala kabelsändarföretaget och då enligt reglerna i 23–24 §§.

Att den som fått en kanal upplåten åt sig skall utse en ansvarig programutgivare för sändningarna kommer att framgå av bestämmelserna i ansvarighetslagstiftningen. Han svarar också för att programreglerna i 27 § iakttas. Han har alltså i dessa hänseenden samma ställning som kabelsändarföretaget i fråga om dess sändningar enligt 23 och 24 §§.

26 § Upplåtelse av kanal bör ske genom skriftligt avtal.

Tillståndshavaren får i fråga om sändningarnas innehåll inte föreskriva annat än att detta skall vara förenligt med gällande lagstiftning.

Medgivandet enligt 25 § är en förutsättning för att sändningarna skall anses lovliga i radiolagens mening, (jfr. avsnitt 7.13). För upplåtelse av en kanal rekommenderas därför skriftlig form.

Av andra stycket framgår att upplåtaren inte får som villkor för upplåtelsen eller i övrigt kräva att programmen i de kanaler han upplåter skall ha ett visst innehåll eller en viss inriktning.

27 § Kabelnämnden får besluta att den som bedriver egensändningar i en upplåten kanal skall upphöra med sändningarna under en tid av högst ett år, om han

1. inte längre uppfyller kraven enligt 25 § andra stycket,
2. bryter mot 15 §,
3. sänder program utan att behörig programutgivare finns,
4. har sänt program som innehållit en skildring av sexuellt våld eller tvång eller en närgången eller utdragen skildring av grovt våld mot människor eller djur, om inte sändningen har varit försvarlig med hänsyn till syftet och sammanhanget samt omständigheterna i övrigt,
5. har sänt pornografiska program,
6. har medgett kommersiell reklam eller gjort reklam för egen kommersiell verksamhet i programmen eller
7. har sänt program eller programinslag, om pengar eller annan egendom har ställts till förfogande på villkor att programmet eller inslaget sänds.

Beslut att sändningarna skall upphöra får också fattas om den som bedriver dessa har sänt ett program som i en lagakraftägande dom har befunnits innefatta yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i lokala kabelsändningar. Innan en sådan dom har vunnit laga kraft får kabelnämnden interimistiskt besluta att sändningarna skall upphöra.

28 § Om beslut enligt 27 § har meddelats, skall tillståndshavaren genast se till att egensändningarna upphör. Tillståndshavaren får under tid som har bestämts enligt nämnda paragraf ej medge att sändningarna återupptas.

Förutsättningarna för att ingripa mot egensändningar i upplåtta kanaler är när det gäller deras innehåll desamma som för egensändningar av det lokala kabelsändarföretaget enligt 24 §.

Ansvar för att reglerna iaktas vilar i första hand på den som med tillståndshavarens medgivande faktiskt bedriver sändningarna. Denne får därför också anses som part i ett ärende om en ifrågasatt överträdelse av reglerna. Ett beslut av innehåll att sändningarna skall upphöra skall enligt 28 § verkställas av tillståndshavaren.

29 § Tillstånd att upplåta kanaler för egensändningar får återkallas, om tillståndshavaren

1. inte längre uppfyller kraven enligt 6 § 1 eller 2 eller
2. har brutit mot 10 §, 11 § första stycket, 25 § första stycket eller 28 §.

Reglerna motsvarar dem i 20 § (utom vad gäller hänvisningen där till 15 § första stycket) och 24 § 1. Härutöver upptas som grund för återkallelse att upplåtelse inte avser en kanal i sin helhet enligt föreskriften i 25 § första stycket samt att brott begås mot skyldigheten enligt 28 §.

Avslutande bestämmelser

30 § Kabelnämndens ordförande och vice ordförande skall vara lagfarna och erfarna i domarvärv.

Nämndens uppgifter behandlas i avsnitt 7.10 i den allmänna motivering-
en.

31 § Om avgifter i ärenden om lokala kabelsändningar gäller särskilda bestämmelser.

32 § Kabelnämnden får återkalla ett tillstånd enligt denna lag om tillståndshavaren inte betalar avgift i ärende om lokala kabelsändningar inom föreskriven tid och tillståndshavaren förelagts att betala avgiften vid påföljd att tillståndet annars kan återkallas.

Avgiftsfrågor behandlas i avsnitt 7.11.

En bestämmelse motsvarande 32 § har ansetts motiverad i fråga om de sändande sammanslutningarna i närradion (jfr. lagrådsremiss med förslag till lag om ändring i närradiolagen, 1982: 459, beslutad den 31 januari 1985).

33 § När ett tillstånd återkallas får kabelnämnden bestämma en tid om högst ett år inom vilken nytt tillstånd inte kan ges.

34 § Den som bedriver egensändningar skall på uppmaning av kabelnämnden tillstålla nämnden sådan inspelning som avses i bestämmelserna om ansvarighet för lokala kabelsändningar. Om denne inte rättar sig efter en sådan uppmaning, kan nämnden förelägga vite.

Inspelningsplikt skall åligga dels det lokala kabelsändarföretaget för sändningar enligt 23 §, dels dem som bedriver sändningar efter medgivande enligt 25 §.

35 § Kabelnämndens beslut enligt 5, 6, 8 och 9 §§, 10 § andra stycket, 17, 20, 21, 24, 27, 29, 32 och 33 §§ får överklagas hos kammarrätten genom besvär. Andra beslut enligt denna lag får ej överklagas.

Beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte annat förordnas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

2. Tillstånd enligt lagen får inte ges för tid under vilken sökanden bedriver sändningar med stöd av lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning. Den som bedriver sådana sändningar får ej heller medverka i ett lokalt kabelsändarföretags egensändningar eller själv bedriva egensändningar i upplåtna kanaler.

3. Sammanslutning som bedriver sändningar för vilka bestämmelserna i lagen (1978: 479) om försöksverksamhet med närradio gäller får inte samtidigt medverka i ett lokalt kabelsändarföretags egensändningar eller bedriva egensändningar i upplåtta kanaler.

För den som bedriver sändningar under första kvartalet 1986 med stöd av 1984 års försökslag bör bestämmelserna i den lagen fortfarande gälla. Motsvarande bör gälla för den som under samma tid sänder när-TV. Jfr avsnitt 7.12.

10 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över lagförslagen.

11 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1985-04-09

Närvarande: justitierådet Mannerfelt, regeringsrådet Wahlgren, justitierådet Rydin.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 21 februari 1985 har regeringen på hemställan av statsrådet Göransson beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i radiolagen (1966: 755),
2. lag om lokala kabelsändningar,
3. lag om ändring i närradiolagen (1982: 459),
4. lag om ändring i lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Erik Esén.

Vid ärendets behandling har förelegat en till lagrådet inkommen skrift jämte bilagor från Moderata Ungdomsförbundet.

Förslagen föranleder följande yttranden inom *lagrådet*.

Förslaget till lag om lokala kabelsändningar

Allmänna synpunkter

Lagrådet:

Vissa centrala inslag i det remitterade förslaget till lag om lokala kabelsändningar föranleder närmare granskning från grundlagssynpunkt. Vad som kommer i blickfältet är bestämmelserna i regeringsformen (RF) om yttrandefrihet och informationsfrihet. Även motsvarande regler i Europarådskonventionen måste beaktas. Frågan om förslagets förenlighet med RF och Europarådskonventionen har behandlats i remissprotokollet (avsnitt 6). Lagrådet vill för sin del anföra följande i ämnet.

1. Genom 2 kap. 1 § RF är varje medborgare tillförsäkrad yttrandefrihet och informationsfrihet gentemot det allmänna. Yttrandefriheten beskrivs i paragrafen som en frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Informationsfriheten anges vara en frihet att inhämta och mottaga upplysningar samt att i övrigt ta del av andras yttranden. Beträffande informationsfriheten gäller enligt RF i huvudsak detsamma som i fråga om yttrandefriheten.

Av 12 och 13 §§ i nämnda kapitel följer att yttrandefriheten under särskilt angivna förutsättningar kan begränsas genom lag. Vad som gäller i sådant hänseende har närmare redovisats i remissprotokollet (avsnitt 6). Särskilt är i sammanhanget att erinra om att enligt 13 § första stycket

begränsningar av yttrandefriheten – bortsett bl. a. från kommersiell reklam – får ske endast om särskilt viktiga skäl föranleder det. Att märka är vidare att enligt samma paragrafs tredje stycke såsom begränsning av yttrandefriheten inte anses meddelande av föreskrifter som utan avseende på ett yttrandes innehåll närmare reglerar visst sätt att sprida eller mottaga yttranden.

Begränsningar i yttrandefriheten förekommer i tämligen stor utsträckning på radiolagstiftningens område (inbegripet TV). Sålunda har bara de företag som regeringen bestämmer, s. k. programföretag, givits rätt att sända radioprogram i rundradiosändning från sändare här i landet (5 § första stycket radiolagen 1966: 755). Sådan begränsning – som med något annan innebörd gällde redan före RF:s tillkomst men fick sitt nuvarande innehåll därefter – har ansetts betingad av sådana "särskilt viktiga skäl" som avses i 2 kap. 13 § första stycket RF (jfr Holmberg–Stjernquist, Grundlagarna s. 127). Vidare har programföretag att iaktta vissa bestämmelser om hur programverksamheten skall bedrivas (se bl. a. 6 § samma lag).

Tillstånd krävs också för rätt att sända närradio (3 § närradiolagen 1982: 459). Ett tillstånd till sådan sändning kan ges endast till vissa lokala ideella föreningar och en del andra slag av sammanslutningar (4 §). I fråga om närradiosändningar gäller även andra inskränkande regler. Av dessa kan särskilt framhållas förbudet mot kommersiell reklam (10 § första stycket) och möjligheten att i vissa fall återkalla meddelat sändningstillstånd (13 §).

Begränsande föreskrifter gäller också i fråga om rätten att sända radiotidningar (se lagen 1981: 508 om radiotidningar).

Slutligen kan nämnas att sådan sändning som avses i lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning inte får äga rum utan tillstånd av regeringen.

De inskränkningar i yttrandefriheten som enligt det anförda har gjorts i gällande lagstiftning på radions område har uppenbarligen riksdagen ansett vara förenliga med grundlag.

Tryckfrihetsförordningen (TF) utgör ett särskilt grundlagsskydd för yttrandefriheten i tryckta skrifter. I fråga om radiosändningar finns inte motsvarande skydd. Yttrandefrihetsutredningen har i betänkandet (SOU 1983: 70) Värna yttrandefriheten lagt fram förslag till en yttrandefrihetsgrundlag, utformad efter mönster av TF och avsedd att gälla vid sidan av denna. Den föreslagna yttrandefrihetsgrundlagen omfattar bl. a. sändningar i radio och TV. Förslaget bereds för närvarande i justitiedepartementet. Enligt remissprotokollet är det meningen att ett grundlagsförslag med anledning av betänkandet skall kunna behandlas av riksdagen i anslutning till 1988 års val.

Beträffande radioprogram saknas alltså grundlagsstadgad motsvarighet till TF:s föreskrift (1 kap. 2 §) att förhandsgranskning inte får ske och att

förbud mot tryckning inte får förekomma. En motsvarande princip för det radorättsliga området har dock fastslagits genom 8 § radiolagen som avses bli tillämplig även för den föreslagna kabelsändningslagen.

2. Den i lagrådsremissen föreslagna lagen om lokala kabelsändningar bygger på att tillstånd (koncession) i princip skall krävas till sådana sändningar. Tillstånd kan ges endast till vissa rättssubjekt och bara under särskilt angivna förutsättningar. Ett sändningstillstånd får avse endast ett visst område, som normalt får omfatta högst en kommun. Kabelsändarverksamheten skall med andra ord ha lokal karaktär. Tillstånd kan återkallas enligt närmare regler. När det gäller satellitsändningar kan vidare-sändning av en programkanal förbjudas för viss tid. Vad angår egensändningar i upplåtta kanaler kan beslutas att sådana sändningar skall upphöra under viss tid. Tillstånd att upplåta kanaler för egensändningar kan också återkallas. Frågor om lokala kabelsändningar skall prövas av en särskilt inrättad statlig myndighet, kallad kabelnämnden. Den skall också ha tillsyn över sändningsverksamheten.

3. Det föreslagna systemet sådant det här i korthet har beskrivits innebär – som också har berörts i remissprotokollet (avsnitt 6) – att ingrepp görs i den grundlagsfästa yttrandefriheten och informationsfriheten; frågan om kommersiell reklam behandlas särskilt nedan under punkt 4. Delade meningar torde kunna råda i frågan, om dessa ingrepp när det gäller kabelsändningar i alla hänseenden är påkallade av sådana särskilt viktiga skäl som avses i 2 kap. 13 § första stycket RF. Vad som skall anses utgöra skäl av angivet slag är en fråga av företrädesvis politisk natur och det ankommer inte på lagrådet att göra politiska bedömningar.

Till det nu anförda bör tilläggas följande. I det remitterade förslaget finns två bestämmelser som var på sitt sätt syftar till att koncessionssystemet så litet som möjligt skall verka begränsande på yttrandefriheten och informationsfriheten. Sålunda föreskrivs i 21 § andra stycket att tillstånd att vidare-sända satellitsändningar får återkallas endast om kabelnämnden med hänsyn till överträdelseernas art och programkanalens karaktär och inriktning finner att förbud för programkanalen är godtagbart från yttrandefrihets- och informationsfrihetssynpunkt. Vidare föreskrivs i 23 § andra stycket att varje lokalt kabelsändarföretag vid utövandet av sin rätt till egensändningar – vari inbegrips rätten att ställa sändningstid till annans förfogande – skall sträva efter vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet (betr. uttryckssättet jfr 2 kap. 13 § andra stycket RF). Tillämpas de båda nu nämnda bestämmelserna på sätt som avses i remissprotokollet, torde den yttrandefrihets- och informationsfrihetsbegränsning som formellt följer av ett koncessionssystem inte behöva bli särskilt kännbar för den enskilde.

4. Det remitterade förslaget innehåller förbud mot kommersiell reklam. I fråga om satellitsändningarna är förbudet dock av praktiska skäl i viss mån uppmjukat. Ett reklamförbuds förhållande till RF:s regler till skydd för yttrandefriheten föranleder några särskilda synpunkter.

Enligt 2 kap. 13 § första stycket RF får "friheten att yttra sig i näringsverksamhet" begränsas utan att några särskilt föreskrivna hänsyn behövas. Denna bestämmelse avser att ge öppning för begränsningar bl. a. när det gäller kommersiell reklam (se SOU 1983: 70 s. 214, Petré-Ragnemalm, Sveriges grundlag s. 76 f och Holmberg—Stjernquist, a. a. s. 127).

Sådan begränsning förekommer redan i lagstiftningen såsom framgår av närradiolagen. Spörsmålet huruvida förbudet mot kommersiell reklam i den lagen strider mot 2 kap. 12 och 13 §§ RF har i rättsfallet RÅ 1983 2: 5 prövats av regeringsrätten och besvarats nekande.

Frågan om lämpligheten i och för sig att föreskriva förbud mot reklam i kabelsändningar har lagrådet från sina utgångspunkter inte anledning att yttra sig om.

5. Med ett koncessionssystem följer som redan antytt att återkallelse av tillstånd och beslut om sändningsförbud kan ifrågakomma. Ett för återkallelse- och förbudsfallen gemensamt spörsmål av intresse är hur beslutsfunktionen är anordnad. Den skall enligt förslaget tillkomma kabelnämnden.

Kabelnämnden har sin förebild i den i prop. 1984/85: 145 föreslagna närradionämnden (motsvarande närradiomyndigheten, dvs. närradiokommittén, enligt gällande lydelse av närradiolagen). Ordföranden och vice ordföranden i kabelnämnden skall vara lagfarna och erfarna i domarvärv. Hur nämnden, som skall ha högst sju ledamöter, avses bli sammansatt i övrigt framgår inte av lagförslaget. Meningen är att regeringen skall meddela föreskrifter om nämndens organisation. Ärenden hos nämnden skall handläggas enligt förvaltningsrättsliga regler och dess beslut skall i princip kunna överklagas till domstol, närmare bestämt kammarrätten.

Som framgått finns på närradions område en modell till den föreslagna regleringen i fråga om kabelnämnden och dess uppgifter. Förslaget i vad det avser kabelnämnden torde inte kunna anses oförenligt med grundlag. På längre sikt synes böra övervägas att prövningen av frågor om återkallelse och sändningsförbud på grund av programs innehåll redan i första instans får prövas av domstol.

6. Mot bakgrund av vad som har anförts i det föregående kan konstateras att något grundlagshinder mot det remitterade lagförslaget om lokala kabelsändningar formellt inte föreligger. Av remissprotokollet (avsnitt 6) framgår att föredragande departementschefen är inställd på att förnyade överväganden om lagstiftningens ändamålsenlighet kan bli nödvändiga tämligen snart. Lagförslaget synes sålunda i viss mån ha karaktären av ett provisorium. Ett tillfälle till en mera allsidig prövning av yttrandefrihetsfrågor och vad som har samband därmed torde yppa sig vid den avsedda behandlingen av betänkandet Värna yttrandefriheten. En tids ytterligare erfarenheter av utvecklingen av den ännu relativt oprövade verksamheten med kabelsändningar bör då kunna ge ett bättre underlag för bedömningen av frågan om yttrandefrihetsreglernas lämpligaste utformning.

7. I fråga om förhållandet mellan föreliggande lagrådsremiss och de regler i Europarådskonventionen som är av intresse i sammanhanget må anmärkas följande. Som framgår av massmediekommitténs betänkande SOU 1984: 65 har kommittén övervägt konventionsreglerna med utgångspunkt i en rapport avgiven 1982 av en holländsk expertutredning, den s. k. Boukemakommittén (bet. s. 457 f).

Som ett allmänt omdöme torde kunna gälla att Europarådskonventionens regler inte hindrar bestämmelser av den art som föreslagits i lagrådsremissen. En viss tveksamhet kan måhända föreligga när det gäller förenligheten med konventionsreglerna av ett i princip absolut förbud mot kommersiell reklam. Möjligen erbjuder Europarådskonventionen på denna punkt ett starkare skydd mot reklambud än RF. Det föreligger svårigheter att ge något säkert svar på denna fråga, särskilt som klar praxis inte synes föreligga och tillämpningen av konventionstexten förefaller att förändras med tiden. Ett faktum torde dock vara att den kommersiella reklamen även enligt konventionsreglerna anses ha lägre skydd än annan information. Såvitt lagrådet kan bedöma synes inga allvarliga betänkligheter kunna anföras mot det remitterade förslaget i här behandlat hänseende.

Mannerfelt:

I de allmänna synpunkterna har lagrådet avslutningsvis under punkt 3 uttalat att, om förslagets 21 § andra stycket och 23 § andra stycket tillämpas på sätt som avses i remissprotokollet, den yttrandefrihets- och informationsfrihetsbegränsning som formellt följer av ett koncessionssystem inte torde behöva bli särskilt kännbar för den enskilde. Jag vill tillägga följande såvitt angår regleringen i 23 § andra stycket.

Det angivna stadgandet sågs i remissprotokollet (specialmotiveringen till 23 §) vara ett målstadgande, som inte är sanktionerat genom någon återkallelsemöjlighet. Erfarenheten visar emellertid att en handlingsregel som inte är förenad med något sanktionshot (en s. k. *lex imperfecta*) ej sällan är ett ineffektivt instrument i lagstiftningen. Med hänsyn härtill och då det nu aktuella stadgandet från yttrandefrihetssynpunkt framstår som principiellt viktigt – något som belyses av remissprotokollet i nyssnämnda avsnitt – synes det böra förenas med viss sanktionsmekanism. En lämplig form för en sådan synes vara att ett lokalt kabelsändarföretag som under en tillståndsperiod visat bristande vilja att, såsom 23 § andra stycket föreskriver, "sträva efter vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet", bör ha att räkna med att detta förhållande kan få negativ inverkan när kabelnämnden för nästa treårsperiod har att pröva frågan om förnyat tillstånd. Därvid bör till en början kunna ifrågakomma att det nya tillståndet förenas med villkor som är ägnade att åstadkomma bättring från det lokala kabelsändarföretagets sida. I sådant fall kan vara lämpligt att, såsom 17 § ger möjlighet till, ge tillståndet betydligt kortare giltighetstid än tre år, så att man inom kortare tid kan få klarhet i om det lokala kabelföretaget har

vilja att ställa sig lagstiftningens intentioner till efterrättelse. Uppfylls inte berörda villkor, bör som en sista sanktionsåtgärd stå öppet för kabelnämnden att vägra förnyat tillstånd. En ordning av nu angivet slag är även ägnad att ge ökad tyngd åt kabelnämndens under löpande tillståndsperiod gjorda påpekanden inom ramen för dess tillsynsverksamhet (3 §).

Med hänsyn till det anförda förordar jag att – efter sammanförande av förslagets 13 och 14 §§ i en enda paragraf (13 §) – som en ny bestämmelse i 14 § upptas stadgande av den innebörden att, när ansökan görs om förnyat tillstånd, kabelnämnden skall pröva huruvida sökanden under närmast föregående tillståndsperiod tillfredsställande iakttagit sådan skyldighet som föreskrivs i 23 § andra stycket samt att, om detta ej har skett, kabelnämnden får förena tillståndet med villkor, som kan leda till bättre iakttagande av nämnda skyldighet, och i sista hand vägra förnyat tillstånd.

Underlag för sin bedömning får kabelnämnden förutsättas erhålla genom sådan utredning som enligt 13 och 14 §§ i remissförslaget skall företas och genom sin tillsynsverksamhet. I sin egenskap av tillsynsmyndighet torde kabelnämnden vidare kunna förutses få mottaga klagomål av enskilda och organisationer som ej fått sändningstid eller förmenar sig ha fått för ringa eller ogynnsamt förlagd sändningstid.

För att den handlingsnorm, som den nu beskrivna sanktionsmekanismen anknyter till, inte skall framstå som obestämd och svårgripbar kan ifrågasättas om inte i 23 § andra stycket orden "sträva efter – – –" borde ersättas med ett något mera konkret uttryck, t. ex. tillgodose intresset av att vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet bli rådande i företagets programutbud.

De särskilda bestämmelserna

2 §

Lagrådet:

Av definitionerna i förslagets andra stycke avser en begreppet kanal. Rent språkligt leder definitionen tanken till att kanalbegreppet är ett uttryck för en kabels sändningskapacitet. Definitionen är alltså vag och ger inte klart uttryck för vad som torde vara åsyftat. Begreppets betydelse framgår främst av 9 och 10 §§, 11 § andra stycket och 15 § och inverkar även på andra bestämmelser. Lagrådet vill – utan att besitta tekniska kunskaper – göra följande försök till definition: "kanal: det genom frekvensangivelse eller på annat därmed jämförligt sätt särskilt bestämda utrymme i kabelnät som behövs för sändning av radioprogram."

Det skulle vidare enligt lagrådets mening bli lättare att läsa och förstå fortsättningen av lagtexten om redan i förevarande paragraf fanns också förklaringar av vissa ytterligare begrepp, vilka nu återfinns först i 7 § (satellit-sändningar och egensändningar) och 19 § (vidaresändning). Lagrådet föreslår därför att definitioner av dessa begrepp införs i 2 § efter definitionen av programkanal. Definitionerna torde lämpligen kunna utfor-

mas så, att med *vidaresändning* förstås samtidig och oförändrad återut-sändning av en sändning, med *satellitsändning* vidaresändning av pro-gramkanaler från satelliter i fast trafik och med *egensändning* sändning av annat slag än vidaresändning. Om den av lagrådet föreslagna ordningen godtas, kan 7 och 19 §§ skrivas kortare.

7 §

Lagrådet:

Om lagrådets förslag att i 2 § upptages några ytterligare definitioner vinner bifall, kan förevarande paragraf lämpligen ges denna lydelse: "Till-stånd att bedriva lokala kabelsändningar får avse satellitsändningar och egensändningar."

13 och 14 §§

Lagrådet:

Förevarande paragrafer innehåller bestämmelser som rör förfarandet i frågor om meddelande av tillstånd. Sålunda föreskrivs i 13 § att tillstånd till satellitsändningar eller till upplåtelse av kanaler får ges endast om sökanden i god tid har berett den som berörs av sändningarna tillfälle att framföra sina synpunkter på den avsedda verksamheten. I 14 § finns bestämmelser om att kabelnämnden skall bereda den eller de kommuner, inom vilka sändningarna avses äga rum, tillfälle att yttra sig.

Under föredragningen inför lagrådet har upplysts att innehållet i föreva-rande paragrafer bör förstås så, att kabelnämndens beslut om tillstånd inte skall kunna angripas av någon som inte i vederbörlig ordning beretts tillfälle att komma till tals i ärendet. Detta betyder med andra ord att varken den som berörs av sändningarna (13 §) eller kommunen (14 §) är att anse som sakägare i tillståndsärenden och sålunda inte heller äger rätt att anföra besvär över kabelnämndens beslut. Med hänsyn till att rättsverk-ningar, innebärande nackdelar för här berörda slag av intressenter, inte synes kunna uppkomma i tillståndsärenden har lagrådet inte något att erinra mot den ordning som sålunda föreslagits.

19 §

Lagrådet:

Till följd av vad lagrådet vid 2 § föreslagit bör orden "samtidig och oförändrad" i första stycket av nu förevarande paragraf utgå.

20 §

Lagrådet:

Gemensamt för denna paragraf och vissa andra bestämmelser i förslaget är att de är utformade som fakultativa föreskrifter, dvs. kabelnämnden "får" återkalla tillstånd (20, 24, 29 och 32 §§), förbjuda vidaresändning av programkanal (21 §) eller besluta om upphörande med sändningar (27 §).

Detta förhållande föranleder en särskild synpunkt, eftersom någon motpart inte finns i denna typ av sanktionsärenden. Att kabelnämnden "får" meddela beslut av nämnda slag innebär givetvis inte att nämnden äger handla efter gottfinnande. En enhetlig praxis och likabehandling av lika fall måste eftersträvas.

När det gäller det i 20 § 1 nämnda fallet att någon inte längre uppfyller kraven enligt 6 § 1 synes inte valfrihet föreligga vid prövningen av återkallelsefrågan. Detta förhållande bör dock inte anses utgöra hinder mot att, i enkelhetens intresse, även det fallet styrs av verbet får.

Det nu sagda äger motsvarande tillämpning i fråga om 27 § första stycket 1 och 29 § 1 i förslaget.

21 §

Lagrådet:

Lagrådet vill peka på en effekt av förslaget i denna paragraf. Kabelnämnden skall få förbjuda vidaresändning av en programkanal från satellit för viss tid, om vissa i paragrafen angivna omständigheter föreligger. Exempel på sådana omständigheter är att i kanalen vid ett flertal tillfällen har förekommit program som innefattar hot mot folkgrupp eller att kanalen har varit ensidigt inriktad på våldsskildringar eller pornografiska program. Även vidaresändning av kommersiell reklam kan i vissa fall föranleda förbud. Motsvarande förbudsmöjlighet synes inte stå öppen när det gäller flertalet av sådana grova överträdelser som anges i 7 kap. 4 § TF.

23 §

Mannerfelt och Rydin:

Denna paragraf i förslaget innehåller i första stycket en viss precisering av vad den tillståndstyp som avses i 8 § andra stycket innebär. Att tillstånd enligt sistnämnda lagrum medför rätt för tillståndshavaren att själv bedriva egensändning har såsom självklart ej ansetts behövt utsäga. Precisionen gäller att tillståndstypen innebär även rätt att ställa sändningstid till förfogande för annan. Det är i specialmotiveringen till paragrafen förutsatt att enligt den kommande kabelansvarighetslagen tillståndshavaren skall ha ansvar för all programverksamhet som förekommer i vederbörande kanal och att han har att utse programutgivare. I specialmotiveringen till 25 § betonas de skillnader som föreligger mellan där avsedda upplåtelsefall och i 23 § första stycket åsyftade fall.

Genom den nu redovisade distinktionen har man undgått sådan oklarhet som lagrådet fann vara för handen i det lagstiftningsärende angående närradion som redovisats i prop. 1984/85: 145. Vi finner att den i förslaget nu gjorda regleringen tillfredsställande klargör gränsen mellan 23 §-fall och 25 §-fall, förutsatt att man i tillämpningen är klart medveten om vad som är "en kanal".

Under föredragningen har nämnts att meningen är att i fall som avses i

första stycket det lokala kabelsändarföretaget skall ha väsentligen samma ställning som ett Sveriges Radio "i miniatyr". Den som får sändningstid ställd till sitt förfogande synes böra få samma radorättsliga ställning som den som självständigt producerar ett program i de riksomfattande radio- och TV-sändningarna.

Wahlgren:

I 23 § första stycket finns en bestämmelse enligt vilken tillstånd att bedriva egensändningar även innebär rätt att ställa sändningstid till förfogande för annan. Denna bestämmelse är förvirrande och möjligen t. o. m. vilseledande. Enligt motiven svarar kabelsändarföretaget för all programverksamhet som företaget har hand om enligt 23 §. Vidare aviseras i motiven att ett förslag till ansvarighetslagstiftning, som senare kommer att läggas fram, avses skola innehålla regler om att kabelsändarföretaget skall utse programutgivare, vilken skall svara straffrättsligt och skadeståndsrättsligt för sändningarna. Företaget ansvarar för att programverksamheten i dess kanaler står i överensstämmelse med reglerna i kabelsändningslagen, bl. a. reglerna för programmets innehåll i 24 §, heter det vidare i motiven. Där sägs också att överträdelser av nämnda regler ytterst kan leda till att kabelsändarföretagets sändningstillstånd återkallas.

I förevarande sammanhang bör erinras om att den som sänder radioprogram i rundradiosändning utan att inneha tillstånd till sådan sändning har gjort sig skyldig till brott mot radiolagen (se 10 § första stycket 4 radiolagen). Oavsett att enligt 23 § första stycket i det remitterade förslaget tillstånd att bedriva egensändningar också innebär rätt att ställa sändningstid till förfogande för annan, kan denna bestämmelse inte anses ge den som sålunda får förfoga över sändningstider något tillstånd att sända radioprogram i rundradio, såvida inte 10 § första stycket 4 radiolagen ändras i detta hänseende. Vidare synes det både oegentligt och onödigt att i lagtext ta in en bestämmelse om rätt att ställa sändningstid till förfogande för annan, om inte särskilda radorättsliga effekter därav anses kunna uppkomma. Av de nyss återgivna motivuttalandena att döma är emellertid detta tydligen inte alls avsikten.

En ytterligare olägenhet med förevarande bestämmelse i 23 § första stycket är att det kan bli svårt att upprätthålla den princip som kommit till uttryck i det i lagrådsremissen föreslagna stadgandet i 15 § första stycket, nämligen att varje sändande subjekt skall bedriva sina respektive sändningar i egen, från de andra skild kanal. Sändningar av "andra", till följd av att sändningstid ställs till förfogande, synes knappast, i varje fall inte utifrån, i princip skilja sig från fall av kanalsammanblandning, dvs. brott mot 15 § första stycket i det remitterade förslaget.

Hur det än må förhålla sig med det sistnämnda problemet föreslår jag med anledning av vad som i övrigt anförts i denna fråga att bestämmelsen i 23 § första stycket får utgå. Detta betyder inte att ett lokalt kabelsändar-

företag därmed skulle stå utan möjlighet att ställa sändningstid till förfogande för annan med den innebörd som en sådan åtgärd är avsedd att ha enligt det remitterade förslaget. Att ställa sändningstid till förfogande för annan innebär alltså att detta måste ske inom ramarna för kabelsändarföretagets radiorättsliga ansvar.

24 §

Lagrådet:

I denna paragraf anges de fall då tillstånd att bedriva egensändningar får återkallas (se härom även vid 20 §). Det synes något oklart hur långt de föreslagna bestämmelserna sträcker sig. Tolkade på sedvanligt sätt innebär ordalagen att det i fall som sägs i första stycket 3, 4 och 7 formellt är tillräckligt, att ett enda program av angivet slag har sänts för att återkallelse skall kunna komma i fråga. När det gäller punkterna 5 och 6 i samma stycke förefaller däremot enligt lagtexten en förutsättning för återkallelse vara att flera program har sänts. Under den fortsatta handläggningen av lagstiftningsärendet torde böra klargöras vad som avses med den föreslagna regleringen i det nu berörda hänseendet. Därvid bör tillses att den avsedda innebörden också kommer till uttryck i lagtexten.

Wahlgren:

Föreskrifterna i 24 § innebär bl. a. – vid en jämförelse med 33 § – en yttersta tidsgräns såvitt avser den spärrtidsliknande ordning som innebär att kabelnämnden får bestämma att nytt tillstånd inte kan ges med anledning av den grund som föranlett tillståndsåterkallelsen. Denna tidsgräns är angiven till ett år.

Avsikten är tydligen den att den yttersta tidsgränsen skall räknas från den dag då kabelnämnden meddelade beslutet om återkallelse. Härvid är att märka den komplikation som föreligger enligt andra stycket i förevarande paragraf. Däri föreskrivs nämligen att kabelnämnden kan meddela interimistiskt beslut om återkallelse innan en fällande dom i ett mål om yttrandefrihetsbrott har vunnit laga kraft. Därmed torde fall kunna inträffa där den tid under vilken ifrågavarande spärrtid gäller redan har gått till ända när lagakraftägande dom i målet föreligger. En fråga blir då om i ett sådant fall ytterligare spärrtid kan bestämmas i samband med att denna dom föreligger. Om så inte anses böra vara fallet synes ett uttalande härom önskligt.

Ett ytterligare spörsmål av visst intresse i detta sammanhang är frågan huruvida kabelnämnden – sedan den här berörda spärrtiden gått till ända men innan lagakraftägande dom föreligger och således något slutligt beslut om tillståndsindragning kan föreligga – kan utfärda nytt tillstånd. Något hinder häremot synes inte föreligga, men en sådan ordning kan ge upphov till olägenheter.

25 §

Mannerfelt och Rydin:

I denna paragraf anges i första stycket i den närmare innebörden av sådant tillstånd som allmänt omnämns i 9 §. Tillstånd till upplåtelse sägs innebära rätt att medge andra att bedriva egensändningar i en hel kanal. I paragrafens andra och tredje stycken ges vissa formalbestämmelser.

Gränsdragningen mellan förevarande 25 § och 23 § har av oss berörts under sistnämnda paragraf.

I första stycket torde böra uttryckligen anges att medgivandet skall lämnas i avtal (jfr 26 §). Därmed klargörs att det är en ömsesidigt förpliktande transaktion. Upplåtaren blir således civilrättsligt förpliktad att ställa kanalen till förfogande.

I en andra mening av första stycket torde böra fastslås att ett medgivandes verkan förfaller när upplåtarens tillstånd enligt 9 § upphör att gälla.

Med hänsyn till det anförda föreslås att första stycket ges följande avfattning: "Tillstånd till upplåtelse av kanaler i ett kabelnät innebär rätt för tillståndshavaren att genom avtal medge annan att ensam bedriva egensändningar i en kanal. Medgivandets verkan förfaller om det tillstånd som enligt 9 § meddelats för upplåtaren upphör att gälla."

När någon sänder med stöd av upplåtelse av kanal, bör han inte anses sända utan tillstånd i den mening som avses i 10 § första stycket 4 radiolagen. Tillståndshavarens medgivande enligt förevarande paragraf, vilket har sin grund i kabelnämndens beslut, får anses göra hans avtalspartner legitimerad att sända.

Wahlgren:

Det remitterade förslagets 25 § första stycket behandlar innebörden av den tillståndsform som antytts redan i 9 § och som medför rätt att upplåta kanaler åt andra för egensändningar. Denna rätt beskrivs sålunda som en rätt att medge andra att bedriva egensändningar i en hel kanal. Bestämmelsen i 25 § första stycket ger ett i mitt tycke alltför vagt uttryck för vad som egentligen åsyftas därmed. Av motiven framgår att vid upplåtelse enligt denna paragraf en hel kanal skall ställas till förfogande. Det kan alltså inte i detta sammanhang vara fråga om att fördela en kanal mellan flera sändande, något som i remissprotokollet beskrivs som fördelning av sändningstider och behandlas enligt reglerna i 23 och 24 §§.

Det i 25 § första stycket begagnade uttrycket "upplåtelse av kanaler i ett kabelnät" för tanken till en civilrättslig upplåtelse, ett intryck som förstärks av bestämmelsen i 26 § första stycket i förslaget att upplåtelse av kanal bör ske genom skriftligt avtal. Att upplåtelsen också civilrättsligt alltid *måste* avse en hel kanal framgår emellertid inte helt klart av bestämmelserna. En del av det konstitutiva i själva tillståndet från kabelnämnden att upplåta kanaler ligger i rätten för tillståndshavaren att i sin tur upplåta *sändningsrätt*, dvs. den sändande torde därmed anses bli legitimerad att

sända och undgår straffansvar enligt 10 § första stycket 4 radiolagen. Vad beträffar upplåtelsens omfattning ligger i tillståndet för det upplåtande kabelföretaget närmast en *skyldighet*, nämligen att ställa endast hela kanaler till förfogande vid varje upplåtelse. Denna dubbla funktion hos tillståndet och i synnerhet dess radorättsliga betydelse bör enligt min mening få komma till tydligare uttryck i förevarande stycke. Jag föreslår sålunda att det får följande innehåll: "Tillstånd till upplåtelse av kanaler i ett kabelnät innebär rätt för tillståndshavaren att, om han till annan upplåter hel kanal, även medge denne att bedriva egensändningar i denna kanal. Upplåter tillståndshavaren kanal i annat fall gäller bestämmelserna i 23 och 24 §§." Den här föreslagna lydelsen innebär i fråga om upplåtelse av annat än hela kanaler ingenting annat än att sådana upplåtelser blir att bedöma enligt reglerna om fördelning av sändningstid, vilka berörs i det föregående. Till sådana upplåtelser torde tillstånd från kabelnämnden inte erfordras. Å andra sidan blir det upplåtande företaget radorättsligt fullt ansvarigt för sändningar av den till vilken upplåtelse skett.

Jag instämmer i övriga ledamöters förslag i vad det innebär att en andra mening tilläggs i förevarande paragrafs första stycke.

27 §

Lagrådet:

Enligt första stycket i denna paragraf får kabelnämnden besluta att den som bedriver egensändningar i en upplåten kanal skall upphöra med sändningarna under en tid av högst ett år, om i punkterna 1–7 angivna förutsättningar är för handen. Förutsättningarna enligt punkt 1 är att vederbörande inte längre uppfyller kraven enligt 25 § andra stycket, dvs. att han inte vidare är svensk medborgare, svensk juridisk person eller utlänning som har hemvist i Sverige. Det torde inte vara avsett att ett upphörandebeslut i sådana fall skall vara tidsbegränsat. Ett klagörande härav synes böra ske i lagtexten.

Det har under föredragningen inför lagrådet upplysts att, om ett interimistiskt beslut har meddelats med stöd av andra meningen i andra stycket, den tid varunder det interimistiska beslutet har förelegat avses skola inräknas i den tid varunder beslut enligt första stycket längst får gälla. Även i detta hänseende synes ett förtydligande av lagtexten vara på sin plats.

I enlighet med det sagda får lagrådet föreslå att orden "under en tid av högst ett år" i första styckets inledning utgår och att till paragrafen fogas ett tredje stycke av denna lydelse: "Beslut enligt första stycket 2–7 och andra stycket får avse en tid av högst ett år."

Vad som vid 24 § sagts om utformningen av punkterna 3–7 i samma paragraf gäller också i fråga om motsvarande punkter i nu förevarande paragraf.

Wahlgren:

I fråga om denna paragraf föreligger ett förhållande av likartat slag som det jag berört vid 24 §, nämligen komplikationen av en yttersta tidsgräns för sanktionens giltighet, ett år, och möjligheten, enligt andra stycket, att meddela interimistiskt beslut om sanktionen. Sätillvida föreligger en skillnad som att det i förevarande paragraf inte är fråga om en spärrtidsliknande anordning utan om en period under vilken ett beslut av kabelnämnden skall gälla. Om tidsbestämmelser skall gälla för interimistiska beslut – något som under föredragningen inför lagrådet angetts vara avsikten – synes, om ett år hunnit förflyta mellan ett interimistiskt beslut enligt paragrafen och den tidpunkt då en lagakraftäggande dom i målet om yttrandefrihetsbrott föreligger, något utrymme för slutligt beslut i sanktionsfrågan inte föreligga. Detta förhållande synes böra uppmärksammas.

35 §

Mannerfelt:

Utformas 14 § i enlighet med det förslag som jag framfört i anslutning till lagrådets allmänna synpunkter, bör den paragrafen upptas i förevarande paragrafs uppräknig av överklagbara fall.

Övriga förslag*Lagrådet:*

Förslagen lämnas utan erinran.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-04-11

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Bodström, Bodström, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Göransson

Proposition om radio- och TV-sändningar i kabelnät

---

1 Anmälan av lagrådets yttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i radiolagen (1966: 755),
2. lag om lokala kabelsändningar,
3. lag om ändring i närradiolagen (1982: 459),
4. lag om ändring i lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Lagrådets slutsats av sina allmänna synpunkter är att något grundlags-hinder mot det remitterade lagförslaget om lokala kabelsändningar formellt inte föreligger. Lagrådets prövning av lagförslaget mot Europarådskonventionens regler mynnar ut i bedömningen att dessa inte torde hindra bestämmelser av den art som föreslagits. Yttrandet i övrigt innehåller ett antal förslag till ändrad utformning eller förtydliganden av innebörden i vissa särskilda bestämmelser. Jag är i allmänhet beredd att godta dessa förslag.

Jag har, som lagrådet noterar, i remissprotokollet framhållit min inställning att förnyade överväganden om lagstiftningens ändamålsenlighet kan bli nödvändiga tämligen snart, eftersom det är en relativt oprövad verksamhet som nu regleras. Det kan, som lagrådet antyder, gälla spörsmålen om prövning av vissa frågor om kabelsändningar redan i första instans bör göras av domstol och om ytterligare regler för programinnehållet. Jag väljer också att till en sådan framtida prövning, grundad på då föreliggande erfarenheter, hänskjuta det förslag, som en av lagrådets ledamöter för fram, nämligen att skyldigheten enligt 23 § andra stycket för det lokala

kabelsändarföretaget, att vid utövandet av sin sändningsrätt sträva efter vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet, förenas med viss sanktionsmekanism.

Jag övergår så till lagrådets påpekanden om innebörden eller utformningen av vissa särskilda bestämmelser. Jag har ingen erinran mot att bland definitionerna i 2 § upptas också förklaringar av uttrycken vidare-sändning, satellitsändning och egensändning och att de därav betingade följdändringarna i förslagets 7 och 19 §§ vidtas. Jag vill också godta lagrådets förslag att ge begreppet kanal bättre konkretion.

I övrigt noterar jag att lagrådet förtydligt innebörden i vissa hänseenden av flera paragrafer på ett sätt som väl stämmer överens med vad jag förutsatt bör gälla. Det rör 13, 14, 20 – och i samma hänseende särskilt 27 och 29 §§ – 23 och 25 §§. I några fall föreslås omformuleringar. I fråga om 25 § finner jag meningen med bestämmelsen komma till klarare uttryck genom den av lagrådet föreslagna avfattningen. Också 27 § bör omformuleras på sätt lagrådet förordat.

I fråga om 24 § efterlyser lagrådet ett klagörande av omfattningen av de föreslagna bestämmelserna i punkterna 3–7. Lagrådets påpekanden synes föranledda av mångtydigheten i ordet program. Jag är medveten om att ordet, så som det används i 24 §, kan betyda antingen ett program eller flera program eller närmast program- eller sändningsverksamhet. Härtill kommer att ordet, om också vedertaget, inte i sig är en klart bestämbar enhet. I punkten 3 betyder "sänder program" närmast "bedriva sändningar". Jag förordar att i stället det senare uttrycket används – för övrigt i analogi med skrivsättet i övriga punkter ändrat till perfektum. I punkterna 4 och 7 innebär regleringen att det formellt är tillräckligt att ett enda program sänts för att återkallelse skall kunna komma i fråga. Det får dock överlämnas åt kabelnämnden att bedöma om tillståndet skall återkallas redan vid en enstaka överträdelse. För återkallelse enligt punkt 5 förutsätts dock att flera program av där angivet slag förekommit. I punkt 6 är det snarast företeelsen reklam som avses, inte att den förekommer i ett eller flera program. Jag förordar därför att uttrycket "i programmen" här ersätts med uttrycket "i sändningarna". Vad jag nu anfört gäller också motsvarande punkter i 27 §.

Proposition på grundval av mina förslag kan inte avlämnas till riksdagen inom den tid som anges i riksdagsordningen för propositioner som avses bli behandlade av riksdagen under innevarande riksmöte. Jag ser det emellertid av flera skäl som högst angeläget att ärendet ändå kan avgöras under detta riksmöte. Som jag har redovisat pågår redan viss sändningsverksamhet motsvarande den som nu föreslås reglerad. Det gäller satellitsändningar, s. k. när-TV och egensändningar i Sveriges Televisions regi. För satellitsändningarna och när-TV-sändningarna gäller provisorisk lagstiftning, som upphör vid det kommande årsskiftet. Det är önsvärt att denna sändningsverksamhet får fortsätta utan avbrott, men det är också angeläget –

för att kunna kontrollera utvecklingen – att verksamheten i så fall kan fogas in i det regelsystem jag nu föreslår. Det finns vidare starka önskemål om att kunna få börja med egensändningar i större skala och då enligt regler som är särskilt anpassade därtill, inte, som nu, enligt de regler som gäller för Sveriges Television.

För att det nu föreslagna regelsystemet skall kunna börja fungera redan vid årsskiftet krävs omkring ett halvårs förberedelsestid. Av de skäl jag nu anfört bör ärendet behandlas av riksdagen under våren.

Jag har i övrigt vidtagit vissa redaktionella ändringar i förslaget till lag om lokala kabelsändningar.

2 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta de av lagrådet granskade förslagen med vidtagna ändringar.

Ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte.

3 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden lagt fram.

Massmediekommitténs sammanfattning av sitt betänkande (SOU 1984: 65) Via satellit och kabel

I betänkandet behandlas frågor, som aktualiseras av den nya medicutvecklingen och den nya tekniken – framför allt satelliter och kabelnät –, ett antal frågor som tidigare har behandlats i andra kommittéer men inte föranlett några beslut och några frågor som aktualiserats bl. a. av riksdagen. I denna sammanfattning redovisas huvuddragen i kommitténs förslag vad gäller satelliter och kabelnät samt några andra frågor, som kommittén ägnat särskild uppmärksamhet åt. Detta är alltså inte en sammanfattning av samtliga kapitel i betänkandet, vilket dessutom innehåller utförliga redovisningar av gällande regler på olika områden samt tekniska beskrivningar, redogörelser för och erfarenheter från olika försöksverksamheter med kabel-TV.

En bärande tanke i massmediekommitténs förslag är att de nya medierna skall kunna utnyttjas så att en vid yttrande- och informationsfrihet skapas. I dag är det tillåtet för den enskilde att ta emot radio- och TV-program också från andra länder, även om de sänds via satellit. Någon ändring föreslås inte på denna punkt. Enligt gällande radiolagstiftning får program från direktsändande satelliter vidareändas utan tillstånd i kabelnät, t. ex. i en centralantennanläggning. Inte heller i detta avseende föreslås någon ändring. I framtiden skall också enligt kommitténs förslag programkanaler från kommunikationssatelliter få vidareändas i kabelnät i samtidig och oförändrad form. En förutsättning är dock att särskilt tillstånd har givits. Sådan vidareändring är inte tillåten i dag även om regeringen enligt en särskild tidsbegränsad lag om försöksverksamhet kan ge tillstånd. Det föreslås också att kabelnäten öppnas för lokal programverksamhet av olika slag.

Kommittén föreslår inga omfattande programregler. Dock är det nödvändigt med vissa begränsningar av vad som bör få förekomma både när det gäller lokala kabel-TV-sändningar och vidareändring av programkanaler från kommunikationssatelliter. Begränsningarna gäller program som innehåller grovt våld, pornografi, hets mot folkgrupp samt reklam.

Anläggning av kabelnät

Kommitténs förslag när det gäller kabelnät rör enbart användning för massmedieändamål. Kommittén har utgått från att utbyggnaden av kabelnät för dessa ändamål inte kommer att finansieras över statsbudgeten utan genom avgifter från användarna, dvs. de anslutna abonnenterna. Därför lägger kommittén inte heller fram några förslag om nationella planer för utbyggnad av kabelnät för massmedieändamål. Om en utbyggnad av kabelnät skall ske som ett led i den allmänna telekommunikationsutvecklingen i

landet eller av industri- och sysselsättningspolitiska skäl kan en annan bedömning göras. Detta har emellertid inte varit en uppgift för massmediekommittén. Sett i ett vidare perspektiv är anläggning av kabelnät för i första hand TV-överföring ett viktigt steg i etableringen av ett allmänt bredbandsnät i landet.

Kommittén föreslår att etableringsfrihet skall råda också i fortsättningen när det gäller anläggning av kabelnät. Detta innebär att televerket inte föreslås få någon särställning. I vissa avseenden har dock verket bättre förutsättningar för anläggning av kabelnät än andra tänkbara nätanläggare, t. ex. genom tillgång till kanalisation i gator och vägar.

En särskild fråga är hur kabelnät skall kunna byggas ut med ett rimligt mått av geografisk rättvisa. Denna fråga är nära förknippad med möjligheterna till kostnadsutjämning mellan kabelnät i olika orter. Kommittén lägger dock inte fram några förslag om vilka taxor som får tillämpas vid anslutning till kabelnät och för att få tillgång till olika programkanaler och alltså inte heller om taxeutjämning. Televerket har förklarat sig berett att på sikt bedriva sin verksamhet på så sätt att bästa möjliga geografiska rättvisa uppnås.

Var och hur kabelnät kommer att anläggas beror på de ekonomiska bedömningar som nätanläggare gör. Kommittén har inte funnit anledning att föreskriva för nätanläggare att de skall bygga nät i områden där det bedöms ekonomiskt olönsamt.

Verksamhet i kabelnät

Olika slags tjänster

De massmediala tjänster, som kan bli aktuella i ett kabelnät, är vidare-sändning av program från programföretagen inom Sveriges Radiokoncernen samt rundradiosändningar från marksändare i grannländer och från direktsändande satelliter, program från kommunikationssatelliter samt lokala egensändningar. Kabelnäten kan också användas för tvåvägskommunikation av olika slag inom massmedieområdet men även för andra former av tvåvägskommunikation, t. ex. konferens-TV och alarmsystem. Dessa senare användningsområden faller emellertid utanför kommitténs uppdrag och omfattas därför inte av förslagen.

Aktörer i kabelnät

I ett kabelnät kan olika roller och aktörer urskiljas. Det är fråga om *nätanläggaren/nätägaren*, som bygger och svarar för driften av kabelnätet, *kabeloperatören*, som tillhandahåller tjänsterna i nätet och har att tillse att gällande regler följs samt *programleverantören*, som tillhandahåller program eller tjänster som operatören i sin tur distribuerar till abonnenterna i kabelnätet.

Fri sändningsrätt eller koncession

Kommittén har ingående prövat frågan om det skall tillämpas en fri sändningsrätt gentemot det allmänna när det gäller rundradiosändningar i kabelnät eller om sändningar skall få ske efter tillstånd (koncession) och har funnit det mest ändamålsenligt att som grund för rundradioverksamhet i kabelnät ha ett system som bygger på tillståndsgivning. Den som fått sändningstillstånd kan få tillstånd att upplåta utrymme i kabelnät till annan för sändningsverksamhet. Kravet på koncession skall endast gälla kabelsändningar till allmänheten i bostäder och endast erfordras för sändningar som kan mottas i mer än 50 bostäder. För kabelnät, t. ex. en centralantennanläggning som omfattar färre bostäder, föreslås ingen reglering alls.

Motiv för ett tillståndsförfarande är bl. a. att vid tillämpning av fri sändningsrätt gentemot det allmänna avgör nätägaren vem som får sända och vad som får sändas i ett kabelnät. Vid ett tillståndsförfarande kan garantier skapas för en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet i lokala sändningar.

Kabelnämnden

Kommittén föreslår att tillståndsgivningen skall handhas av en statlig myndighet, kabelnämnden.

Kabelnämnden föreslås bli ett icke-politiskt sammansatt organ som består av personer med juridisk kompetens och personer med särskilda kunskaper inom området i fråga. Nämndens verksamhet bör på sikt finansieras med avgifter från tillståndssökande och tillståndsinnehavare.

Vem kan få tillstånd?

Tillstånd att sända i kabelnät kan ges till *nätägare* och särskilt tillskapade *lokala operatörsföretag*. Nätägare skall vara en svensk juridisk person eller fysisk person som är svensk medborgare eller har hemvist i landet. Ett lokalt operatörsföretag skall vara lokalt förankrat och ha en bred sammansättning. Delägare kan vara föreningar, institutioner, lokala företag, kommunen m. fl. Det går enligt kommitténs mening inte att i detalj föreskriva hur sammansättningen bör vara i varje ort. Det får ankomma på kabelnämnden att avgöra när kravet på lokal förankring och bred ägarsammansättning är uppfyllt.

Tre former av tillstånd

Kommittén föreslår tre typer av tillstånd för sändningar i kabelnät:

- a. tillstånd till samtidig och oförändrad vidarespridning av programkanaler från kommunikationssatelliter.
- b. tillstånd till lokala sändningar i särskild lokal kanal samt
- c. tillstånd att upplåta utrymme i kabelnät till annan för sändningsverksamhet, t. ex. till tidningsföretag.

Nätägare kan ges tillstånd dels till vidarespridning av kommunikations-

satellitkanaler, dels att upplåta utrymme i kabelnät till annan för sändningsverksamhet. Det lokala operatörsföretaget skall kunna få samtliga tre former av tillstånd.

Villkor för att få tillstånd att vidareända programkanaler från kommunikationssatelliter samt att upplåta kanaler till annan för sändningsverksamhet

○ Samråd med de boende

Den tillståndssökande skall samråda med företrädare för de boende inom det aktuella området om vilka programkanaler som skall framföras i kabelnätet. Kommittén anser det viktigt att de som är närmast berörda, dvs. de boende inom området, får möjlighet att framlägga sina synpunkter på utbudets sammansättning. Ytterst måste beslutet dock fattas av den som begär tillstånd, men kommittén utgår från att stor vikt kommer att fästas vid de synpunkter som lämnas vid samrådet.

○ Remiss till kommunen

Kommunerna har en viktig roll vid anläggandet av kabelnät, bl. a. som markägare och ansvariga för planfrågor. Kommittén föreslår att berörd kommun skall ges tillfälle att yttra sig över ansökningar om tillstånd för sändningar i kabelnät.

○ Bedömning av operatörens ekonomiska förutsättningar

Kommittén understryker att den som svarar för verksamheten i ett kabelnät har ett stort ansvar mot enskilda hushåll och även mot fastighetsägare, bostadsrättsföreningar m. fl. som ansluter sig till nätet. Operatören ikläder sig också ett ansvar gentemot programleverantörer, rättighetsinnehavare m. fl. Därför skall kabelnämnden ha möjlighet att kunna värdera de ekonomiska förutsättningarna för den sökande att svara för verksamheten.

○ Sveriges Radio-programmen

Den som får tillstånd åläggs att svara för att Sveriges Radio koncernens utesända radio- och TV-kanaler tillhandahålls alla som ansluts till kabelnät. Denna rätt skall också tillförsäkras dem som inte abonnerar på kabelnätets tjänster men bor i en fastighet som försetts med eller anslutits till sådant nät.

○ Gratis lokal kanal

Nätägare som får tillstånd att svara för vidare spridning av program från kommunikationssatelliter eller får tillstånd att upplåta kanalutrymme åt annan skall ställa en kanal till förfogande för lokala egensändningar. Denna kanal skall det lokala operatörsföretaget få disponera utan kostnad. Om det lokala operatörsföretaget önskar tillgång till fler kanaler för detta ändamål får det regleras genom särskilda överenskommelser med nätägaren.

○ Programregler

När det gäller vidare spridning av program från kommunikationssatelliter föreslår kommittén att vissa grundläggande bestämmelser skall

gälla. Tillstånd skall endast kunna ges för sådana programkanaler som enligt den ursprungliga sändarens avsikt skall nå allmänheten via kabelnät i samtidig och oförändrad form. Det ankommer på operatören att träffa uppgörelser med upphovsmän och övriga rättighetshavare. Vidare erfordras att de aktuella programkanalerna som skall vidarespridas får tas emot i det land varifrån de sänds upp till satelliten, vilket kan vara en viss garanti mot ett icke önskvärt programutbud.

Satellitkanaler med inriktning på våld och pornografi skall inte få vidarespridas. Kommittén utvecklar i betänkandet närmare vilka kriterier som därvid skall tillämpas. Det gäller här kanaler med en ensidig inriktning på våldsframställningar eller pornografiska skildringar eller kanaler där mycket grova inslag av denna typ förekommer. Kommittén anser också att om det vid upprepade tillfällen har förekommit programinslag med hets mot folkgrupp i en kanal skall sändningsrätten för kanalen i fråga kunna återkallas. Förbud mot fortsatt spridning av kanaler meddelas av kabelnämnden. Kommitténs majoritet föreslår att kanaler, som under lång tidsperiod och i betydande omfattning innehållit sådan kommersiell reklam som måste anses riktad särskild till svenska konsumenter, inte skall få vidarespridas i kabelnät. Enstaka reklaminslag som riktar sig till svenska konsumenter i sändningar från kommunikationssatelliter kan inte föranleda ett förbud.

Villkor för lokala sändningar

Lokala egensändningar föreslås kunna ske dels i den särskilda kanal som det lokala operatörsföretaget kommer att disponera, dels i kanaler som upplåts av nätägaren och/eller operatörsföretaget.

Operatörsföretagets sändningsrätt i den särskilda lokala kanalen skall i första hand användas för att ge intresserade lokala institutioner, föreningar, företag, enskilda m. fl. möjlighet att medverka med program. Operatörsföretaget skall ha skyldighet att svara för att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet råder i kanalen genom att ställa sändningsutrymme till förfogande för intresserade programleverantörer. Operatörsföretagets uppgift blir i hög grad att fördela sändningstider och komponera programutbudet i den särskilda lokala kanalen.

Sändningsverksamheten i kanaler som upplåts behöver inte uppfylla dessa villkor.

○ Programregler

Kommittén föreslår inte att sammansättningen av det lokala programutbudet skall regleras av lagbestämmelser som t. ex. att en viss andel av programmen skall vara lokalt präglade. Kommittén framhåller emellertid att den för sin del anser att företräde bör ges åt program som speglar lokala förhållanden. I den särskilda kanalen bör en målsättning vara att skapa ett så brett och allsidigt sammansatt utbud som möjligt.

Det lokala operatörsföretaget resp. nätägaren är ansvarig för att pro-

grammen i sändningarna är i överensstämmelse med gällande programregler. För att kunna utöva detta ansvar måste operatörsföretaget resp. nätägaren ha möjlighet att i förväg ta del av program för att förhindra att någonting sänds som strider mot reglerna.

Följande programregler skall gälla både för den särskilda lokala kanalen och i upplåtna kanaler: Hets mot folkgrupp får inte förekomma, inte heller annat yttrandefrihetsbrott som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten. Det skall inte vara tillåtet att sända program med grova våldsförställningar eller pornografiska skildringar. Prövningen av huruvida sådant programinnehåll har förekommit skall enligt kommitténs mening knytas an till brottsbalken, biografförordningen och videovåldslagen.

Enligt majoritetens uppfattning får inte i någon form av lokala sändningar förekomma reklam eller sponsring. Som motiv för denna ståndpunkt framförs särskilt omsorgen om dagspressen.

○ Ingen central programavveckling

Både för den särskilda lokala kanalen och för upplåtta kanaler föreslås förbud för s.k. central programavveckling. Det innebär att det inte är tillåtet att via radiolänk sända ut program till flera olika kabelsystem i landet där programmen sprids vidare till abonnenterna omedelbart och utan förändring.

○ Inga blandade kanaler

Enligt kommitténs uppfattning skall lokala egensändningar inte få sändas i kanaler där det normalt vidaresänds program från satelliter eller från t. ex. Sveriges Radio-företagen.

Lag om kabelsändning

De regler som föreslås gälla för användning av kabelnät bör enligt kommittén tas in i en särskild lag om kabelsändning. Tillstånd att bedriva rundradioverksamhet i kabelnät kan ytterst återkallas av kabelnämnden om tillståndsinnehavaren sänder program som står i strid med villkoren för verksamheten eller i övrigt bryter mot regler och bestämmelser.

Flera av de beslut som kabelnämnden har att fatta skall kunna överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Lagen om kabelsändning föreslås träda i kraft den 1 januari 1986.

Teledata

Kommittén föreslår att etableringsfrihet skall gälla på teledataområdet. Radiolagen föreslås ändrad så att det klargörs att teledataverksamhet inte kräver tillstånd.

Kommittén konstaterar att det inte är meningsfullt att avgränsa teledata från annan form av datakommunikation och databehandling, som är tillgänglig för allmänheten. Därför bör i princip samma regler gälla för hela detta område. Detta är ett skäl till att kommittén inte anser att reklam kan

förbjudas i teledata. Dock bör endast s. k. uppsökt reklam få förekomma. En användare skall inte behöva överraskas av reklam på en text sida där man har anledning att förvänta sig annan information.

Kommittén föreslår dock ingen lagstiftning utan förutsätter att branschorganisationen Videotextföreningen i Sverige utformar etiska regler för verksamheten som bl. a. innebär att endast uppsökt reklam förekommer.

Text-TV

Kommittén skiljer mellan etersänd och trådsänd text-TV. Vidare kan man skilja mellan programtextning och fristående textsidor. Den etersända programtextningen är en integrerad del av själva programverksamheten inom Sveriges Television och inom Utbildningsradion. Därför måste samma regler gälla för detta slag av text-TV-verksamhet som för programverksamheten i övrigt.

När det gäller fristående text-TV-sidor i rikssändningar föreslår kommittén att Sveriges Radio får svara för verksamheten också i fortsättningen, om ingen förändring av programföretagens ställning genomförs inför nästa avtalsperiod som kan motivera ett annat synsätt. Kommittén föreslår också att kommuner och landsting skall beredas möjligheter till lokal och regional text-TV-sändning inom ramen för SR-företagens sändningsrätt. De som vill utnyttja denna möjlighet bör själva tekniskt kunna svara för verksamheten och stå för kostnaderna.

Trådsänd text-TV har stora likheter med annan datakommunikation till allmänheten. För fristående text-TV-sidor som sänds i ett kabelnät bör samma regler gälla som för teledata och annan datakommunikation till allmänheten. För sådan text-TV som är avsedd att tas emot samtidigt som de vanliga TV-programmen i kabelsändningar, t. ex. översättningstexter, bör samma regler gälla som för lokala kabel-TV-sändningar.

Reklam i videogram

Kommittén har också haft till uppgift att pröva frågan om reklam i videogram. Med hänsyn till att det i stort sett handlar om samma slag av reklam som på biografier samt att det är fråga om kassetter som måste förhyras föreslår kommittén inga regler om förbud mot reklaminslag i videogram. Däremot är det inte tillåtet att sända sådana reklaminslag i kabelnät i lokala sändningar eftersom det skulle strida mot det reklamförbud i kabelsändningar, som majoriteten i kommittén föreslår.

Ansvarsfrågor

Kommittén lägger fram utkast till kabelansvarighetslag, dvs. bestämmelser om ansvaret för innehållet i sändningar i kabelnät. Lagen är i stort sett utformad efter mönster av radioansvarighetslagen. Ansvarighetslagen föreslås endast avse lokala egensändningar. Lagförslaget innebär att det för varje program som sänds i lokala sändningar skall finnas en ansvarig

programutgivare med uppgift att förebygga yttrandefrihetsbrott. Programutgivaren skall utses av tillståndsinnehavaren, men ingenting hindrar att den som utses är en företrädare för programleverantören.

Den senare möjligheten framstår som naturlig när det gäller programleverantörer med regelbundna och ofta förekommande sändningar, t. ex. för dem som utnyttjar möjligheten att sända program i upplåtta kanaler.

Vad gäller ansvaret för program som vidare sänds från satellit konstaterar kommittén att operatören inte har möjlighet att i praktiken utöva kontroll av programinnehållet. Därför bör för sådana sändningar inte införas några särskilda ansvarighets- och skadeståndsregler.

Vad sedan gäller ansvaret för vissa text-medier, t. ex. teledata, föreslår kommittén att ett frivilligt ensamansvar införs för databaslagrad information som är tillgänglig för allmänheten. Kommittén lägger inte fram något lagförslag utan anser att en lagstiftning bör kunna baseras på det förslag som informationsteknologiutredningen presenterade år 1981.

Bevarandefrågor

Kommittén föreslår att alla upptagningar av lokala program skall bevaras i sex månader från sändningen som underlag för granskning av om yttrandefrihetsbrott har begåtts eller om programregler har överträtts. Sådana inspelningar skall på begäran tillställas kabelnämnden. Vad gäller program som sänds från satelliter, och för vilka tillstånd för vidare spridning har meddelats av kabelnämnden, bör dokumentationsplikten åvila kabelnämnden.

En bevarandeskyldighet föreslås slutligen för sådan databasinformation som det finns ansvarig utgivare för. Här bör dock en bevarandetid om en månad vara tillfyllest.

Vad gäller bevarande för forskningsändamål förutsätter kommittén att arkivet för ljud och bild lägger fram förslag om principer för bevarande.

Effekter av nya medier

En av kommitténs uppgifter har varit att redovisa tänkbara effekter av det ökade medieutbudet via satellit och kabelnät. Kommitténs synpunkter grundar sig på ett material som lämnats av massmedieforskare och forskningsinstitutioner, bl. a. Publik- och programforskningsavdelningen vid Sveriges Radio (SR/PUB) samt statens kulturråd. I ett särskilt avsnitt redoviss vad massmedieforskare i landet anser om hur barn och ungdom påverkas av massmedierna, framför allt av televisionen.

Kommitténs bedömning utgår från att hushållen i Sverige kommer att skaffa sig tillgång till ett ökat radio- och TV-utbud, i första hand genom att ansluta sig till framväxande kabelsystem. I vilken omfattning detta kommer att ske är dock inte möjligt att nu förutskicka. Enligt kommitténs bedömning kommer det ökade TV-utbudet inte att leda till någon nämnvärd ökning av TV-tittandet under den tid som Sveriges Television sänder

sina program. Under övriga tider, dvs. dagtid och sen kvällstid, finns det anledning att räkna med ett ökat tittande. Som en begränsande faktor när det gäller tittandet på utländska program framhålls dock att dessa sänds på utländska språk.

Kommittén gör också den bedömningen att de svenska TV-tittarna i allt väsentligt även i den nya mediesituationen kommer att välja TV-program från den svenska televisionen framför de utländska. När det gäller tittarnas val av program är det realistiskt att räkna med att en del av den tittartid som den svenska TV-publiken kommer att ägna åt satellitutbudet – vilket troligen kommer att domineras av sport, underhållning och film – kommer att tas från informativa program i svensk television.

Vad sedan gäller konsekvenserna för läsmidierna är kommitténs bedömning att det ökade utbudet av radio- och TV-program via satellit eller kabelsystem inte kommer att förorsaka dagspressen några större problem. Det finns heller ingenting som talar för att bokläsandet skulle förändras mer påtagligt.

Kommittén lämnar en utförlig redovisning av utvecklingen inom en rad olika kulturområden: teatern, föreningslivet, studiecirkelverksamheten, museer, konserter, filmen. Men undantag av biograferna, som fått vidkännas en kraftig nedgång av besöksantalet sedan mitten av 1950-talet när televisionen infördes i vårt land, kan en klar stabilitet och i vissa fall aktivitetsökning konstateras. I den nya situationen är det troligt att biografbranschen kommer att påverkas negativt med tanke på att satellitutbudet till stor del kommer att utgöras av film. Inom övriga av de nämnda områdena bedöms inte några större förändringar komma att ske.

När det gäller barns och ungdomars TV-tittande konstaterar forskarna att tittandet inte enbart har en negativ inverkan på barn och ungdom. De lär sig också mycket av sitt TV-tittande. Forskningsresultaten är dock inte entydiga vad gäller effekterna. På en punkt är forskningsrönen däremot tämligen entydiga, nämligen att underhållningsvåld och särskilt grovt sadistiskt våld som präglar en del av videoutbudet har lett till ökad aggression hos vissa barn och ungdomar och en avtrubning inför våldet i verkligheten.

Övriga frågor

Kommittén har haft i uppdrag att pröva några frågor, som berör Sveriges Radio. Det gäller dels massmediernas rätt till nyhetsbevakning, dels rätten att få tillgång till programutskriften och programkopior från Sveriges Radio-företagen. Vad gäller den första frågan är kommittén inte beredd att föreslå någon lagstiftning, som garanterar SR-företagen en rätt till nyhetsbevakning. En sådan lagstiftning skulle vara alltför långtgående och inskränka arrangörers rätt till sina arrangemang. Kommittén menar dock att ett lokalt operatörsföretag inte skall ha rätt att teckna sådana avtal som utesluter andra massmedier från möjligheten till normal nyhetsbevakning.

De som sänder program i övrigt skall inte heller få träffa sådana överenskommelser.

Frågan om programutskrifter från Sveriges Radio-företag bör enligt kommitténs mening i första hand lösas inom SR-företagen. Efter de överläggningar som ägt rum finns det anledning att utgå från att SR-företagen redan från hösten 1984 kommer att vara mer generösa än hittills när det gäller att tillmötesgå önskemål om programutskrifter och programkopior. Frågan bör sedan regleras i avtalen mellan staten och SR-företagen. Om det inte visar sig möjligt att få till stånd en förändring bör i lag fastställas vilka regler som skall gälla.

Massmediekommitténs författningsförslag i betänkandet (SOU 1984: 65) Via Satellit och kabel

I Förslag till

Lag om ändring i radiolagen (1966: 755)

Härigenom föreskrivs att 1 och 5 §§ radiolagen (1966: 755)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

I denna lag förstås med

radiosändning: ljud, bild eller annat meddelande som sänds med hjälp av elektromagnetiska vågor vilkas frekvenser äro lägre än 3 000 gigahertz och vilka utbreda sig i rymden utan särskilt anordnad ledare,

trådsändning: ljud, bild eller annat meddelande som sänds med hjälp av elektromagnetiska vågor vilka äro bundna vid särskilt anordnad ledare,

rundradiosändning: radiosändning eller trådsändning som är avsedd att mottagas direkt av allmänheten, om sändningen icke är avsedd endast för en sluten krets, vars medlemmar äro förenade genom en påtaglig gemenskap av annat slag än ett gemensamt intresse att eller se sändningen,

s ä n d a r e: anordning för radiosändning (radiosändare) eller trådsändning (trådsändare),

mottagare: anordning för mottagning av radiosändning eller trådsändning,

radioprogram: radiosändnings eller trådsändnings innehåll, om detta består av annat än, utom angivande av namn eller källa, enkla meddelanden om tid, väderlek, nyheter eller dylikt.

radioprogram: radiosändnings innehåll, om detta består av annat än enkla meddelanden om tid, väderlek, nyheter eller dylikt eller trådsändnings innehåll, om detta består av annat än stillbilder utan ljud eller enkla meddelanden om tid, väderlek, nyheter eller dylikt.

5 §²

De företag som regeringen bestämmer (programföretag) ha rätt att sända radioprogram i rundradiosändning från sändare här i landet.

De företag som regeringen bestämmer (programföretag) ha rätt att sända radioprogram i rundradiosändning från sändare här i landet. Vad som har sagts nu gäller dock inte trådsändning som inte kan tas emot i bostäder.

¹ Lagen omtryckt 1972: 240

² Senaste lydelse 1984: 114

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Varje programföretag avgör ensamt vilka radioprogram som skola förekomma i rundradiosändning som företaget anordnar. Härvid skall programföretaget iakttaga bestämmelserna i 6 § och 7 § andra stycket.

Radioprogram i rundradiosändning som har upptagits trådlöst på centralantennanläggning får utan särskilt tillstånd sändas vidare till mottagare inom fastighet som är ansluten till anläggningen.

Om rätt att från trådsändare här i landet bedriva rundradiosändningar av sådana radioprogram som kan tas emot i bostäder finns särskilda föreskrifter i lagen (1985:000) om kabelsändning.

Om rätt att sända program i vissa lokala rundradiosändningar finns särskilda föreskrifter i närradiolagen (1982:459).

Om rätt att sända radiotidningar finns föreskrifter i lagen (1981:508) om radiotidningar.

Om rätt till rundradiosändning från trådsändare av sådana radioprogram som har tagits emot från en satellit i fast trafik finns föreskrifter i lagen (1984:115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

2 Förslag till

Lag om kabelsändning

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag finns särskilda föreskrifter om rätt att bedriva kabelsändningar. Med kabelsändning avses en rundradiosändning från en trådsändare här i landet av sådana radioprogram som kan tas emot i bostäder. Med kabelnät avses en anläggning för kabelsändning.

I lagen förstås med radiosändning, trådsändning, rundradiosändning, sändare och radioprogram detsamma som i radiolagen (1966:755).

2 § För prövning av frågor om kabelsändning och för tillsyn över kabelsändningsverksamheten finns en kabelnämnd.

Närmare föreskrifter om kabelnämnden meddelas av regeringen.

3 § Kabelsändningar som kan tas emot i mer än 50 bostäder får inte bedrivas utan tillstånd av kabelnämnden, såvida det inte är fråga om

1. samtidig och oförändrad vidaresändning av rundradiosändningar som har tagits emot direkt från en radiosändare eller en satellit eller

2. sändningar från trådsändare med stöd av 5 § första stycket radiolagen (1966: 755).

Kabelnämnden får medge att viss överföring inom det område som avses i beslutet om tillstånd sker genom radiosändning i stället för genom trådsändning.

4 § Tillstånd enligt denna lag kan avse rätt till

1. vidare-sändning av programkanaler som har tagits emot från en satellit i fast trafik,
2. lokala sändningar i särskild kanal eller
3. upplåtelse av kanaler för lokala sändningar.

5 § Tillstånd enligt denna lag kan ges till

1. ägaren av ett kabelnät, om denne är svensk medborgare, svensk juridisk person eller utländsk medborgare som har hemvist här i landet och det är fråga om sådan verksamhet som avses i 4 § 1 eller 3 och
2. lokalt operatörsföretag som avses i 15 §.

6 § Tillstånd som avses i 4 § 1 eller 3 för ett kabelnäts ägare medför skyldighet för denne att kostnadsfritt upplåta en kanal i nätet för sådana sändningar som avses i 4 § 2.

Tillstånd som avses i 4 § 1 för ett kabelnäts ägare och tillstånd som avses i 4 § 2 skall på begäran förenas med tillstånd som avses i 4 § 3.

7 § Tillstånd enligt denna lag gäller under högst tre år.

Om tillstånd söks före utbyggnaden av kabelnätet, får kabelnämnden föreskriva att tillståndet förfaller, om nätet inte har byggts ut inom viss tid. Nämnden får vidare fastställa det område inom vilket kabelnätet skall vara beläget samt föreskriva att sändningarna skall ha påbörjats senast vid viss tidpunkt.

Vidare-sändning av programkanaler som har tagits emot från en satellit i fast trafik.

8 § Tillstånd till kabelsändning av programkanaler som har tagits emot från en satellit i fast trafik innebär rätt till samtidig och oförändrad vidare-sändning av kanalerna.

9 § Innan tillstånd enligt 8 § meddelas skall den eller de kommuner inom vilka sändningarna avses äga rum beredas tillfälle att yttra sig.

10 § Tillstånd enligt 8 § får ges endast om sökanden kan visa att

1. han kan förväntas fullgöra de ekonomiska förpliktelser som följer av verksamheten,
2. han i fråga om valet av programkanaler som avses i 8 § har samrått med ett organ som företräder boende inom området,
3. programkanalerna är avsedda att samtidigt och i oförändrat skick vidare-sändas till allmänheten och
4. sådan vidare-sändning är tillåten i det land varifrån kanalerna sänds till satelliten.

11 § Som villkor för tillstånd enligt 8 § får föreskrivas att den sändnings-berättigade skall se till att de boende som ansluts till kabelnätet kan ta

emot sådana radioprogram som sänds från radiosändare med stöd av 5 § första stycket radiolagen (1966:755) och som är avsedda att kunna tas emot på den ort, som avses i ansökan.

12 § Tillstånd till sändning av en programkanal beträffande vilken rätten att sända har återkallats med stöd av 14 § 1–4 får inte meddelas under tid som avses i beslut med stöd av 31 §.

13 § Tillstånd enligt 8 § får återkallas om tillståndshavaren

1. inte längre uppfyller kraven enligt 10 § 1,
2. har brutit mot föreskriften i 6 § första stycket eller
3. har brutit mot vad som föreskrivits med stöd av 11 §.

14 § Tillstånd enligt 8 § får återkallas såvitt gäller berörd programkanal, om

1. sändningarna inte längre uppfyller kraven enligt 10 § 3 eller 4,
2. sändningarna vid upprepade tillfällen har innehållit framställning som avses i 16 kap. 8 § brottsbalken, våldsinslag som avses i 1 § lagen (1981:485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag eller sådan pornografisk skildring som för en biografiffilm vid tillämpning av förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biografifföreställningar m. m. (biografifförordningen) skulle ha medfört att filmen inte godkänts för visning vid biografifföreställning,
3. sändningarna har varit ensidigt inriktade på pornografiska skildringar eller på sådana våldsfremställningar som för en biografiffilm vid tillämpning av biografifförordningen skulle ha medfört att filmen inte godkänts för visning vid biografifföreställning för barn som är under 15 år,
4. sändningarna under en lång tidsperiod och i betydande omfattning har innehållit sådan kommersiell reklam som måste anses riktad särskilt till svenska konsumenter,
5. sändningarna inte har påbörjats inom tre månader från det att tillståndstiden börjat löpa eller
6. avbrott i sändningarna har förekommit under en sammanhängande tid av tre månader.

Lokala sändningar i särskild kanal

15 § Ett lokalt operatörsföretag skall vara en juridisk person samt ha en bred lokal ägarsammansättning och kunna förväntas fullgöra de ekonomiska förpliktelser som följer av verksamheten.

16 § Operatörsföretaget skall vid utövandet av sin sändningsrätt i den särskilda kanalen beakta att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i kanalen.

När företaget ställer programtid till förfogande för annan får det inte föreskriva annat i fråga om programmets innehåll än att detta skall vara förenligt med lagstiftningen och de för verksamheten gällande programreglerna.

17 § Kommersiell reklam får inte förekomma i programverksamheten. Ett program eller programinslag får inte bekostas med pengar eller annan egendom som har ställts till förfogande för operatörsföretaget eller den som fått programtid av företaget under förutsättning att programmet eller inslaget sänds.

18 § I den särskilda kanalen får inte sändas sådana radioprogram som avses i 3 § första stycket eller 8 §.

Operatörsföretaget får inte sända från ett evenemang, om företaget med arrangören har ingått avtal genom vilket annan förhindras att bedriva nyhetsförmedling i fråga om evenemanget. Företaget får inte heller medge sändning från ett evenemang, om det framkommer att den som fått programtid av företaget har träffat ett sådant avtal.

19 § I den särskilda kanalen får inte sändas sådana radioprogram som har tagits emot från en radiosändare och vilka är avsedda att samtidigt utsändas i ett eller flera andra kabelnät.

20 § Operatörsföretaget får inte sända program eller programinslag som innehåller uttalande eller annat meddelande som avses i 16 kap. 8 § brottsbalken.

21 § Tillstånd att bedriva lokala sändningar i särskild kanal får återkallas, om operatörsföretaget

1. inte längre uppfyller kraven enligt 15 §,
2. har brutit mot föreskrifterna i 16–20 §§,
3. har sänt ett program som i en lagakraftvägande dom har befunnits innefatta yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i kabelsändning,
4. har sänt ett program som innehållit våldsinslag som avses i 1 § lagen (1981: 485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag eller våldsinslag som för en biograffilm vid tillämpning av förordningen (1959: 348) med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m. (biografförordningen) skulle ha medfört att filmen inte godkänts för visning vid biografföreställning eller sådana pornografiska inslag som för en biograffilm vid tillämpning av biografförordningen skulle ha medfört att filmen inte godkänts för visning vid biografföreställning för barn som är under 15 år eller
5. inte har utnyttjat rätten att sända under tre på varandra följande månader.

Upplåtelse av kanaler för lokala sändningar

22 § Den som ansöker om tillstånd att upplåta kanaler för lokala sändningar skall i ansökan ange hur många kanaler som han avser att upplåta.

23 § Att tillstånd att bedriva kabelsändningar med stöd av denna lag i vissa fall skall förenas med tillstånd som avses i 22 §, framgår av 6 § andra stycket.

För tillstånd som avses i 22 § och som har begärts särskilt skall bestämmelserna i 9 §, 10 § 1 och 2 samt 11 § tillämpas på motsvarande sätt.

24 § Den som upplåter kanaler får inte föreskriva annat i fråga om programmets innehåll än att detta skall vara förenligt med lagstiftningen och de för verksamheten gällande programreglerna.

25 § Den som upplåter kanaler får inte medge kommersiell reklam i programverksamheten. Ett program eller programinslag i en kanal som har upplåtits får inte bekostas med pengar eller annan egendom som har ställts

till förfogande för upplåtaren eller den som kanalen har upplåtits åt under förutsättning att programmet eller inslaget sänds.

26 § För programverksamheten i kanaler som har upplåtits skall 18–20 §§ tillämpas på motsvarande sätt.

27 § Tillstånd som avses i 22 § får återkallas dels om upplåtaren har brutit mot föreskrifterna i 6 § första stycket eller 24 § eller mot vad som föreskrivits med stöd av 23 § andra stycket, dels om den som en kanal har upplåtits åt

1. har brutit mot föreskrifterna i 25 eller 26 §.
2. har sänt ett program som i en lagakraftägande dom har befunnits innefatta yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i kabelsändning,
3. har sänt ett program som innehållit sådana våldsinslag eller pornografiska inslag som avses i 21 § 4 eller
4. inte har utnyttjat rätten att sända under tre på varandra följande månader.

Avslutande bestämmelser

28 § För kabelsändning som sker med stöd av denna lag gäller inte 6 och 7 §§ radiolagen (1966: 755).

29 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om avgifter i ärenden om kabelsändning.

30 § Kabelnämnden får återkalla tillstånd enligt denna lag om tillståndshavaren inte erlägger avgifter i ärenden om kabelsändning inom föreskriven tid, såvida han har förelagts att erlägga avgifterna vid påföljd att tillståndet annars kan återkallas.

31 § När ett tillstånd återkallas får kabelnämnden bestämma en tid om högst ett år inom vilken nytt tillstånd inte får sökas.

32 § Den som har fått tillstånd enligt denna lag skall på uppmaning av kabelnämnden tillstålla nämnden sådan inspelning som avses i 14 § kabelansvarighetslagen (1985: 000).

Om tillståndshavaren inte rättar sig efter en sådan uppmaning, kan nämnden förelägga vite. Talan om utdömande av vitet förs vid tingsrätt av allmän åklagare efter anmälan av kabelnämnden.

33 § Kabelnämndens beslut i frågor om tillstånd enligt 5 §, 7 § andra stycket, 10–14 §§, 21 §, 23 § andra stycket, 27 och 30 §§ samt vite enligt 32 § får överklagas hos kammarrätten genom besvär. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

3 Förslag till Kabelansvarighetslag

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller yttrandefriheten i ljudradio- och televisionsprogram (radioprogram) som får sändas på grund av tillstånd enligt lagen (1985: 000) om kabelsändning. Lagen är dock inte tillämplig på samtidig och oförändrad vidaresändning av radioprogram som har tagits emot från en satellit i fast trafik.

Bestämmelserna i 2 § första stycket samt 5, 6, och 8–13 §§ är inte tillämpliga på program eller programinslag som består i direktsändning av en dagshändelse eller av en sådan gudstjänst eller offentlig tillställning som anordnas av någon annan än den som sänder programmet eller programinslaget.

I frågor som inte behandlas i denna lag gäller vad som föreskrivs i andra författningar.

2 § Missbruk av yttrandefriheten i radioprogram medför ansvar och skadeståndsskyldighet endast när gärningen innefattar yttrandefrihetsbrott. Vad som har sagts nu gäller också förverkande av egendom och annan särskild rättsverkan av brott.

Med yttrandefrihetsbrott i radioprogram avses i denna lag framställning eller offentliggörande som enligt 7 kap. 4 eller 5 § tryckfrihetsförordningen skulle ha varit att anse som tryckfrihetsbrott, om gärningen hade begåtts genom en tryckt skrift. Yttrandefrihetsbrott föreligger endast om radioprogrammet har blivit sänt.

Bestämmelser i brottsbalken eller i annan lag om påföljd för de brott, som avses i 7 kap. 4 och 5 §§ tryckfrihetsförordningen, eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av sådant brott gäller också när brottet är att anse som yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram.

Programutgivare

3 § För varje radioprogram skall finnas en programutgivare med uppgift att förebygga yttrandefrihetsbrott. Ingenting får sändas mot programutgivarens vilja.

Programutgivare skall vara myndig och ha hemvist i Sverige. Han får inte vara i konkurstillstånd.

4 § I fråga om radioprogram som sänds av ett lokalt operatörsföretag som avses i 15 § lagen (1985: 000) om kabelsändning förordnas programutgivare av ordföranden i företagets styrelse eller, efter bemyndigande av denne, av företagets chef.

I fråga om andra radioprogram än sådana som avses i första stycket förordnas programutgivare av den som sänder programmet.

Uppgift om vem som är programutgivare skall före sändningen antecknas i ett register som förs av den som sänder programmet och som är tillgängligt för allmänheten.

Ansvarighet m. m.

5 § Programutgivaren är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i radioprogram för vilket han är förordnad.

Om någon programutgivare inte förordnats eller om uppgift härom inte registrerats före sändningen, vilar det ansvar för yttrandefrihetsbrott i programmet som programutgivaren skulle ha burit i stället på den som haft att förordna programutgivare.

6 § Ingen annan får dömas till ansvar för yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram eller för medverkan till ett sådant brott än den som är ansvarig enligt 5 §.

Den som har lämnat ett meddelande för offentliggörande i ett radioprogram eller anskaffat uppgifter eller underrättelser för att offentliggöra dem i ett sådant program eller för att lämna ett meddelande som nyss har sagts är fri från ansvar och skadeståndsskyldighet. Om ett sådant förfarande under motsvarande förhållanden skulle ha kunnat föranleda ansvar eller skadeståndsskyldighet enligt tryckfrihetsförordningen, får dock dömas till ansvar eller skadeståndsskyldighet.

7 § För skada på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram svarar den som enligt 5 § är ansvarig för brottet. Om brottet hänför sig till ett program eller programinslag som avses i 1 § andra stycket, åligger skadeståndsskyldigheten gärningsmannen eller, om flera har medverkat till brottet, gärningsmannen och övriga medverkande i förening.

Den som har sänt radioprogrammet är skyldig att ersätta skadan tillsammans med den som är ansvarig för brottet.

Skadeståndsskyldighet får inte åläggas någon annan än den som är ansvarig för skadan enligt första eller andra stycket.

8 § Frågor som rör missbruk av yttrandefriheten i ett radioprogram skall bedömas efter samma grunder som enligt 1 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen gäller för bedömningen av missbruk av tryckfriheten.

Den som är ansvarig enligt 5 eller 7 § för innehållet i ett radioprogram skall anses ha haft kännedom om innehållet och medgett att programmet sändes.

9 § I mål om ansvar eller skadestånd eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram får fråga inte väckas om vem som, utan att vara ansvarig för brottet eller skadeståndsskyldig enligt denna lag, har författat eller framställt programmet, framträtt i detta eller lämnat meddelande för offentliggörande i programmet.

Fråga om vem som är ansvarig för ett brott som avses i 6 § andra stycket andra meningen får utan hinder av första stycket i denna paragraf handläggas i samma rättegång som ett mål som anges där.

Bestämmelser om rättegången m. m.

10 § Mål om ansvar eller skadestånd eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram tas upp av Stockholms tingsrätt. Om det är lämpligt med hänsyn till utredningen, kostnader och andra omständigheter, kan ett

sådant mål tas upp även av någon annan tingsrätt som är behörig att pröva tryckfrihetsmål.

Beträffande rättegången gäller i övrigt i tillämpliga delar 12 kap. och 14 kap. 1–3 §§ tryckfrihetsförordningen samt lagen (1949:164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål, jämte anslutande föreskrifter. De som är jurymän för tryckfrihetsmål är behöriga att medverka även i mål som avses i denna paragraf.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller även mål om ansvar eller skadeståndsskyldighet på grund av ett brott som avses i 6 § andra stycket andra meningen och som inte gäller det sätt på vilket uppgifter eller underrättelser har anskaffats. Är fråga om ett brott, varigenom någon har anskaffat uppgifter eller underrättelser men inte offentliggjort dessa i ett radioprogram eller meddelat dem till någon annan för ett sådant offentliggörande skall dock vad som nyss har sagts gälla endast om det är uppenbart att anskaffandet har skett för offentliggörande i ett radioprogram.

11 § Allmänt åtal för yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram väcks av justitiekanslern, Åtalet skall väckas inom sex månader från det att programmet sändes. Justitiekanslern är åklagare även i andra mål som skall handläggas i samma ordning som mål om yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram.

Tystnadsplikt

12 § En programutgivare, den som är eller har varit anställd hos den som sänt programmet eller någon annan som har tagit befattning med ett radioprogram eller med ett nyhetsmeddelande för ett sådant program får inte röja vad han därvid har fått veta om vem som har författat eller framställt ett program, framträtt i programmet eller lämnat meddelande för offentliggörande i ett program, om inte

1. denne har samtyckt till det,

2. det i ett sådant mål som anges i 9 § första stycket är fråga om huruvida den, mot vilken talan förs, enligt denna lag är ansvarig för brottet eller skadeståndsskyldig,

3. det i ett fall som avses i 6 § andra stycket är fråga om ett sådant brott mot rikets säkerhet som anges i 7 kap. 3 § första stycket 1 tryckfrihetsförordningen,

4. rätten i ett fall, som avses i 6 § andra stycket och där det är fråga om ett brott enligt 7 kap. 3 § första stycket 2 eller 3 tryckfrihetsförordningen, anser det behövt att det vid förhandling lämnas uppgift om huruvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt för brottet har lämnat meddelandet,

5. rätten av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse anser det vara av synnerlig vikt att uppgift i saken lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran.

Brott mot denna paragraf bestraffas med böter eller fängelse i högst ett år. Åtal får väckas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal. Åklagare är justitiekanslern.

Efterforskningsförbud

13 § Myndigheter och andra allmänna organ får inte efterforska den som har författat eller framställt ett radioprogram, framträtt i ett sådant pro-

gram eller lämnat ett meddelande för offentliggörande i ett radioprogram i vidare mån än som behövs för åtal eller annat ingripande som inte strider mot denna lag. För efterforskning förekomma, skall därvid beaktas den tystnadsplikt som är föreskriven i 12 § första stycket.

För efterforskning i strid med första stycket första meningen döms till böter eller fängelse i högst ett år. Åklagare är justitiekanslern.

Skyldighet att bevara granskningsexemplar, m. m.

14 § Den som sänder ett radioprogram skall se till att programmet spelas in och att inspelningen bevaras minst sex månader från sändningen. Rätten att kostnadsfritt ta del av en sådan inspelning och få en utskrift av vad som har yttrats i programmet har

1. justitiekanslern,
2. en enskild som anser att ett yttrandefrihetsbrott mot honom har begåtts i programmet eller att han har lidit skada på grund av ett yttrandefrihetsbrott i programmet, om det inte är uppenbart att han inte berörs av innehållet i detta på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

15 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra någon av sina skyldigheter enligt 14 § döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Justitiekanslern är åklagare i mål om ansvar för brott som avses i första stycket.

Avslutande bestämmelse

16 § Närmare bestämmelser för tillämpningen av denna lag meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

4 Förslag till

Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 5 och 8 §§ samt 4 kap. 4 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.
5 §¹

Den som till följd av 2 kap. 1 eller 2 § eller 3 kap. 1 § sekretesslagen (1980: 100) eller bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, ej äger lämna uppgift må ej höras som vittne därom utan tillstånd från den myndighet i vars verksamhet uppgiften har inhämtats.

Ej heller må advokat, läkare, tandläkare, barnmorska, sjuksköterska,

¹ Senaste lydelse 1983: 497.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

kurator vid familjerådgivningsbyrå, som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, eller deras biträden höras angående något, som på grund av denna deras ställning förtrots dem eller de i samband därmed erfarit, med mindre det är i lag medgivet eller den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill.

Rättegångsombud, biträde eller försvarare må ej höras som vittne om vad för uppdragets fullgörande förtrots honom, med mindre parten medger, att det må yppas.

Utän hinder av vad i andra eller tredje stycket sägs vare annan än försvarare skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, för vilket icke är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år.

Om tystnadsplikt för präst inom svenska kyrkan är särskilt stadgat. Präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan eller den som i sådant samfund intager motsvarande ställning må icke höras som vittne angående något som han vid enskilt skriftermål eller under själavårdande samtal i övrigt har erfarit.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756), 1 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio eller 11 § lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756), 1 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio, 11 § lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar eller 12 § kabelansvarighetslagen (1985: 000) får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

8 §²

Rätten må förelägga den som skall höras som vittne att, innan han finner sig för avgivande av vittnesmål, uppliva sin kunskap om vad vittnesförhøret gäller genom att granska för vittnet tillgängliga räkenskapsböcker, anteckningar eller andra handlingar eller besiktiga plats eller föremål, om sådant kan ske utan avsevärd olägenhet för vittnet.

Om rätten enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966: 756) eller 11 § 5 lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar skall pröva om någon, som är skyldig att hemlighålla en uppgift som avses där, ändå får höras som vittne därom, skall rätten först, om inte särskilda skäl föranleder annat, inhämta yt-

Om rätten enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966: 756), 11 § 5 lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar eller 12 § första stycket 5 kabelansvarighetslagen (1985: 000) skall pröva om någon, som är skyldig att hemlighålla en uppgift som avses där, ändå får höras som vittne därom, skall rätten först, om

² Senaste lydelse 1983: 497.

Nuvarande lydelse

rande från det företag, hos vilket han har erhållit vetskap om uppgiften.

Föreslagen lydelse

inte särskilda skäl föranleder annat, inhämta yttrande från det företag, hos vilket han har erhållit vetskap om uppgiften.

49 kap.
4 §³

Talan mot underrätts beslut under rättegången skall föras särskilt, om rätten.

1. avvisat ombud, biträde eller försvarare;
2. ogillat tredje mans yrkande att få som intervenient deltaga i rättegången;

3. förelagt en part eller någon annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller också enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966: 756) eller 11 § 5 lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran;

3. förelagt en part eller någon annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller också enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966: 756), 11 § 5 lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar eller 12 § första stycket 5 kabelansvarighetslagen (1985: 000) funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran;

4. utlåtit sig angående ådömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för forseelse i rättegången eller angående skyldighet för någon, som ej är part eller intervenient att gottgöra i rättegången vållad kostnad;

5. utlåtit sig angående ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part eller intervenient;

6. utlåtit sig i tvistemål angående kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål angående häktning eller åtgärd som avses i 25–28 kap.;

7. avslagit begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag förordnat annan än part föreslagit;

8. utlåtit sig i annat fall än som avses i 5 eller 7 i fråga som gäller allmän rättshjälp, eller

9. avslagit begäran om rättshjälp åt misstänkt i brottmål eller om ersättning eller förskott till part, som åtnjuter sådan förmån.

Särskild talan skall föras genom besvär. Är fråga om beslut, som avses i 1, 2, 3, 7, 8 eller 9. åligge den som vill föra talan att, om beslutet meddelats vid sammanträde för förhandling, genast och eljest inom en vecka från den dag, då han erhöll del därav, anmäla missnöje; försummas det, äge han ej vidare rätt till talan. Rätten pröve genast, om anmälan rätteligen gjorts.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

³ Senaste lydelse 1983: 497.

5 Förslag till

Lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980: 100)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagna lydelse*

16 kap.
1 §²

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2 samt 5 § 1 och 2 samma förordning. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 3 tryckfrihetsförordningen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756), 1 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio *eller* 11 § lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756), 1 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio, 11 § lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar *eller* 12 § *ka-* *belansvarighetslagen (1985: 000)*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Lagen omtryckt 1982: 1106.

² Senaste lydelse 1983: 498.

Sammanställning av remissyttranden över massmediekommitténs betänkande (SOU 1984: 65) Via satellit och kabel

1 Inledning

1.1 Remissinstanser m. m.

Över massmediekommitténs betänkande (SOU 1984: 65) Via satellit och kabel har remissyttranden efter anmodan avgetts av Göta hovrätt, kamrarrätten i Stockholm, justitiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), försvarets materielverk, postverket, televerket, marknadsdomstolen, näringsfrihetsombudsmannen (NO), konsumentverket, statens kulturråd (KUR), arkivet för ljud och bild (ALB), statens biografbyrå, radionämnden, pressstödsnämnden, skolöverstyrelsen (SÖ), universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning (DFI), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), statens invandrarverk (SIV), bostadsstyrelsen, statens planverk, statens industriverk (SIND), styrelsen för teknisk utveckling (STU), statens delegation för rymdverksamhet (DFR), patent- och registreringsverket (PRV), statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), upphovsrättsutredningen (Ju 1976: 02), datadelegationen (B 1982: 03), informationsdelegationen (B 1982: 01), konsumentpolitiska kommittén (Fi 1983: 03) och närradiokommittén (U 1978: 11).

Följande kommuner har yttrat sig, nämligen Borlänge, Gävle, Jönköping, Kalmar, Kungälv, Luleå, Lund, Malmö, Stockholm, Sundsvall, Umeå, Uppsala, Västerås och Örebro.

Vidare har remissyttranden avgetts av Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Lokalradio AB (LRAB), Sveriges Utbildningsradio AB (UR), Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Tidningarnas Arbetsgivareförening (TA), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS), Svenska Musikerförbundet, Svenska Teaterförbundet, Sveriges Författarförbund (SFF), Svenska Journalistförbundet (SJF), SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen (SIF-SR), Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM), Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation (SAMI), Förhandlingsskartellen Copyswede, Sveriges Industriförbund, Standardiseringskommissionen i Sverige (SIS), Svenska Elektronikindustriföreningen, Leverantörföreningen Kontor Data AB (LKD), Sveriges Radio- & Hemelektronikleverantörer (SRI.), Centralantennmaterielleverantörernas Förening (CANT), Riksdataförbundet (RDF), Telefonaktiebolaget L M Ericsson (Ericsson), Philips Norden AB (Philips), Luxor Konsumentelektronik AB (Luxor), Saab Space AB, European Business Satellite AB

(EBS), Esselte Video AB, AB Bonnierföretagen, Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU), Videotextföreningen i Sverige, Stiftelsen Svenska Filminstitutet, Sveriges Biografägarförbund, Folkets Husföreningarnas Riksorganisation, Riksföreningen Våra Gårdar, Föreningen IFPI-VIDEO, Föreningen Filmcentrum, Annonsörföreningen, Sveriges Reklambyråförbund, Swedish Association of Commercial Television Companies (SACT), HSB:s Riksförbund ek. för. (HSB), Svenska Riksbyggen förening u. p. a. (Riksbyggen), Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisation ek. för. (SBC), Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO), Sveriges Fastighetsägareförbund, Hyresgästernas Riksförbund, Sveriges Villaägareförbund, Sveriges Riksidrottsförbund (RF), Handikappförbundens Centralkommitté (HCK), Handikappinstitutet, Riksförbundet Hem och Skola, Föreningen Svenska Masskommunikationsforskare (FSMK), Svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete, Sveriges frikyrkoråd/De fria kristna samfundens råd (SFR/SAMRÅD), Filadelfiaförsamlingen i Stockholm, Seth's Kabel-TV AB, Sveriges Närradioförbund, Smålandspostens Boktryckeri AB (Smålandsposten), Hallpressen AB, Sundsvalls Tidning, Nya Norrland/Dagbladet AB och Sydsvenska Dagbladets AB.

Yttranden har också kommit in från kulturdelegationen inom Svenska kommunförbundets länsavdelning i Gävleborgs län, utbildnings- och kultur nämnden vid Norrbottens läns landsting, Arbetarnas Bildningsförbund (ABF), Värmlands läns landstings förvaltningsutskott, Dramatiska institutet (DI), DIK-förbundet, Publicistklubben (PK), Sveriges Film- och Videoproducenters Förening (SVIP) och Riksförbundet för sexuellt likaberättigade (RFSL).

UHÄ, LO, Svenska Filminstitutet och HCK har till sina yttranden fogat yttranden av olika underinstanser enligt följande.

UHÄ: regionstyrelsen i Stockholms högskoleregion, rektorsämbetet vid Stockholms universitet samt centrum för masskommunikationsforskning, institutionsstyrelsen för journalisthögskolan och juridiska fakultetsnämnden vid universitetet, Tekniska högskolan i Stockholm och sektionsnämnden E vid högskolan, rektorsämbetet vid Uppsala universitet, rektorsämbetet vid universitetet i Linköping samt förvaltningsnämnden vid tekniska högskolan och universitetsbiblioteket, rektorsämbetet vid Lunds universitet samt styrelsen för samhällsvetenskap och juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd vid universitetet, rektorsämbetet vid Göteborgs universitet samt humanistiska sektionsnämnderna och samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid universitetet, rektorsämbetet vid Chalmers tekniska högskola samt rektorsämbetet vid Umeå universitet; UHÄ hänvisar till de överlämnade yttrandena.

LO: Statsanställdas Förbund; LO ansluter sig till yttrandet.

Svenska Filminstitutet: visningsnämnden för film och video.

HCK: Synskadades Riksförbund.

Vidare har kommunerna bifogat yttranden av bl. a. kommunala nämnder och organ enligt följande.

Kommunstyrelsen i Gävle kommun har såsom sitt yttrande åberopat yttrande av kulturnämnden i kommunen.

Kommunfullmäktige i Jönköpings kommun har såsom sitt yttrande åberopat yttrande av kulturnämnden i enlighet med åberopat yttrande av kulturchefen i kommunen.

Kommunstyrelsen i Kalmar kommun har såsom sitt yttrande åberopat yttrande av utredningschefen i kommunen.

Kommunstyrelsen i Luleå kommun har såsom sitt yttrande delvis åberopat yttrande av kulturnämnden i kommunen.

Kommunstyrelsens arbetsutskott i Lunds kommun har överlämnat ett av chefen för AV-centralen (Läromedelscentralen) avgivet yttrande.

Kommunstyrelsen i Stockholms kommun har såsom sitt yttrande åberopat en av borgarrådsberedningen antagen promemoria vari hänvisas till yttranden av informations- och konsumentnämnden samt socialnämnden i kommunen.

Kommunstyrelsen i Sundsvalls kommun har såsom sitt yttrande åberopat yttrande av kulturnämnden i kommunen.

Kommunstyrelsen i Umeå kommun har såsom sitt yttrande åberopat yttrande av programgruppen i kommunen.

Kommunstyrelsen i Uppsala kommun har bifogat yttrande av demokrati- och informationsnämnden i kommunen.

Kommunstyrelsen i Västerås kommun har såsom egna yttranden överlämnat yttranden avgivna av informationschefen samt kultur- och fritidsnämnden i kommunen.

Bonnierföretagen ansluter sig till IFPI-VIDEO:s yttrande.

Annonsörföreningen och Sveriges Reklambyråförbund har avgett gemensamt yttrande.

Hallpressen hänvisar till TA:s och TU:s yttranden.

Nya Norrland/Dagbladet ansluter sig till TU:s yttrande, i vilket också Sydsvenska Dagbladet instämmer.

Flera remissinstanser har begränsat sina yttranden till att avse vissa särskilda frågor.

1.2 Sammanställningens systematik

Sammanställningen omfattar remissinstansernas synpunkter på förslag och bedömningar i följande avsnitt i kommitténs betänkande:

Kap. 3	Kultur- och mediepolitisk bedömning
Avsnitt 3.6	Kommitténs slutsatser
3.6.1	Effekter av nya medier
3.6.2	Förhållningssättet till ny teknik och nya medier

Kap. 11	Utbyggnad av kabelnät
Avsnitt 11.2	Förutsättningar för planmässig utbyggnad av kabelnät för i första hand massmedieändamål
11.2.11	Sammanfattande bedömningar
Avsnitt 11.3	Alternativ för utveckling av kabelnät
11.3.4	Finansiering av ombyggnad av fastighetsnät
Avsnitt 11.4	Etablering av kabelnät
11.4.4	Televerkets roll
11.4.5	Mottagning av sändningar från kommunikationssatelliter och radiolänktrafik
Avsnitt 11.5	Geografisk rättvisa och kostnadsutjämning
Avsnitt 11.7	Tekniska standardkrav
Avsnitt 11.8	Etersändningar som komplement till kabelnät
11.8.1	Radiolänköverföring i kabelnät
11.8.2	Etersändningar för direktmottagning av allmänheten
Kap. 12	Användning av kabelnät för massmediala ändamål
Avsnitt 12.4	Vilka roller kan urskiljas i verksamheten i ett kabelnät?
12.4.1	Aktörerna
12.4.2	Samspelet mellan olika funktioner eller roller
12.4.3	Operatörsrollen
Avsnitt 12.5	Fri sändningsrätt gentemot det allmänna eller tillstånd för sändning
Avsnitt 12.6	Fri resp. tillståndspliktig sändningsverksamhet
12.6.2	Fri sändningsverksamhet
12.6.3	Tillståndspliktig sändningsverksamhet
Avsnitt 12.7	Regler och villkor för sändningar i kabelnät av radio- och TV-program till allmänheten i bostäder
Avsnitt 12.8	Försök med medieverkstäder
Avsnitt 12.9	Kabelnämnden
Kap. 20	Bevarande och dokumentation
Avsnitt 20.3	Överväganden och förslag
20.3.1	Bevarande för granskningsändamål
20.3.2	Bevarande för forskningsändamål
Kap. 24	Avgifter för användning av film i kabel-TV-verksamhet
Avsnitt 24.2	Överväganden och förslag
Kap. 25	Medieutbildning och medieforskning
Avsnitt 25.1	Behov av medieutbildning
25.1.5	Överväganden
Avsnitt 25.2	Massmedieforskning
25.2.4	Överväganden

Remissinstansernas synpunkter på kommitténs överväganden om reklam i sändningar i kabelnät, om rätten att i efterhand få ta del av program och om massmediernas rätt till nyhetsbevakning har i förekommande fall inarbetats i de delar av sammanställningen som avser regler och villkor samt finansiering.

En icke-systematiserad sammanställning av remissyttrandena i vad avser kommitténs förslag i Kap. 18 Upphovsrättsliga frågor och i Kap. 19 Ansvarsfrågor har gjorts inom utbildningsdepartementet. Frågor om an-

svarighet kommer att tas upp vid beredningen inom justitiedepartementet av förslag till ansvarighetslag m. m. Remissyttrandena har överlämnats till justitiedepartementet.

Någon sammanställning av remissyttrandena över kommitténs förslag i vad avser regler för teledata och annan datakommunikation till allmänheten samt för text-TV och radiotext har inte gjorts. Dessa och andra frågor kommer att tas upp i det fortsatta utredningsarbetet angående den radio-rättsliga lagstiftningen m. m. Remissyttrandena kommer att överlämnas till resp. utredning.

2 Allmänna synpunkter på förslagen

De instanser som har yttrat sig om Kap. 3 Kultur- och mediepolitiska bedömningar är oftast kritiska mot kommitténs behandling av dessa frågor. Remissinstanserna framhåller genomgående att samhällets insatser skall utgöra motåtgärder till medicutbudets negativa effekter. Vissa av dessa instanser ansluter sig dock till kommitténs slutsatser.

Under rubrikerna "Utbyggnad av kabelnät" och "Användning av kabelnät" redovisas remissinstansernas inställning till kommitténs förslag om anläggning av kabelnät och om verksamhet i kabelnät. I båda avsnitten är det instansernas synpunkter på förslagets förutsättning, på skälen för och emot dem samt på de praktiska slutsatser av dem som redovisas. Remissinstansernas syn på det föreslagna regelsystemets närmare utformning vad gäller användning av (sändning i) kabelnät återges under rubriken "Regler och villkor för användning av kabelnät."

Åtskilliga instanser intar en kritisk hållning till de förutsättningar och sammanfattande bedömningar angående utbyggnad av kabelnät som kommittén har valt men godtar de slutsatser som kommittén har dragit och vad den i sak har föreslagit.

Åtskilliga instanser är kritiska till att ett koncessionssystem har valts för kabelverksamheten men godtar, för den händelse att ett koncessionssystem genomförs, i stort den gränsdragning som kommittén har gjort mellan fri sändningsverksamhet och tillståndspliktig dito.

3 Kultur- och mediepolitisk bedömning

3.1 Effekter av nya medier

Kommitténs bedömningar

Hushållen i Sverige kommer att skaffa sig tillgång till ett ökat radio- och TV-utbud: i första hand genom att ansluta sig till framväxande kabelsystem.

Det ökade TV-utbudet kommer inte att leda till någon nämnvärd ökning

av TV-tittandet under den tid som Sveriges Television sänder sina program.

Det är dock sannolikt att tittandet kommer att öka på dagtid och under sen kvällstid för vissa grupper.

En faktor som kommer att begränsa tittandet på utländska program är att programmen sänds på utländska språk, ofta andra än engelska.

De svenska tittarna kommer i allt väsentligt att även i den nya mediasituationen välja TV-program från den svenska televisionen framför de utländska.

Det är dock realistiskt att räkna med att en del av den tittartid som svenska TV-tittare kommer att ägna åt satellitutbudet – vilket troligen kommer att domineras av sport, underhållning och film – kommer att tas från informativa program i svensk television.

Förändringarna i tittar- och lyssnarvanor av det ökade utbudet via satellit kommer att bli marginella i jämförelse med effekterna av det nationellt ökade utbudet under de senaste årtiondena av radio- och TV-program.

Vad gäller konsekvenserna för andra medier gör kommittén följande bedömningar.

Det ökade TV-utbudet via satellit och kabel kommer inte att förorsaka *dagspressen* några större problem.

Det finns ingenting som talar för att *bokläsandet* skulle förändras mer påtagligt.

Inom kulturområdena *teater, dans och musik* samt *bildkonst* (museer och utställningar) kan under 1970-talet en klar stabilitet och i vissa fall en ökning av aktiviteten konstateras. Så är också fallet vad gäller *verksamhet i föreningsliv* och *studiecirkelverksamhet*. Inom de nämnda områdena väntas inga förändringar p. g. a. kabel-TV.

Undantaget utgör *biografbranschen* – den har påverkats negativt samtidigt som konsumtionen av film har mångdubblats. Det förefaller troligt att ett omfattande utbud via satellit av program som till stor del utgörs av film kommer att påverka biografverksamheten i Sverige negativt.

När det gäller barns och ungdomars TV-tittande konstaterar forskarna att tittandet inte enbart har en negativ inverkan. De lär sig också mycket av sitt TV-tittande. Forskningsresultaten är inte entydiga vad gäller effekterna. På en punkt är forskningsrönen däremot tämligen entydiga, nämligen att underhållsvåldet och särskilt det grova sadistiska våld som präglar en del av videoutbudet har lett till ökad aggression hos vissa barn och ungdomar och till en avtrubning inför våldet i verkligheten. Kommittén delar forskarnas uppfattning att det finns anledning att räkna med en viss ökning av tittandet hos barn och ungdom. För vissa grupper kan det bli mycket omfattande.

Remissinstansernas inställning

Flertalet av de remissinstanser som yttrat sig i frågan om konsekvenser av de nya medierna anser att utredningens bedömning av utvecklingen är överdrivet positiv. En sådan uppfattning framförs av bl. a. *SÖ*, *KUR*, *TCO*, *KLYS*, *SFF*, *Svenska teaterförbundet*, *Svenska musikerförbundet* och *Riksförbundet Hem och Skola*. *KUR* konstaterar att utredningen ger en bild av en relativt oproblematiske utveckling fränsett antagandena om barns och ungdomars framtida massmedieanvändning. *KUR* påpekar att de långsiktiga effekterna av utvecklingen inom massmedia är svåra att förutse och att utredningen ger ett otillräckligt beslutsunderlag i fråga om den framtida utvecklingen och i fråga om ekonomiska resurser för lokala sändningar. *KLYS* anser att kommitténs framtidsbild inte kan läggas till grund för en bedömning om behovet av samhällsinsatser i korrigerande syfte. *Svenska musikerförbundet* menar att kommittén försöker bagatellisera den tekniska utvecklingens effekter på folkets kulturvanor. *Svenska teaterförbundet* har en liknande uppfattning.

Kommitténs uppfattning att TV-tittandet troligen inte kommer att öka i tid räknat under den tid som SVT sänder sina program, men att tittandet kan komma att öka på dagtid och på sen kvälltid för vissa grupper ifrågasätts av *SÖ*, som anser att nya alternativ kan leda till nya tittarvanor, oavsett vilken tid programmen sänds på. *Riksförbundet Hem och Skola* framför en likartad invändning och hänvisar till danska och svenska undersökningar, som visar att ett ökat utbud av lättillgängliga program medfört ökat TV-tittande bland barn och ungdom.

Kommitténs bedömning att TV-tittarna även i den nya mediesituationen kommer att välja TV-programmen från den svenska televisionen framför utländska program delas av *Riksidrottsförbundet*, som tillägger att ett villkor för ett sådant val är att programutbudet är konkurrenskraftigt i förhållande till utländska program. Även *SR* och *LRAB* instämmer i utredningens uppfattning, men påpekar att preferensen för inhemska program inte kommer att gälla förhyrda kanaler som är speciellt riktade till den svenska allmänheten.

Riksidrottsförbundet delar inte kommitténs bedömning att tidigare tekniska medieinnovationer har betytt mer än vad satellitsändningar i framtiden kommer att betyda för svenska tittare. Förbundet anser att endast ett programutbud som uppskattas av tittarna kan konkurrera med de internationella sändningarna.

Universitetet i Umeå pekar på att den ökade mångfalden i medieutbudet och möjligheten att individuellt utforma sin konsumtion troligen kommer att leda till ökade skillnader i fråga om individuella respektive sociala mediekonsumtionsvanor. Även *Umeå kommun* anser att en utbyggnad av kabel-TV innebär en förändring mot en mer differentierad struktur och ökade skillnader i medievänor. *SFF* vänder sig särskilt mot att kommittén

inte försökt bestämma hur olika grupper kan komma att påverkas av det ökade TV-utbudet. SFF befarar att de ur kulturell synpunkt eftersatta grupperna kommer att påverkas negativt.

Med anledning av kommitténs bedömning att utbudet i satellitprogrammen troligen kommer att domineras av sport, underhållning och film framhåller några remissinstanser betydelsen av det programinnehåll som kan komma att förmedlas via satellit och kabel-TV. *Universitetet i Stockholm* framhåller att den väsentliga frågan är vilket slags underhållning och vilken slags film som kommer att präglade det nya utbudet. Universitetet pekar på att satellitutbudet kommer att vara präglade av värderingar och ideal som kännetecknar den kommersiella masskulturen i stort. Kommittén borde ha diskuterat hur ett sådant kulturinnehåll förhåller sig till de kultur- och mediepolitiska målen i Sverige och i vad mån det kan komma att påverka innehållet i SVT:s programutbud. *Universitetet i Umeå* pekar på att det förväntade ökade utbudet av engelsk och amerikansk underhållning och fiktion kan medföra en ökad genomslagskraft för engelsk och amerikansk kultur på bekostnad av den inhemska kulturen. Även *KLYS* menar att det nya TV-utbudet kommer att vara kommersiellt präglade, vilket aktualiserar det kulturpolitiska delmålet att motverka kommersialismens negativa verkningar.

Kommitténs bedömning att det ökade TV-utbudet, som till stor del kommer att utgöras av film, kommer att påverka biografbranschen negativt och att antalet biografier kommer att minska delas av *Svenska teaterförbundet*, *Svenska filminstitutet*, *Sveriges biografägareförbund*, *Folkets Husföreningarnas riksorganisation*, *Riksföreningen Våra gårdar* och *Föreningen Filmcentrum*. *Svenska filminstitutet* pekar på risken för att ökande medietekniska investeringar förminskar resurserna för produktion av barn- och ungdomsfilm. För att säkra barns och ungdomars möjlighet att få ett eget filmutbud bör resurser tillföras produktion av barn- och ungdomsfilm för biografier. En sådan satsning bör, enligt filminstitutet, kombineras med ett statligt ansvar för att det i varje kommun finns en biograf som satsar på "olönsam" publik och repertoar. *Sveriges biografägareförbund* anser att utredningen underskattat de negativa effekter som den nya mediesituationen kommer att medföra för landets biografier. Förbundet framhåller att nedläggningen av biografier inte kommer att inskränka sig till glesbygd, utan även kommer att drabba medelstora och stora städer. *Folkets Husföreningarnas riksorganisation* pekar på att regionala skillnader i kulturutbytet riskerar att uppkomma eftersom kommersiella biovisningar snart inte är möjliga i orter med mindre än 50000 invånare. Riksorganisationen framhåller filmens värde som inslag i en folklig kulturpolitik och beklagar att utredningen inte analyserat förhållandet mellan film- och mediepolitik. *Riksföreningen Våra gårdar* för ett liknande resonemang och framhåller att den nuvarande utvecklingen kan leda till att det snart inte finns några biografier att visa film på, varvid filmen direkt måste gå till

TV-mediet. *Filmcentrum* anser att kommittén ägnat för lite utrymme åt filmen och biograferna och att kommitténs behandling av dessa frågor karakteriseras av en brist på politiska helhetsgrepp. *Filmcentrum* vänder sig mot att kommittén nöjer sig med att konstatera att det ökade TV-utbudet kommer att påverka biografbranschen negativt.

Kommitténs uppfattning att de olika kulturområdena, förutom filmen, inte kommer att påverkas av den väntade utvecklingen på radio- och TV-området delas inte av remissinstanserna. *KUR*, *Borlänge kommun*, *KLYS*, *Svenska musikerförbundet*, *Svenska teaterförbundet*, *SAMI*, *SFF*, *Svenska filminstitutet*, *Folkets Husföreningarnas riksorganisation* och *Föreningen Filmcentrum* anser att det nya medieutvecklingen på sikt förmodligen kommer att leda till mer mediebaserade och passiva kulturvanor, som ger mindre utrymme för det levande kulturutbudet.

Svenska musikerförbundet anser att en fortsatt teknisk utveckling och en ökad lättillgänglighet av kommersiella TV-program utgör ett allvarligt hot mot det levande kulturlivet. *KLYS* har en liknande uppfattning. *Svenska teaterförbundet* framhåller att det finns risk för att de nya medierna på sikt slår ut de äldre medierna som boken, utställningen, teatern m. fl., vilka inte kan ersättas av radio och TV. Förbundet anser att det slag av överväganden som utredningen gör i fråga om biografbranschens problem också är tillämpliga på andra områden. *SAMI* framhåller att de nya tekniker som hittills etablerats endast i liten utsträckning skapat nya arbetstillfällen för de kategorier som *SAMI* representerar, eftersom utvecklingen gått mot ökat nyttjande av repris och utländskt massproducerat programmaterial. *SAMI* delar inte kommitténs uppfattning att det inom musikområdet skulle föreligga ett komplementärt förhållande mellan massmedieanvändning och icke mediala kulturvanor. *Svenska filminstitutet* anser det troligt att den hemelektroniska utvecklingen kommer att skapa en ökad benägenhet till passiv kulturkonsumtion i hemmet. *SFF* för ett liknande resonemang.

Folkets husföreningarnas riksorganisation framhåller att samhällets mediepolitik måste garantera medborgarna möjligheter till stimulans och aktivt deltagande i levande kulturliv. Om människorna endast är passiva mottagare av ett medieburet utbud finns risk för att demokratin på sikt urholkas.

Kommitténs konstaterande att en ökning av TV-tittandet kan komma att bli mycket omfattande för vissa grupper av barn och ungdomar kommenteras av några remissinstanser. *Stockholms universitet* menar att de negativa effekterna av det ökade TV-utbudet kommer att förstärkas, trots de föreslagna begränsningarna med avseende på grovt våld och pornografi, beroende på att utbudet mångfaldigas och TV-tittandet bland barnen ökar. *KUR* instämmer i kommitténs beskrivning av barns och ungdomars framtida massmedieanvändning men framhåller att vissa utsatta grupper av barn och ungdomar, som förväntas bli storkonsumenterna av TV, kan komma att grundlägga dåliga medievanor. *Borlänge kommun* påpekar att utredning-

en inte närmare berört konsekvenserna för särskilt utsatta grupper bland barn och ungdom. *Uppsala kommun* framför likartad synpunkt och framhåller att kommunerna har ett särskilt ansvar för denna grupp av barn och ungdomar. *Uppsala kommun* menar att åtgärder mot grovt våld och pornografi troligen kommer att kunna kringgås och att barnen kommer att utsättas för en intensiv indoktrinering som skapar normer som strider mot läroplanens målsättningar. *Västerås kommun* finner det olyckligt om de grupper av unga människor som redan har en otillräcklig kontakt med samhället ytterligare skulle isoleras och utsättas för risken för social utslagning på grund av ett ökat TV-tittande. *Örebro kommun* menar att frågan om negativa effekter för barn och ungdom inte kan avfärdas så enkelt som kommittén gör. *Luleå kommun* anser att kommitténs redovisning av forskningen om TV:s inverkan på barn är för ensidig och att resonemangen är alltför ytliga. Kommunen pekar på att ett samband mellan negativa sociala och ekonomiska faktorer och omfattande TV-tittande belagts i olika sammanhang. *Sundsvalls kommun* menar att kommittén inte helt har fullgjort kraven i utredningsdirektiven om att uppmärksamma den nya teknikens effekter på barns villkor. Kommunen efterlyser slutsatser om vilka åtgärder som bör vidtas när medieutbudet radikalt förändras.

Riksförbundet Hem och Skola saknar en bedömning av effekterna av ökad sändningstid för barns TV-tittande och pekar på att undersökningar visat att barn som mår dåligt gärna flyr till det ensamma umgänget med TV:n och videon.

Angående kommitténs konstaterande att det inte finns några entydiga belegg för TV-mediets skadlighet, invänder *Uppsala kommun* att kommittén överlämnar ansvaret och bevisbördan på dem som är oroliga för barns och ungdomars TV-vanor. *Universitetet i Umeå* menar att kommittén väljer att lägga störst vikt vid de resultat och tolkningar som minimerar de negativa effekterna av massmediekonsumtion. Enligt universitetets uppfattning bör tyngdpunkten läggas vid de mest negativa forskningsresultaten så länge de kvarstår som sannolika.

HCK, Handikappinstitutet och *Värmlands läns landstings förvaltningsutskott* understryker behovet av att olika handikappgruppers intressen bevakas i anslutning till utvecklingen av den nya informations- och kommunikationstekniken. *Handikappinstitutet* påpekar att den nya tekniken skapar oanade möjligheter för rikare liv för personer med handikapp, men att handikappfrågorna i alltför liten grad behandlats i utredningen. Institutet föreslår att det tillsätts en särskild utredning för att undersöka konsekvenserna av den informationsteknologiska utvecklingen för personer med funktionshinder. *SIV* anmärker att kommittén förbigått frågan om invandrarnas rätt att bevara och utveckla sin kultur i Sverige. Verket poängterar att den nationella kulturen i Sverige inte är enhetligt svensk och att de nya befolkningsgruppernas behov måste beaktas i den fortsatta utvecklingen av nya medier.

3.2 Förhållningssätt till ny teknik och nya medier

Kommitténs bedömningar

Kommittén framhåller att begreppen kulturpolitik och mediepolitik är svåra att avgränsa. Åtgärderna inom medieområdet respektive kulturområdet har växt fram utifrån skilda förhållanden. Dessa åtgärder har delvis en gemensam värderingsgrund och vissa åtgärder kan sägas vara såväl kultur- som mediepolitiska. Riktlinjerna för den statliga kulturpolitiken presenterades i prop. 1974: 28 Den statliga kulturpolitiken och formulerades som åtta mål. Kulturpolitikens roll visavi nya kommunikationsmedier berördes inte närmare. Kommittén diskuterade vissa ledande kulturpolitiska principer som kan vara tillämpliga på frågan om förhållningssättet till nya medier. I fråga om mediepolitik påpekar kommittén att det inte finns någon samlad politik med generellt giltiga principer. I stället handlar det om skilda principer som knutits till olika medier. Det är dessutom svårt att dra en klar gräns mellan kulturpolitik och olika former av mediepolitik och att föra en verksamhetsform till det ena eller andra området. Kommittén redovisar de grundläggande principerna för olika massmedier och sammanfattar att flera olika synsätt och motiv ligger till grund för samhällets agerande.

Mot bakgrund av de kulturpolitiska riktlinjernas karaktär framstår det inte som ändamålsenligt att pröva eller relatera användningen av ny kommunikationsteknologi, i det aktuella fallet kabelnät, mot vart och ett av de kulturpolitiska målen. Dessa har olika betydelse för skilda verksamheter. Målen kan alltså inte tas som rättesnöre för att avgöra om ny kommunikationsteknik skall få etablera sig i samhället eller ej.

Kommittén refererar till två synsätt. Det ena utgår från det tryckfrihetsrättsliga perspektivet så som det kommer till uttryck i grundlagsregleringen av det tryckta ordet och i utredningsförslag om teledata och videogram. Det andra, som har klara kulturpolitiska inslag, präglar radio- och TV-politiken. Filmpolitiken och riktlinjerna för närradion har inslag av båda synsätten.

Det är inte givet att vare sig pressmodellen eller rundradiomodellen skall läggas till grund för förslag om verksamhet i kabelnät. Det gäller att finna sådana lösningar att yttrandefriheten blir så stor som möjligt och att yttrandemöjligheter ges åt så många som möjligt.

Kommittén anger två möjliga förhållningssätt. Det ena är att nya medier bör utvecklas på marknadsmässig grund. Det andra är att nya medier bör utvecklas med hjälp av statliga beslut och med statliga ekonomiska bidrag. Om man låter nya medier utvecklas på marknadsmässig grund, kan de kulturpolitiska målen tjäna som grund för en bedömning av huruvida det är nödvändigt med särskilda korrigerande eller främjande åtgärder. Om utvecklingen och användningen av ett nytt medium grundar sig på statliga beslut och förutsätter statliga ekonomiska insatser, kan en mer kulturpolitisk inriktning framstå som mer naturlig.

Kabelnät kan användas för radio- och TV-sändningar på två sätt. Det ena är samtidig och oförändrad vidaresändning av program som har tagits emot från rundradiosändare på marken eller från satelliter. De riktlinjer som har formulerats för den nationella radio- och TV-verksamheten kan inte läggas till grund för ett förhållningssätt till utländska sändningar. Vad som kan åstadkommas är vissa regler t. ex. om spekulativt våld och reklam ej skall förekomma. Stat och kommun kan inte ha någon skyldighet att svara för att utländska sändningar görs tillgängliga. Det andra användningssättet är lokala egensändningar som endast kan tas emot via kabelnät. Om kabelnät används för ny och kompletterande programverksamhet på lokal nivå, kan, enligt massmediekommittén, andra bedömningar göras. Det gäller bl. a. beträffande valet mellan fri etableringsrätt och system med tillståndsgivning.

Kommittén anger dels vad som enligt dess mening talar mot principen om fri etableringsrätt, dels vad som enligt dess mening talar för systemet med tillståndsgivning.

Mot principen om fri etableringsrätt för användningen av kabelnät för massmedieändamål talar: Yttrandemöjligheterna för andra än nätägare begränsas, om inte regler skapas som ger andra tillträde till nätet.

För systemet med tillståndsgivning för användningen av kabelnät för massmedieändamål talar:

- Enklare att hävda efterlevnaden av grundläggande programregler såsom förbud mot våld och pornografi.
- Praktiska skäl.
- I nästan alla länder tillämpas i dag system med tillståndsgivning för kabelsändningar, där sådana förekommer.

Med målsättningen att flesta möjliga åsiktsriktningar skall kunna göra sig hörda är det rimligt att den lokala programverksamheten får utvecklas med ett minimum av programpolitiska riktlinjer. Vissa grundläggande principer om programmens karaktär måste dock hävdas. Dessa är:

- Kommersiell reklam skall ej få förekomma i kabelnät.
- Den lokala kabel-TV-verksamheten måste organiseras på ett sådant sätt, att ingen part får en dominerande ställning.
- Sändande företags verksamhet får ej hindra de nationellt verkande företagen att förmedla nyheter av allmänt intresse genom förvärv av exklusiva sändningsrättigheter.
- Användningen av kabelnät för lokala TV-sändningar bör präglas av lokala ställningstaganden till verksamhetens inriktning.
- Vissa typer av verksamhet i kabelnät bör beläggas med särskilda avgifter i syfte att främja t. ex. lokal programproduktion eller annan kulturverksamhet.

Remissinstansernas inställning

Kommitténs uppfattning att det föreligger en oklarhet mellan kulturpolitik och mediepolitik och att mediepolitiken inte är lika klart definierad som kulturpolitiken delas av *KUR*, som anser det önskvärt med gemensamma kultur- och massmediepolitiska riktlinjer. Enligt rådet vore det en markering av principiell vikt om en integrerad kultur- och massmediepolitik kunde utvecklas. *Västerås kommun* har en likartad uppfattning och framhåller vikten av att mediepolitiken sätts in i sitt kulturpolitiska sammanhang och att mediepolitiska mål utarbetas. Kommunen anser att samhällets roll klarare måste anges i ett sådant program. *Filmcentrum* understryker behovet av en övergripande mediepolitik. Föreningen menar att bristen på en sådan politik och en rädsla för att ta kraftfulla politiska grepp färgar betänkandet i dess helhet. *SFR/SAMRÅD* ser det som en förstärkning av yttrandefriheten att ny kommunikationsteknik utnyttjas till förmån för förbättrad regional och lokal information och för fria sammanslutningars behov att delta i en allmän opinionsbildning. *DIK-förbundet* understryker kommitténs uppfattning om vikten av att användningen av nya medier relaterats till de av riksdagen fastställda kulturpolitiska målen. *Svenska teaterförbundet* anser att utredningen mer borde ha hållit isär kulturpolitik och mediepolitik. Även om mediepolitiken bör anknyta till värderingar som ligger till grund för kulturpolitiken, måste klara skiljelinjer upprätthållas. *Svenska filminstitutet* efterlyser en analys av varför gränserna mellan kultur- och mediepolitik suddats ut. Enligt institutets uppfattning ligger orsaken i att radio och TV gradvis fått allt större uppgifter och befogenheter inom kulturlivet, bl. a. i fråga om visning av långfilm i TV.

Några remissinstanser anser att kommittén i alltför hög grad utgått från ett accepterande av den medietekniska utvecklingen. En sådan synpunkt framförs bl. a. av *TCO* som menar att förslaget till reglering av kabel-TV-utbyggnad bygger på ett accepterande av tekniken och inte på de kultur- och mediepolitiska målen. *Örebro kommun* anser att slutsatser om användning och utformning av ny teknik och nya medier skall utgå från principen att tekniken skall tjäna sociala och kulturella mål, såsom samhällsdebatt och lokalt kulturliv. Enligt kommunens uppfattning har kommittén inte tillämpat ett sådant synsätt. *Svenska teaterförbundet* anser att statens kulturpolitik inte utgör någon effektiv motkraft mot, utan snarare är en yttring av utvecklingen inom medieområdet. *SIF-SR* pekar på faran med att anpassa viktiga delar av medie- och kulturpolitiken till den tekniska utvecklingen och till industripolitiska intressen. Klubben betonar att tekniken måste anpassas till samhällets kulturpolitiska mål. *Filmcentrum* framför likartade synpunkter och betonar att mediapolitik i första hand måste vara kulturpolitik och inte industri- och sysselsättningspolitik.

HSB anser att en måttlig höjning av nuvarande avgifter för TV i syfte att uppnå utökade sändningstider och bättre programkvalité, vore att föredra framför investeringar i kabel-TV. Enligt förbundets mening är utbudet av

TV-program i Sverige redan nu tillräckligt stort för att tillgodose flertalets anspråk.

Några remissinstanser, däribland *KUR*, *KLYS*, *SIF-SR* och *Riksförbundet Hem och Skola* framhåller att utvecklingen inom medieområdet bör underkastas styrning från samhällets sida. *KLYS* delar inte kommitténs uppfattning att de kulturpolitiska målen inte kan tas som rättesnöre för att avgöra om ny kommunikationsteknik skall få etablera sig i samhället eller ej. *KLYS* förordar att samhället avstår från att satsa pengar i verksamheten, men samtidigt ser till att den utvecklas inom av samhället fastställda regler. Enligt *SIF-SR* lämnar kommittén alldeles för fritt spelrum för utländska och enskilda intressen att operera inom mediesektorn. För att uppnå de mål som samhället ställt upp för *SR*:s verksamhet krävs, enligt *SIF*-klubben, ett väl utbyggt regelverk, som gör det möjligt för public service- verksamheten i radio och TV att behålla sin funktion. *Riksförbundet Hem och Skola* delar inte utredningens uppfattning att de riktlinjer som formulerats för den nationella radio- och TV-verksamheten inte kan läggas till grund för ett förhållningssätt till utländska sändningar. Förbundet förordar att regler för samtidig vidarespridning utarbetas med bredast möjliga förankring. Förbundet gör bedömningen att det finns möjligheter för Sverige att komma fram till vissa gemensamma regler tillsammans med de länder som svarar för satellitsändningar.

Flertalet av de remissinstanser som behandlar frågan om konsekvenserna av de nya medierna framhåller behovet av motåtgärder mot det ökade TV-utbudets negativa konsekvenser. *KUR* betonar att medieutvecklingen bör ledas in i kulturpolitiskt acceptabla banor genom en stimulans och styrning av medieutvecklingen parallellt med en fortsatt satsning på det levande kulturlivet. *KUR* pekar särskilt på risken för att balansen mellan mediebaserad och levande kultur rubbas om samhällsstödet till den levande kulturen minskar, varvid nya medier kommer att fylla tomrummet efter ett tynande, levande kulturliv. *Sundsvalls kommun* anser att en avvägning mellan yttrandefrihetsaspekter och hänsyn till mediernas effekter på barn och ungdomar är befogad. *Västerås kommun* framhåller att samhället bör ta ställning till hur utvecklingen inom medieområdet skall kunna styras så att eventuella skadeverkningar kan elimineras. Kommunen påpekar att frågan om TV-tittandets inverkan på barn och ungdomar har hög prioritet för kommunen. *KLYS* utgår från att medieutvecklingen kommer att kräva kraftfulla kulturpolitiska insatser och framhåller att det kommersiellt präglade utbudet aktualiserar det kulturpolitiska delmålet att motverka kommersialismens negativa verkningar.

Remissinstanserna delar genomgående kommitténs uppfattning att den nationella radio- och TV-verksamheten även fortsättningsvis måste kunna tillhandahålla ett brett programutbud som gör att företagen kan fylla funktionen av att vara en radio och TV i allmänhetens tjänst. *SÖ*, *KUR*, *Landstingsförbundet*, *TCO*, *KLYS*, *SFF*, *SIF-SR* och *Riksförbundet Hem*

och Skola framhåller dessutom att SVT:s programutbud måste spela en avgörande roll som motvikt till det kommersiellt präglade internationella utbudet.

KUR betonar att SR måste få en effektiv och rationell organisation, en mer klart preciserad roll och tillräckliga ekonomiska resurser för att kunna möta konkurrensen från den internationella marknaden. Liknande synpunkter framförs av *TCO*, *KLYS* och *SFF*. *KLYS* tillägger att det ökade internationella utbudet via satellit borde kunna frigöra resurser för en ökad nationell egenproduktion, genom att behovet av inköp av utländska program minskar. *SAMI* pekar på behovet av en utökad nationell programproduktion för att möta en utveckling där arbetstillfällena för kulturarbetare minskar i takt med att nyttjandet av repriserna och utländskt massproducerat programmaterial ökar.

KUR poängterar särskilt att barns behov av egna program måste tillgodoses bättre än vad som sker i dagens utbud. *KUR* förordar att detta skrivs in i det nya avtalet med staten. Även *SIF-SR* och *Stockholms universitet* framhåller behovet av program som tillgodoser barns och ungdomars intressen.

SÖ föreslår att ett ökat tittande på internationella program skall motverkas genom ytterligare satsning på informationsprogram i svensk TV. *SÖ* delar utredningens uppfattning att TV-program har positiva effekter i fråga om språkinläring och allmän orientering och påpekar att TV också har en viktig kulturförmedlande uppgift. *SÖ* betonar att satsningar inom dessa områden för att skapa motvikt till ett utökat utbud av underhållningsprogram måste göras på ett målinriktat sätt i samråd mellan SR och *SÖ*. *SÖ* förordar att SVT:s utbud liksom tidigare bör präglas av en inriktning på information och bildning och att såväl det svenska som det utländska utbudet skall vara tillgängligt som läromedel i skolan utan upphovsrättsliga hinder. *Riksförbundet Hem och Skola* har liknande synpunkter. Förbundet föreslår att SVT ges i uppdrag att belysa möjligheter och risker med den nya medieutvecklingen. Den inhemska televisionen bör i sitt eget programutbud prioritera alternativa och kvalitativt goda program som bidrar till att stärka barns och ungdomars egna förenings- och kulturaktiviteter. SVT bör dessutom genom sina program informera om hur barn och ungdomar påverkas av TV-tittande och om riskerna med att tillbringa mycket tid framför TV:n.

KUR framhåller att SR-koncernens verksamhet även fortsättningsvis måste behandlas som en del av det kulturpolitiska området och att de kulturpolitiska målen såsom i nuvarande avtal skall prägla riktlinjerna för verksamheten. En sådan roll förutsätter att SR utnyttjar de konstnärliga resurser som kulturinstitutioner och oberoende kulturutövare representerar och att SR ökar sitt samarbete med teatrar och musikinstitutioner för att behålla en kulturell egenart i landet.

SIF-SR understryker kraftigt vikten av att värna om en framtida radio

och TV i allmänhetens tjänst, som kan svara för en orädd och seriös samhällsbevakning. Klubben betonar vikten av att i framtiden satsa på en programverksamhet som sätter begriplighet och demokrati högt, till skillnad från inriktning på enstaka dagshändelser i nyhetsbevakningen. Enligt SIF-klubbens uppfattning kommer en allt mindre del av utbudet i radio och TV att vara producerat utifrån public serviceprinciperna.

Riksidrottsförbundet påpekar att det utökade internationella utbudet av sport, underhållning och film talar för ett utökat svenskt utbud där nya programidéer kan prövas. Förbundet menar att idrotten spelar en viktig roll i den nya mediasituationen och att svensk idrott måste ses som en intressant programvara, som skulle kunna konkurrera med det internationella utbudet.

Kommitténs resonemang om lokal TV-verksamhet delas av bl. a. *KUR*, *närradiokommittén*, *Västerås kommun*, *Riksförbundet Hem och Skola* och *Värmlands läns landstings förvaltningsutskott*. *KUR* delar kommitténs uppfattning att kabelnäten kan erbjuda nya möjligheter för det lokala kulturlivet. Rådet anser att radio och TV i framtiden skulle kunna göras till värdefulla instrument för kulturell utveckling både på ett nationellt och ett lokalt eller regionalt plan. Om de lokala näten i tillräcklig omfattning förses med nationellt producerat material av god kvalitet kan de utgöra en motvikt till internationella satellitsändningar. *Närradiokommittén* anser att det bör vara en central målsättning att skapa förutsättningar i kabelnäten för lokal programproduktion, som kan utgöra en motvikt till passivt tittande. Kommittén konstaterar att lokal produktion av radio och TV stimulerar kreativitet och tittande och lyssnande som har egen aktivitet som förutsättning. *Västerås kommun* anser att kabel-TV och en lokal kanal skulle kunna bidra till att öka intresset för den lokala kulturverksamheten. *HSB* anser att det enda positiva med kabel-TV är att den möjliggör vissa lokala sändningar. Förbundet konstaterar samtidigt att utländska erfarenheter visar att lokala TV-sändningar inte lockar särskilt många tittare, att programmen inte är särskilt nydanande och att det finns svårigheter att driva lokal-TV inom rimliga ekonomiska ramar. *Riksförbundet Hem och Skola* uppskattar möjligheten att med hjälp av kabel-TV sprida information om den lokala TV-verksamheten och förmedla samhällsinformation. Förbundet hyser dock farhågor beträffande organisationernas förutsättningar att använda sig av tekniken. *Riksidrottsförbundet* räknar med att en utökad, friare etablering av sändningstillstånd kan utnyttjas i folkbildnings syfte och att ett ökat svenskt utbud, med idrottsrörelsen som intressent, kommer att stimulera till ökade aktiviteter och till tillströmning till idrottens föreningar. *Svenska teaterförbundet* saknar kvalitativa aspekter och en bedömning av produktionsmöjligheterna för den lokala kabel-TV-produktionen. *Filmcentrum* framhåller att till kabel-TV-nätet anslutna stadsdelsvideografer för kollektiv användning av medierna och inrättande av medieverkstäder i varje kommun skapar förutsättningar för en aktiv och skapande medieanvändning.

KUR finner det naturligt att kommunerna av kulturpolitiska skäl satsar på det lokala kulturlivet och föreningslivet och att insatser för att främja egna aktiviteter på medieområdet blir angeläget i kommunerna. *Sundsvalls kommun* påpekar att kommunerna kan komma att behöva stödja både lokal TV-produktion och förbättra stödet till lokala förenings- och kulturaktiviteter, för att balansera ett ensidigt utbud. *Landstingsförbundet* konstaterar att kommuner och landsting av ekonomiska skäl kommer att ha små möjligheter att producera egna TV-program. Deras viktigaste uppgifter torde bli att medverka till ökade kunskaper om TV-mediet och att ge förutsättningar för ett livaktigt lokalt och regionalt kulturliv. *Umeå kommun* framför en likartad synpunkt.

Kommitténs uppfattning att vissa verksamheter i kabelnät bör kunna avgiftsbeläggas för att främja lokal programproduktion delas av *KUR*, *Jönköpings*, *Örebro* och *Gävle kommuner*. *KUR* understryker vikten av att frågan om finansiering av lokal programproduktion ytterligare beaktas i syfte att finna lösningar som kan möjliggöra kvalitativa lokala egensändningar i samverkan med kulturlivet. *Jönköpings kommun* anser att det finns starka skäl för att finansiera den lokala programproduktionen med avgifter, som bör kunna baseras på samma principer som gäller för intäkter till nätägaren. *Örebro kommun* betonar att frågan om lokal programproduktion är helt avhängig av hur den kan finansieras. Kommunen ser inga kulturpolitiska skäl mot avgiftsuttag i någon form.

Jönköpings, *Sundsvalls* och *Örebro kommuner* anser att kommittén bortsett från den statliga kulturpolitikens delmål att främja decentralisering av verksamhet och beslutsfunktioner inom kulturen, när kommunerna givits rollen som remissorgan till den föreslagna kabelnämnden och de lokala operatörerna/nätägarna. *Borlänge* och *Uppsala kommuner* ger uttryck för en liknande uppfattning. *Västerås kommun* förordar att kommunernas roll definieras i ett mediepolitiskt handlingsprogram. *Filmcentrum* anser att kommunerna bör få ett mediepolitiskt ansvar och att kabelnämnden bör bli ett service- och utbildningsorgan för kommunerna som, enligt föreningens mening, bör svara för tillståndsgivningen. *DIK-förbundet* beklagar att kommittén inte lämnat förslag till åtgärder för att förbättra kommunernas beredskap att leva upp till sitt kulturpolitiska ansvar.

4 Utbyggnad av kabelnät

Följande 65 remissinstanser har yttrat sig om eller kommenterat förslagen i kapitel 11 Utbyggnad av kabelnät. *JK*, *postverket*, *televerket*, *NO*, *statens kulturråd (kulturrådet)*, *hustadsstyrelsen*, *statens planverk (planverket)*, *DFR*, *statskontoret*, *RRV*, *närradiokommittén*, *Borlänge kommun*, *Gävle kommun*, *Jönköpings kommun*, *Kalmar kommun*, *Luleå kommun*, *Malmö kommun*, *Stockholms kommun*, *Sundsvalls kommun*, *Umeå*

kommun, Uppsala kommun, Västerås kommun, Örebro kommun, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, SR, LRAB, LO, TCO, KLYS, SFF, SJF, SIF-SR, SAMI, Sveriges Industriförbund, SIS, Svenska Elektronikindustriföreningen, LKD, SRL, CANT, RDF, Ericsson, Luxor, SAAB-Space AB, TU, IFPI-VIDEO, Filmcentrum, HSB, Riksbyggen, SABO, Sveriges Fastighetsägareförbund, Hyresgästernas Riksförbund, Sveriges Villaägareförbund, Handikappinstitutet, SFR/SAMRÅD, Seth's Kabel-TV AB, Sveriges Närradioförbund, Sundsvalls Tidning, utbildnings- och kulturnämnden vid Norrbottens läns landsting, ABF, Värmlands läns landstings förvaltningsutskott och DIK-förbundet.

4.1 Förutsättningar och sammanfattande bedömningar

Kommitténs förslag

Kommittén har valt att föreslå ett system, där en fortsatt fri etableringsrätt för nätanläggning kombineras med att berörd kommun ges möjlighet att yttra sig över näts utbredning, kapacitet m. m. i samband med att beslut om tillstånd tas vid användning av nätet för vissa tjänster.

Kultur- och mediepolitiska bedömningar är utgångspunkt för kommitténs överväganden om skäligheten i en utbyggnad av kabelnät efter av centrala eller lokala politiska organ fastlagda planer.

Naturligtvis kan andra motiv än kultur- och mediepolitiska anföras för en utbyggnad, men kommittén har inte sett det som sin uppgift att närmare gå in på dessa.

Om en utbyggnad av kabelnät skall ske som ett led i den allmänna telekommunikationsutvecklingen i landet eller av industri- och sysselsättningspolitiska skäl, kan en annan bedömning göras. Sett i ett vidare perspektiv är anläggning av kabelnät för i första hand TV- överföring ett viktigt steg i etableringen av ett allmänt bredbandsnät i landet.

Kommitténs bedömning är dock att det i dagens läge inte är ändamålsenligt att lägga fast planer som tar sikte på ett visst teknikval eller vissa specifika systemlösningar.

Även om inga bindande planer läggs fast för tekniskt utförande av kabelnät, finns det emellertid ett betydande behov av standardiseringsarbete.

En standardisering på frivillighetens grund har inletts och den har stora fördelar bl. a. med hänsyn till möjligheten att snabbt genomföra och revidera standarden.

Remissinstansernas inställning

Ett fåtal instanser uttalar sig explicit positivt om de förutsättningar som kommittén anger för och om de sammanfattande bedömningar som den gör beträffande utbyggnaden av kabelnät. *Malmö kommun, KLYS, SAMI* och *IFPI-VIDEO* gör sådana uttalanden.

Malmö kommuns inställning till nya medier är, att de skall vara ekonomiskt självbärande, dvs. inte skattefinansierade, och att plats skall finnas för folkrörelser och andra ideellt verkande föreningar och organisationer att utan kostnad och styrning disponera visst utrymme i tillkommande kanaler. Malmö kommun menar också, att den nya mediesituation inte i sig får innebära att något ansvar läggs på kommunerna. Den lagstiftning som massmediekommittén föreslår synes till alla delar kunna svara mot de ovan relaterade synpunkterna på kabel TV problematiken, konkluderar Malmö kommun, och ansluter sig till förslaget. *KLYS* finner det mot bakgrund av att direktiven angivit det som angeläget att planmässighet, samordning och ekonomisk rättvisa skall prägla en eventuell kabel TV-utbyggnad förvånade att kommittén skjutit dessa frågor ifrån sig utan att ge några konkreta förslag om hur utvecklingen skall kunna bevakas av det allmänna. *KLYS* instämmer i att det inte nu är motiverat att lägga fast några riksomfattande planer för en kabel-TV-utbyggnad. *SAMI* delar kommitténs uppfattning att det inte utifrån kultur- och mediepolitiska utgångspunkter finns några skäl att lägga fast nationella planer för utbyggnad av kabelnät i landet. Tillgång till utländska TV-program via sådana nät motiverar inte att staten lägger fast utbyggnadsprogram. *SAMI* instämmer i kommitténs slutsats att "Etableringsfrihet under koncession bör råda" och att "verksamheten skall bedrivas utan samhällsanslag, dvs. genom abonnemangsavgifter och utan reklamintäkter". Sammanfattningsvis tillstyrker *IFPI-VIDEO* kommitténs förslag i stora delar och delar kommitténs inställning till etableringsfrihet för kabelnät. *IFPI-VIDEO* anser att "principen om etableringsfrihet är viktig" och att "det också är av stor betydelse att det finns jämlikhet mellan olika media och att inte vissa media ges grundlagsmässiga eller andra fördelar och att lagreglerna sålunda är konkurrensneutrala".

Ett antal instanser lämnar förutsättningarna för och de sammanfattande bedömningarna om utbyggnaden av kabelnät utan erinran eller kommenterar dem utan att ta ställning till dem. Så gör *NO*, *bostadsstyrelsen*, *DFR*, *närradiokommittén*, *Kalmar kommun*, *Stockholms kommun*, *Umeå kommun*, *Landstingsförbundet*, *SR*, *LRAB*, *Ericsson*, *Luxor*, *Saab-Space AB*, *HISB*, *Riksbyggen*, *Hyresgästernas Riksförbund*, *Sveriges Villaägareförbund*, *Handikappinstitutet*, *SFR/SAMRÅD*, *Seth's Kabel TV*, *Sveriges Närradioförbund* och *ABF*.

Många instanser är kritiska mot kommitténs val av förutsättningar och mot dess sammanfattande bedömningar vad gäller utbyggnad av kabelnät. Till dessa hör *JK*, *postverket*, *televerket*, *kulturrådet*, *planverket*, *statskontoret*, *RRV*, *Svenska kommunförbundet*, *Borlänge kommun*, *Gävle kommun*, *Jönköpings kommun*, *Luleå kommun*, *Sundsvalls kommun*, *Umeå kommun*, *Uppsala kommun*, *Västerås kommun*, *Örebro kommun*, *LO*, *TCO*, *SFF*, *SJF*, *SIF-SR*, *Filmcentrum*, *utbildnings- och kulturnämnden i Norrbottens läns landsting*, *Värmlands läns landstings förvaltningsutskott*, *Sveriges Industriförbund*, *LKD*, *SRL*, *RDF*, *TU*, *Fastighetsägare-*

förbundet och *Sundsvalls Tidning*. Flera av dessa instanser är positiva till förslagen i sak.

Kritiken innebär å ena sidan ståndpunktstaganden för att inte bara utbyggnad (anläggning) utan även användning (sändnings- och spridningsverksamhet) av kabelnät skall vara fri från koncessionsplikt. Det är då ofta en principiell och total etableringsfrihet som förordas. Denna hållning intas av *JK*, *Sveriges Industriförbund*, *LKD*, *CANT*, *RDF*, *TU*, *Fastighetsägareförbundet* och *Sundsvalls Tidning*.

Kritiken innebär å andra sidan ståndpunktstaganden för en mer planmässig utbyggnad av kabelnät som ett led i den allmänna telekommunikationsutvecklingen i landet. Det är då ofta en planmässig utbyggnad med sikte på ett visst teknikval eller vissa tekniska systemlösningar som förordas. Denna hållning intas av *postverket*, *televerket*, *planverket*, *statskontoret*, *RRV*, *Svenska kommunförbundet*, *Borlänge kommun*, *Gävle kommun*, *Jönköpings kommun*, *Luleå kommun*, *Sundsvalls kommun*, *Umeå kommun*, *Uppsala kommun*, *Västerås kommun*, *Örebro kommun*, *LO (Statsanställdas förbund)*, *TCO*, *SJF*, *SIF-SR*, *Filmcentrum*, *DIK-förbundet*, *utbildnings- och kulturnämnden i Norrbottens läns landsting* och *Värmlands läns landstings förvaltningsutskott*.

JK anser att "en svensk yttrandefrihetslagstiftning inte i längden kan bygga på den betydande olikhet mellan medier som frånvaron att varje etableringsfrihet på etermediernas område representerar. Denna fråga bör i fortsättningen behandlas med utgångspunkt i en principiell etableringsfrihet".

Sveriges Industriförbund och *TU* anför liknande synpunkter. *LKD* beklagar att kommitténs uppdrag avgränsats till att lägga fram förslag utifrån kultur- och massmediepolitiska utgångspunkter. *LKD*'s naturliga utgångspunkt är att telenätet är ett omfattande tekniskt system för överföring av all slags information. *Sundsvalls Tidning* skriver "betänkandet har fått en stark slagsida genom att man på nätägarsidan i sann liberal anda föreslår etableringsfrihet" medan det faktiskt redan föreligger ett televerkets monopol. "Denna fiktiva etableringsfrihet är en eftergift för frihetsambitioner som på intet sätt hittar sin motsvarighet i verkligheten" fortsätter *Sundsvalls Tidning* och avslutar "att vidmakthålla monopolet, som redan är faktiskt och där alla konkurrensambitioner framstår som fåfänga, kan knappast ses som en eftergift gentemot yttrandefriheten utan mer som ett uttryck för realpolitik".

Televerket ser utbyggnaden av kabel TV-nät som ett första led i en telekommunikationsstrategi som på lång sikt syftar till att åstadkomma ett landstäckande bredbandsnät (SOU 1984: 65 s. 233). Verket anser det strategiskt riktigt att vid kabelnätsutbyggnaden redan från början bygga med inriktning mot ett framtida bredbandsnät med integrerad användning (SOU 1984: 65 s. 233). Enligt verkets mening är det angeläget att statsmakterna snarast beslutar om principer för utbyggnad och utnyttjande av ny teknik

för massmedieändamål. Genom att regering och riksdag får insyn i televerkets rullande treårsplaner tillgodoses behovet vad gäller fastställande av planer för utbyggnad. Något behov av att i annan ordning fastställa planer för kabelnätutbyggnaden i landet anser verket inte föreligga (SOU 1984: 65 s. 233). Televerket ansluter sig därför i stort till förslaget (remissyttrandet).

Postverket förordar viss samordning vid uppbyggnad av nät. Samordning förefaller enklast att ordna genom att tillstånd till utbyggnad förknippas med tekniska minimivillkor.

LO anser att kabel TV har kommit att dominera diskussionen på ett sätt som inte är rimligt. Kabel TV utgör nämligen i framtiden endast en bland många telekommunikationsmöjligheter. *LO (SF)* betraktar kommitténs förslag utifrån kommunikations-, industri- och sysselsättningspolitiska aspekter och inte som kommittén utifrån kultur- och massmediepolitiska utgångspunkter. *LO (SF)* anser det vara klart olämpligt att låta kabel TV-verksamhet utgöra första steget mot friare former för telekommunikationsmöjligheter. *LO (SF)* förordar en nationell planerad satsning på bredbandsnät som "hjärnvägar" in i informationssamhället. Näten skall vara samhällsägda genom televerket som skall ha monopol. *TCO* anser mot bakgrund av att kabel TV-nät är ett första steg i en telekommunikationsstrategi att det av bl. a. regionalpolitiska skäl finns tunga argument för att riksdagen bör fastställa en nationell plan för utbyggnad av kabel-nät i landet. *SJF*, *SIF-SR* och *Filmcentrum* anför liknande synpunkter.

Kommunernas roll:

Svenska kommunförbundet och *ett tiotal kommuner* förordar en mer planmässig utbyggnad av kabelnät och anser att kommunerna bör ha betydande inflytande över nätanläggning. Kraven på inflytande sträcker sig från åsikten, att frågan om det kommunala inflytandet bör ytterligare övervägas, över uppfattningen, att utbyggnaden av kabelnät skall klart relateras till den övriga kommunala och regionala planeringen, till meningen, att kommunerna bör ha ett så starkt inflytande över utbyggnad och användning av kabelnät att prövningen av ansökningar om sändningsrätt bör ligga på kommunerna i stället för på ett centralt organ.

Svenska kommunförbundet förmodar att televerket blir så gott som ensam anläggare av kabelnät. Mindre företag kommer sannolikt att endast syssla med mindre nät såsom fastighetsnät och centralantennanläggningar. Förbundet påpekar att kommunens möjlighet att i detta läge påverka utformningen av näten är avhängigt tolkningen av den rätt som följer av avtal mellan kommunen och televerket angående anordnande av teleledningar i och över kommunens mark. Svenska kommunförbundet hävdar att den år 1977 mellan televerket och förbundet träffade överenskommelsen om ett normalavtal inte avser ledningar och kablar av nu aktuellt slag. Mot bakgrund av bl. a. att televerket anser att den rätt som följer av detta

avtal även avser kabelnät och att kommittén har åsikten att frågan ytterst avgörs av de enskilda kommunerna anser Svenska kommunförbundet att frågan om det kommunala inflytandet över nätanläggning ytterligare bör övervägas.

Gävle kommun anser också att beslutsordningen för etablering av nät bör övervägas ytterligare mot bakgrund av att det kan sättas i fråga om kommunernas möjligheter att hävda sina intressen är tillräckligt stora enligt förslaget. *Jönköpings kommun* anser att det är helt orimligt att televerket med stöd av överenskommelsen från 1977 på ett så betydande sätt skulle ges rätten att bestämma över mediautvecklingen. Kommunernas roll när det gäller nätens utbyggnad bör klart markeras. I samband med beslut om utbyggnad bör kommunerna också kunna göra anspråk på intäkter av utbyggnaden. *Kalmar kommun* påpekar att kommunerna får en roll genom att de är ansvariga för planfrågor. *Luleå kommun* anser att analys och konkreta slutsatser om kommunernas roll saknas i förslaget, medan *Malmö kommun* har den uppfattningen, att den nya massmediesituationen inte skall innebära ytterligare ansvar för kommunerna. *Stockholms kommun* anser att kommunernas inflytande över nätutbyggnaden behöver stärkas. Enligt *Borlänge kommun* bör frågan om lokala TV-kanaler givetvis avgöras på det lokala planet. I första hand bör alltså tillståndsgivningen ankomma på kommunerna. *Sundsvalls kommun* anser att kommunerna bör ha ett så starkt inflytande över kabelutbyggnaden att prövningen av ansökningar om sändningsrätt på sikt bör prövas av kommunerna i stället för av det centrala organet kabelnämnden. Centrala tekniska anvisningar kan bibehållas parallellt. Även *Umeå kommun* vill att koncessionsbeslut för lokala nät skall ligga på kommunen och betonar att kommunen skall tillförsäkras ersättning för upplåtelse av allmän mark för kabel-TV-ledning. *Uppsala kommun* argumenterar också för en kommunal tillståndsgivning innefattande även själva utsträckningen av näten, "vilket förutsätter att näten inte redan är nedlagda". Lokal tillståndsgivning går att kombinera med centralt fastställda normkrav. Uppsala kommun vänder sig mot televerkets tolkning av 1977 års normalavtal. *Västerås kommun* anser att kommitténs "förslag" att enskilda kommuner bör lösa frågan om avtalets innehåll ger ett ojämnt styrkeförhållande och möjligheter till alltför kraftiga regionala skiljaktigheter. Västerås kommun efterlyser ett starkare kommunalt inflytande på utbyggnaden. *Örebro kommun* anser det naturligt att kommunerna får ett betydande inflytande på utbyggnaden av kabelnät. Även tillståndsgivningen för sändning bör ligga på kommunerna. Örebro kommun anser inte att 1977 års normalavtal även innefattar kabelnät.

SRL, CANT och Luxor finner det rimligt att berörd kommun ges möjlighet att yttra sig över näts utbredning, kapacitet m. m., men gör gällande att en sådan yttranderätt inte får leda till att etableringsfriheten i praktiken begränsas eller till att kommunala kabelbolag eller televerket får ett försteg framför andra företag. *IFPI-VIDEO* anser att det är väsentligt att kommu-

nernas möjlighet att påverka besluten om etablering begränsas. I annat fall riskeras att besluten blir godtyckliga och inskränkande och att kommuner av olika skäl söker förhindra etablering.

Seth's Kabel-TV AB finner det vara oacceptabelt att televerket via sin tolkning av normalavtalet kan bygga kabel-TV i en kommun mot kommunens vilja. Televerket bör få direktiv att förhandla med varje kommun om ledningsdragning på samma sätt som privata kabel-TV-byggare. "Televerkets och kommunernas gamla avtal kan inte gälla all framtida teknikutveckling". *Filmcentrum* anser att både utbyggnad och verksamhet skall vara planerad av samhället, stat och kommun. Utbyggnadstakten, täthet och tidpunkter bör utgöra ett rent kommunalt ansvar hävdar *DIK-förbundet*.

Planverket anför att förslaget om en fri etableringsrätt för kabelnät kommer att begränsa kommunernas möjligheter att relatera nätutbyggnaden till sina samlade intressen. Fri etableringsrätt kan vara svår att förena med önskan att stödja serviceorterna. Det är därför väsentligt att de konkreta utbyggnadsplanerna för kabelnäten kan belysas i förhållande till den kommunala planeringen.

Statens roll:

Några få av de instanser som förordar en mer planmässig utbyggnad av kabelnät anser att staten skall ha stort inflytande över nätanläggning. Detta kan åstadkommas genom att televerket får hela ansvaret eller genom att utbyggnaden integreras i olika typer av samhällliga program eller planer: kulturpolitiska, mediepolitiska, industripolitiska, sysselsättningspolitiska, regionalpolitiska, bebyggelsepolitiska, datapolitiska, för mikroelektronik m. fl. Bland remissinstansernas svar finns enstaka yttranden med klart markerade sådana krav. *LO (genom SF)*, *TCO*, *SJF* och *SIF-SR*, anser att statsmakterna skall ta ansvar för en planmässig nätutbyggnad. *Filmcentrum* och *DIK-förbundet* anser att utbyggnaden skall vara planerad, styrd och finansierad av samhället. *RRV* framhåller vikten av att den massmediala teknikutvecklingen samordnas med bl. a. det nationella programmet för mikroelektronik.

Utbildnings- och kultur nämnden i Norrhottens läns landsting och *Värmlands läns landstings förvaltningsutskott* framhåller särskilt att samhället av regionalpolitiska skäl måste ta ansvar för nätutbyggnaden i landet.

4.2 Planmässig utbyggnad av kabelnät?

Fri etableringsrätt för nätanläggning?

Kollektiv mottagning och spridning av utländska TV-program utvecklas på marknadsmässiga grunder?

Kommitténs förslag

Utifrån kultur- och massmediepolitiska utgångspunkter finns det i dag inte några skäl att lägga fast nationella planer för utbyggnaden av kabelnät.

Kollektiva lösningar för mottagning och spridning av utländska TV-program måste få utvecklas på marknadsmässiga grunder; dvs. användare får stå för kostnaderna.

Fri etableringsrätt för nätanläggning kombineras med att berörd kommun ges möjlighet att yttra sig över nätets utbredning, dess kapacitet m. m. i samband med att beslut om tillstånd tas angående användning av nätet för vissa tjänster.

Remissinstansernas inställning

Televerket kan i huvudsak instämma i de överväganden och förslag som kommittén redovisar.

Som bakgrund för sin uppfattning beskriver *televerket* bredbandsnät, fibernät, radiolänk (optokabel), lokala etersändare, centralantennanläggningar med trädstruktur (kaskadkopplade nät), stjärnformiga fastighetsnät och anger deras användningsområden. Enligt *televerket* är bredbandsnät dyra och lämpar sig för stora tätbefolkade orter. Fibernät är i dag konkurrenskraftigt i mellanortsnät. För små orter och glesbygd måste komplement i form av s. k. terrestra sändare och radiolänk tillgripas. Ytterområden i en tätort kan anslutas till befintliga ortsnät med fiberteknik eller radiolänk. Skäl att bygga om befintliga fastighetsnät är främst behov av att kunna betala individuellt såväl vid etersänd betal-TV via terrester sändare som vid mottagning av sändningar från satellit i kabelnät eller i parabolbestyckade fastighetsnät (SMATV). Dagens centralantennanläggningar har låg kvalitet och liten kapacitet. De måste byggas om oberoende av om de skall förmedla betal-TV eller anslutas till ett stort kabelnät respektive ett SMATV-nät (s. k. parabolöar). Centralantennanläggningar i trädstruktur innebär svårigheter vad gäller dekodrar för individuell betalning. Stjärnformiga fastighetsnät (kabel) medger långtgående möjligheter till individuell betalning utan att dekodrar behövs i lägenheten.

SR och *LRAB* stöder principen att det är abonnenterna som genom sina avgifter skall svara för finansieringen av utbyggnaden. Likaså är det rimligt att hushållen bara behöver betala för det utbud i kabelnäten som de vill ta emot.

Enligt *planverket* är informationsteknologin en av de samhällsfaktorer som initierar en utveckling mot ökad koncentration av arbetsplatser och

människor till regionernas huvudorter och då främst universitetsorterna. Verket är kritiskt till fri etableringsrätt.

Kulturrådet gör en värdering av marknadssituationen och drar slutsatsen att det kan finnas risk för att kultur- och mediepolitiska hänsyn kommer att spela en underordnad roll för utbyggnaden. "Garantier mot en sådan utveckling bör skapas i statsmakternas kommande beslut" hävdar kulturrådet.

Statskontoret pekar på risken för "onödiga låsningar" vad gäller nätstruktur och tekniska lösningar. En lägsta ambitionsnivå bör vara att nu åtminstone styra kabel TV-utbyggnaden något. En högre ambitionsnivå är att redan nu fastställa en strategi för utbyggnaden av en ny infrastruktur inom kommunikationsområdet. Därför bör en samlad bedömning av kabelnätens roll komma till stånd. Som underlag för en sådan bör en systematisk bedömning göras av olika intressenters behov av bredbandstjänster. Olika försöksverksamheter är också angelägna. *RRV* betonar som ovan nämnts vikten av samordning med bl. a. det nationella programmet för mikroelektronik.

Närradiokommittén uttalar sympatier för lagom stora nät och en viss samhällelig styrning för att "främja att nätuppbyggnaden blir rationell". Med hänsyn till den utbyggnadspotential som ligger i etablerandet av kabelnät för alla möjliga sorters kommunikationer kan kommitténs slutsats enligt *SFF* vara "mycket äventyrlig".

LO (SF) och *TCO* samt *SJF* och *SIF-SR* förordar som framgår av det föregående avsnittet starkt en planmässig och av statsmakterna styrd nätutbyggnad. *SIF-SR*:s uppfattning är att "om det skall ske en kabelutbyggnad så måste det ske icke kommersiellt, enligt planer fastlagda av riksdagen och med ett ordentligt regelverk som också innefattar det lokala sändaransvaret". *Filmcentrum* anser att "betänkandet allmänt sett är ett knäfall inför de ekonomiska krafter som driver på utvecklingen inom massmedieområdet. Detta är bl. a. elektronik- och dataindustrin. Det är ju där som tyngdpunkten i det framtida samhället formas. Kabel TV och andra medier blir närmast spin off-effekter i de stora sammanhangen. Rädslan för att ta kraftfulla politiska grepp färgar hela betänkandet. Framtiden målas upp med hjälp av förenklade framskrivningar av gällande tendenser inom kultur- och medieområdet. Samma krafter som alltid har styrt förutsätts fortsätta styra utvecklingen. Mödosamt försöker man ju i någon mån reglera effekterna på det svenska samhället. I alla fall säger man det på pappret." . . . "Filmcentrum är starkt kritisk till denna uppgivenhet inför utvecklingen av det framtida mediasamhället. Förslaget innebär ju bara att redan starka organisationer, företag och regioner kommer att få fördelar. Det starka blir ännu starkare. Redan etablerade blir ännu mer etablerade. Det utgör ett hot mot demokratin och yttrandefriheten."

Sveriges Industriförbund anser att etableringsfriheten att anlägga är ett steg i rätt riktning men påpekar att kommittén samtidigt föreslår restriktio-

ner som allvarligt kan förhindra den industriella utvecklingen. Liknande synpunkter anförs av *RDF*, *TU* godtar förslaget som en övergångslösning. *LKD*, *SRL*, *CANT*, *Ericsson*, *Luxor* och *IFPI-VIDEO* uttalar sin tillfredsställelse med att det skall råda fri etablering av kabelnät.

HSB, *Riksbyggen*, *Hysesgästernas Riksförbund*, *Sveriges Villaägareförbund* och *SFR/SAMRÅD* tillstyrker den föreslagna etableringsfriheten för nätutbyggnad.

4.3 Geografisk rättvisa

Kommitténs förslag

Det är inte rimligt att tvinga nätanläggare att bygga nät i områden, där det inte bedöms vara företagsekonomiskt rimligt att göra det.

Televerket har förklarat sig berett att på sikt bedriva sin verksamhet på så sätt att bästa möjliga rättvisa uppnås.

Remissinstansernas inställning

Postverket påpekar beträffande geografisk rättvisa, att en helt efterfrågad utbyggnad av kabelnät kan få allvarliga konsekvenser för postdistributionen i glesbygd.

Kulturrådet menar att principen om geografisk rättvisa är ett angeläget område av sådan art, att man kan tänka sig principen att med avgifter på vissa varor och tjänster finansiera insatser inom området.

Planverket pekar särskilt på telekommunikationernas stora betydelse för samhällets rumsliga organisation. Kommitténs förslag får till följd att befolkningen och arbetsplatserna i mindre orter och i glesbygdsområden blir de som i sista hand bereds möjligheter att ansluta sig till kabelnätet. Om telekommunikationerna – och planverket anser att kabel TV måste ses som ett av de första stegen i etableringen av ett allmänt s. k. bredbandsnät för telekommunikationer – tillåts byggas ut på renodlat tekniskt-ekonomiskt sätt, kommer de att verka i geografiskt koncentrerande riktning. Befolkningsminskningen i de mindre och medelstora kommunerna i skogsläna liksom i kommunerna i norra inlandet riskerar att permanentas. Konsekvenserna för den regionala utvecklingen samt mark- och bebyggelseutvecklingen bör därför belysas innan ställning tas till formerna för kabelnätutbyggnaden.

En helt marknadsstyrd utveckling förstärker troligen koncentrationstendenserna till ett fåtal bärkraftiga orter och regioner. En viss stimulans eller styrning torde vara nödvändig för att utnyttja kommunikationsteknologin i regionalpolitiska syften, hävdar *statskontoret*, som också förordar att en samlad bedömning av kabelnätets roll i de allmänna telekommunikationsutvecklingen kommer till stånd.

RRV framhåller vikten av att den massmediala teknikutvecklingen samordnas med bl. a. det nationella programmet för mikroelektronik.

LO påstår att kommitténs resonemang om både fri etableringsrätt och långsiktiga mål om geografisk rättvisa inte stämmer inbördes. Läggs däremot kabel-TV-nät in som ett mål i televerkets långsiktiga strategi för rikstäckande bredbandsnät kan bl. a. geografisk rättvisa på sikt förverkligas. Förutsättningen för detta är dock att televerket tilldelas ansvaret och uppdraget att lägga näten.

TCO drar ur uppfattningen att utbyggnaden av kabel-TV-nät är ett första steg i utbyggnaden av ett vittomfattande bredbandsnät den slutsatsen, att ett kabel-TV-nät har stor infrastrukturell betydelse. Fjärr- och mellanorts-näten bör, bl. a. av regionalpolitiska skäl, byggas ut planmässigt för geografisk rättvisa.

SIF-SR finner att det finns all anledning att undvika en omfördelning av samhällsresurser till tätbefolkade centra. Det görs bäst genom en samhällelig utbyggnad av kabelnätet med målet att det skall bli tillgängligt för alla.

Kalmar kommun gör reflektionen att den nya tekniken möjliggör decentralisering men att det fordras krafttag för att nå en sådan utveckling. Det är "helt otillräckligt att nöja sig med att televerket förklarar sig berett att på sikt bedriva sin verksamhet så att bästa möjliga system kan uppnås".

Stockholms kommun anser att det kommunala inflytandet behöver stärkas: "Det är nödvändigt för att nå geografisk jämlikhet" heter det.

Umeå kommun finner inte att förslaget ger godtagbara garantier för en geografisk rättvis och regionalpolitiskt medveten nätutbyggnad.

Örebro kommun siar att kabel-TV aldrig kommer att stå till buds för alla hushåll; mindre tätorter och glesbygder kommer att stå utanför detta medium.

Också *Landstingsförbundet* tror att kabel-TV sannolikt under lång tid kommer att karaktäriseras av stor geografisk ojämlikhet. Vad gäller finansieringen föreslår landstingsförbundet att möjligheten undersöks att avsätta någon del av koncessionsavgiften eller av intäkterna från satellitsändningar för att bl. a. främja lokal programverksamhet.

Luleå kommun säger sig apropå televerkets redovisade utbyggnadsplaner (SOU 1984: 65 s. 112) "inte kunna acceptera en uppfattning från statsmakternas eller från televerkets sida att Sverige slutar i södra Norrbotten". *Utbildnings- och kultur nämnden vid Norrbottens läns landsting* och *Värmlands läns landstings förvaltningsutskott* anför liknande synpunkter och betonar de regionalpolitiska kraven på en jämn utbyggnad.

Filmcentrum finner att kommitténs förslag ger uttryck åt en brist på mediapolitik.

Hyresgästernas Riksförbund har förståelse för att det inte är möjligt att ge hela landet ett vidgat TV-utbud och vidgad information genom kabelnät.

Handikappinstitutet anknuter till kommitténs resonemang om geografisk rättvisa och menar att rättvisan även kräver att funktionshinder hos människor kompenseras. Det är angeläget att i det fortsatta arbetet även behandla denna rättviseaspekt.

SFR/SAMRÅD anser att televerket genom sin ``ställning som officiellt verk`` bör åläggas att underhålla nätanläggning i områden som av geografiskt-ekonomiska skäl anses olönsamma.

4.4 Kostnadsutjämning

Kommitténs förslag

Det är inte möjligt att skapa ett system som innebär att avgifterna från nätanslutningen och utnyttjandet av näten redan från början sätts på en sådan nivå, att det i tätortsområden genereras överskott, vilka sedan kan subventionera utbyggnaden i glesbygdsområden.

Om det visar sig att televerket kommer att få svara för den helt övervägande delen av ortsnätsutbyggnaden, kan det finnas skäl att på nytt ta upp frågan om en genomförd kostnadsutjämning över landet. En kostnadsutjämning bör då kombineras med riktlinjer som syftar till större geografisk rättvisa.

Remissinstansernas inställning

Postverket gör gällande att en helt efterfrågestyrd utbyggnad av telekommunikationsnät skulle minska postens möjligheter till egen kostnadsutjämning.

Kulturrådet delar kommitténs bedömning vad gäller kostnadsutjämning.

Planverket anser att kommitténs förslag att taxesättning av lokala kabelnät skall ske på kommersiella grunder också kommer att få till följd att befolkningskoncentrationen ökar och vill att konsekvenserna skall belysas innan ställning tas.

Kalmar kommun anför att en förutsättning för att nå decentralisering är att teletaxorna används som ett instrument.

Umeå kommun föreslår en koncessionsavgift syftande till att finansiera ur allmän synpunkt angelägen kabelutbyggnad som annars inte kommer till stånd.

Örebro kommun konstaterar att kommitténs förslag innebär att mindre tätorter och glesbygder inte kommer att ha tillgång till kabel-TV.

Enligt *Landstingsförbundet* är det viktigt att noga följa hur taxenivån förändras. Det är väsentligt att taxekonstruktionen inte hindrar t. ex. patienter på ett sjukhem att ta del av kabelutbudet.

LO är kritisk till kommitténs förslag i denna del. Kabelnätutbyggnad skall integreras i televerkets verksamhet – endast då kan kostnadsutjämning på sikt förverkligas.

TCO anser att fjärrnäten kan finansieras solidariskt för att garantera ett landsomfattande stamnät. Lokala nät bör kunna finansieras med abonnemangsavgifter i enlighet med kommitténs förslag. Frågan bör utredas ytterligare.

KLYS föreslår att ett särskilt organ bör kunna anförtros uppgiften att

följa bl. a. kostnadsutjämningsfrågan och komma med korrigerande förslag om så befinns erforderligt.

SJF anser att kabelnät liksom telenät skall finansieras solidariskt.

Filmcentrum är starkt kritiskt till förslaget.

Hysesgästernas Riksförbund ansluter sig i huvudsak till förslaget.

ABF förutsätter att anläggning av kabelnät sker på ett sådant sätt att det ger en rättvis tillgång till det ökade utbudet.

4.5 Tekniska standardkrav

Kommitténs förslag

Arbetet med att utarbeta en svensk standard för kabelnät som används för rundradio och som ligger i nivå med nuvarande utvecklingsstadium behöver snarast påbörjas.

Behov av en särskild lagstiftning i syfte att åstadkomma en strikt kontroll av anläggningar och typgodkännande av materiel har inte påvisats.

En standardisering på frivillighetens grund kan ha stora fördelar bl. a. med hänsyn till möjligheten att snabbt genomföra och revidera standarden.

Remissinstansernas inställning

Enligt *televerket* är det synnerligen angeläget att teknikrelaterade restriktioner begränsas till ett minimum. *SIS* noterar med tillfredsställelse att kommittén föreslår standardisering på frivillighetens grund. *SIS* stryker under betydelsen av att i redan etablerade samarbetsorgan nå samförstånds lösningar angående fordringar och provningsmetoder för utrustning, komponenter och kablar. Därigenom kan tekniska regler successivt anpassas till den tekniska utvecklingen och bringas i överensstämmelse med internationella standarder. *Ericsson* har samma synsätt på standardiseringsfrågorna.

CANT anser att det är nödvändigt att en gemensam standard etableras beträffande krav på kabel- och antennenläggningar. Det finns redan sådana gemensamt antagna rekommendationer i branschen och *CANT* har ett auktorisationssystem. *CANT* är tveksam till en central tillsynsmyndighet för detta. Under inga omständigheter kan det accepteras att *televerket* får en sådan uppgift med hänsyn till att *televerket* kan betraktas som en konkurrent och använder myndighetsfunktionen som konkurrensmedel. *SABO* påpekar att det nu är aktuellt att se över många äldre centralantennenläggningar i deras bostadsbestånd och att det därför är angeläget att snabbt få fram en svensk teknisk standard för kabelnät. *Riksbyggen* instämmer i detta. En framtida sammankoppling av de många små nätsystemen skulle nämligen underlättas av större klarhet vad gäller teknisk standard.

SR och *LRAB* anser att det är av största vikt att man snarast fastlägger det tekniska systemet för tv- och radiodistributionen i kabelnätet. Om

näten börjar byggas ut med hittills känd teknik, finns det stor risk att felinvesteringar görs, dvs. att näten efter en tid måste förses med annan elektronisk utrustning för att klara distributionen av s. k. C-MAC/PACKET-signalerna. Med hänvisning till att nätägaren skall tillhandahålla SR-koncernens program, till de speciella nordiska kraven på ljud- och datakanalen samt till risken för kapitalförstöring föreslår SR och L-RAB att det i direktiven till standardiseringsorganen för en framtida kabeltransmissionsstandard slås fast att vissa kabelkanaler skall vara transparenta för C-MAC/PACKET-signalerna. För övriga kanaler bör kraven vara sådana, att de nationella, eller lokalt producerade programmen kan tas emot med den typ av mottagare som f. n. finns i hemmen utan någon tillsats eller omkoppling. SR och L-RAB understryker vikten av att standardiseringsarbetet snarast påbörjas och bedrivs med skyndsamhet.

Enligt TU:s mening är det viktigt att de basnät som televerket planerar att anlägga ges en sådan kapacitet, att utbudet av tv-kanaler kommer att motsvara efterfrågan. TU förordar att televerket bygger ut sitt kabelsystem i form av en s. k. stjärnstruktur varigenom varje hushåll kan få sin egen anslutning till en växelstation i basnätet. Det är angeläget att det utvecklas ett dekodersystem som innebär att man kan välja mellan ett abonnemangssystem och ett system med debitering för enskilda program utan att tv-titaren behöver byta dekoder.

Postverket framhåller att varje rikstäckande distributionsnät är beroende av att teknisk utrustning på olika håll i landet kan samordnas. Postverket förordar därför en viss samordning vid uppbyggnaden, eftersom det annars kan bli omöjligt att till rimlig kostnad upprätthålla ett nationellt nät för skriftlig kommunikation sedan kabeltekniken etablerats. Samordningen förefaller enklast att ordna genom att tillstånd till utbyggnad förknippas med tekniska minimivillkor. Beslut om detta måste dock fattas efter ytterligare utredning om en eventuell utbyggnad av ett nät parallellt med televerkets. Enligt *Borlänge kommun* torde det vara fullt möjligt att centralt uppställa renodlade tekniska normkrav för kabelutbyggnaden på samma sätt som i dag sker inom planväsendet. *Umeå kommun* menar att kommunerna eventuellt bör ges rätt att föreskriva tekniska normer, då det behövs för att säkerställa kabelförsörjningen till t. ex. näringslivsmässigt prioriterade områden.

LO förordar att någon form av teknisk minimistandard för kabel-TV-nät skall krävas och att denna aspekt bör utredas omedelbart. TCO anser att det är viktigt att etableringen av kabel-TV-nät styrs av tekniska standardkrav. Annars finns risk för att anläggningar av dålig teknisk kapacitet kommer till stånd och att nätanläggare utan ansvar men med mål att "göra snabba pengar" kommer in på marknaden. De tekniska standardkraven bör även gälla för de mindre nät som kommittén föreslår skall undantas från reglering av tillstånd för sändning.

4.6 Finansiering av ombyggnad av fastighetsnät (Komplettering av ROT-programmet)

Kommittens förslag

Ett sätt att främja ett långsiktigt motiverat teknikval borde vara att hänföra installationen av stjärnformiga fastighetsnät till räntebidragsgrundande underhållsåtgärd inom det s. k. ROT-programmet om statligt räntestöd vid förbättring av bostadshus. Berörda intressenter bör aktualisera en komplettering av ROT-programmet på denna punkt, om denna stödform bedöms vara av värde.

Remissinstansernas inställning

Närradiokommittén stöder förslag att modernisering och utbyggnad av kabelnät skall tas in i det bidragsgrundande underlaget för statsbidrag enligt det bostadspolitiska ROT-programmet. *LO* tycker att tanken om någon form av stöd för att främja en ombyggnad till fastighetsnät i stjärn-nätsform är positiv. Enligt *HSB* bör det övervägas att ombyggnad av centralantenn hänförs till låne- och räntebidragsgrundande åtgärd, även om den sker utan samband med ombyggnad i övrigt. *Riksbyggen* har samma uppfattning. *SABO* menar att reglerna för låne- och räntebidragsgrundande åtgärder bör ses över så att ett fastighetsnät med långsiktigt god funktion kan finansieras med statligt stöd.

Hyresgästernas Riksförbund uttalar sitt bestämda stöd för lösningar, som medger individuell anslutning. Förbundet anser att starka skäl talar mot att abonnenterna tvingas betala för alla tjänster som ett nät erbjuder även om de inte utnyttjar dem. Det är angeläget att de boende får ett starkt inflytande beträffande fastighetsnäten. Installation av stjärnformiga nät medger individuell anslutning och sådana lösningar bör möjligen rekommenderas och stödjas av statsmakterna.

Bostadsstyrelsen har uppfattningen att det i första hand är de boende och fastighetsägaren som bör bestämma vilken teknik lägenheten skall vara utrustad med. Det finns därför inte anledning att främja någon viss teknik genom att lämna stöd till utbyte av teknik i centralantennanläggningar. Styrelsen överväger dock att införa stöd till underhåll av befintliga centralantennanläggningar. *Fastighetsägareförbundet* finner det vara väsentligt att möjligheter ges till någon form av individuell anslutning till nät. Hyresgästen betalar då direkt till nätägare, operatör eller programleverantör. Det är angeläget att möjlighet till att finansiera en eventuell ombyggnad till stjärn nät ges till fastighetsägare/hyresvärd. Men de s. k. ROT-lånen är i regel ointressanta för privata hyresvärdar på grund av de skattemässiga effekterna. Däremot är det angeläget att anslutningen kan anses som sådan standarthöjning vartill ombyggnadslån kan erhållas. Om hyresvärden finner det lämpligt att ansluta sin fastighet till kabelnät är det rimligt att alla hans hyresgäster får bidra till kostnaderna genom hyreshöjning på samma sätt

som man får göra det för andra standardhöjande gemensamma anordningar.

4.7 Televerkets roll

4.7.1 Konkurrensneutralitet

Kommitténs förslag

Det har i debatten framförts krav på att televerket skall öppna sin kanalisation för envar som önskar anlägga kabelnät. Först härigenom skulle en likvärdig konkurrenssituation uppstå. Televerket har avvisat tanken bl. a. med hänvisning till sekretesskraven. – Kommittén finner det inre rimligt att ålägga televerket att upplåta sina anläggningar.

Remissinstansernas inställning

Mot bakgrund av att komplicerade sekretess- och äganderätsfrågor skulle uppstå om andra gavs tillträde till televerkets kanalisation ansluter sig *DFR* till slutsatsen, att det är inte rimligt att ålägga televerket att upplåta sina anläggningar. *LO* har uppfattningen att kabel-TV utgör en tjänst i ett bredbandsnät och anser att televerkets ansvar skall omfatta nätets alla delar. Att televerket skulle ställa sin kanalisation till förfogande för envar som önskar anlägga kabelnät tillbakavisar *LO* på det bestämdaste. *RRV* anser att den starka ställning som televerket torde komma att få inte är oproblematisk. *RRV* förutsätter att det, innan några beslut tas i kabel-TV-frågan, klarläggs vilket ansvar och vilken roll televerket bör ha i ett framtida informationssamhälle. *TCO* anser att fjärr- och mellanortsnäten skall byggas ut och ägas av samhället genom televerket, medan däremot utbyggnaden av lokala nät kan ske på kommersiella villkor. Televerket måste spela en huvudroll i uppbyggnaden av kabel-TV-nät, men televerket bör inte ha någon ensamrätt när det gäller lokala nät.

NO hävdar att utan ett tillförsäkrat tillträde till televerkets kulvertar och kanalisationer kommer andra företag att drabbas av betydande fördyringar. Det är tveksamt om dessa företag kommer att i någon större omfattning kunna utnyttja den formellt fria etableringsrätten. Konkurrensneutralitet mellan televerket och privata anläggare av kabelnät borde enligt *NO*:s uppfattning förutsätta att televerket upplåter sina kulvertar och kanalisationer till andra företag.

Sveriges industriförbund menar, att det uppstår klara konkurrensnackdelar mellan televerket och andra nätägare, om verket ensamt skulle kunna utnyttja existerande kanalisation. En lösning som innebär samutnyttjande på ekonomiskt lika villkor måste snarast komma till stånd. *Svenska elektronikindustriföreningen* ser en fara för den svenska industrin däri att televerket kan sätta upp administrativa hinder för andra kabelföretags utnyttjande av televerkets kulvertar för ledningsdragnings. Det är synnerligen angeläget att televerkets skyldigheter till denna och annan leverans-

beredskap klart formuleras samt att få till stånd bl. a. fasta prislister för televerkets ledningsdragnings m. m. Frågan om anläggning av kabel-TV är i grunden en fråga om konkurrensneutralitet. Föreningen föreslår att en särskild partsammansatt nämnd inrättas för att handlägga och övervaka televerkets agerande i de frågor, där konkurrensneutraliteten aktualiseras. Seths Kabel-TV AB föreslår att både Televerkets Kabel-TV-AB eller Televerkets Kabel-TV-Division och privata företag skall få tillgång till televerkets kanalisation genom köp eller hyra och hänvisar till en norsk lösning som innebär att televerket lägger kabel och Televerkets Kabel-TV-Division eller privat anläggare kan köpa den färdiga anslutningen till ett fastställt löpmeterpris. Att sälja eller hyra ut televerkets kanalisation till privata byggare och till verkets egna Kabel-TV-AB för samma pris är en lösning som till en del tillfredsställer kravet att kabel-TV-verksamhet ej skall subventioneras av televerkets övriga verksamhet. Ericsson hävdar att televerket bör anmodas att upplåta plats i kanalisationen. Detta kan ske t. ex. genom att televerket ombesörjer installation av kabel vilken ägs av annan leverantör.

Enligt *LKD* är det viktigt att företag ges jämbördiga konkurrensförutsättningar för nätanläggning och att statsmakterna stimulerar konkurrensen inom detta område.

SRL, *CANT* och *LUXOR* pekar samtliga på den risk som det innebär att televerket är samtidigt föreskrivande myndighet, monopolföretag och affärsdrivande företag. Lämpliga organisationsformer bör övervägas för att begränsa riskerna för att konkurrensen snedvrider. Även *RDF* anser att andra intressenter bör få tillgång till televerkets kulvertar. *Saab Space AB* menar att frågan om televerkets konkurrensfördelar borde ha blivit föremål för ytterligare diskussioner i betänkandet. Enligt *HSB* bör det övervägas att lösa de säkerhets- och behörighetsproblem som hindrar fastighetsägaren att använda av televerket disponerade kanaler i byggnaden för kabel-TV. *Riksbyggen* har samma uppfattning.

Riksbyggen menar vidare att sammanslutningar av och företrädare för bostadskonsumenter, som själva tar initiativ till etablering av kabelnät, bör få dra kabel i televerkets kulvertar och kanalisationer. Dessa frågor bör vara lösta innan lagstiftningen om kabel-TV träder i kraft. Enligt *SABO*:s uppfattning bör *SABO*-företagen i första hand vara ägare till näten i de egna fastigheterna och bostadsområdena. I andra hand bör bostadsföretagen bibehålla rätten till ersättning för framtida tjänster via fastighetsnäten. Bostadsföretag bör också ha rätt att koppla samman fastighetsnät till sammanhängande nät. *Närradiokommittén* stryker också under det angelägna i att näten kan kopplas samman.

Hysesgästernas Riksförbund betonar att det för konsumenterna är viktigt att det skapas reell anläggningskonkurrens till televerket. *Fastighetsägareförbundet* instämmer i ledamoten Levins särskilda yttrande avseende vikten av att konkurrensneutralitet uppnås. *SFR/SAMRÅD* delar upp-

fattningen att televerket inte bör ha monopolrättigheter till kabelutbyggnad.

4.7.2 Särredovisning av kostnader

Kommitténs förslag

Televerkets engagemang inom kabel-TV-området sker i konkurrens med andra företag och skall drivas med krav på företagsekonomisk lönsamhet. Vidare skall konkurrensutsatt verksamhet bedrivas med stringent genomförda krav på separat redovisning inom televerket eller i bolagsform.

Det vore värdefullt, om televerket så snart som möjligt redovisade vilka principer, som kommer att tillämpas i fråga om kostnadsfördelning vid samutnyttjande av kanalisation, växelstationer, byggnader m. m.

Remissinstansernas inställning

NO betonar starkt betydelsen av att kommitténs uppfattning om särredovisning av televerkets kabelverksamhet kommer att omsättas fullt ut i praktiken. RRV instämmer också i kommitténs krav på televerket i detta avseende. Statskontoret anser att televerkets faktiska monopol på ortsnätsutbyggnad åter aktualiserar frågan om att på ett ändamålsenligt sätt åtskilja televerkets uppgifter som statligt affärsdrivande verk med monopol från de uppgifter som verket utför i reell konkurrens med andra företag. Statskontoret citerar uttalanden i prop 1980/81: 66 om att bolagsformen för den konkurrensutsatta verksamheten har obestriddliga fördelar. IFPI-VIDEO och Bonnierföretagen delar kommitténs uppfattning att televerkets engagemang i kabel-TV skall ske i konkurrens med andra företag och drivas med krav på företagsekonomisk lönsamhet. Televerkets kabelverksamhet skall redovisas separat och då den är utsatt för konkurrens får den inte subventioneras av verksamhet som enligt statsmakternas beslut skall drivas med ensamrätt. Televerket borde så snart som möjligt redovisa vilka principer som kommer att tillämpas i fråga om kostnadsfördelning vid samutnyttjande av kanaler, växelstationer, byggnader m. m. Televerket har redan ett stort försprång och det bör förhindras att få monopol på kabelnät. Verket bör inte heller vara kabeloperatör eller programleverantör på andra villkor än andra intressenter. Filmcentrum finner "kommitténs förtröstan på televerkets samhällsansvar vara anmärkningsvärd. Televerkets affärsmässiga ambitioner är ju uppenbara och att överlåta utbyggnaden till dem förtydligar betänkandets brist på mediapolitisk vilja".

4.8 Etersändningar som komplement till kabelnät m. m

4.8.1 Etersändningar av lokala program

Kommitténs förslag

Om man önskar främja en utveckling av lokalt förankrad sändningsverksamhet bör etersändningar väljas framför sändningar i kabelnät. Härige-

nom skulle som regel alla invånare i en kommun eller region omedelbart kunna nås. Till skillnad från sändningar i kabelnät skulle dock kanalkapaciteten vara begränsad och verksamheten skulle konkurrera om eterutrymme med andra tänkbara sändningar.

Remissinstansernas inställning

Televerket instämmer i kommitténs bedömning och tillägger: "För att den lokala kanalen skall få ett värde inom rimlig tid bör spridning via lokala etersändare övervägas åtminstone under en övergångstid. Vid sidan av nuvarande TV-kanaler finns frekvensmässig tillgång till ytterligare två markbaserade TV-kanaler, den ena med en något begränsad täckning. Eftersom även andra förslag till användning av dessa kanaler framförts får dock de lika behoven prövas i särskild ordning". *Kulturrådet* pekar också på möjligheter att komplettera sändningar i kabelnät med lokala etersändningar i glesbygdsområden.

Gävle kommun påpekar att det är osäkert om utbyggnaden av kabelnätet får stor omfattning. Utländska erfarenheter visar att många lokal-TV-bolag inte är ekonomiskt bärkraftiga. Därför blir etersändningar intressanta. De har också den fördelen att hela kommunen täcks. *Örebro kommun* instämmer och menar att etersända lokala program har stora fördelar framför sändningar i kabel. En utveckling av ytterligare ett TV-nät vore därför att föredra.

Angående ljudradiosändningar anser *SR-LRAB* att lång-, mellan- och kortvågsbanden ej är lämpade för etersändning av lokala program. Den låga ljudkvaliteten och den stora risken för störningar begränsar användbarheten i jämförelse med det nu allmänt för ändamålet utnyttjade FM-bandet. Vidare bör nämnas att enligt tidigare fastställd policyinriktning för lång- och mellanvågsbanden arbetade Sverige redan vid 1975 års frekvenskonferens för att dessa band i framtiden skall reserveras för exklusiva tilldelningar för långdistansmottagning. Kortvågsbanden används internationellt överhuvud taget ej i kortdistanstäckning.

LO (SF) finner kommitténs resonemang om radiolänksändarstationer intressant icke minst mot bakgrund av sin uppfattning om hur glesbygd och mindre orter skall erbjudas kabel-TV-möjlighet. *LO (SF)* anser att vidare sändning av program med hjälp av radiolänk skall vara tillåten.

HSB anför att de praktiska och organisatoriska förutsättningarna för nätuppbbyggnaden är svåröverskådliga. Det vore av värde om man i ett inledningsskede kunde provisoriskt få koppla samman fastighetsnät inom en boendekonsumentorganisation av *HSB*:s typ via eterlänk, på samma sätt som nu sker på försöksorterna. Därmed skulle man kunna skapa underlag för ett tekniskt och innehållsmässigt bra utbud samt ge även små bostadsrättsföreningar möjligheter att vinna erfarenhet av sändningarna. En fortsatt verksamhet av delvis försökskaraktär torde vara motiverad av att hittillsvarande försök inte fullföljts i planerad omfattning.

4.8.2 Radiolänköverföring i kabelnät

Kommitténs förslag

Radiolänkar skulle i många fall kunna utgöra tekniskt/ekonomiskt lämpliga komplement till regelrätta sändningar via kabel vid etablerandet av större nät för kabel-TV. Radiolänkar bör i den radiorättsliga regleringen så långt som möjligt jämföras med kabelanvändning. De tekniska lösningar som väljs bör inte vara sådana, att överspill från utländska direktsändande satelliter omöjliggörs.

Remissinstansernas inställning

SR-LRAB delar kommitténs påpekande att uppenbar risk föreligger för att radiolänksändare kan störa mottagningen från kommunikationssatelliter. Det bör påpekas att problemet växer ju längre norrut mottagningsstationerna befinner sig, eftersom elevationsvinkeln för antennerna minskar med ökad latitud. Instrålningsrisken från länksändarna ökar därmed och är stor i synnerhet i norra Sverige. Problemet är anmält till och kommer att diskuteras vid den världsomfattande ITU-konferensen 1985 (WARD/ORB 85).

DFR påpekar att radiolänksändare kan störa mottagningen på stora avstånd, upp till tio mil. Kommitténs slutsats är att man f. n. inte skall ge mottagningsstationerna något företräde, men att televerket samtidigt i sin länkutbyggnad i möjligaste mån tar hänsyn till eventuellt existerande mottagningsenheter. Enligt *DFR*:s mening ger detta televerket en ytterligare klar konkurrensfördel, eftersom televerket kommer att ha enklare att planera för störningsfrihet i sina egna stationer och störningsrisken kommer att kunna bli ett hinder för en verklig etableringsfrihet om inte ett klarare ansvar åläggs televerket att lösa svårare störningsproblem. Ett sådant ansvar motiveras av att endast televerket förfogar över de medel med vilka störningarna kan undanröjas nämligen frekvensbyte på kritiska länksträckor eller omläggning till fiber- eller kabeltransmission av aktuella länksträckor. Mot bakgrund av ovan anförda skäl vill *DFR* föreslå att televerket åläggs ett ansvar för att uppkomma, svårare störningar från radiolänkar i jordstationer för mottagning av satellitsignaler för matning av kabel-TV-nät undanröjs.

Seth's Kabel TV AB anför om radiolänköverföring i och till kabelnät: Televerket Radio har under de gångna åren byggt ut ett rikstäckande radiolänknät. Det är brist på frekvenser för radiolänköverföring nu och i framtiden. Vi förutsätter att Televerkets Kabel-TV Division ej skall ha någon särställning, när det gäller att få använda radiolänköverföring. Vi bedömer det också ineffektivt att bygga upp flera parallella radiolänkförbindelser t. ex. på sträckan Stockholm – Göteborg. Vi föreslår att Televerket Radio distribuerar radiolänk: Dansk TV via Göteborg till Stockholm och Finsk TV via Stockholm till Göteborg. Såväl privata byggare som

Televerkets Kabel-TV Division köper tjänsten till samma pris av Televerkets Radio. Tilldelning av frekvenser sker nu av Televerket Radio. Om man tilldelas en frekvens på 11 GHz-bandet, finns utrustning att tillgå. Tilldelas man en frekvens på 19 GHz-bandet, kommer den utrustningen att vara betydligt dyrare och tilldelas man en udda frekvens, tillkommer utvecklingskostnader. För att få en rättvis fördelning av frekvensområden hemställer vi att Kabelnämnden också här skall ha avgörande beslut, när det gäller tilldelning av frekvenser för radiolänköverföring i och till kabelnät.

Värmlands läns landstings förvaltningsutskott har förståelse för att kombinationer med lokala etersändningar kräver en noggran prövning och utgår från att regeringen i den fortsatta behandlingen av mediefrågorna finner det angeläget att återkomma till dessa möjligheter som har särskilt intresse när det gäller utvecklingen av en lokalt och regionalt förankrad TV-verksamhet. I debatten har anförts att erfarenheter finns från bland annat danska försök med sådana kombinerade eter- och kabelsändningar. En teknisk lösning som nämnts i detta sammanhang innebär att en av de för närvarande två lediga kanalerna i det befintliga riks-TV-nätet reserveras för regional/lokal TV-verksamhet, eventuellt i kombination med när-TV-verksamhet i lokala kabelnät. Redan med dagens teknologi kan antalet tillgängliga radiofrekvenser ökas så att etersändningar över mindre områden blir möjliga.

4.8.3 Mottagningsstationer för kommunikationssatellitsändningar

Kommitténs förslag

Det skall vara fritt att, sett utifrån aspekten störningsrisker, sätta upp en mottagningsstation för kommunikationssatellitsändningar.

Remissinstansternas inställning

Televerket känner oro för konsekvenserna av störande utstrålning från undermåliga anläggningar. Televerket kommer därför att fortsätta arbetet med att utarbeta tekniska normer och kommer vid behov att föreslå nödvändig lagstiftning. Detta kan i så fall lämpligen ske i samband med den fortsatta översynen av radiolagen.

SRL, CANT och *Saab-Space AB* tar också upp frågan om alternativ till kabelnät.

SRL, CANT anför: "I betänkandet utgår man från förutsättningen att ett rikstäckande stamnät kommer att byggas upp. Vi bedömer att detta kommer att ta avsevärd tid. Inom de närmaste åren kommer däremot en snabb utveckling av lokala centralantennanläggningar att ske med möjlighet att förutom hittillsvarande programöverföring även kunna distribuera program från satelliter respektive lokalt producerat programmaterial. Vi anser det vara av stor vikt att en sådan verksamhet ges utvecklingsmöjligheter inom ramen för den kommande lagstiftningen."

I *Saab Space AB:s* yttrande anförts: "Vi är medvetna om att kommitténs direktiv är starkt kopplade till en framtida utbyggnad av kabelnät. Den geografiska aspekten på utbyggnaden liksom möjligheten att använda alternativ teknik, behandlas dock alltför summariskt. Vi menar att kommittén borde ha belyst konsekvenserna för främst våra glesbygdsområden av ett relativt omfattande och attraktivt utbud av radio- och TV-program via direktsändande satelliter. Speciellt borde därvid programinnehållet i ett nordiskt TV-satellitssystem diskuterats med hänsyn till glesbygdsbefolkningens berättigade krav på ett tillfredsställande programutbud i närtid och i ett scenario utan tillgång till kabelsystem".

5 Användning av kabelnät

Kommittén har i betänkandet behandlat de frågor som berörs i detta avsnitt (= Användning av kabelnät, 12.4–12.6) även i avsnitt 12.7 Regler och villkor för sändningar i kabelnät av radio- och TV-program till allmänheten i bostäder. I föreliggande avsnitt redovisas vissa mer övergripande synpunkter på utredningens förslag. I övrigt hänvisas till det följande avsnittet med remissinstansernas synpunkter i anledning av avsnitt 12.7 i kommitténs betänkande.

Följande 60 instanser har yttrat sig om eller kommenterat förslagen i kapitel 12 Användning av kabelnät för massmediala ändamål Avsnitt 12.4 Vilka roller kan urskiljas i verksamheten i ett kabelnät?, Avsnitt 12.5 Fri sändningsrätt gentemot det allmänna eller tillstånd för sändning och Avsnitt 12.6 Fri resp. tillståndspliktig sändningsverksamhet. *JK, televerket, NO, kulturrådet, radionämnden, DFR, statskontoret, närradiokommittén, Borlänge kommun, Gävle kommun, Kalmar kommun, Kungsbacka kommun, Lunds kommun, Stockholms kommun, Sundsvalls kommun, Umeå kommun, Västerås kommun, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, SR, LRAB, UR, SAF, TA, LO, TCO, KLYS, Svenska teaterförbundet, SFF, SJF, SIF-SR, SAMI, Sveriges industriförbund, SRL, CANT, RDF, Luxor, Esselte Video AB, TU, Folkets Husföreningarnas riksorganisation, IFPI Video, Filmcentrum, HSB, Riksbyggen, SBC, SABO, Hysesgästernas Riksförbund, Sveriges villaägareförbund, HCK, Handikappinstitutet, Riksförbundet Hem och Skola, SFR/SAMRÅD, Filadelfiaförsamlingen i Stockholm, Sveriges Närradioförbund, Smålandsposten, Sundsvalls tidning, Utbildnings- och kultur nämnden vid Norrbottens läns landsting, ABF, Värmlands läns landstings förvaltningsutskott, DIK-förbundet och PK.*

5.1 Olika roller och aktörer

Kommitténs förslag

I ett kabelnät kan olika roller och aktörer urskiljas: *Nätanläggaren/Nätägaren* bygger och svarar för driften av kabelnätet.

Kabeloperatören tillhandahåller (= distribuerar) tjänsterna i nätet och ser till att gällande regler följs.

Programleverantören tillhandahåller (=levererar) program eller tjänster, som kabeloperatören i sin tur distribuerar till abonnenterna i kabelnätet.

Remissinstansernas inställning

Närradiokommittén finner massmediekommitténs distinktion mellan de tre rollerna i kablarna vara användbar och kunna godtas som beskrivning av en juridisk rollfördelning. Däremot anser närradiokommittén att ansvarsfördelningen mellan rollerna bör bli en delvis annan än den som massmediekommittén föreslår. Enligt närradiokommittén skulle det vara bättre om allt ansvar i första hand förläggs till en och samma huvudmannaroll och att andra, lokalt betingade lösningar endast väljs i andra hand. Närradiokommittén skisserar i sitt yttrande en lösning:

”Operatören bör vara huvudansvarig för driften i kabelnäten. Med operatörens ansvar skall också följa ett ansvar för programinnehållet. Operatören skall dock kunna upplåta en kanal till programutgivare med eget tryckfrihetsansvar och som utsetts av olika programleverantörer. Operatörsrollen bör förstärkas och preciseras. Med denna grundsyn blir nätägarens roll att tillhandahålla ett fungerande kabelnät. Normalt skall nätägaren ansvar ej sträcka sig längre, men nätägarrollen skall kunna utvidgas till rådighet över innehållet i kanalerna om andra intressen saknar engagemang för programverksamheten.”

KLYS stryker under vikten av att ansvaret för verksamheten inte splittas upp på alltför många händer. Operatörsfunktionen är av central betydelse. *KLYS* tillstyrker i huvudsak de regler som föreslås för tillstånd att vidareända program resp. upplåta kanaler i kabelnät. *KLYS* instämmer i förordet för att verksamheten bedrivs fristående från *SR*-koncernen. Detta underlättar realiserandet av en av *KLYS/COPYSWEDE* lanserad princip på medieområdet, nämligen att avtal om utnyttjandet av upphovsrättsligt skyddade prestationer bör ske så nära det faktiska utnyttjandet som möjligt. *KLYS* menar också att samhället har anledning att ställa upp regler som tvingar operatören att ”göra rätt för sig”. *KLYS* tillstyrker ett regelsystem som möjliggör sådan kontroll. *SAMI* anför liknande synpunkter.

TA förordar sändningsfrihet enligt en modell som innebär att nätägaren inte har något inflytande över vare sig programutbud eller programinnehåll. Nätägarens roll i kabel TV-verksamhet inskränkes till den uppgift som televerket i dag har när det gäller sändning av program från Sveriges Radios olika bolag. Enligt *TA* är det av vikt att begränsa televerkets

uppgifter till att gälla ansvar för kabelnätet som sådant. "Att tilldela televerket, som är ett statligt monopolföretag, någon annan roll än den som har direkt samband med anläggning och underhåll av kabelnät skulle uppenbart strida mot en för ett öppet samhälles fortbestånd grundläggande princip." . . . "Principen, som finns inskriven i TF, garanterar varje svensk medborgares rätt att till 'säkerställande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning' ge uttryck åt sina tankar och åsikter och 'meddela uppgifter i vad ämne som helst' utan 'några av myndighet eller annat organ i förväg lagda hinder'".

TU anser att man redan i en mer provisorisk lagstiftning bör eftersträva en klarare och mer renodlad utformning av de olika funktioner som skall fullgöras i samband med kabelsändning. TU anför: Nätägarfunktionen är att anlägga och underhålla kabelnät. Uthyrarfunktionen består i att hyra ut det tillgängliga sändningsutrymme (= ställa ett kommunikationsnät till förfogande). Sändarens funktion är att bedriva en programverksamhet.

Sveriges Närradioförbund utgår från att den frihet och det ansvar som föreningarna har i närradiosändningar även kommer att gälla kabel-TV, även om programansvaret här ligger hos operatörsföretaget och inte hos den enskilda sändande organisationen. Programansvaret måste utformas så att direktsändning av program inte förhindras.

Smålandsposten anför:

"Det är av vikt för vidare spridning av lokala TV-program per tråd att så stor frihet som möjligt ges programleverantörerna. Det är alltså angeläget att lagstiftningen utformas så, att så få hinder som möjligt finns för lokala operatörer att få sändningstillstånd. Eftersom Smp är ett tidningsföretag anser vi att det inom företaget finns en journalistisk kompetens att även bedriva kabel-TV-verksamhet. Det är av yttersta vikt att man inom kabel-TV-lagstiftningens ram ger möjlighet för operatörer att kritiskt kunna granska det samhälle man opererar i. Därför anser vi det angeläget att lagstiftningen inte försvårar för tidningsföretag att operera i näten, i egna kanaler. Det måste stå fullt klart för tittarna vem det är som sänder när en viss kanal slås på. Vi biträder alltså kommitténs förslag att tidningsföretag och andra enligt civilrättsligt avtal skall erhålla sändningsrätt i egen kanal från nätägaren. Däremot finner vi det märkligt att relationen nätägaren-operatören i kommitténs förslag har fått en utformning, som strider mot tryckfrihets- och radiorättslig lagstiftning."

Sundsvalls tidning är kritisk mot kommitténs förslag och undrar bl. a. hur de målsättningar om lokalt förankrad programverksamhet som ett väsentligt kultur- och mediapolitiskt värde i utbyggnaden av kabel-TV, som uttrycks överst på sid. 268, skall kunna förverkligas. *Sundsvalls tidning* fortsätter:

"Betänkandet ger rätten till den programpolitiskt attraktiva biten, satellitprogrammen, nära nog uteslutande till nätägaren – Televerket – och tycks sedan mena att operatörens ekonomiska stabilitet skall få sina tillskott från idealitetens djupa brunnar. Den ekvationen går inte ihop med de

uttalade målsättningarna vare sig om ekonomisk stabilitet eller näringshällsförankring och därmed som kulturpolitisk motvikt till satellitutbudet.”

Enligt *PK* är det viktigt att betänkandets innebörd för yttrandefriheten inte tunnas ut genom otydliga beskrivningar av de till sin karaktär särskilda funktionerna som nätägare, nätuthyrare och programansvarig.

5.2 Samspelet mellan olika funktioner eller roller

Kommitténs förslag

Man kan inte utgå från att nätkapacitet kommer att vara en obegränsad resurs i framtiden.

Ett garanterat tillträde till näten för olika parter som önskar sända leder därför till behov av samordning eller köordning. Denna uppgift bör inte åvila nätägaren.

En rimlig avvägning är i stället, att ett system skapas med ett visst utrymme – t. ex. en kanal –, där de som önskar sända lokalt är tillförsäkrade tillträde.

Ansvaret för verksamheten i denna kanal bör ligga på ett särskilt, lokalt förankrat organ.

Därutöver bör nätägaren på affärsmässiga grunder kunna föfoga över nätet, med undantag av kanaler som obligatoriskt måste tillhandahållas (= de existerande nationella radio- och TV-kanalerna).

Remissinstansernas inställning

Det är främst fyra delar av det ovan refererade förslaget som föranleder kommentarer. För det första: Den särskilda lokala kanalen. För det andra: Det lokala operatörsföretagets ansvar för verksamheten i den särskilda lokala kanalen. För det tredje: Nätägarens ansvar för programinnehållet i upplåtna kanaler. För det fjärde: Principen att de existerande nationella radio- och TV-kanalerna obligatoriskt måste tillhandahållas.

Förslaget om en gratiskanal för lokala sändningar som villkor för att få tillstånd till satellitsändningar kommenteras av bl. a. *televerket*, *Svenska kommunförbundet*, *Kungälv kommun*, *Stockholms kommun*, *Landsförbundet*, *UR*, *LO*, *TCO*, *SJF*, *KLYS*, *SIF-SR*.

Televerket anför: Kommitténs fäster i sina skrivelser stor vikt vid att man i kabelnäten har möjlighet till en lokal programverksamhet. Kommitténs förslag innebär dock sådana restriktioner för den lokala programverksamheten, att den lokala kanalen knappast kan förväntas utvecklas till ett lokalt, engagerande alternativ till övriga tillgängliga kanaler. Det vore, enligt *televerket*, olyckligt om den lokala TV-kanalen enbart skulle bli en dåligt utnyttjad teknikinvestering.

Svenska kommunförbundet delar kommitténs bedömning, att lokala egensändningar i kabelnät är ett mycket värdefullt tillskott i den lokala

kultur- och mediemiljön. Egen programproduktion stimulerar eget skapande och underlättar kritisk distans till massmedieutbudet. Lokala program-sändningar kan skapa balans i mediet i förhållande till det utbud som kommer via satelliter m. m. Den särskilda lokala kanalen för lokala egensändningar ger möjlighet för organisationer, föreningar och enskilda att utnyttja sin yttrandefrihet. Även för den kommunala informationsverksamheten kan lokala sändningar bli betydelsefulla, anser Svenska kommunförbundet. *Kungsbacka kommun* anför liknande synpunkter, liksom *Stockholms kommun*.

Landstingsförbundet påpekar att lokala sändningar kan komma att användas även i den landstingskommunala informationsverksamheten. Landstingsförbundet anser att undantag från förbudet att koppla ihop kabelnät i flera kommuner bör kunna göras t. ex. för direktsända inslag från regionala kulturarrangemang och landstingsmöten.

UR betonar särskilt vikten av den lokala kanalen och utvecklar synsättet på lokal programverksamhet. Enligt *LO*:s mening är det viktigt att nätägaren föreslås ställa en kanal i nätet till förfogande för lokala program och att denna kanal skall vara tillgänglig för alla som vill sända. *TCO* anser att man måste slå vakt om och främja "public-service-funktionen". Detta kan ske genom att dels förstärka verksamheten inom Sveriges Radio dels så långt som möjligt reglera satellit- och kabelutbudet enligt public-serviceprinciperna. *TCO* stöder förslaget att upplåta utrymmen i lokala kanaler för föreningslivet för s. k. när-TV-sändningar. *SJF* motsätter sig inte förslaget att upplåta utrymme i lokala kanaler för föreningslivet för s. k. när-TV-sändningar. *KLYS* ställer sig bakom förslaget att nätägaren skall vara skyldig att utan ersättning tillhandahålla sändningsutrymme åt ett lokalt operatörsföretag. *SIF-SR* ger uttryck åt en önskan om att det lokala inflytandet skall garanteras genom en stark förankring i kommuner, föreningsliv och organisationer och genom att de boende garanteras möjlighet att påverka vad de skall få se och höra i kabelnätet. *SIF-SR* tänker sig att den centrala kabelnämnden har lokala organ. På det lokala planet skall det, enligt *SIF-SR*:s uppfattning, också finnas ansvarig utgivare som inte enbart har ansvaret för egenproducerade program utan också för de program som kan tas emot från andra källor, t. ex. satelliter. Detta innebär att kabelnämnden centralt och lokalt måste garanteras resurser. *SFR/SAMRÅD* vill betona vikten av att en gratis lokal kanal skall ställas till förfogande för lokala egensändningar. Utbyggnaden av kabelnäten skall framför allt tjäna behovet av en förstärkt lokal information och opinionsbildning. Utifrån denna förutsättning är kravet på samråd med de boende, som kan nås av sändningarna, en ytterligare förstärkning av den lokala anknypningen. Kravet bör dock kompletteras med ett villkor att också i området verksamma eller representerade föreningar skall konsulteras.

Förslaget att lokala operatörsföretag bildas och att ansvaret för verksamheten i den särskilda lokala kanalen bör ligga på detta organ kommen-

teras av bl. a. *Kalmar kommun*, *Lunds kommun*, *Stockholms kommun*, *Västerås kommun*, *SR*, *LRAB*, *UR*, *LO*, *TCO*, *SJF*, *Hyresgästernas Riksförbund*, *SFR/SAMRÅD*, *TU*, *Sundsvalls tidning*, *Folkets husföreningarnas riksorganisation* och *Filmcentrum*.

De lokala operatörsföretagen förutsätts få en bred sammansättning och vara lokalt förankrade. konstaterar *Kalmar kommun*, som dock finner att sammansättningen inte är tillräckligt klart angiven – bl. a. specificeras det inte vilka intressen som skall ha majoriteten. "Vilken roll har kommunen i detta företag?" undrar *Kalmar kommun*. *Lunds kommun* refererar försöksverksamheten i Lund, föreslår en lokal grundorganisation samt förspårar dessutom kontinuerlig uppföljning. (Förslag till lösningar lämnas även av bl. a. *LRAB* och *Sundsvalls tidning*. *TU* skisserar också en modell för samspel mellan de olika funktionerna.) *Stockholms kommun* menar att det är bra att de lokala operatörsföretagen fördelar sändningstid. *Västerås kommun* framför uppfattningen, att möjligheten att ge ett samarbetsorgan mellan föreningslivet och kommunen någon form av koncession på den lokala kanalen bör undersökas.

SR och *LRAB* stöder förslaget att det bildas lokalt representativa sammanslutningar, s. k. operatörsföretag, som får ansvaret för innehållet i den lokala kanalen. *UR* beskriver på vilket sätt utbildningsradion kan medverka i operatörsfunktionen och redogör också för försöksverksamhet. *LO* tillstyrker förslaget att de lokala operatörsföretagen får ansvar för innehållet i denna kanal. *TCO* och *SJF* vill dock betona kravet att dessa s. k. när-TV-sändningar förses med tydliga avsändarmarkeringar. För tittaren skall det inte finnas någon tvekan om vem som står bakom sändningen. *TCO* och *SJF* anser att en fristående och självständig journalistik av yrkesverksamma journalister är en viktig förutsättning för en yttrandefrihet som också förmår ge röst åt de svaga i samhället. "Den professionella lokaljournalistiken bör därför finnas med i ortsnätens utbud som en motvikt till de intressen som i övrigt kommer till tals i den öppna kanalen". *Folkets husföreningarnas riksorganisation* tillstyrker förslaget om lokalt operatörsföretag och skisserar ett sådant med sammansättning och syfte väl definierade.

Filmcentrum anser att det lokala operatörsföretaget är en mediepolitisk möjlighet. Föreningen anför vidare:

"Om de nya medierna ska kunna utnyttjas demokratiskt och för en vidgad yttrandefrihet så är det lokala operatörsföretaget en nyckelpunkt. Formuleringarna lokal förankring och bred sammansättning är otydliga och luddiga. De bör preciseras. Vi tycker att ett lokalt operatörsföretag ska vara sammansatt så att det speglar ortens/kommunens samhälls- och kulturliv. En pluralistisk modell alltså. För att skapa en sådan här modell måste det finnas resurser för att kunna producera program och sända dessa. Annars blir det bara de redan ekonomiskt starka som dominerar. De lokala operatörsföretagen kommer att domineras av frikyrkor, institutioner, företag och andra med "ekonomiska förutsättningar".

SFR/SAMRÅD finner det å sin sida angeläget att markera att kommunerna inte skall kontrollera verksamheten eller vara för beslutande instanser.

Förslaget att nätägare i egenskap av innehavare av tillstånd att upplåta kanaler ges ansvar för programmen i dessa kanaler kommenteras av bl. a. *televerket*, *SR*, *LRAB*, *TCO*, *SJF*, *TU*, *HSB*, *Hyresgästernas Riksförbund* och *Sveriges Närradioförbund*.

Televerket anför: Konsekvensen av att lägga ansvaret på nätägaren synes innebära att upplåtna kanaler – exempelvis för kabeltext i pressens regi och lokal-TV-sändningar av *SR* eller annat företag – skulle underställas nätägarens bedömning. Detta måste anses vara yttrandefrihetsrättsligt tveksamt. Det innehållsmässiga ansvaret bör enligt *televerket* överföras till den som förhåller en upplåten kanal. *SR* finner också att kommitténs förslag att nätägaren skall tillse efterlevnaden av programreglerna i de förhållna kanalerna kan medföra vissa komplikationer. För det första uppstår en konflikt med principen om förbud mot förhandsgranskning. För det andra måste det klargöras vem som skall kunna ställas till svars i yttrandefrihetsmål. *LRAB* anför liknande synpunkter och menar att kabelnämnden skall ha ansvaret för att inga program i de lokalt upplåtna kanalerna bryter mot programreglerna och att det publicistiska ansvaret skall åvila "dem som sänder och inga andra".

TCO anför: För localsändningar bör gälla de etiska regler som finns inom massmedieområdet. Den ansvarige utgivaren, som bör vara densamma som programleverantören, bör också ha ansvar för att utbudet uppfyller kravet för "public-service". *SJF* anser kommitténs förslag att lägga ansvaret hos nätägaren alternativt operatörsföretaget helt oacceptabelt. I enlighet med traditionerna från *TF* och *RAL* måste utgivarskapet ligga hos den som i praktiken ansvarar för sändningen. Detta förhållande måste gälla samtliga egenproducerade sändningar. *SJF* anser att yttrande- och informationsfrihetens gränser bör vara desamma oberoende av om programmet sänds via eter eller via kabel och oavsett vem som innehar sändningstillståndet. *SJF* förespråkar att de publiceringsetiska normerna ges formen av avtal mellan koncessionsinnehavare och den koncessionsgivande myndigheten. *TU* är kritisk mot förslaget att t. ex. tidningarnas sändningsrätt i upplåtet utrymme skall bevakas av nätägarna, som skall få ansvaret för innehållet i sändningarna. *TU* citerar kommitténs uttalande "Det kan bli aktuellt att en nätägare begär att få förhandsgranska program som t. ex. en tidning avser att sända i en förhållna kanal om nätägaren befarar att programmen innehåller överträdelse av gällande programregler" och finner en sådan censurregel helt orimlig.

Smålandsposten anför liknande synpunkter.

Sundsvalls tidning är kritisk och anför bl. a. följande:

"Med renodlingen av *Televerket*, lika med nätägaren, bör det också vara enkelt att råda bot på den absurditet i förslaget som lägger programansvaret på nätägaren (*Televerket*).

ST vänder sig bestämt mot den i betänkandet föreslagna konstruktionen och hemställer att operatörsbolaget, alternativt den som av detta tilldelas kanalutrymme för programverksamhet, också åläggs det faktiska programansvaret. Denne, som då fått kanalutrymme, anmäler ansvarig utgivare till kabelnämnden, som sen utfärdar sändningsbevis.

ST anser vidare att tidningarnas rätt att delta i kabel-TV-verksamhet dels skall innebära en rätt att ingå i operatörsföretagen dels en rätt att uppträda som egna programleverantörer i egen alternativt i operatörsbolagens kanaler.

Några inskränkningar som sätter tidningsföretagen i särställning kan inte accepteras med hänvisning till eventuella monopolsituationer. Åtgärder i den riktningen måste ses som grava inskränkningar av yttrandefriheten."

PK tar avstånd från tanken att televerket som nätägare skall kunna ges rätt att med eget programansvar arrangera lokala sändningar. Inte heller bör nätägaren tilldelas ansvaret för att kontrollera att programreglerna följs. Detta förutsätter en förhandsgranskning som skulle stå helt i strid med svenska yttrandefrihetsprinciper.

PK fortsätter

"Den löpande tillsynen av innehållet liksom utkrävandet av ansvar vid yttrandefrihetsbrott bör arrangeras i former som så långt möjligt överensstämmer med bestämmelserna om utgivare i tryckfrihetsförordningen och i radioansvarighetslagen.

Detta innebär att det fulla ansvaret för innehållet skall falla på dem som sänder ut programmen i kanalen. Sändaren, inte nätägaren, skall utse utgivare. Utgivare skall av sändaren, exempelvis en tidning, anmälas till den föreslagna kabelnämnden."

Förslaget att Sveriges Radio-koncernens etersända program alltid skall vidarebefordras kommenteras av bl. a. *SR*, *LRAB*, *TCO*, *SJF*, *KLYS*, *SIF-SR*, *Hyresgästernas Riksförbund*, *Sveriges Närradioförbund*, *Sveriges industriförbund*, *Esselte Video International*, *IFPI Video* och *SFF*.

SR och *LRAB* slår fast att "kommitténs förslag att som villkor för att få bedriva verksamhet i kabelnät måste nätägaren garantera alla boende inom området tillgång till SR-företagens alla sändningar, är oeftergivligt." *LO* stryker under "vikten av att såväl abonnenter på kabelnät som icke abonnenter garanteras tillgång till alla SR-koncernens etersända radio- och TV-kanaler". *TCO* och *SJF* stöder förslaget att SR-koncernens programutbud alltid skall tillhandahållas, "must-carry-principen". *KLYS* ställer sig bakom förslaget att de som ansluter sig till nätet i lämplig form garanteras tillgång till de etersända ljudradio- och TV-kanaler från SR-företagen som är avsedda att tas emot i området i fråga. I detta sammanhang påminner *KLYS* om att de svenska upphovsmännen, utövande konstnärerna och fotograferna genom beslut i sina organisationer har deklarerat att man inte avser att begära ersättning i Sverige för samtidig och oförändrad vidare-sändning i kabel-TV av SR-koncernens program. *SIF-SR* menar att det är riktigt och bra att kommittén talar för skyldigheten att tillhandahålla Sveri-

ges Radios programutbud. *SFF* tillstyrker också att den s. k. must-carry-principen etableras, dvs. att tillståndshavare skall garantera att Sveriges Radio-koncernens utesända radio- och TV-kanaler tillhandahålles alla som anslutes till kabelnätet ifråga (även dem som ej abonnerar på nätets tjänster). *Hyresgästernas Riksförbund* menar att en förutsättning för att få koncession självfallet är att SR:s och SVT:s program återsändes. *Sveriges Närradioförbund* ser det som logiskt och viktigt att närradion skall omfattas av samma princip som SR-företagens program.

Sveriges industriförbund finner must-carry-reglernas effekter vara svårtolkade: Å ena sidan innebär de kostnader för kabel-TV, å andra sidan är rikskanalerna en nödvändig del i ett konkurrenskraftigt utbud och nationellt viktiga t. ex. i krislägen. Förbundet tillstyrker must-carry-principen för en riks-TV och en riks/lokalradiokanal. *Esselte Video International* instämmer i förslaget att TV 1 och TV 2 såsom public-service-kanaler skall sändas vidare i kabelnäten enligt must-carry-principen. Det är dock viktigt att i detta sammanhang klargöra skillnaden mot ev. betal-TV. Några särskilda kulturpolitiska skäl för en särbehandling av SVT:s betalkanal föreligger inte, enligt *Esselte Video International*. *IFPI-VIDEO* delar denna uppfattning.

5.3 Operatörsrollen

Kommitténs förslag

Operatörsfunktionen beträffande *vidurespridning av satellitkanaler* bör kunna ligga hos nätägaren.

Det är viktigt att lokal programverksamhet får lokal inriktning. Man bör undvika, att all lokal programverksamhet i ett kabelnät präglas av en enstaka meningsriktning. Det bör undvikas, att en part får en helt dominerande ställning, när det gäller inriktningen av den lokala programverksamheten. För *lokala egensändningar* bör det organiseras lokala operatörsföretag med bred sammansättning.

Det sändningsutrymme som kabelnät i övrigt ger, kan erbjudas till olika intressen. Enskilda intressenter bör därför ges möjlighet att sända i *egna kanaler*. (Kanalutrymme för detta skall kunna tillhandahållas direkt av nätägaren eller via en lokal part som i övrigt svarar för lokala sändningar.)

Remissinstansernas inställning

Kulturrådet stödjer kommitténs bärande princip att det bör undvikas att en part får en helt dominerande ställning när det gäller inriktningen av den lokala programverksamheten. Härigenom kan en önskvärd mångfald och variation uppnås. Det gäller att hitta en organisatorisk lösning som garanterar mångfald och variation fortsätter kulturrådet och hänvisar vidare till sina synpunkter på regelsystemets närmare utformning. *Stockholms kommun* påpekar risken för lokala monopol i de områden där bara en operatör

verkar. Därför är det bra att nätägaren blir skyldig att upplåta en del av nätet åt dem som önskar använda det. *Västerås kommun* gör liksom flera kommuner och andra instanser kommentaren att kommittén på flera ställen i betänkandet talar om nödvändigheten av att organisationer på basplanet engagerar sig i den massmediala verksamheten men inte någonstans i betänkandet talar om hur man skall kunna finansiera ett sådant deltagande som ju drar stora kostnader.

KLYS delar uppfattningen att man bör undvika ett system där den som först etablerar sig som kabeloperatör skaffar sig en monopolställning som i praktiken kan begränsa yttrandefriheten och framför allt yttrandemöjligheterna mycket kraftigt. *SAMI* ansluter sig till kommitténs uppfattning att ingen inblandad part bör få helt dominerande ställning och ansluter sig till den föreslagna ansvarsfördelningen.

SIF-SR poängterar vikten av att den lokala kanalen inte blir en ytterligare möjlighet för redan starka grupper. Det är inte rimligt att godta lokala tidningskanaler eftersom denna typ av profilerade kanaler lätt leder till lokala monopol på åsiktsbildningen. Ett problem blir de ekonomiska resurserna för att låta röstsvaga grupper komma till tals. *SIF-SR* förordar ett avgiftssystem som bygger på att ekonomiskt starka intressen i kabelnätet garanterar resurser för den lokala produktionen.

HSB och *Hyresgästernas Riksförbund* intar en skeptisk hållning till att tidningsföretag skall kunna ges sändningsutrymme i upplåtna kanaler. *Sveriges Närradioförbund* refererar till närradioföreningarnas erfarenheter och förordar att de bör kunna samordna föreningsända lokala TV-program.

5.4 Sändningsrätt gentemot allmänheten — etableringsfrihet eller koncessionssystem?

Kommitténs förslag

Det är ändamålsenligt att som grund för rundradioverksamhet i kabelnät ha ett system som bygger på tillståndsgivning. Detta behöver inte innebära, att var och en som bedriver programverksamhet måste ha ett eget tillstånd. Sändningsrätt kan ges till ett fåtal parter, som därefter har såväl skyldighet som möjlighet att låta många olika intressenter medverka. Ansvar för verksamheten skall emellertid ligga på den som har fått tillstånd.

Remissinstansernas inställning

Endast ett fåtal av de instanser som har besvarat remissen är uttalat kritiska till att ett koncessionssystem har valts. *JK* förordar att sändningsverksamheten skall vara fri, dvs. ej kräva tillstånd. *TA* är principiellt av uppfattningen att rätten att bedriva verksamhet för trådsändning till allmänheten av ljud, bilder och text skall skrivas in i grundlagen. Kommitténs förslag bör därför omarbetas så att sändningsfrihet tryggas. *SAF* anser inte

utredningsförslagen vara förenliga med en starkt yttrandefrihet. *IFPI-VI-DEO* anser att kommittén i sitt lagförslag inskränker yttrandemöjligheterna i kabelsändningar och låter kabelnämnden censurera på ett sätt som inte borde accepteras.

Ett flertal av de instanser som uttalar sig om principfrågan koncessions-system eller etableringsfrihet tillstyrker förslaget om ett koncessionssystem eller lämnar det utan erinran. Hit hör *kulturrådet*, *radionämnden*, *närradiokommittén*, *SR* och *LRAB*, *KLYS*, *Svenska Teaterförbundet* och *SFF*.

Kulturrådet anser att praktiska och principiella skäl talar för det koncessionsförfarande för tillstånd att sända i kabel-TV-nät som kommittén föreslår.

Principiellt delar *radionämnden* kommitténs uppfattning att ett koncessionssystem i sig inte innebär något hot mot en vidsträckt yttrandefrihet, utan att den centrala frågan i detta sammanhang gäller hur systemet närmare utformas. Enligt nämndens mening har kommittén anfört övertygande argument för ett system som bygger på tillståndsgivning i fråga om rättigheterna att vidaresända kanaler från s. k. kommunikationssatelliter, att bedriva egna sändningar i särskilda lokala kanaler samt att upplåta kanaler för lokala sändningar. Den föreslagna utformningen kan, allmänt sett, inte heller sägas äventyra en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet. Nämnden kan därför principiellt tillstyrka att ett koncessionssystem enligt angivna riktlinjer införs. Nämnden förutsätter härvid att systemet efterhand görs till föremål för översyn och revideringar, i takt med bl. a. den medieteknologiska utvecklingen och de erfarenheter som vinnas.

Närradiokommittén stöder förslaget att tillstånd att operera kabelnät skall ges genom koncession. "Kabelutvecklingen bör äga rum i ordnade former och under dialog med olika lokala organisationer och politiska partier och under medinflytande från kommunerna." . . . "De riktlinjer för breddat medborgarinflytande som är under utarbetande på initiativ av bl. a. demokratiberedningen bör vara tillämpliga också på kabelområdet", anser kommittén som stöder sig på internationell praxis och egen erfarenhet av tillståndsgivning.

Enligt *Stockholms kommun* är tillståndsgivning bra.

SR och *LRAB* ställer sig bakom huvudtanken i kommitténs betänkande, nämligen att kabelnät skall kunna etableras och upplåtas med så få inskränkningar som möjligt. Samtidigt finner *SR* och *LRAB* i likhet med kommittén att det är ändamålsenligt att knyta vissa villkor till den mot allmänheten riktade verksamheten i kabelnäten, i syfte att skapa en så vid yttrande- och informationsfrihet som möjligt. På grund av att kabelnäten, främst av ekonomiska skäl, inte kommer att erbjuda ett obegränsat antal kanaler och på grund av att samhället bör ha möjlighet att stipulera vissa grundläggande krav på det som erbjuds allmänheten är det nödvändigt att införa ett koncessionsförfarande.

KLYS anser det rimligt att samhället avstår från att satsa pengar i kabelverksamheten men samtidigt ser till att den utvecklas inom av samhällets fastställda regler. Fri etablering under koncession är ett sätt att realisera en sådan tankegång. *KLYS* delar alltså kommitténs uppfattning att sändning av program i kabelnät bör föregås av tillstånd. *Svenska Teaterförbundet* har samma inställning.

SFF delar kommitténs uppfattning att ett tillståndssystem gynnar informations-, yttrandefrihets- och yttrandemöjlighetsaspekterna. Såvitt *SFF* kan bedöma har massmediekommittén på ett rimligt sätt avvägt tillträdesmöjligheterna, måttet av ekonomiska och ideella krav på tillståndshavarna samt kompetensfördelningen inom det föreslagna systemet. Massmediekommittén har således, enligt *SFF*, slutfört den analys som påbörjades av yttrandefrihetsutredningen beträffande etableringsfrihetsfrågan.

HSB ansluter sig till kommitténs förslag att sändningar i kabelnät skall bygga på tillståndsgivning. *Riksbyggen* har samma uppfattning. *Hyresgästernas Riksförbund* ansluter sig till kommitténs uppfattning om att det krävs tillståndsprövning (koncession) för att få sända i kabelnät. *Sveriges Villaägareförbund* "kan instämma i nödvändigheten av ett system av exempelvis angivet slag" (= tillståndsgivning från en statlig myndighet). *Sveriges Riksidrottsförbund* delar meningen att "en friare etablering skall ske efter tillståndsgivning, där", fortsätter förbundet, "värderingar om yttrandefrihet, olika åsiktsyttringar och differentierade programutbud bör vara viktiga grundprinciper för tillståndsgivningen," *SFR/SAMRÅD* anför följande:

"Frågan om fri sändningsrätt eller koncession uppfattar *SFR/SAMRÅD* som den viktigaste principfrågan i anslutning till utredningen. Att fritt överlämna åt nätägarna att avgöra innehållet i kabelnätssändningarna innebär allvarliga risker för en beskuren yttrandefrihet och därmed en inskränkning i de allmänna kulturpolitiska mål, som bl. a. syftar till att förstärka resurssvaga grupper och icke-kommersiella intressens informationsmöjlighet. En kontrollerad tillståndsgivning är med en sådan utgångspunkt en inte oväsentlig garanti mot ensidighet i och missbruk av kabelnätssändningar.

Den konstruktion för tillståndsgivning genom en särskild statlig icke-politiskt sammansatt kabelnämnd finner *SFR/SAMRÅD* tillfredsställande när det gäller att skapa garantier för att en vid yttrandefrihet också kommer att gälla i lokala sändningar. Det är dock angeläget att de villkor för tillståndsgivning, som utredningen föreslår, starkt markeras."

ABF har följande principiella utgångspunkter. *ABF* anser att vi måste slå vakt om ett nationellt public-service-företag även i den situation som satelliter och kabelsändningar skapar. *ABF* anser att det nationella public-service-företaget skall vara avgiftsfinansierat, ej reklamfinansierat. I enlighet med dessa principiella utgångspunkter stöder *ABF* kommitténs förslag att sändningar i kabelnät skall bygga på tillståndsgivning.

SAF menar att ett bärande inslag i en statlig mediepolitik måste vara att

för de i dag oskyddade uttrycksformerna stadga ett yttrandefrihetsrättsligt skydd. De tryckta medierna har i dag tre för det fria ordet viktiga principer grundlagsfästa. Dessa är enligt SAF "etableringsfriheten (rätten att utan offentliga begränsningar fritt få etablera företag), uttrycksfriheten (rätten att utan offentliga begränsningar fritt få uttrycka vad som helst med ett fåtal välpreciserade undantag) samt mottagarfriheten (rätten att utan offentlig begränsning fritt få mottaga vilken information som helst)". SAF:s principiella inställning är att dessa tre principer bör vara vägledande för samtliga medier. "Sker inte så riskerar yttrandefriheten att urholkas och med tiden täcka en allt mindre del av massmediaområdet." Enligt SAF hävdar inte massmediekommittén yttrandefrihetsprinciperna på ett tillfredsställande sätt, när den vill införa inskränkningar i rätten att i kabelnät fritt vidaresprida program från kommunikationssatelliter och förbjuda vissa kommersiella yttringar i lokala egensändningar i kabelnät. SAF framhåller också att enligt dess mening strider det föreslagna reklamförbudet mot principerna i artikel 10 av Europarådskonventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Enligt SAF kan tekniska och praktiska skäl i dagsläget göra det nödvändigt att pröva den koncessionsform som kommittén föreslår. (LO och TCO uttalar sig inte uttryckligen om koncessionssystemet. SJF gör heller inte alldeles tydligt klart sin inställning.) SIF-SR menar att samhället skall ta sitt ansvar för kabelnäts organisation och innehåll genom kabelnämnden.

TU förordar en annorlunda fördelning av roller och funktioner på aktörerna. I ett sådant system kan sändaren ha programansvaret och i det väsentliga tryckfrihetsförordningens ansvarsmodell tillämpas för innehållet. Tillståndsförfarandet kan då begränsas till att avse uteslutande frågor som gäller driften av och tillgängligheten i näten.

Filmcentrum tycker att ett system med tillståndsgivning är en viktig princip för att skydda den formella yttrandefriheten. Men enligt Filmcentrum bör beslutsrätten decentraliseras och samhällsmedel ställas till förfogande för de lokala operatörsföretagen. Detta för att trygga en reell yttrandefrihet. (För att finansiera detta förslag föreslås en 5-%-ig beskattning av nätägarens bruttointäkter.)

Utbildnings- och kultur nämnden vid Norrbottens läns landsting önskar att institutioner och kulturarbetare ges en fast tid för att presentera kulturprogram. Tillgången till kabelnätet skall vara kostnadsfri och kabelägaren svarar för att erforderligt teknisk utrustning ställs till förfogande såväl för produktion som för distribution. "Dessa krav bör ställas av den föreslagna Kabelnämnden när frågan om att anlägga kabelnät för programdistribution prövas."

Svenska kommunförbundet och flera kommuner kommenterar frågan om koncessionssystem genom att påpeka att det finns skäl för att kommunerna skulle vara tillståndsgivare eller ha ett starkt inflytande vid koncessionsgivningen. Enligt IFPI-VIDEO är det viktigt att kommuner inte ges

möjlighet att stoppa etablering av nätanläggningar. Kommunernas möjlighet att förhindra att tillstånd ges för sändning bör också begränsas. *Film-centrum* vill ge kommunerna ett mediepolitiskt ansvar och att det skall bildas programråd i de berörda bostadsområdena. Programråden skall ha ett reellt inflytande på programvalen.

5.5 Tillståndsfri sändningsverksamhet

Kommitténs förslag

Avgränsning av begreppet radioprogram:

För att teledata och annan datorkommunikation till allmänheten över tråd inte skall falla inom begreppet radioprogram bör radiolagen ändras. Detta bör ske på så sätt, att stillbilder utan ljud inte skall räknas som radioprogram, när det är fråga om en trådsändning.

Avgränsning av begreppet allmänhet för trådsändningar:

Tillstånd för kabelsändningar skall endast krävas för sändningar som kan mottas direkt av allmänheten i bostäder. Sändningar som sker exempelvis till sjukhus, skolor, arbetsplatser, hotell och affärer blir därmed fria, dvs. ej tillståndspliktiga.

Tillstånd skall inte krävas för vidare spridning i centralantenn eller i kabelnät för program som har tagits emot från satelliter i fast trafik (= kommunikationssatelliter), om antalet mottagare är begränsat till 50 bostäder, dvs. färre än 50.

Egentliga lokala egensändningar skall kunna ske utan tillstånd i nät med ett mycket litet antal anslutna bostäder, dvs. färre än 50.

Vidaresändning av rundradioprogram:

Mottagning och vidare sändning i centralantennanläggning och i kabelnät av utländska rundradiosändningar – och då även från direktsändande satelliter – bör även i fortsättningen ligga utanför det område, där tillstånd krävs för trådsändning till allmänheten i bostäder.

Remissinstansernas inställning

Det är främst den avgränsning av begreppet allmänhet för trådsändningar som kommittén har gjort genom att föreslå att tillstånd för vidare spridning i centralantenn eller i kabelnät inte skall krävas om antalet mottagare är begränsat till 50 bostäder som remissinstanserna kommenterar.

Närradiokommittén anser 50-bostadsgränsen väl avvägd. Kommittén har två ytterligare förslag. "Om inte orimliga kostnader motiverar motsatsen bör det vara obligatoriskt att ansluta den särskilda lokala kanalen också till nät med mindre än 50 bostäder". "Det är inte heller rimligt att man från ett mindre nät skall kunna utestänga när-TV-kanalen till förmån för en främmande satellit". *ABF* ansluter sig till förslaget att tillståndsgivning

skall gälla endast sändningar till allmänheten i bostäder med gränsen att sändningarna kan mottas i 50 bostäder eller fler.

Enligt *NO:s* bedömning skulle en gräns för tillstånd på 200 anslutna bostäder tillgodose rimliga anspråk på självbestämmanderätt och frihet från administrativt krångel utan att förutsättningarna för hela tillståndssystemet samtidigt rycks undan. Enligt *DFR* bör man överväga om inte gränsen i stället kan dragas så att centralantennanläggningar för enskilda bostadsfastigheter eller samfälligheter för småhus ej kräver tillstånd även om antalet anslutna bostäder överskrider 50. *SAF* vill att gränsen sätts betydligt högre än 50 bostäder. *Sveriges industriförbund* anser att om en gräns skall finnas så bör den sättas så att alla dagens anläggningar kan drivas utan tillstånd. Det torde innebära att anläggningar upp till ett par tusen hushåll bör vara fria, fortsätter *Sveriges industriförbund* och förordar, att särskilt tillstånd ej skall krävas för kabelanläggningar med färre än 2 000 anslutningar.

Enligt *HSB* är gränsen 50 hushåll onödig. Även om tekniken blir billigare torde åtminstone 200–300 hushåll erfordras för att en mottagningsstation för satellitprogram skall bli kostnadsmässigt intressant. *Riksbyggen* ifrågasätter också gränsen 50 bostäder. Bostadsrättsföreningar och allmännyttiga bostadsföretag har former för samråd. Tillstånd bör krävas endast när flera fastighetsägare berörs. *SBC* finner gränsdragningen vid 50 bostäder mindre lämplig. Gränsen kan utan olägenhet höjas till några hundra lägenheter så att alla normala centralantennanläggningar undantas. *SABO* föreslår att tillstånd endast skall krävas för kabelnät som berör fler än en fastighetsägare eller för nät som kan mottas i fler än 50 bostäder och där boinflytandecavtal saknas.

Ytterligare synpunkter som berör kommitténs förslag i denna del redovisas i det följande i avsnitt 6.

5.6 Tillståndspliktig sändningsverksamhet

Kommitténs förslag

Samtidig och oförändrad vidare spridning av program som har tagits emot från satelliter i fast trafik (kommunikationssatelliter):

Utvecklingen när det gäller satellit teknik och mottagarutrustning medför, att distinktionen mellan sändningar från direktsändande satelliter och från satelliter i fast trafik kommer att bli svår att upprätthålla på sikt. Tills vidare bör tillståndskrav gälla för vidare spridning av sändningar från kommunikationssatelliter.

Egentliga lokala egensändningar:

Tillstånd bör även i fortsättningen krävas för rundradiosändningar i kabelnät, där programsändningen sker i det enskilda kabelnätet.

Remissinstansernas inställning

JK anför: Om ett koncessionssystem införs, delar jag kommitténs bedömning att tillstånd bör krävas för bl. a. vidare spridning av program som har tagits emot från satelliter i fast trafik.

KLYS ifrågasätter om det mot bakgrund av den snabba utvecklingen på TV-satellitområdet är riktigt att avvakta med bestämmelser om att tillstånd skall krävas även för sändningar från direktsändande satelliter. Tillståndsplikt ger samhället möjligheter till ingrepp mot programutbud med våldsskildringar. Tillståndsplikt har betydelse för upphovsrättighetsinnehavarnas möjligheter till en effektiv rättighetsövervakning. *Svenska Teaterförbundet* delar denna inställning.

Statskontoret har inte övertygats av kommitténs resonemang om att det är lämpligt att knyta an regelsystemet just till begreppet "satelliter i fast trafik". Om gränsdragningen mellan sändningar inte kan upprätthållas raseras grunden för kommitténs förslag i denna del. Statskontoret pekar på att om avsikterna är att skilja överföringar från programtransporter som inte är avsedda för allmänheten så bör detta komma till uttryck i lagtexten.

Fordran på tillståndsgivning för vidare spridning av program från kommunikationssatelliter synes ha tillkommit i första hand för att kunna kontrollera den inkommande reklamen förmodar *SAF* som anser denna reglering vara principiellt felaktig. För kommunikationssatelliter borde kunna gälla samma frihet för vidare sändning som för direktsändande satelliter.

Enligt *Sveriges Industriförbund* saknas grund för att i förväg pröva om signaler från kommunikationssatelliter skall få vidare spridas.

SRL, *CANT* och *Luxor* anför följande.

Det är tillfredsställande att program via direktsändande satelliter får tas emot och vidare sändas i kabelnät utan tillstånd. Motsvarande tillstånd bör också gälla för vidare sändning av program från kommunikationssatelliter. Den tekniska utvecklingen medför att det blir allt svårare att särskilja olika typer av kommunikationssatelliter, särskilt som sändaregenskaper och ut effekter mellan de båda typerna allt mer närmar sig varandra. Paragraferna 8–14 i den föreslagna lagen om kabelsändningar bör sålunda kunna utgå.

Ytterligare synpunkter som berör kommitténs förslag i denna del redovisas i det följande i avsnitt 6.

6 Regler och villkor för sändningsverksamhet

6.1 Allmänna synpunkter på förslagen

Uttalanden enligt vilka de framlagda förslagen helt eller i huvudsak godtas görs av *riksåklagaren*, *Göta hovrätt*, *televerket*, *rektorsämbetet vid Uppsala universitet*, *rektorsämbetet vid Chalmers tekniska högskola*, *statens kulturråds styrelse (majoriteten)*, *radionämnden*, *statens delegation*

för rymdverksamhet, informationsdelegationen, kommunstyrelsen i Kungälv kommun (majoriteten), kommunstyrelsen i Malmö kommun (majoriteten), Svenska kommunförbundets styrelse (majoriteten), Landstingsförbundets styrelse (majoriteten), Sveriges Radio AB:s styrelse (majoriteten), Sveriges Lokalradio AB, Sveriges Författarförbund, European Business Satellite AB, Esselte Video AB, Folkets Husföreningarnas Riksorganisation, Riksföreningen Våra Gårdar, HSB, SABO:s styrelse (majoriteten), Hyresgästernas Riksförbund, Riksförbundet Hem och Skola, Filadelfiaförsamlingen i Stockholm och Värmlands läns landstings förvaltningsutskott.

Riksåklagaren anför att han rent allmänt vill uttrycka sin tillfredsställelse över att kommittén, efter sin med stor grundlighet utförda genomgång av olika handlingsalternativ, stannat för att förorda riktlinjer som innebär att fler regler än nödvändigt inte skall införas och att de som föreslås skall stå i samklang med gällande lagstiftning.

Göta hovrätt yttrar att det från de synpunkter hovrätten har att beakta inte finns anledning invända mot det av kommittén framlagda förslaget till reglering.

Enligt radionämnden kan det föreslagna koncessionssystemet allmänt sett inte sägas äventyra en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet. Nämnden kan därför principielement tillstyrka att ett sådant system införs. Nämnden förutsätter härvid att systemet efterhand görs till föremål för översyn och revideringar, i takt med bl. a. den medieteknologiska utvecklingen och de erfarenheter som vinnas.

Informationsdelegationen förklarar att kommitténs förslag om lokala kabel-TV-sändningar tillgodoser alla tänkbara önskemål om spridning av kommunal information.

Sveriges Författarförbund uttalar att kommittén (i vissa fall dess majoritet) på ett såvitt kan bedömas rimligt sätt avvägt tillträdesmöjligheterna, måttet av ekonomiska och ideella krav på tillståndshavarna samt kompetensfördelningen inom det föreslagna systemet. Förbundet anser därför att kommittén slutfört den analys som påbörjades av yttrandefrihetsutredningen beträffande etableringsfrihetsfrågan.

Riksförbundet Hem och Skola ser möjligheten att med hjälp av kabelanvändning sprida information om den lokala föreningsverksamheten och förmedla samhällsinformation som något mycket positivt. Samtidigt uttrycks farhågor för att Hem och Skola-rörelsen liksom flertalet andra ideella organisationer inte skall kunna använda sig av tekniken dels på grund av de stora kostnaderna, dels beroende på att medlemmarna inte har de kunskaper som krävs för att producera TV-program.

Flera remissinstanser gör mer eller mindre kritiska kommentarer.

SAF anser att det förordade koncessionssystemet är onödigt långtgående.

Institutionsstyrelsen för journalisthögskolan vid Stockholms universitet

kritiserar förslagen från yttrandefrihetsrättsliga utgångspunkter. Styrelsen yttrar att det är grundläggande för den svenska regleringen av yttrandefriheten att någon förhandsgranskning av yttranden inte får förekomma. Inte heller får man på annat sätt i administrativ ordning hindra att yttranden framförs. Däremot skall det finnas en noga reglerad och effektiv väg att via domstolsprövning inskrida mot yttranden som går utöver det tillåtnas gräns. Styrelsen anser att det inte kan möta några oöverstigligen hinder att förverkliga dessa principer även på satellit- och kabelsändningsområdet. Enligt styrelsen har emellertid kommittén valt att på varje punkt föreslå lösningar som strider mot tidigare principer.

Svenska Journalistförbundet hänvisar till att de regler som ges i lag skall garantera en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet. Inskränkningar i denna frihet bör endast få ske om oavvisliga skäl påkallar det. På den punkten är kommitténs förslag otillfredsställande, säger förbundet.

En ledamot i socialnämnden i Stockholms kommun (vpk) menar att yttrandefriheten visserligen måste värnas men att detta inte får betyda att man underlättar för de kommersiella – och ofta människofientliga krafterna – att få fritt fram. Kabel-TV kan få en positiv betydelse på det lokala planet men det förutsätter att verksamheten frikopplas från kommersiella intressen och äger rum i demokratisk regi. Så sker inte i betänkandet, anför det.

SAF förklarar sig instämma i ledamoten Levins särskilda yttrande (betänkandet s. 516), att det är beklagligt att kommittén inte utnyttjat möjligheterna att överväga hur större mångfald för eterdistribuerade ljudradio-program skulle kunna åstadkommas. Liknande synpunkter framför *sju ledamöter i kommunstyrelsen i Uppsala kommun (m, fp och c)*.

Kommitténs avgränsning av det tillståndspliktiga området kritiserar *Riksdatabund*. Det är enligt förbundet svårt att enbart behandla sådan telekommunikation som "är av massmediekaraktär" och som "vänder sig till allmänheten". Förbundet anför att telenät och teletjänster som inte i någon mening är sekretessbelagda antingen är tillgängliga för alla eller ingen. Enligt förbundet kan man knappast räkna med bestående organisatoriska lösningar om man söker upprätthålla en kvalitativ yttrandefrihet i ett system med kvantitativa begränsningar t. ex. rörande koncession eller reklam.

NO pekar på att kommittén inte har berört frågan om hur reklam i utländska TV-program påverkar konkurrensförhållandena i Sverige.

HCK och *Handikappinstitutet* hävdar att kommittén inte tillräckligt har beaktat handikappfrågorna. *HCK* yttrar:

"*HCK* kan återigen konstatera att en statlig utredning på medieområdet presenterat ett betänkande där man bortsett från handikappfrågorna. Man föreslår således regler för ett nytt medium som kommer att innebära att informationsklyftorna ytterligare kommer att öka mellan de som kan ta del av mediet och de som ställs utanför. Det finns alltför många exempel redan

på hur data- och informationsteknologi tagits i anspråk och används på ett sådant sätt att handikappade ställs utanför. Postel, bankomat och datoriserade kösystem är exempel. Att utredningen bortsett från handikappfrågorna är mycket beklagligt, eftersom man med teknikens hjälp i många sammanhang i stället skulle kunna minska informationsklyftorna.”

Båda de nämnda organisationerna kräver en särskild utredning om konsekvenserna av den informationsteknologiska utvecklingen för personer med funktionshinder. *Handikappinstitutet* anser att utredningsuppdraget i första hand bör gälla medieområdet men också behandla andra kommunikations- och informationssystem.

Televerket kritiserar att kommittén i flera fall föreslagit regler grundade på viss teknik. Eftersom TV-området präglas av snabba förändringar synes det verket synnerligen angeläget att teknikrelaterade restriktioner begränsas till ett minimum.

UHÄ fäster uppmärksamheten på den kritik beträffande definitioner, föreslagna lagtexter m. m. som framförs av juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, sektionsnämnden E vid tekniska högskolan i Stockholm och juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd vid Lunds universitet.

Kommunstyrelsen i Umeå kommun anför att den föreslagna regleringen innebär att ett redan omfattande regelsystem ytterligare byggs ut och blir än mer svåröverskådligt. Kommunstyrelsen anser det också anmärkningsvärt att tillsyns-, kontroll- och bevisfrågor inte uppmärksammas mer av kommittén.

Svenska Filminstitutet menar att det hade varit önskvärt med en större djärvhet från kommitténs sida när det gäller den förberedande perioden (fram till årsskiftet 1985/86). Den koppling till Sveriges Radios sändningsrätt (och tillståndsgivning) som den nu pågående försöksverksamheten med lokal kabel-TV har, fungerar enligt institutet som en hämmande faktor. Försök med fri sändningsverksamhet och med reklamfinansiering av lokala sändningar skulle ha kunnat ge ett rikare erfarenhets- och beslutsunderlag.

Några remissinstanser diskuterar frågan om kommunernas roll i kabelsändningsverksamheten.

Kommitténs förslag ger inte kommunerna tillräckligt inflytande anser *statens kulturråd*, *kommunstyrelsen i Borlänge kommun (majoriteten)*, *informationschefen i Västerås kommun*, *kommunstyrelsen i Uppsala kommun (majoriteten)*, *kommunstyrelsen i Örebro kommun* och *Svenska kommunförbundets styrelse (majoriteten)*.

Kommunstyrelsen i Uppsala kommun (majoriteten) framhåller att det är svårt att acceptera kommitténs förslag om kommunernas skäligen begränsade roll om man beaktar televerkets uttalade planer på att genom kabelnätet förbereda s. k. bredbandsnät som kan användas till datortrafik med återkopplingsmöjligheter.

Svenska kommunförbundets styrelse (majoriteten) anför att kommitténs redovisning av kommunernas intressen i kabelnät och kabelsändningar ter sig alltför begränsad och att kommittén har bortsett från att kommunerna har ansvar inom en rad olika samhällssektorer som direkt eller indirekt kommer att påverkas genom att kabelnät anläggs.

Sex ledamöter i Svenska kommunförbundets styrelse (m och fp) uttalar å andra sidan att det inte finns någon anledning att ge kommunerna ett särskilt inflytande över kabelsändningsverksamheten. Yttrandefriheten skall, anför de, inte vara beroende av lokala åsikter.

Kommunstyrelsen i Malmö kommun (majoriteten) framhåller att den nya situation som växer fram genom satellit- och kabel-TV inte i sig får innebära att något ansvar läggs på kommunerna. Detta får endast ske i den mån och omfattning som enskilda kommuner är beredda att engagera sig härför.

Angelägenhetsgraden av en lagreglering av kabel-TV-verksamheten tas upp i några yttranden.

Riksdåklagaren, televerket, Svenska Elektronikindustriföreningen och Värmlands läns landstings förvaltningsutskott anser det angeläget att statsmakterna snarast möjligt lägger fast de regler som skall gälla.

Svenska Elektronikindustriföreningen anför att anledningen till föreningens uppfattning är att svensk industri bör ges rimliga chanser att hävda sig på marknaden. Om det dröjer med ett beslut finns risk dels för att intresset för lokala kabelnät minskar till följd av att konsumenter skaffar sig individuell mottagningsutrustning för satellitprogram, dels för att svenska företag hamnar på efterkälken gentemot utländska leverantörer av utrustning till lokala kabelnät.

Den motsatta uppfattningen, att ett ställningstagande inte brådskar, har emellertid också förespråkare.

Sektionsnämnden E vid tekniska högskolan i Stockholm uttalar att riksdagen hellre än att nu stifta en långsiktig – utvecklingsläsande – lag bör tillåta en utvidgad försöksverksamhet, väsentligen enligt kommitténs förslag.

Kommunstyrelsen i Uppsala kommun (majoriteten) anför att det är bättre med provisoriska beslut en tid framåt om det finns minsta tvekan i fråga om den nya mediasituationen. Något som ytterligare motiverar ett sådant förhållningssätt är enligt kommunstyrelsen att det i många kommuner, där tillstånd till försöksverksamhet med lokal kabel-TV lämnats, ännu inte kommit igång någon verksamhet. Liknande synpunkter framför *kommunstyrelsen i Örebro kommun*.

Sveriges Radio- & Hemelektronikleverantörer (SRL) framhåller vikten av en öppen och generös attityd från regeringens sida när det gäller successiv utbyggnad av den nu pågående försöksverksamheten med kabel-TV. Enligt SRL bidrog den försöksverksamhet som bedrevs inför tidigare genombrottssituationer på medicområdet, t. ex. introduktionen av

TV 2, färg-TV och radiostereo, till en mjuk övergång, vilket motverkade en överhettad efterfrågan med därav följande kapacitetsbrist på installationsidan m. m. *Informationschefen i Västerås kommun* ger uttryck för ett likartat synsätt.

Kommunfullmäktige i Jönköpings kommun anför att erfarenheterna av den pågående försöksverksamheten bör tillmätas stor vikt vid ställningstagandet till regelsystemets utformning med anledning av den till våren 1985 förutskickade propositionen till riksdagen.

6.2 Koncessionssystemets principiella utformning

6.2.1 Central myndighet för tillståndsgivningen

Kommitténs förslag

Den tillståndspliktiga sändningsverksamheten skall administreras av en ny statlig myndighet, kabelnämnden (s. 281). Kommittén finner det inte lämpligt att tillståndsfrågorna prövas av regeringen och avvisar bestämt tanken på länsstyrelserna som tillståndsmyndigheter (s. 320).

Remissinstansernas inställning

Kommitténs förslag tillstyrks eller lämnas utan erinran av *JK, riksåklagaren, kammarrätten i Stockholm, arkivet för ljud och bild, juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, rektorsämbetet vid Uppsala universitet, juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd vid Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Göteborgs universitet, statens kulturråd, statens biografbyrå, radionämnden, riksrevisionsverket, närradiokommittén, kommunstyrelserna i Kalmar, Stockholms och Sundsvalls kommuner, Sveriges Radio AB, Sveriges Lokalradio AB, LO, TCO, KLYS, Svenska Teaterförbundet, Sveriges Författarförbund, SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen, Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation, Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU), Folkets Husföreningarnas Riksorganisation, IFPI-VIDEO, Hyresgästernas Riksförbund, Sveriges Villaägareförbund, Sveriges frikyrkoråd/De fria kristna samfundens råd, Seth's Kabel-TV AB, Sveriges Närradioförbund, Sundsvalls Tidning, utbildnings- och kultur nämnden vid Norrbottens läns landsting, ABF och Värmlands läns landstings förvaltningsutskott.*

TU framhåller att tillståndsgivningen bör skötas av ett centralt organ och inte på regional eller lokal nivå för att en enhetlig praxis skall kunna utvecklas.

Sundsvalls Tidning är så till vida kritisk mot förslaget att tidningen anser att kabelnämndens karaktär av tillfällig koncessionsmyndighet borde ha understrukits kraftigare än som skett i betänkandet. Tidningen framhåller att förslaget att inrätta nämnden har motiverats med rättvise- och yttrandefrihetsskäl och de tekniska begränsningar som förhindrar etableringsfrihet på kabelsändningsområdet. Om omsorgen om yttrandefriheten hade varit

vägledande för förslaget, borde emellertid också avvecklingsperspektiven ha antytts klart och relaterats till de tekniska lösningar på nätsidan som kan antas göra det onödigt med en kabelnämnd i framtiden.

JK reagerar mot den föreslagna benämningen på myndigheten; en mera adekvat benämning vore enligt honom t. ex. kabelsändningsnämnden.

Riksrevisionsverket och *statskontoret* tar upp frågan om det är lämpligt att nu besluta om en permanent myndighetsfunktion. Ett skäl för att avvakta är enligt *riksrevisionsverket* att en genomtänkt kostnadsberäkning då kan ligga till grund för ställningstagandet. *Statskontoret* anser betänkandet vara ett mycket osäkert underlag för ett beslut om en permanent myndighet och förordar en interimistisk lösning så att ytterligare erfarenheter kan vinnas. Man avråder också bestämt från att det nu inrättas både en myndighet för närradiofrågor och en för kabelsändningsfrågor.

Negativa eller tveksamma till förslaget om central tillståndsmyndighet är bl. a. *kommunstyrelsen i Luleå kommun*, *kommunstyrelsen i Uppsala kommun (majoriteten)* och *Sveriges Riksidrottsförbund (RF)*.

Kommunstyrelsen i Uppsala kommun (majoriteten) uttalar att respektive kommun är det viktigaste organet för medborgarnas lokala självstyrelse. Det är svårt att se hur en kabelnämnd sammansatt av experter bättre skulle kunna kanalisera kommuninvånarnas behov och önskemål.

RF anför att idrottsrörelsen ställer sig frågande till om det behövs någon kabelnämnd. Uppgiften att vara kontrollorgan för lokala kabeloperatörer borde kunna ges till någon idag befintlig myndighet, t. ex. närradiokommittén.

Ett flertal remissinstanser diskuterar andra former av tillståndsgivning än genom en central förvaltningsmyndighet.

Kammarrätten i Stockholm uttalar att den är ense med kommittén om att frågor om kabelsändning och tillsyn över kabelsändningsverksamheten inte bör ligga på regeringen eller länsstyrelserna.

Sveriges Närradioförbund intar samma ståndpunkt när det gäller länsstyrelserna.

En mera positiv syn på länsstyrelserna har *statskontoret*, som hänvisar till att man i sitt remissyttrande över närradiokommitténs betänkande (SOU 1984:53) Föreningarnas radio förordat länsstyrelserna som tillståndsmyndigheter på närradioområdet. När det gäller kabelsändningsområdet finns det enligt *statskontoret* anledning att belysa länsstyrelsealternativet genom ytterligare utredning och analyser.

Från framför allt kommunalt håll finns ett betydande stöd för tanken på kommunal tillståndsgivning till kabelsändningsverksamhet, särskilt på längre sikt. Mer eller mindre bestämda uttalanden i den riktningen gör *kommunstyrelsen i Borlänge kommun (majoriteten)*, *kommunstyrelserna i Gävle* och *Luleå kommuner*, *kommunstyrelsen i Stockholms kommun (majoriteten)*, *kommunstyrelsen i Sundsvalls kommun*, *kommunstyrelsen i Uppsala kommun (majoriteten)*, *informationschefen i Västerås kommun*,

kommunstyrelsen i Örebro kommun, Svenska kommunförbundets styrelse (majoriteten), Filmcentrum och DIK-förbundet.

Kommunstyrelsen i Uppsala kommun (majoriteten) förklarar att respektive kommun inte bara kan bedöma de planmässiga förutsättningarna utan också göra de för kommunen relevanta kultur- och mediepolitiska bedömningarna. *Kommunstyrelsen* fortsätter:

”De skäl som kommittén anför mot kommunerna som tillståndsgivare är svaga och ofullständigt motiverade. Om ett centralt organ svarar för tillståndsgivningen skulle garantier skapas för enhetliga regler och principer inte minst i tekniskt avseende, säger kommittén. Om samma synsätt tillämpades på t. ex. bygglovsprövningen så skulle kommunerna inte ha givits en sådan rätt. Det är fullt möjligt att på samma sätt som inom planväsendet utarbeta centralt fastställda normkrav, kombinerad med en lokal tillståndsprövning. Kommittén säger att kommunerna saknar kompetens idag att pröva kabelnåtsfrågor. Det är självklart att så är fallet eftersom ingen annan heller har sådana erfarenheter hittills. Men kommunerna har inom andra viktiga områden skaffat sig erfarenheter inom självstyrelsens ram, varför även tillståndsprövning av kabelnät torde vara möjligt att lära sig för kommunerna. Det bör understrykas att även kommunerna skall vara bundna av de ramar som den grundlagsskyddade informations- och yttrandefriheten stadgar. Prövningen får i det fallet inte skilja sig från vad som föreslås för den centrala kabelnämnden. Övriga prövningsgrunder kan fastställas i lag genom rambestämmelser.”

Kommunstyrelsen i Luleå kommun förordar att de kommuner som så önskar skall kunna ta ansvar för tillståndsgivningen.

Enligt *Svenska kommunförbundets styrelse (majoriteten)* kan det i ett första utvecklingskede finnas skäl att åstadkomma de garantier för enhetlighet i prövningen som ett organ på riksnivå innebär. Så snart som möjligt bör emellertid prövningen flyttas över till de kommuner som så önskar. Den statliga kabelnämnden bör då fortfarande handha frågor som avser indragning av sändningstillstånd. *Kommunstyrelsen i Stockholms kommun (majoriteten), kommunstyrelsen i Sundsvalls kommun* och *informationschefen i Västerås kommun* uttrycker sig på liknande sätt.

Kommunstyrelsen i Borlänge kommun (majoriteten) och *kommunstyrelserna i Sundsvalls och Örebro kommuner* anför att kommunerna, om en central tillståndsmyndighet inrättas, bör ha rätt att vägra godkänna tillståndssökande, dvs. ha vetorätt. *Kommunstyrelsen i Borlänge kommun (majoriteten)* anför att det är ett absolut minimikrav att kommunerna kan besvara sig över det centrala organets beslut.

Kommunstyrelsen i Uppsala kommun (majoriteten) anser att formerna för en kommunal tillståndsprövning bör utredas särskilt.

Kritiska röster mot tanken på kommunal tillståndsgivning förekommer emellertid också. *Fem ledmöter i kommunstyrelsen i Stockholms kommun (m och fp)* förklarar att de bestämt avvisar ett stärkt kommunalt inflytande. *Fyra ledamöter i Svenska kommunförbundets styrelse (c)* tar upp frågan om tillståndsgivning till s. k. lokala operatörsföretag (se avsnitt 6.2.3.2).

Ledamöterna anför att kommunens medverkan här bör begränsas till att gå en eventuell central kabelmyndighet till handa med adekvat information om lokala förhållanden som kan erfordras för att myndigheten skall fatta sitt beslut på bästa möjliga beslutsunderlag. Någon annan kommunal medverkan synes ej erforderlig.

6.2.2 Tre slag av tillstånd

Kommitténs förslag

Tre slag av tillstånd skall kunna förekomma: 1) rätt att vidareända program från en satellit i fast trafik, en s. k. kommunikationssatellit, 2) rätt att bedriva lokala sändningar och 3) rätt att upplåta utrymme i ett kabelnät för lokala sändningar (s. 283 f).

Remissinstansernas inställning

Kommittén förslår tillstyrks eller lämnas utan erinran av *kammarrätten i Stockholm, radionämnden, kommunstyrelsen i Stockholms kommun, Sveriges Radio AB, Sveriges Lokalradio AB, LO, KLYS* och *Svenska Teaterförbundet*.

Radionämnden anser att kommittén har anfört övertygande argument för att dessa tre slag av verksamhet skall kräva tillstånd.

Statskontoret känner sig däremot inte övertygat om att det är lämpligt att låta lagregleringen anknyta till att det är fråga om sändningar från en "satellit i fast trafik". Om sådana sändningar inte kan avgränsas från andra satellitsändningar, raseras grunden för kommitténs förslag. *Statskontoret* anser att denna i den tekniska utvecklingen inbyggda risk bör uppmärksammas vid departementsberedningen av kommitténs förslag.

Hyresgästernas Riksförbund motsätter sig att utrymme i ett kabelnät skall få upplåtas till tidningsföretag men godtar i övrigt förslagen.

SAF, Sveriges Industriförbund, Sveriges Radio- & Hemelektronikleverantörer (SRL), Centralantennmaterielleverantörernas Förening (CANT), Philips Norden AB och *Luxor Konsumentelektronik AB* avstyrker förslaget att det skall krävas tillstånd för att få vidareända program från en kommunikationssatellit.

Enligt *Sveriges Industriförbund* saknas det grund för att i förväg pröva om signaler från en kommunikationssatellit skall få vidareändas. Dessutom är det inte rimligt att en stor grupp av dagens centralantennanläggningar skall åläggas tillståndskrav om man önskar vidareända kanaler från kommunikationssatelliter. Kommitténs förslag torde innebära att en eventuell kabelnämnd skulle belastas med flera tusen ansökningar från centralantennanläggningar med över 50 anslutningar.

SRL, CANT och *Luxor Konsumentelektronik AB* anför att den tekniska utvecklingen gör det allt svårare att skilja mellan sändningar från de olika slagen av telesatelliter. Det finns en tendens att kommunikationssatelliterna får allt högre effekt samtidigt som de direktsändande satelliternas

effekt minskas. Det material som kommer att utsändas via de olika satelliterna kommer heller inte att uppvisa några direkta skillnader.

Philips Norden AB menar att det redan nu är svårt att skilja mellan de olika slagen av sändningar. Direktsändande satelliter har svårigheter att upprätthålla den avsedda effektnivån (exempelvis Japans satellit BS-2, 100 W), medan kommunikationssatelliterna får allt starkare sändare på nivån 50 W. Det sker också en utveckling mot allt känsligare och billigare mottagare. Även skillnaden i rättslig status kan komma att helt utplånas (exempelvis Luxemburgs Coronetprojekt). Den verkliga gränsen går enligt företaget inte mellan sändningar från de olika slagen av satelliter utan mellan kodade och icke kodade signaler – oavsett om det är fråga om överföringar mellan markstationer, via satellit eller i kabel.

6.2.2.1 Rätt att vidareända program från en satellit i fast trafik, en s. k. kommunikationssatellit

Kommitténs förslag

Vidaresändning av program från en kommunikationssatellit skall vara samtidig och oförändrad (s. 283, jfr s. 277 och 143). Programmen skall alltså vidareändas omedelbart efter mottagandet, dvs. utan tidsförskjutning. Detta betyder att tillståndshavaren inte får spela in programmen och först därefter sända ut dem till tittarna och lyssnarna. Programmen skall också vidareändas som de är, dvs. utan tillägg till eller förändringar av originalsändningen, såsom på- och avannonser, svensk programtextning eller speakerkommentarer. Utsändning av bandade program eller program som redigerats i något avseende, t.ex. försetts med svensk text, skall jämföras med de två slagen av lokal sändningsverksamhet (s. 279).

Ett tillstånd att vidareända program skall inte vara generellt utan avse en bestämd programkanal som överförs via kommunikationssatellit (s. 297).

Remissinstansernas inställning

Uttrycket samtidig och oförändrad vidareändning diskuteras av *sektionsnämnden E vid tekniska högskolan i Stockholm*, låt vara på tal om vidareändning av rundradiosändningar. Absolut sett är det enligt nämnden givetvis helt orimligt att tala om "samtidig och oförändrad" vidareändning. Frågan är i stället vilken fördröjning och vilka förändringar som tillåts. Nämnden anser det troligt att kommittén avsett att tillåta såväl frekvensomvandling som avkodning och sådan teknisk kvalitetsförsämring som betingas av utrustningens prestanda. Enligt nämnden har det däremot inte klargjorts vad kravet skall innebära för program med styrsignaler, t. ex. en kanal med språkversionerat ljud eller text. Det framhålls att det inte ens är otänkbart att flera olika reklamslagsversioner sänds samtidigt men med begränsad handbredd. Detta bör enligt nämnden kunna accepteras.

Esselte Video AB är också inne på att kommittén inte klart angett hur uttrycket bör förstås. Bolaget yttrar:

”Satellitsignaler vidaresänds inte alltid i oförändrad form från head-end. När signalen länkas upp för utsändning över satellit kan t. ex. textinformation inbakas, signalen förvrängas etc. Vid utsändning från head-end måste signalen omformas och textinformationen identifieras. Det bör klart framgå av den kommande lagstiftningen att denna typ av tekniska förfaranden inte förhindras.

Det kan vidare tänkas att det satellitsändande programbolaget önskar bereda den svenska publiken möjlighet att se svenska och nordiska långfilmer, vilka inte är lika attraktiva för den icke-skandinaviska marknaden. Detta kan göras möjligt genom att dessa program sänds i förväg och automatiskt utlöses vid planerad sändningstid. Programkanalen är alltså likadan i hela landet men hela programkvällen har inte rent tekniskt sänts samtidigt från satelliten. Denna lösning skulle möjliggöra att programutbudet ur kulturpolitiskt hänseende skulle förstärkas enligt vår mening. Något skäl att i lagstiftningen hindra sådana sändningar eller andra tekniska möjligheter att variera utbudet från land till land torde inte föreligga. Vi utgår från att kommittén inte avsett att lagstiftningen skulle begränsa denna möjlighet och följaktligen att den kommande lagtexten i stället möjliggör ett sådant förfarande.”

Kommunstyrelsen i Umeå kommun ifrågasätter villkoret att det skall vara fråga om samtidig och oförändrad vidaresändning. Det kan vara rimligt att operatören vill begränsa sändningstiderna eller avstå från att vidarebefordra vissa programtyper. Sådana ingrepp i originalsändningarna måste enligt kommunstyrelsen kunna medges.

Luxor Konsumentelektronik AB och *Seth's Kabel-TV AB* avstyrker förslaget att ett tillstånd skall avse en bestämd programkanal som överförs via kommunikationssatellit. Båda bolagen betraktar detta krav som orimligt med tanke på det stora programutbud som kan väntas. *Seth's Kabel-TV AB* illustrerar vad kravet skulle innebära år 1987, då enbart Luxemburgs satellit kan antas sända 16 program. Med t. ex. 200 lokala kabelnät i landet skulle enbart den satelliten kräva 3 200 tillstånd av kabelnämnden.

En smidigare och rimligare lösning än att varje tillstånd skall avse en bestämd programkanal vore enligt *Luxor Konsumentelektronik AB* att ge varje nät ett generellt tillstånd att vidaresända programutbudet från kommunikationssatelliter – under förutsättning att kanalernas innehåll är förenligt med svensk lag.

Seth's Kabel-TV AB ser två möjligheter att lösa frågan. Antingen att kabelnämnden generellt beslutar att det är tillåtet att vidaresända en viss satellitkanal i kabelnäten. Nätägarna skulle i så fall vara skyldiga att anmäla varje förändring av det utbud som vidaresänds. Den andra möjligheten är att det helt enkelt beslutas att det är tillåtet att vidaresända alla satellitkanaler till dess kabelnämnden förbjudit någon.

6.2.2.2 Rätt att bedriva lokala sändningar

Kommitténs förslag

Rätt att bedriva lokala sändningar skall i första hand leda till att sådana kommer till stånd i en särskild kanal i nätet; syftet med programverksamheten i denna kanal skall vara att åstadkomma en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet, dvs. goda yttrandemöjligheter för olika lokala intressenter och mångfald i utbudet (s. 283 f och 305).

Den särskilda kanalen för lokala sändningar skall under vissa förutsättningar ställas till förfogande gratis för det s. k. lokala operatörsföretaget, se 6.3.1.

Kommittén ser det som ett värde i sig om lokal sändningsverksamhet kan organiseras inom ramen för den särskilda kanalen (s. 305).

Remissinstansernas inställning

Kommitténs förslag tillstyrks eller lämnas utan erinran av *statens kulturråd, närradiokommittén, chefen för AV-centralen i Lunds kommun, kommunstyrelsen i Stockholms kommun, kultur- och fritidsnämnden i Västerås kommun, Svenska kommunförbundet, Svenska Journalistförbundet, Sveriges Villaägareförbund och Värmlands läns landstings förvaltningsutskott.*

Kommunstyrelsen i Stockholms kommun anför att det för kommunerna är utomordentligt betydelsefullt med en speciell kanal för lokala sändningar.

Kultur- och fritidsnämnden i Västerås kommun ser den särskilda lokala kanalen som en stor chans för föreningslivet och det lokala kulturlivet att få kontakt med en publik som man hittills haft svårigheter att nå.

Sveriges Villaägareförbund hälsar med tillfredsställelse kommitténs ståndpunkt att lokala sändningar i första hand skall användas för att ge intresserade lokala institutioner, föreningar m. fl. möjligheter att medverka med program.

Enligt *närradiokommittén* finns det skäl att sammanföra all lokal programverksamhet till den särskilda lokala kanalen. Kommittén säger sig ha den erfarenheten att politiska partier, kyrkor och andra rörelser som vill utnyttja en lokal radiosändare, ser ett värde i att man använder samma frekvens. Det gör marknadsföringen av verksamheten lättare samtidigt som en mer allsidigt sammansatt publik nås.

Chefen för AV-centralen i Lunds kommun förespråkar att utsändningarna i den särskilda lokala kanalen sker från den lokala AV-centralen (läromedelscentralen), som ortens skolor regelmässigt finansierar. Härigenom kan också kommunerna underlätta verksamheten, t. ex. genom att ställa studiolokaler till förfogande.

6.2.2.3 Rätt att upplåta utrymme i ett kabelnät för lokala sändningar

Kommitténs förslag

Rätt att upplåta utrymme i ett kabelnät för lokala sändningar skall ge tillståndshavaren möjlighet att hyra ut kanalutrymme på affärsmässig basis (s. 284). Däremot skall han inte själv få bedriva programverksamhet, dvs. sätta samman programutbudet i en eller flera kanaler. För att denna princip inte skall frångås anser kommittén att upplåtelse av utrymme inte skall få ske till dotterföretag eller annat rättssubjekt som tillståndshavaren har intressen i. Någon lagreglering av närståendeproblematiken föreslås dock inte (s. 305).

Upplåtelse av utrymme skall endast få ske i ett steg. Den som förhyr utrymme skall således inte få hyra ut utrymmet i andra hand (s. 309).

Programverksamheten i kanalutrymme som hyrs ut skall inte behöva uppfylla kravet på en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet. Tvärtom skall det vara möjligt att låta olika kanaler få sin speciella prägel i fråga om programinnehåll och idémässig inriktning (s. 308 ff).

Remissinstansernas inställning

Smålandspostens Boktryckeri AB och *Sundsvalls Tidning* tillstyrker att utrymme i ett kabelnät skall få upplåtas på det sätt som kommittén föreslagit.

Från *televerkets* sida uttalas att man finner diskussionen i betänkandet något oklar.

SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen och *Hyresgästernas Riksförbund* motsätter sig att den som har fått tillstånd att upplåta utrymme skall få hyra ut detta till tidningsföretag. En sådan möjlighet skulle enligt *Hyresgästernas Riksförbund* i första hand utnyttjas av de största och mest bärkraftiga tidningarna. Det visar enligt förbundet redan den pågående försöksverksamheten med lokal kabel-TV. Kommitténs förslag skulle därför ytterligare förstärka obalansen på tidningsmarknaden. Förbundet anser dessutom att tidningarnas aktiva deltagande fordras i sändningarna i den särskilda lokala kanalen för att dessa sändningar skall få ett professionellt och slagkraftigt innehåll.

De tidningar som uttalat sig har ett annat synsätt. *Smålandspostens Boktryckeri AB* framhåller att det är angeläget att lagstiftaren inte försvårar för tidningsföretag att operera i egna kanaler. Och *Sundsvalls Tidning* säger sig inte kunna acceptera att de eventuella monopolsituationer som föreligger tas till intäkt för någon särbehandling av tidningsföretagen. Sådana åtgärder måste betraktas som grava inskränkningar av yttrandefriheten, uttalar tidningen.

Kommitténs ståndpunkt att upplåtelse av utrymme i ett kabelnät inte skall få ske till tillståndshavaren närstående rättssubjekt, har inte kommenterats av någon remissinstans.

6.2.3 Två tillståndsberättigade subjekt

Kommitténs förslag

I varje kabelnät skall det finnas högst två tillståndsberättigade subjekt, nätets ägare och det s. k. lokala operatörsföretaget. Dagstidningar, ideella organisationer m. fl. skall alltså inte kunna ges egna tillstånd av kabelnämnden. I den mån de önskar bedriva lokal programverksamhet i eget kanalutrymme, får de hyra detta av nätägaren eller det lokala operatörsföretaget (s. 281 f).

De programregler som föreslås gälla skall iakttagas av tillståndshavarna. Sanktioner på grund av att regler överträtts skall alltså riktas mot dem. I den mån någon annan än tillståndshavaren bedriver den egentliga sändningsverksamheten, skall han närmast inta ställningen av programleverantör. Förhållandet mellan tillståndshavaren och den som egentligen sänder avses vara en avtalsfråga. Tillståndshavarens tillhandahållande av sändningsmöjligheter anses därför inte utgöra myndighetsutövning (s. 283).

Remissinstansernas inställning

Kommitténs förslag tillstyrks av *statens kulturråd* och *Folkets Husföreningarnas Riksorganisation*.

Radionämnden yttrar:

”Nämnden har ingen invändning mot den föreslagna principen att antalet avtalsslutande parter bör begränsas. Däremot finner nämnden det oklart hur Mmk tänker sig rollfördelningen och prioriteringsordningen mellan de två tillståndsberättigade parter som föreslås, dvs. nätägare och lokala operatörsföretag. Uppenbarligen kan dessa två parter råka i konflikt i fråga om dels rättigheterna att videsända satellitkanaler, dels rättigheterna att upplåta kanaler för lokala sändningar. Just nämnda rättigheter kan också enligt Mmk förväntas utgöra den ekonomiska grundvalen för verksamheten i kabelnät (s. 286).

Av betänkandet framgår att Mmk i första hand tänker sig nätägaren som innehavare av dessa ekonomiskt väsentliga rättigheter (bl. a. s. 286). I den mån lokala operatörer önskar söka tillstånd i aktuella avseenden ankommer det på dem att först träffa överenskommelse med nätägaren. Grundregeln föreslås dock vara att nätägaren har företräde som tillståndsinnehavare (s. 291-92). Samtidigt anges emellertid det lokala operatörsföretaget som en samrådspart till nätägaren (s. 287). Vidare framgår att kommunerna skall vara viktiga och närmast självskrivna partners i de lokala operatörsföretagen, parallellt med att de föreslås få yttranderätt inför tillståndsbeslut från kabelnämnden (9 § förslag till lag om kabelsändning). Sävitt nämnden förstår leder Mmk:s resonemang till att de lokala operatörsföretagen ändå får en stark ställning vid eventuella konflikter med nätägarna, både som föreslagna samrådspartners och – främst – genom kommunernas ställning inom operatörsföretagen och gentemot kabelnämnden. I detta sammanhang bör det också påpekas att Mmk inte föreslår några regler för rangordning i de fall flera parter inom ett område söker tillstånd hos kabelnämnden. Även i dessa fall kan bl. a. kommunernas beslut komma att bli avgörande (s. 293-94).

Sammanfattningsvis finner nämnden det svårt att bilda sig en klar upp-

fattning om vilka riktlinjer som skall gälla vid eventuella konflikter mellan tillståndssökande parter.”

Vissa remissinstanser är inte nöjda med den föreslagna begränsningen av antalet tillståndsberättigade subjekt. *Kommunstyrelsen i Borlänge kommun (majoriteten)* anser att kommunerna bör ha företräde när det gäller att få sändningstillstånd för att värna möjligheterna till kommunal information via kabelsändningar. *Kultur- och fritidsnämnden i Västerås kommun* pläderar för undersökning av möjligheten att ge någon form av tillstånd till samarbetsorgan mellan föreningslivet och den enskilda kommunen. *Smålandspostens Boktryckeri AB* anser att den som opererar i en egen kanal, t. ex. en tidning, bör kunna få egen sändningsrätt när det gäller program från kommunikationssatelliter.

I några yttranden riktas mer eller mindre stark kritik mot det föreslagna förhållandet mellan de olika funktionerna i kabelsändningsverksamheten.

Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU) anser att man bör söka eftersträva en klarare och mer renodlad utformning av funktionerna. Det rör sig enligt TU:s mening i huvudsak om tre funktioner: nätägarfunktionen, uthyraryfunktionen och sändarfunktionen. Nätägarfunktionen består i att anlägga och underhålla kabelnät. Uthyraryfunktionen består i att hyra ut tillgängligt sändningsutrymme, dvs. ställa ett kommunikationsmedel till förfogande. Sändarfunktionen slutligen innebär att bedriva programverksamhet. TU anser att lagstiftningen bör bygga på dessa tre funktioner. Av särskild vikt är att hela ansvaret för programinnehållet hänförs till sändarfunktionen och att därtill knyts funktionen av ansvarig programutgivare. På så sätt kan det bli möjligt att tillämpa det väsentliga i tryckfrihetsförordningens ansvarsmodell. *Närradiokommittén* och *Publicistklubben* är inne på liknande tankegångar.

6.2.3.1 Nätägaren

Kommitténs förslag

Nätägaren skall kunna ges tillstånd att vidareända program från en kommunikationssatellit och upplåta utrymme i nätet för lokala sändningar. För att tillstånd skall kunna ges, skall fordras att nätägaren är svensk medborgare, svensk juridisk person eller utländsk medborgare som har hemvist i Sverige. Tillstånd att vidareända program från en kommunikationssatellit skall på begäran förenas med tillstånd att upplåta utrymme i nätet för lokala sändningar. Det senare slaget av tillstånd skall också kunna lämnas separat (s. 283 f).

Om nätägaren har fått tillstånd att upplåta utrymme i nätet för lokala sändningar och gör detta, skall han svara för att programreglerna iakttas. Sanktioner på grund av att regler överträtts skall alltså primärt drabba nätägaren själv och endast sekundärt den som hyrt utrymme av honom, t. ex. en tidning. Det kan därför bli aktuellt att nätägaren i sin egenskap av tillståndshavare begär att få förhandsgranska program som tidningen avser

att sända, om nätägaren befarar att programmen innebär överträdelse av gällande programregler (s. 309).

Remissinstansernas inställning

Sektionsnämnden E vid tekniska högskolan i Stockholm fäster uppmärksamheten på att olika delar av ett nät kan ha skilda ägare. Nämnden bedömer att kommitténs förslag kan komplicera tillståndsfrågan om "primärnätet" har en ägare och denne ej sänder till bostäder eller ens till allmänheten utan endast till "undercentraler" med andra ägare, t.ex. bostadsrättsföreningar eller undernät med färre än 50 anslutna bostäder.

Ett par remissinstanser kritiserar att nätägaren inte själv skall få bedriva lokal programverksamhet. Således anser *televerket* att nätägaren har ett naturligt informationsbehov till kunderna när det gäller exempelvis pågående underhållsarbeten, instruktioner och programtablåer. Nätägaren bör därför ha rätt att distribuera program som berör hans egen verksamhet. *SABO* anser att *SABO*-företagen i samråd med hyresgästernas lokala organisationer bör ha rätt att bedriva lokala sändningar till hyresgästerna i företagets fastigheter.

Televerkets uppgifter som nätägare diskuteras av pressens organisationer. *Tidningarnas Arbetsgivareförening (TA)* anför att det är viktigt att verkets uppgifter begränsas till att gälla ansvar för kabelnäten som sådana. Att tilldela verket, som är ett statligt monopolföretag, någon annan roll skulle enligt *TA* uppenbart strida mot en för ett öppet samhälles fortbestånd grundläggande princip. *Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU)* diskuterar om det är lämpligt att televerket som allmän trafikanstalt över huvud taget skall ha någon sändarfunktion, vidare-sändning av satellitprogram inbegripen. *TU* finner detta vara klart betänkligt och en för ett allmänt kommunikationsföretag artfrämmande funktion.

Det förslag som framför allt tilldragit sig intresse är att nätägaren skall svara för iakttagandet av programreglerna i kanalutrymme som han hyr ut. Mer eller mindre kritiska synpunkter på detta förslag har *televerket*, *institutionsstyrelsen för journalisthögskolan vid Stockholms universitet*, *närrediodiokommittén*, *Sveriges Radio AB*, *Sveriges Lokalradio AB*, *TA*, *Svenska Journalistförbundet*, *TU*, *Seth's Kabel-TV AB*, *Smålandspostens Boktryckeri AB*, *Sundsvalls Tidning*, *utbildnings- och kulturnämnden vid Norrbottens läns landsting* och *Publicistklubben*.

Svenska Journalistförbundet betecknar kommitténs förslag som helt oacceptabelt.

TU anser det vara en helt orimlig censurregel att nätägaren skall ha rätt att förhandsgranska program som en tidning avser att sända.

Seth's Kabel-TV AB förmodar att det från nätägarens synpunkt inte kommer att te sig speciellt intressant att hyra ut kanalutrymme om kabelnämndens åtgärder vid överträdelse av programregler drabbar honom själv.

I stället för kommitténs förslag förordar remissinstanserna genomgående att den som egentligen sänder skall ha ansvaret för programreglernas iakttagande.

6.2.3.2 Det lokala operatörsföretaget

Kommitténs förslag

Det lokala operatörsföretaget skall kunna ges alla tre slag av tillstånd (s. 284). För att tillstånd skall kunna ges fordras att företaget är lokalt förankrat, brett sammansatt och utgör en självständig juridisk person. Delägare bör i huvudsak vara föreningar, institutioner, kommunen och lokala företag. För att företaget skall kunna anses lokalt förankrat och brett sammansatt bör kommunen samt företrädare för de boende och ortens organisationsliv finnas med. Enskilda personer bör inte få vara delägare; om nätägaren är en enskild person bör han dock kunna vara med. Företaget bör vid bildandet stå öppet för alla lokala intressenter som vill medverka. Det skall ankomma på kabelnämnden att avgöra om ett tillståndssökande företag uppfyller kravet på att vara lokalt förankrat och brett sammansatt. Företagets enda uppgift skall vara att bedriva kabelsändningsverksamhet (s. 282 och 292).

Operatörsföretagets uppgifter kan innebära ett ekonomiskt risktagande. Kabelnämnden skall därför pröva om företaget har de ekonomiska förutsättningarna för att klara sina uppgifter (s. 282).

Tillstånd att bedriva lokala sändningar skall således endast kunna ges till det lokala operatörsföretaget. Om företaget utöver den särskilda kanalen i nätet, i vilken dessa sändningar i första hand skall ske, behöver ytterligare kanalutrymme för verksamheten, skall företaget vara hänvisat till att hyra detta av nätägaren. Tillstånd till sändningsverksamhet i sådant förhyrt utrymme skall följa reglerna för den särskilda kanalen, dvs. syftet med programverksamheten skall vara att åstadkomma en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet (s. 284).

För att det lokala operatörsföretaget skall få tillstånd att vidareända program från en kommunikationssatellit och/eller upplåta utrymme i nätet, skall det inte krävas att företaget också begär att få bedriva lokala sändningar (s. 292). Dessa tillstånd förutsätter att företaget genom avtal med nätägaren har fått tillgång till erforderligt kanalutrymme (s. 293).

Remissinstansernas inställning

Förslaget om lokala operatörsföretag som tillståndshavare tillstyrks av närradiokommittén, chefen för AV-centralen i Lunds kommun, kommunstyrelserna i Stockholms och Sundsvalls kommuner, Sveriges Radio AB, Sveriges Lokalradio AB, LO, Svenska Teaterförbundet, Folkets Husföreningarnas Riksorganisation, Riksföreningen Våra Gårdar och Sveriges Närradioförbund.

Riksföreningen Våra Gårdar betonar vikten av att tillstånd i första hand ges till företag med bredast möjliga folkrörelseförankring.

Folkets Husföreningarnas Riksorganisation anser att ett lokalt operatörsföretag skulle kunna utformas enligt de riktlinjer som riksorganisationen tillsammans med föreningslivet och kommunen planerar i Upplands Väsby. Utgångspunkten för den organisationsmodellen är en *allmän medieförening* i kommunen, till vars bildande hela kommunens föreningsliv inbjuds. Föreningen skall vara öppen för alla liksom t. ex. allmänna samlingslokaler. Kommunen skall kunna ingå som en del liksom enskilda personer.

Kommunstyrelsen i Stockholms kommun anför att det är bra om det lokala operatörsföretaget får ansvaret för fördelningen av sändningstid. Enligt kommunstyrelsen har man i Stockholm dåliga erfarenheter av hur svårt det är för nya intressenter att komma med i närradion, eftersom vissa föreningar inte vill släppa ifrån sig sändningstid.

Sveriges Närradioförbund uttalar att man utgår från att den frihet som föreningarna har i närradion också kommer att gälla kabelsänd TV, även om programansvaret här skall ligga hos det lokala operatörsföretaget och inte hos enskilda sändande organisationer.

Enligt *Sundsvalls Tidning* bör det i första hand vara det lokala operatörsföretaget som får rätt att vidareända program från kommunikationssatelliter. I övrigt tillstyrker tidningen den föreslagna konstruktionen.

En del remissinstanser har synpunkter på operatörsföretagets associationsform, tänkbara delägare etc.

JK anför:

”Vad kommittén anført om att det lokala operatörsföretaget skall vara lokalt förankrat och brett sammansatt kan i och för sig vara väl värt att rekommendera. Att detta skall vara ett absolut villkor för erhållande av tillstånd anser jag vara en onödigt restriktiv inställning. Detsamma gäller förslaget att med undantag av nätägaren enskilda inte bör få ingå i företaget. Även enskilda kan driva operatörsföretag på ett sådant sätt att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet kommer att råda i kanalen. Jag finner således inte att tillståndsfrågan skall vara kopplad till operatörsföretagets sammansättning.”

Juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd vid Lunds universitet framhåller att det måste klargöras vilken associationsform företaget skall ha. Nämndens mening är att företaget bör vara en förening, i vilken alla intresserade, även enskilda konsumenter, kan bli medlemmar.

Statens kulturråd finner det från kulturpolitisk synpunkt angeläget att det organisatoriska ansvaret för den särskilda lokala kanalen förtydligas i förhållande till kommitténs förslag. Rådets uppfattning är att ansvaret för regionalt eller lokalt kabel-TV-utbud bör läggas på regionala och/eller lokala medieföretag med ett medieansvar och ett kulturpolitiskt ansvar. Dessa företag bör enligt rådet ses som kulturinstitutioner.

Chefen för AV-centralen i Lunds kommun anser att företaget mycket väl kan vara en stiftelse eller motsvarande, i vilken det finns utrymme för alla intressenter.

Kommunstyrelsen i Sundsvalls kommun anför att kommunen med anledning av den försöksverksamhet med kabel-TV som inletts där har engagerat sig i en partsammansatt stiftelse, som prövar olika samarbetsmodeller och fungerar som operatör. *Sundsvalls Tidning* uttalar i anslutning här till att man i betänkandet saknar en redogörelse för Sundsvallsförsökets organisatoriska lösning, enligt vilken nätägaren (televerket) ingår som en av flera likvärdiga delägare i operatörsföretaget (stiftelsen).

Vissa kritiska synpunkter förekommer också i övrigt.

Statskontoret menar att det kommer att vara förknippat med svåra avvägningar och bedömningar att avgöra vilken sammansättning som fordras för att ett företag skall kunna sägas vara lokalt förankrat och ha en tillfredsställande ekonomisk bärkraft.

Kommunstyrelsen i Kalmar kommun betraktar kommitténs förslag som något oklart eftersom det inte specificerar vem som skall ha majoriteten i företaget. En klarare linje än kommittéförslaget skulle enligt kommunstyrelsen vara att låta kommunen få majoritet på villkor att andra intressenter garanteras viss sändningstid eller låta kommunen vara garanterad viss sändningstid.

Filmcentrum anser formuleringarna lokal förankring och bred sammansättning vara otydliga och luddiga. De bör enligt föreningen preciseras. Föreningen anser att företaget bör vara sammansatt så att det speglar ortens/kommunens samhälls- och kulturliv. En pluralistisk modell alltså.

6.2.4 Sveriges Radio-koncernens ställning

Kommitténs förslag

Kommittén utgår från att programföretagen inom SR-koncernen inte kommer att medverka i kabelsändningsverksamheten i någon operatörsfunktion. Det förutsätts att programföretagens ställning när det gäller rätten att bedriva kabelsändningar kommer att regleras i samband med att nya avtal ingås mellan staten och företagen. Kommittén anser en möjlig lösning av frågan vara att företagens sändningsrätt begränsas till etersändningar (s. 285).

Remissinstansernas inställning

KLYS och *Sveriges Författarförbund* tillstyrker uttryckligen kommitténs förslag.

Vissa remissinstanser är dock mindre benägna att hålla SR-företagen utanför kabelsändningsverksamheten.

Chefen för AV-centralen i Lunds kommun anser att Sveriges Utbildningsradio AB genom sin lokala organisation bör kunna utgöra ett stöd till den lokala programproduktionen.

Kommunstyrelsen i Luleå kommun anser att både Sveriges Lokalradio AB och Sveriges Utbildningsradio AB i de nya avtalen med staten bör få klara direktiv om att på lokal och regional basis stödja och hjälpa lokala producenter.

Kultur- och fritidsnämnden i Västerås kommun anför att Sveriges Television AB i mån av tid borde åläggas att medverka till självkostnadspris när det gäller större produktioner av lokala program.

Sveriges Utbildningsradio AB anser att det för UR:s del inte bör vara utslutet med en viss operatörsfunktion på begäran av lokala utbildningsintressenter, i första hand en sådan operatörsfunktion som är inriktad på deltagande i programsättning och programproduktion samt kontaktskapande verksamhet.

6.2.5 Ordning för prövning och sanktioner

Kommitténs förslag

Kablenämnden skall ha till uppgift att tillse att programregler och andra regler för verksamheten iakttas. En regelöverträdelse skall kunna leda till att nämnden återkallar ett meddelat tillstånd. Kabelnämndens beslut i viktigare frågor skall – liksom f. n. närradiokommitténs beslut – kunna överklagas till kammarrätten (s. 285 och 382).

Remissinstansernas inställning

Riksåklagaren och *KLYS* tillstyrker uttryckligen kommitténs förslag.

Riksåklagaren anför att förslaget innebär att den tidigare av yttrandefrihetsutredningen förespråkade rättsliga regleringen, som bl. a. skulle ha medfört att överträdelser efter polisutredning och åtal prövades av allmän domstol, frångås och att sanktionssystemet i stället blir av administrativ art. Enligt riksåklagaren är kommitténs ställningstagande glädjande för de redan hårt ansträngda rättsvårdande myndigheterna. Riksåklagaren menar också att den centrala prövningen med möjlighet till besvär hos förvaltningsdomstol får anses innebära tillräcklig garanti mot godtycke och en garanti för enhetlig rättstillämpning.

TCO anser att programreglerna bör tas in i avtal mellan kabelnämnden och tillståndshavaren och att ett från nämnden skilt granskningsorgan skall pröva om reglerna följts. Vidare anser *TCO* att de etiska regler som finns på massmedicområdet bör gälla för lokalsändningar.

Metoden med avtal mellan tillståndsmyndigheten och tillståndshavaren förordas också av *Svenska Journalistförbundet*. Förbundet anser att den har fördelar från yttrande- och informationsfrihetssynpunkt och att den främjar en fortlöpande och viktig dialog om rimliga tillämpningar av reglerna. Vidare anser förbundet att det bör ske en självsanering inom verksamheten i enlighet med de spelregler som branschen har.

JK är principiellt kritisk mot kommitténs förslag. Han yttrar:

”Jag vill uttala att jag från rättssäkerhetssynpunkt finner ett sanktions-system med åtal och domstolsprövning vara att föredra framför ett system med administrativa påföljder, vilket förordas av kommittén. Det som skulle kunna göra ett system som det föreslagna godtagbart åtminstone för vissa fall vore att prövningen anförtros en opolitiskt sammansatt nämnd och att nämndens beslut genom överklagande kan bli föremål för domstolsprövning.”

Principiell kritik framförs också av *Svenska Tidningsutgivareföreningen*. Föreningen förklarar att den inte kan tillstyrka att en tillståndsmyndighet får avgöra huruvida ett program har utgjort hets mot folkgrupp eller olaga våldsskildring och som en följd därav återkalla sändningstillståndet. Sådana frågor bör prövas av domstol i former som ligger så nära de tryckfrihetsrättsliga som möjligt. Föreningen uttalar att kommitténs förslag ger uttryck för en tendens till återinförande av den gamla indragningsmakten i fråga om tryckta skrifter, dvs. indragning i administrativ ordning utan domstolsprövning.

De yttranden som avgetts av *Svenska Journalistförbundet*, *Smålandspostens Boktryckeri AB* och *Publicistklubben* innehåller liknande synpunkter.

6.3 Innebörden av att ha tillstånd

6.3.1 En kanal skall hållas öppen för lokala sändningar

Kommitténs förslag

Tillstånd för nätägaren att vidareända program från en kommunikationssatellit och/eller upplåta utrymme i nätet för lokala sändningar skall medföra skyldighet att ställa en kanal i nätet till förfogande gratis för lokala sändningar av det lokala operatörsföretaget (s. 289).

Remissinstansernas inställning

Kommitténs förslag tillstyrks eller lämnas utan erinran av *rektorsämbetet vid Umeå universitet*, *närradiokommittén*, *kommunstyrelserna i Borlänge*, *Kalmar* och *Kungsbacka kommuner*, *chefen för AV-centralen i Lunds kommun*, *kommunstyrelserna i Stockholms*, *Sundsvalls* och *Örebro kommuner*, *Svenska kommunförbundet*, *Sveriges Radio AB*, *Sveriges Lokalradio AB*, *LO*, *TCO*, *KLYS*, *Filmcentrum*, *SABO*, *Hyresgästernas Riksförbund*, *HCK*, *Sveriges frikyrkoråd*/*De fria kristna samfundens råd*, *Sveriges Närradioförbund*, *Smålandspostens Boktryckeri AB* och *Värmlands läns landstings förvaltningsutskott*.

Rektorsämbetet vid Umeå universitet understryker att den särskilda lokala kanalen – ”gratiskanalen” – förefaller vara ett minimikrav med tanke på det ökade behovet av lokal kommunikation och som balans gentemot bl. a. satellitutbudet.

HCK varnar för de höga kostnaderna för att producera egna program;

dessa torde vara en effektiv spärr även med beaktande av kommitténs förslag.

Några remissinstanser – *kommunfullmäktige i Jönköpings kommun, kommunstyrelsen i Luleå kommun och informationschefen i Västerås kommun* – menar uttryckligen att förslaget inte är tillräckligt med tanke på de höga kostnaderna för att kunna utnyttja gratiskanalen.

Kritik mot förslaget som sådant framförs av en remissinstans, *Sydsvenska Dagbladets AB*. Programverksamheten i gratiskanalen kan enligt företaget få oönskade effekter för dagspressens ekonomi, eftersom det blir tillåtet för kommuner, landsting, föreningar och företag att i kanalen sända meddelanden utan distributionskostnader.

6.3.2 De som är anslutna till nätet skall kunna ta emot SR-företagens program

Kommitténs förslag

Tillstånd att vidareända program från en kommunikationssatellit och/eller upplåta utrymme i nätet för lokala sändningar skall medföra skyldighet att se till att de som ansluts till nätet i lämplig form kan ta emot de etersända program av SR-koncernens programföretag, som är avsedda att kunna tas emot i området. Det skall således inte ställas något absolut krav på att programmen förs fram i själva kabelnätet (s. 289 f).

Kommittén diskuterar om eventuella framtida svenska eller nordiska program bör omfattas av den föreslagna regeln. De program som nämns är de som kan bli resultatet av Nordsatsamarbetet samt den diskuterade betal-TV-kanalen i Sveriges Televisions regi. Kommittén anser att ställningstagandet till frågan om skyldighet att föra fram dessa program bör anstå till dess att programmen är aktuella (s. 289 f).

Kommittén diskuterar också en av Sveriges Radio framförd tanke om att kabelabbonenter skall garanteras att svenska och nordiska TV-program via direktsändande satellit överförs med hjälp av den s. k. C-MAC-standarden. Genom denna är det t. ex. möjligt att välja språkversion i form av programtextning på det egna språket. C-MAC-signalen tar dock i anspråk större bandbredd, dvs. kanalutrymme, än en vanlig TV-signal. Kommittén har inte ansett det lämpligt att föreslå några tvingande bestämmelser i frågan (s. 290).

Remissinstansernas inställning

Kommitténs förslag om en s. k. must carry-skyldighet och skyldighetens omfattning tillstyrks eller lämnas utan erinran av *juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd vid Lunds universitet, statskontoret, kommunstyrelsen i Stockholms kommun, Sveriges Radio AB, Sveriges Lokalradio AB, Sveriges Utbildningsradio AB, LO, TCO, KLYS, Svenska Musikerförbundet, Sveriges Författarförbund, Svenska Journalistförbundet, SIF-klubben vid Sve-*

riges Radiokoncernen, Förhandlingskartellen Copyswede, Esselte Video AB, Stiftelsen Svenska Filminstitutet, Föreningen IFPI-VIDEO, Hiresgästernas Riksförbund och Värmlands läns landstings förvaltningsutskott.

Esselte Video AB, Stiftelsen Svenska Filminstitutet och Föreningen IFPI-VIDEO understryker att must carry-principen inte bör tillämpas på en av Sveriges Television bedriven betal-TV-kanal. Svenska Filminstitutet framhåller att betal-TV-verksamhetens kommersiella karaktär inte är förenlig med den internationella praxis som gäller för kabelnätets "must carry"-innehåll.

Närradiokommittén och Sveriges Närradioförbund anser å andra sidan principen bör avse såväl SR-koncernens program som de närradioprogram som kan tas emot på platsen.

Kritiskt mot kommitténs förslag är Sveriges Industriförbund, som anser att must carry-principen endast bör gälla i fråga om en riks/lokalradio- och en riks-TV-kanal.

Sveriges Radio AB är kritiskt mot kommitténs ståndpunkt att inte vilja föreslå något krav om att kabelnäten skall hålla C-MAC-kvalitet. Företaget omtalar att Nordiska ministerrådet i augusti 1984 beslutat att detta system skall användas för överföringen av rundradiosignaler i de nordiska direkt-sändande satelliterna (tills vidare Tele-X och Nordsat). Eftersom den enskilde med egen parabolantenn i så fall skulle få tillgång till både den förbättrade bild- och ljudkvaliteten och de ytterligare tjänster som systemet rymmer, bör den kabelanslutne abonnenten ha möjlighet att få samma villkor, anser företaget.

6.3.3 Tillstånd skall gälla inom ett visst geografiskt område

Kommitténs förslag

Tillstånd att vidareända program från en kommunikationssatellit och/eller upplåta utrymme i nätet för lokala sändningar skall avse ett bestämt geografiskt område. Om ansökan om tillstånd gäller ett befintligt nät, skall tillståndet avse nätets utbredningsområde. Gäller ansökan tillstånd i fråga om ett nät som ännu inte anlagts, skall sökanden lämna uppgift om nätets avsedda sträckning och den tid som utbyggnaden beräknas ta. Kabelnämnden skall då kunna begränsa tillståndet till en del av det begärda området. Skäl härför kan vara exempelvis att utbyggnaden av hela nätet beräknas ta alltför lång tid (s. 293 f).

Det område som ett tillstånd skall gälla inom bör som regel inte vara större än en kommun. Kabelnämnden skall dock kunna fastställa ett större område, om praktiska skäl talar för det, t.ex. då det är fråga om två närbelägna orter i skilda kommuner, som önskar samarbeta i ett nät (s. 294 f).

Det lokala operatörsföretagets tillstånd att bedriva lokala sändningar skall som regel omfatta en kommun (s. 306).

Remissinstansernas inställning

Kommitténs förslag tillstyrks av *Svenska Teaterförbundet*.

Sveriges Radio AB och *Sveriges Lokalradio AB* förklarar att de uppfattar förslaget som ett led i ambitionerna att främja den lokala yttrandefriheten och bibehålla den centrala roll som SR-företagens program har i den nationella och regionala mediemiljön, ambitioner som företagen känner stark sympati för. Inte desto mindre anser företagen det tveksamt vilken reell betydelse den föreslagna begränsningen skulle få. Mer eller mindre rikstäckande TV-kanaler kan enligt företagen byggas upp även utan s. k. central programavveckling. Den som önskar gå ut samtidigt till alla kabelnät i landet kan göra det genom att hyra en satellitkanal. Om nuvarande planer i Europa genomförs torde det enligt företagen komma att finnas ett stort antal sådana att hyra.

Flera andra remissinstanser är också mer eller mindre kritiskt inställda.

Svenska Journalistförbundet förklarar att man avstyrker förslaget.

Televerket anför att möjligheterna att producera bärkraftiga lokala kanaler skulle öka, om samarbete över kommungränserna tillåts.

Enligt *statens kulturråd* skulle den föreslagna begränsningen skapa dåliga förutsättningar för lokala operatörsföretag i kommuner med litet befolkningsunderlag. Nästan hälften av landets kommuner har mindre än 15 000 invånare. Enligt rådet är det därför naturligt att kommunerna samarbetar liksom att regionalt samarbete sker.

Landstingsförbundet anser att förslaget för landstingens del innebär att kabel-TV:s användningsområde begränsas. Enligt förbundet bör det kunna göras undantag för direktsända inslag från regionala kulturarrangemang och landstingsmöten.

SABO framhåller att ett och samma SABO-företag i ett fåtal fall har bostadsbestånd i flera kommuner. Enligt SABO bör det då vara tillåtet att bostadsföretagsvis sammankoppla kabelnäten.

Radionämnden tar upp frågan om det skall förekomma ett eller flera lokala operatörsföretag inom en kommun. Vissa resonemang kan enligt nämnden tolkas så att flera operatörsföretag kan förekomma (s. 292 tredje stycket och s. 306 fjärde stycket), men nämnden finner frågan vara oklart besvarad.

6.3.4 Tillstånd skall ha begränsad giltighetstid

Kommitténs förslag

Tillstånd att vidareända program från en kommunikationssatellit och/eller upplåta utrymme i nätet för lokala sändningar skall vara tidsbegränsat. Inledningsvis skall tillstånd inte kunna avse längre tid än tre år. När tillstånd ges för ett område, där det ännu inte finns något nät, skall kabelnämnden kunna föreskriva, att tillståndet förfaller om nätet inte har byggts ut inom viss tid (s. 295).

Eftersom det lokala operatörsföretagets tillstånd att bedriva lokala sändningar är kopplat till det tillstånd som nätägaren har, kommer också förstnämnda tillstånd att inledningsvis inte kunna gälla längre tid än tre år (s. 306).

Remissinstansernas inställning

Förslaget kommenteras av ett fåtal remissinstanser.

Svenska Teaterförbundet tillstyrker förslaget.

Sveriges Radio- & Hemelektronikleverantörer, *Centralantennmaterielleverantörernas Förening*, *Philips Norden AB* och *Luxor Konsumentteknik AB* anser att kravet kan godtas om det utformas så att förlängning sker automatiskt utom vid missbruk av sändningsrätten.

Statskontoret förklarar att man inser att kommittén velat motverka bl. a. att illa genomtänkta kabel-TV-verksamheter (i ekonomiska och andra avseenden) långsiktigt blockerar marknaden för mer seriösa företag. Därmed riskerar man emellertid enligt kontoret att hamna i en "självgående byråkrati" byggd på ständiga omprövningar av sändningstillstånden.

6.3.5 Tillstånd skall inte få överlåtas

Kommitténs förslag

Tillstånd att vidareända program från en kommunikationssatellit och/eller upplåta utrymme i nätet för lokala sändningar skall inte få överlåtas (s. 292).

Om ett nät övergår till ny ägare eller om nät slås samman, skall detta anmälas till kabelnämnden, som har att pröva om nytt tillstånd kan ges. Anmälan till kabelnämnden skall också ske om två nät kopplas samman tekniskt. Nämnden skall då pröva om nya tillstånd behöver ges (s. 292).

Det lokala operatörsföretaget skall till kabelnämnden anmäla om ägarsammansättningen i betydande mån förändrats. Om ägarsammansättningen förändrats i sådan mån att den inte längre kan anses vara bred, allsidig och lokal, skall företagets tillstånd kunna återkallas, om det inte inom viss tid har rättat till förhållandena (s. 282).

Remissinstansernas inställning

Den enda remissinstans som har uttalat sig är *Svenska Teaterförbundet*, som tillstyrkt det föreslagna överlåtelseförbudet.

6.3.6 Radiolänköverföringar skall likställas med trådöverföringar inom tillståndsområdet

Kommitténs förslag

Inom det område som ett tillstånd omfattar skall överföringar via radiolänk likställas med trådöverföringar. Kabelnämnden skall i beslut om tillstånd kunna föreskriva detta. Inom tillståndsområdet skall vidare radiolänkförbindelse få användas för att överföra rundradioprogram från mottagningspunkten till olika nätdelar (s. 317).

Remissinstansernas inställning

Förslaget kommenteras inte av någon annan remissinstans än *SABO*, som anser att sammankoppling av nät i ett *SABO*-företags bostadsbestånd i flera kommuner bör tillåtas ske med radiolänk om det är ekonomiskt förmånligt.

*6.3.7 Andra medier skall inte kunna hindras att bedriva nyhetsbevakning**Kommitténs förslag*

Sändning skall inte få ske från ett evenemang, om tillståndshavaren med evenemangets arrangör har ingått avtal som syftar till att utestänga andra massmedier från nyhetsbevakning av evenemanget. Tillståndshavare skall inte heller få medge sändning från ett evenemang, om det kommer fram att den som fått programtid eller hyrt utrymme har träffat ett sådant avtal med evenemangets arrangör (s. 313).

Kommittén har inte sett som sin uppgift att föreslå några regler för att underlätta *SR*-företagens konkurrenssituation i förhållande till kabelsändningarna när det gäller förvärv av sändningsrättigheter till hela evenemang (s. 313).

Remissinstansernas inställning

Kommitténs ställningstaganden kommenteras av *Sveriges Radio AB (SR)*, *Sveriges Lokalradio AB (LRAB)*, *Tidningarnas Arbetsgivareför-
ening (TA)* och *SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen*.

SR och *LRAB* uttalar att den föreslagna regeln rörande massmediernas rätt till nyhetsbevakning berör en mycket viktig fråga för *SR*-koncernen, inte minst för riks- och lokalradion. Den nuvarande ordningen med möjligheter till korta direktsända inslag från olika evenemang och sportarenor får enligt företagen inte försämrats. Företagen anser det därför motiverat med en regel som den föreslagna.

TA intar en mer kritisk inställning. Enligt föreningen kan visserligen kommitténs påpekande, att den som anordnar en sammankomst av offentlig karaktär har intresse av publicitet och omnämnande i radio och TV, vara riktigt i dag. Men i morgondagens medievärld med kabel- och videoföretag som har råd att betala för en exklusiv ensamrätt till sändningar blir situationen annorlunda. Då kommer arrangörens intresse inte i första hand att vara att bli omskriven i tidningar eller omnämnd i radio och TV utan att få sälja sitt evenemang till högstbjudande. Rätten för en arrangör att ingå avtal som begränsar eller reglerar massmediernas tillträde till sammankomster eller tillställningar av offentlig karaktär bör enligt föreningen inte få innebära att massmediernas möjligheter till nyhetsbevakning beskärs eller omöjliggörs. Att det föreligger svåra avvägningsproblem mellan civilrättsliga regler och rätten till fri nyhetsförmedling är enligt föreningens bestämda mening inte motiv nog för att – som kommittén gör – skjuta frågan ifrån sig.

SR är kritiskt mot kommitténs syn på möjligheterna för koncernens programföretag att i framtiden kunna direktsända hela evenemang av intresse för allmänheten. Bolaget anför:

”Det är ofrånkomligt att två väsentliga mål kommer i konflikt med varandra på denna punkt, nämligen allmänhetens intresse att kunna ta del av evenemang av stort och uppenbart intresse samt arrangörens avtalsfrihet. SR inser att detta är en mycket komplicerad fråga, som oberoende av hur den löses inte kan tillfredsställa alla parter berättigade önskemål och krav. Men om Massmediekommitténs förslag läggs till grund för reglering av kabelsändningar kommer det att medföra att avtalsfriheten ges prioritet.

I praktiken kommer de priser som kabelföretag i landets största kommuner anser sig ha råd att betala för attraktiva evenemang att vara avgörande för marknaden. Det tvingar SR-koncernen att köpa sändningsrätterna till sådana sändningar till andra priser än i dag, vilket med största sannolikhet leder till att koncernens kostnader stiger och till omfördeining av programbudgetar.

SR vill därför på nytt framhålla det önskvärda i att en lösning kan nås som tillgodoser en rimlig balans mellan de två målen. Olika förslag har förts fram om hur detta kan ske.

Det är, ur SR:s perspektiv, oerhört väsentligt att det i framtiden kommer att finnas någon möjlighet att kunna avväga de skilda intressena mot varandra, om utvecklingen på detta område visar sig gå i en för den stora radio- och tv-publiken ogynnsam riktning. SR vill därför bidra med ytterligare ett förslag till hur en sådan möjlighet skulle kunna medges.

Om det visar sig att de förhandlingar som förs om sändningsrätter inte leder till överenskommelser mellan SR-företagen och rättighetshavarna bör kabelnämnden ges bemyndigande att i angelägna fall lösa tvisten, dvs. i praktiken skulle kabelnämnden komma att fungera som skiljeman. Skiljemannaförfarandet är vanligt förekommande i samhället för att lösa tolkningstvister. Grunden för nämndens möjligheter att ingripa är ett i lag sanktionerat uppdrag att avväga när allmänintresset definitivt bör ta över det privata intresset. Nämnden ges härigenom auktoritet att utöva en viss press på parterna, samtidigt som dessa inför en oberoende part har möjlighet att argumentera för och motivera sina ståndpunkter.”

Förslaget i SR:s yttrande framförs också av LRAB. SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen ansluter sig till förslaget.

6.4 Villkor för att få tillstånd

6.4.1 Allmänt

SABO och ABF tillstyrker kommitténs förslag, och Svenska Teaterförbundet gör detta i princip.

Enligt Statskontoret är det däremot angeläget att tillståndsprövningen från början ges en enklare utformning än vad kommittén har föreslagit. Erfarenheterna från bl. a. uppbyggnaden av datainspektionen visar enligt kontoret att ambitioner om detaljerad granskning kan resultera i växande ärendebalanser och därav följande omfattande resursanspråk.

HCK och *Handikappinstitutet* efterlyser längre gående villkor än vad kommittén har föreslagit.

Handikappinstitutet ställer frågan om det inte borde finnas en skyldighet för nätägaren eller operatörsföretaget att ställa resurser till förfogande för textning eller teckentolkning av program eller att gratis upplåta kanalutrymme för program som särskilt riktar sig till en handikappgrupp. Även om dessa krav inte bedöms realistiska i det första uppbyggnadsskedet är det enligt institutet i ett längre perspektiv nödvändigt att samhället tar sig an problemen om hur resurser skall skapas för att göra TV-programmen mer tillgängliga för olika handikappgrupper.

6.4.2 Vidaresändning av program från en kommunikationssatellit och upplåtelse av utrymme i kabelnät för lokala sändningar

6.4.2.1 Allmänt

Kommitténs förslag tillstyrks i huvudsak av *KLYS* och *Sveriges Författarförbund*.

SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen uttalar att tillståndsmyndigheten, innan den ger tillstånd att vidaresända en programkanal från en kommunikationssatellit, bör granska programkanalen för att utvärdera dess karaktär.

6.4.2.2 Samråd skall ske med ett organ som företräder boende inom området

Kommitténs förslag

Ett villkor för att nätägaren skall kunna få tillstånd skall vara att han har samrått med ett organ som företräder boende inom det område som avses i ansökan. Genom samrådet får de boende möjlighet att redovisa vilka satellitkanaler de önskar ta del av liksom antalet satellitkanaler i förhållande till antalet kanaler som nätägaren vill upplåta för lokala sändningar (s. 286).

Någon lagreglering av vad som skall utmärka det organ med vilket samråd skall ske föreslås inte. Som exempel på lämpliga samrådsorgan nämns emellertid s. k. kontaktkommittéer inom hyresgästföreningarna, styrelser för bostadsrättsföreningar, villa- och samfällighetsföreningar samt – för stora nät som redan från början avses täcka en hel ort – särskilda programråd med god lokal förankring som speglar önskemålen inom orten (s. 286 f).

Den tillståndssökande skall redogöra för hur kontakter och samråd skett med de boende. Har samråd förekommit skall tillstånd inte kunna vägras på den grund av samrådsorganet är av annan uppfattning beträffande den avsedda verksamheten än sökanden. Beslutet om avsett programutbud måste ytterst ligga hos honom (s. 286 f).

Någon skyldighet för nätägaren att samråda med de boende skall inte föreligga när han efter att ha fått tillstånd att upplåta utrymme i nätet för lokala sändningar, gör detta (s. 287).

Remissinstansernas inställning

Ställningstaganden av innebörd att kommitténs förslag är tillräckligt, görs av *kommunstyrelsen i Stockholms kommun, statskontoret, Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisation ek.för. (SBC)* och *SABO*.

Kommunstyrelsen i Stockholms kommun tillstyrker förslaget.

Enligt *statskontoret* är det angeläget att man kan undvika att skapa en särskild "samrådsbyråkrati". När det gäller ordsnät anser kontoret att kommunstyrelsen eller kommunal nämnd som kommunstyrelsen delegerat frågan till kan vara samrådsorgan. I fråga om mindre nät bör i stället annonsering i ortspressen med kallelse till informationsmöte vara en möjlig väg att inhämta de boendes synpunkter.

SBC uttalar att det förefaller högst oklart om det tänkta samrådsförfarandet kommer att ha någon praktisk betydelse. Organisationen har dock ingen invändning mot att bostadsrättsföreningarnas synpunkter inhämtas på det sätt som föreslagits, om det befinns att en samrådsskyldighet skall föreligga.

SABO anför att kravet på samråd med de boende måste anses uppfyllt via boinflytandeavtalen mellan *SABO*-företagen och hyresgästernas organisationer i de fall *SABO*-företag vidareänder satellitprogram.

Åtskilliga remissinstanser efterlyser en mer preciserad samrådsskyldighet. Dessa instanser är *närradiokommittén, kommunstyrelsen i Sundsvalls kommun, Föreningen Filmcentrum, Hyresgästernas Riksförbund, Sveriges Villaägareförbund, Sveriges frikyrkoråd/De kristna samfundens råd* och *Värmlands läns landstings förvaltningsutskott*.

Närradiokommittén pläderar för att samrådet får formen av ett möte till vilket samtliga boende i området har tillträde.

Kommunstyrelsen i Sundsvalls kommun anser att det bara är resp. kommun som legitimt kan representera invånarna om ett omfattande samrådsförfarande skall vara möjligt.

Enligt *Föreningen Filmcentrum* är faran att demokratin enligt kommitténs förslag bara blir papper och fraser. För att så inte skall bli fallet bör det enligt föreningen bildas programråd av boende som får ett rejält inflytande över programvalen.

Hyresgästernas Riksförbund finner kommitténs linje att föreslå enbart samrådsmöjlighet med kontaktkommittéerna vara otillräckligt. Förbundet fortsätter:

"Boinflytandeverksamheten är ännu inte utbyggd över hela landet. Det är i huvudsak i allmännyttiga bostadsområden som avtal träffats. Det är därför angeläget att det i en kommande proposition understryks vikten av att beslut om kabel-TV förutsätter godkännande av konsumenterna/de boende. Detta kan ske genom överenskommelse mellan fastighetsägare/nätägare och hyresgästförening. Frivilliga avtal torde vara att föredra framför lagstiftning i detta hänseende."

Sveriges Villaägareförbund anser samrådsskyldigheten vara så angelä-

gen att förbundet är tveksamt till att man enbart inskränker detta förhållande till en "möjlighet". Förbundet fortsätter:

"Vi anser följaktligen det vara otillräckligt med en förutsättning att stor vikt kommer att fästas vid de synpunkter som lämnas vid samrådet. Lämpligt kan vara att tillståndssökande styrker att samråd skett genom protokoll eller annan form av notering från sådan överläggning. Lokala villaägare- och samfällighetsföreningar utgör lämpliga samrådsorgan."

Sveriges frikyrkoråd/De fria kristna samfundens råd anser att kravet på samråd med de boende bör kompletteras med ett villkor att också i området verksamma eller representerade föreningar skall konsulteras.

Värmlands läns landstings förvaltningsutskott anför att det är naturligt att de berörda kommuninvånarna tillförsäkras behövlig hjälp från kommunen vid samrådet. Praktiskt kan detta enligt utskottet lösas genom en föreskrift om att kommunalt biträde skall lämnas vid samrådet om någon av de boende begär det.

6.4.2.3 Kommunen skall ha tillfälle att yttra sig

Kommitténs förslag

Kommunen skall ha tillfälle att yttra sig över en ansökan om tillstånd från nätägaren (s. 288).

När det gäller existerande nät kommer remissförfarandet att i första hand få en informativ karaktär. För det fall att tillstånd söks innan ett nät har anlagts, blir kommunens roll en annan. Det är inte ändamålsenligt att kabelnämnden meddelar tillstånd innan det är klart att kommunen har gett klartecken för nätanläggaren i de avseenden kommunen är berörd (s. 288).

Remissinstansernas inställning

Förslagen kommenteras av ganska få instanser.

Sveriges frikyrkoråd/De fria kristna samfundens råd finner förslaget om kommunal yttranderätt väl motiverat. Rådet understryker dock att kommunerna inte bör kunna kontrollera verksamheten eller vara några avgörande instanser för tillståndsbesluten.

Sveriges Radio- & Hemelektronikleverantörer och Centralantennmaterielleverantörernas Förening finner det rimligt att den berörda kommunen har möjlighet att yttra sig över kabelnäts utbredning, kapacitet m.m. Organisationerna framhåller dock att yttranderätten inte bör få leda till att etableringsfriheten beträffande anläggning av kabelnät i praktiken begränsas så att eventuella kommunala kabelbolag eller televerket får ett försteg framför andra företag.

Flera yttranden från kommunalt håll är kritiska mot kommitténs förslag (jfr avsnitten 6.1 och 6.2.1).

Kommunfullmäktige i Jönköpings kommun anser att förslaget tilldelar kommunerna en passiv roll.

Kommunstyrelsen i Borlänge kommun (majoriteten) samt kommunstyrelserna i Luleå, Sundsvalls och Örebro kommuner anser att kommunerna bör ha mer att säga till om än att bara vara remissinstanser.

Sju ledamöter i kommunstyrelsen i Uppsala kommun (m, fp och c) menar å andra sidan att kommitténs skäl för den kommunala yttranderätten är svaga.

Värmlands läns landstings förvaltningsutskott anser att det bör vara ett krav att verksamhetsinriktning och ambitioner utförligt redovisas i remissmaterialet. Enligt utskottet kan behandlingen av frågor kring den nya situationen därigenom underlättas i de organ i kommunen och på länsnivå som har ansvar för kulturpolitiken.

6.4.2.4 Sökanden skall ha tillfredsställande ekonomiska resurser

Kommitténs förslag

Kabelnämnden skall värdera de ekonomiska förutsättningarna hos en nätägare som begär tillstånd. Nämnden skall kunna avslå en ansökan om sökanden ej kan ställa nödvändig ekonomisk säkerhet i form av t. ex. eget riskkapital eller bankgaranti.

Remissinstansernas inställning

Kommunstyrelsen i Stockholms kommun, KLYS, Svenska Teaterförbundet och Förhandlingskartellen Copyswede tillstyrker förslaget.

Enligt *KLYS* och *Copyswede* bör i bedömningen ingå en värdering av operatörens möjligheter att uppfylla sina upphovsrättsliga förpliktelser.

Föreningen Filmcentrum uttalar å andra sidan att ekonomin inte bör vara avgörande; tvärtom bör enligt föreningen verksamheten vara planerad av samhället – stat och kommun – och åtminstone delvis vara finansierad samma väg.

Sju ledamöter i kommunstyrelsen i Uppsala kommun (m, fp och c) är kritiska mot förslaget som de finner illa genomtänkt. Ledamöterna uttalar att kommittén tycks tro att risken för ekonomiska misslyckanden minskar om den föreslagna kabelnämnden granskar operatörens ekonomiska förutsättningar.

6.4.2.5 Vissa dispensmöjligheter skall finnas vid tillstånd till det lokala operatörsföretaget

Kommitténs förslag

De villkor som skall gälla för tillstånd till nätägare skall i princip också gälla när det lokala operatörsföretaget ansöker om tillstånd – men endast under förutsättning att nätägaren ej har något tillstånd. Om denne har tillstånd behövs således inte någon ny prövning i de hänseenden som är aktuella (s. 291 f).

Remissinstansernas inställning

Förslaget har inte uttryckligen kommenterats av någon remissinstans.

*6.4.3 Lokala sändningar**Kommitténs förslag*

Inga andra krav bör ställas än att sökanden är ett lokalt operatörsföretag (se avsnitt 6.2.3.2).

Remissinstansernas inställning

Remissinstanserna har inte kommenterat förslaget utöver vad som framgår av avsnitt 6.2.3.2.

7 Programregler

7.1 Allmänt

Några remissinstanser kommenterar i allmänt positiva ordalag de regler som föreslås.

Landstingsförbundet är positivt till att kommittén inte föreslår några omfattande regler.

Centrum för masskommunikationsforskning vid Stockholms universitet är positivt till de föreslagna begränsningarna i programutbudet vad beträffar grovt våld, pornografi, hets mot folkgrupp och reklam.

LO vill kraftigt understryka vikten av att de föreslagna förbudena mot grovt våld, pornografi, hets mot folkgrupp och reklam införs. Snabba ingripanden bör enligt *LO* kunna göras mot program som innehåller sådana inslag.

Radionämnden uppehåller sig vid de föreslagna reglerna mot våld, pornografi och hets mot folkgrupp. Nämnden finner det principiellt fullt befogat att ingripanden kan ske i dessa fall och delar också kommitténs uppfattning att det bör finnas större ingripandemöjligheter mot lokala program än mot satellitprogrammen.

Vissa remissinstanser tar särskilt upp de regler som föreslås om reklam och sponsring.

Presstödsnämnden uttalar att den inte kan finna att dessa förslag står i konflikt med den presspolitik som nämnden administrerar.

Marknadsdomstolen yttrar:

”Kommitténs ställningstaganden ... beträffande reklam i sändningar i kabelnät betingas väsentligen av att reklam f.n är förbjuden i Sveriges Radios verksamhet. Den av kommittén förordade lösningen framstår i dagsläget som rimlig. Såsom framgår av betänkandet är det dock osäkert i vilken utsträckning sådana sändningar kommer att efterfrågas och hur mediet i övrigt kommer att utvecklas. Det kan således vara befogat att senare i ljuset av vunna erfarenheter ompröva inställningen till reklam-sändningar. Frågan kommer naturligtvis i ett nytt läge om reklam blir tillåten inom Sveriges Radios verksamhetsområde.”

Radionämnden framhåller att den inte tar ställning till förslagen i fråga om reklam och sponsring.

Flera remissinstanser är allmänt kritiska mot de föreslagna programreglerna, bl. a. reglerna om reklam och sponsring.

Enligt *Svenska Journalistförbundet* är det olämpligt att sätta samman en reglering som den föreslagna. I den mån publiceringsetiska normer skall lagfästas bör det enligt förbundet ske inom ramen för gällande tryckfrihetsförordning och radioansvarighetslag. Med stöd av dessa lagar kan hets mot folkgrupp bestraffas. Enligt förbundet finns det inte några klara behov av ytterligare inskränkningar.

Föreningen IFPI-VIDEO anser att kommitténs förslag inskränker yttrandemöjligheterna och gör det möjligt för kabelnämnden att censurera på ett sätt som inte borde accepteras.

Leverantörföreningen Kontor Data AB uttalar att det inte är möjligt att införa kontroller av vad som distribueras på telenätet. Det är således mycket svårt – för att inte säga helt omöjligt – att införa ett effektivt förbud mot överföring av kommersiell information. *Riksdataförbundet* är av samma mening.

European Business Satellite AB yttrar:

”Beträffande reklamen så vill vi, utan att göra några politiska bedömningar, bara konstatera att reklam kommer att spela en utomordentligt viktig roll vid etablering av nya system och därmed i ett lands positioner i informationssamhället. Det kommer i Europa att etableras ett flertal nya radio- och TV-kanaler. Många kommer att finansieras med hjälp av reklam. Eftersom de flesta europeiska länder accepterar reklam, finns det vid etablering många länder att välja emellan.”

Enligt *Filadelfiaförsamlingen i Stockholm* bör reklam tillåtas i såväl satellitsändningar riktade mot Sverige som andra kabelsändningar. Reklamen bör dock begränsas till block mellan programmen.

Radionämnden vill starkt ifrågasätta om reglerna mot våld, pornografi och hets mot folkgrupp har fått en för praktiska ändamål lämplig utformning. Nämnden fortsätter:

”Detta ifrågasättande sker mot bakgrund av att programprövningen föreslås ske direkt i kabelnämnden, på eget initiativ eller efter anmälan (s. 300). Såvitt radionämnden kan förstå skulle kabelnämnden, med den lydelse som programreglerna fått, få till uppgift att genomföra en sorts sidoprövningar av såväl videovåldslagen som biografförordningen. Således skulle kabelnämnden ställas inför uppgifterna att dels tolka och tillämpa videovåldslagens definition av grovt våld, dels ta ställning till om en framställning ”skulle ha” förbjudits vid tillämpning av biografförordningen.

Vissserligen sägs (s. 311) att kabelnämnden vid en prövning skall kunna utgå från hur programinslag i annat sammanhang bedömts enligt videovåldslagen och biografförordningen. I praktiken torde dock denna utväg vara möjlig endast i undantagsfall.

Enligt nämndens mening är det olyckligt om programreglerna för kabel-

verksamheten utformas så att granskande myndighet blir beroende av bedömningar i domstolar eller andra myndigheter, alternativt att granskande myndighet åläggs att göra "ställföreträdande" bedömningar. Utformningen bör i stället ta sikte på att i detta fall kabelnämnden kan göra helt självständiga bedömningar, utan hänsyn till antaganden om hur annan myndighet "skulle ha" agerat."

7.2 Vidaresändningar av program från satelliter i fast trafik

7.2.1 Allmänt

De föreslagna reglerna kommenteras i sak av *Svenska Teaterförbundet* och *SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen*.

Enligt *Svenska Teaterförbundet* är det motiverat att det här tolereras mer när det gäller rasism, våld och pornografi än vid prövning enligt videovåldslagen eller biografförordningen. Enligt förbundet borde det dock inte vara omöjligt att också kunna återkalla sändningstillståndet om det i programmen vid upprepade tillfällen har visats inslag som strider mot den s. k. demokratibestämmelsen i 6 § andra stycket radiolagen.

SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen anser att redan enstaka överträdelser när det gäller rasistiska inslag, våldsskildringar och pornografi bör leda till förbud mot vidaresändning.

Flera remissinstanser kommenterar den föreslagna ordningen för prövning och beslut om sanktioner.

Statens biografbyrå och *radionämnden* har inga invändningar mot att kabelnämnden tilldelas dessa uppgifter.

En kritisk grundinställning har däremot *JK*. Han förklarar att han i princip förordar ett system med domstolsprövning och att indragning av sändningstillstånd skall föregås av en sådan prövning. Emellertid yttrar *JK* att han har förståelse för att det i fråga om de direkta vidaresändningarna finns svårigheter att tillämpa ett programutgivareansvar av sedvanligt slag. Han fortsätter:

"Detta torde som kommittén redovisat innebära att allmänna straff- och skadeståndsrättsliga principer blir tillämpliga. När det gäller sändningar av detta slag finns det därför anledning att befara att det blir svårt att utkräva ansvar för eventuella brott och därmed att få dessa fall bedömda av domstol. Mot denna bakgrund torde den föreslagna ordningen för prövning och sanktion ändå få godtagas beträffande sådana sändningar som avses i detta avsnitt."

Kommitténs ställningstagande att inte föreslå särskilda ansvarighets- och skadestandsregler i fråga om vidaresända satellitprogram godtas också av *riksåklagaren* och *NO*; den förre uttalar att kommittén har anfört övertygande motiv för sin ståndpunkt.

Kritiska mot kommittén på denna punkt är däremot *institutionsstyrelsen för journalisthögskolan vid Stockholms universitet* och *utbildnings- och kulturnämnden vid Norrbottens läns landsting*. De menar att det måste vara möjligt att utkräva ansvar i det enskilda fallet.

Institutionsstyrelsen för journalisthögskolan vid Stockholms universitet anför att det är ett uppenbart intresse att förhindra att yttrandefrihetsbrott sker i vidareända satellitkanaler. Styrelsen fortsätter:

”Det gäller inte bara pornografi och brottet ”hets mot folkgrupp” utan även raden av andra yttrandefrihetsbrott. I detta syfte bör det för varje vidareändning av satellitkanaler finnas en programutgivare som svarar för innehållet. Liksom nu gäller för Sveriges Radios direktsändningar kan utgivaren bära sitt ansvar antingen genom att fortlöpande följa sändningarna och bryta dem om yttrandefrihetsbrott befaras eller genom att i förhand förvissa sig om att sådana brott rimligen inte kommer att begås. Då de sändande länderna rimligen torde ha intresse av att satellitprogrammen vidareändas till Sverige torde det normalt vara möjligt att i förhand få sådana försäkringar. Om yttrandefrihetsbrott ändå begås bör programutgivaren svara för dem inför domstol med samma förfarande (med bl. a. jury) som föreskrivs för tryckta medier och för radio och tv. Med en sådan ordning behöver kabelnämnden aldrig i administrativ ordning förbjuda vidareändning av satellitkanaler. Detta är en betydande fördel.”

7.2.2 Programmen skall vara avsedda för allmänheten

Kommitténs förslag

Tillstånd skall endast kunna ges i fråga om programkanaler som enligt den ursprungliga sändarens avsikt skall nå allmänheten utan tidsförskjutning och i oförändrat skick. Det skall ankomma på den som söker tillstånd att visa att detta villkor är uppfyllt (s. 297).

Det skall inte ställas något krav på att sökanden har fått upphovsrättshavares och övriga rättighetshavares medgivande till vidareändningarna. Det får sökanden svara för att han har enligt vad som gäller därom (s. 297).

Remissinstansernas inställning

Förslaget har inte föranlett någon kommentar.

7.2.3 Programmen skall få tas emot i det land varifrån de sänds till satelliten

Kommitténs förslag

Som villkor för tillstånd skall gälla att programkanalen i fråga får tas emot i det land varifrån den s. k. upplänkningen sker (s. 298).

Remissinstansernas inställning

De enda remissinstanser som uttalar sig är *Svenska Teaterförbundet* och *SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen*, som tillstyrker förslaget.

7.2.4 Program med rasistiska inslag

Kommitténs förslag

Rätten att vidareända en programkanal skall kunna återkallas om sändningarna vid upprepade tillfällen har innehållit uttalanden eller andra meddelanden som avses i 16 kap. 8 § brottsbalken (s. 302).

Remissinstansernas inställning

Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av *NO, statens invandrarverk, kommunstyrelsen i Stockholms kommun, sju ledamöter i kommunstyrelsen i Uppsala kommun (m, fp, och c)* och *Svenska Teaterförbundet*.

Sveriges Villaägareförbund anser att man bör dra snävare gränser för det otillåtna än vad kommittén har uttryckt med orden "vid upprepade tillfällen". Enligt förbundet är denna formulering också något diffus.

*7.2.5 Program innehållande våldsskildringar eller pornografi**Kommitténs förslag*

Rätten att vidareända en programkanal skall kunna återkallas om sändningarna vid upprepade tillfällen har innehållit sådana våldsinslag som avses i 1 § lagen (1981: 485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag (videovåldslagen) eller sådana pornografiska inslag som för en biografiffilm vid tillämpning av förordningen (1959: 348) med särskilda bestämmelser om biografiforeställningar m. m. (biografiförordningen) skulle ha medfört att filmen inte godkänts för visning vid biografiforeställning (s. 301).

Sändningstillståndet skall också kunna återkallas om sändningarna har varit ensidigt inriktade på sådana våldsskildringar eller pornografiska skildringar som för en biografiffilm vid tillämpning av biografiförordningen skulle ha medfört att filmen inte godkänts för visning vid biografiforeställning för barn som är under 15 år (s. 301).

Remissinstansernas inställning

Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av *NO, statens biografbyrå, kommunstyrelserna i Stockholms och Umeå kommuner, sju ledamöter i kommunstyrelsen i Uppsala kommun (m, fp och c), Sveriges Radio AB, Sveriges Lokalradio AB, KLYS* och *Svenska Teaterförbundet*.

Statens biografbyrå har inga invändningar mot att biografbyråns praxis när det gäller vilket slags våld som skall betraktas som totalförbjudet resp. barnförbjudet får ligga till grund för kabelnämndens bedömningar. Byrån är också beredd att medverka med sakkunniga om kabelnämnden skulle vilja ha hjälp med bedömningarna. Byrån räknar med att detta kan åstadkommas utan att resursförstärkningar behöver övervägas.

Esselte Video AB och *Föreningen IFPI-VIDEO* anser att kommitténs förslag är alltför ingripande. I förhållande till filmer som godkänts för biografvisning anser de att förslaget ger möjlighet till längre gående censur-ingripanden och totalförbud.

Sveriges Villaägareförbund förordar å andra sidan längre gående restriktioner. Enligt förbundet bör varje programkanal som vid kontroll visat sig innehålla våldsinslag eller pornografi så långt möjligt förbjudas.

7.2.6 Program innehållande sådan kommersiell reklam som särskilt riktar sig till svensk publik

Kommitténs förslag

Rätten att vidareända en programkanal skall kunna återkallas om sändningarna under en lång tidsperiod och i betydande omfattning har innehållit sådan kommersiell reklam som måste anses riktad särskilt till svenska konsumenter (s. 303).

Mot förslaget har ledamöterna Björck, Levin och Nordin reserverat sig.

Remissinstansernas inställning

Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av *konsumentverket*, *kommunstyrelsen i Uppsala kommun (majoriteten)*, *KLYS* och *Värmlands läns landstings förvaltningsutskott (majoriteten)*.

Konsumentverket anför att reklamen via satelliter sannolikt kommer att ha samma karaktär och inriktning som den TV-reklam som förekommer i övrigt. Verket fortsätter:

''Denna reklam torde i betydande utsträckning bestå av varumärkesreklam för multinationella företag. Kännetecknande för sådan reklam är att den i första hand syftar till att inpränta varumärket i konsumenternas medvetande. En ofta använd reklamform är s. k. livsstils- eller associationsreklam. Denna reklam saknar, visar utländska undersökningar, i stor utsträckning sådan information som är väsentlig för konsumenterna. Undersökningar av informationsinnehållet i amerikansk TV- och veckopressreklam visar att, enligt vissa kriterier, endast hälften av TV-reklamen är informativ. Enligt samma bedömningsgrunder är merparten av veckopressreklamen informativ. I undersökningarna bedömdes reklam som informativ om den innehöll minst 1 av 14 tänkbara uppgifter om varan.

TV-reklamen är normalt koncentrerad till endast en liten del av marknadens utbud av varor och tjänster. Som exempel kan nämnas att reklamutrymmet i den för Sverige aktuella brittiska TV-kanalen ''Sky Channel'', under 3 månader våren 1984, till 58 % upptogs av reklam för godis och till 20% av matvaror, främst frukostprodukter. I den väst-tyska kanal 1 upptogs 1983 reklamutrymmet till nästan hälften av reklam för godis, öl, vin, sprit och vissa livsmedel. Den andra hälften bestod huvudsakligen av reklam för hygienartiklar, tvätt- och diskmedel. Reklamen omfattar dessutom ofta endast ett förhållandevis litet antal likartade produkter inom resp. varugrupp.

Mot bakgrund härav kan knappast hävdas att TV-reklam förbättrar konsumenternas information om marknadens utbud.

En annan viktig konsumentaspekt är att reklam skall vara lätt att särskilja från information som är obunden av kommersiella intressen. Utvecklingen i USA visar att nya reklamformer som vuxit fram till följd av kabel-TV-verksamheten har en karaktär som tenderar att helt suddas ut gränserna mellan reklambudskapet och själva programmet och programinnehållet. Som exempel kan nämnas s. k. ''informercials'' och sponsorerade program. Dessa reklamformer kommer sannolikt att introduceras även i Europa i takt med att kabel-TV byggs ut.''

Enligt *Värmlands läns landstings förvaltningsutskott (majoriteten)* bör toleransnivån i fråga om satellitreklamen inte sätta alltför högt eftersom en alltför tillmötesgående hållning skulle kunna försämra villkoren för vår dagspress.

KLYS för fram tanken på en alternativ reglering i förhållande till kommitténs förslag. Vad *KLYS* åsyftar är en lösning motsvarande den som nyligen valts i Nederländerna, dvs. en föreskrift om att vidareändring endast får ske om förekommande reklam inte är särskilt riktad till svensk publik.

Även *konsumentverket* är inne på ett alternativt förslag. Det skulle kunna bestå i att endast sådana sändningar tilläts som uppfyllde vissa väl specificerade krav på reklamens omfattning, form, innehåll och placering i programutbudet.

Ett par remissinstanser kritiserar kommitténs förslag för att det inte går tillräckligt långt.

Enligt *Föreningen Filmcentrum* innehåller förslaget vaga och oprecisa formuleringar som lämnar dörren öppen för det mesta.

HCK yttrar:

”*HCK* anser att reklam i svensk TV även fortsättningsvis ska vara otillåten. Att släppa in reklam via satellit är menar vi ett sätt att öppna vägen för reklam i TV mera allmänt. Anledningen till att *HCK* motsätter sig reklam i TV är att den på olika sätt drabbar våra grupper. Många handikappade är bl. a. p. g. a. brister i samhället (dålig tillgänglighet i den fysiska miljön, högre arbetslöshet, bristande färdtjänst etc.) i betydligt större utsträckning än andra hänvisade till hemmiljön. Därmed konsumerar vi också mer TV än andra. Samtidigt får vi färre intryck utifrån som kan balansera de budskap vi får genom TV-apparaten.

Ett annat skäl är att reklamen ofta ger en felaktig bild av människan. Reklam går ut på att sälja en produkt. Reklam för exempelvis kosmetika vädjar till människors osäkerhet, för att vi inte duger som vi är. De människor som används i reklamen är oftast unga, starka, vackra, framgångsrika osv. Det motverkar våra ambitioner att förändra attityderna till handikapp.”

NO ser till skillnad mot kommittén betydande svårigheter att fastställa vilka reklamslag som skall medföra att en vidareändring programkanal förbjuds. Ungefär samma uppfattning har *Sveriges Radio AB*, *Sveriges Lokalradio AB* och *DIK-förbundet*.

Patent- och registeringsverket fäster uppmärksamheten på förhållandet mellan en utländsk annonsörs marknadsföring och de varumärkesrätter som gäller i Sverige. En utländsk annonsör som sprider sitt reklambudskap i satellitsändningar riskerar enligt verket att komma i konflikt med annans registrerade eller inarbetade varumärke i Sverige om varumärkena är förväxlingsbara. Med den genomslagskraft TV har är det enligt verket rimligt att anta att risken för kollisioner mellan förväxlingsbara varumärken kommer att öka, vilket kräver att de inhemska märkesinnehavarna på

ett helt annat sätt än hittills slår vakt om sina rättigheter. Kollisionsrisker torde enligt verket också finnas i fråga om det industriella rättsskyddet i övrigt, t. ex. beträffande firmor.

Följande remissinstanser avstyrker kommitténs förslag, nämligen *NO, institutionsstyrelsen för journalisthögskolan vid Stockholms universitet, juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, kommunstyrelsen i Kungsbacka kommun (majoriteten), sex ledamöter i kommunstyrelsen i Malmö kommun, fem ledamöter i kommunstyrelsen i Stockholms kommun (m och fp), sju ledamöter i kommunstyrelsen i Uppsala kommun (m, fp och c), tio ledamöter i Svenska kommunförbundets styrelse (m, fp och c), SAF, Sveriges Industriförbund, Telefonaktiebolaget L M Ericsson, Föreningen IFPI-VIDEO, Annonsörföreningen, Sveriges Reklambyråförbund och fyra ledamöter i Värmlands Läns Landstings förvaltningsutskott.*

Remissinstanserna kritiserar förslaget från yttrandefrihetsrättsliga synpunkter och med hänsyn till de förväntade negativa följderna för de svenska företagens konkurrenssituation.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet yttrar:

”Från yttrande- och informationsfrihetsrättsliga synpunkter finner fakultetsnämnden det oacceptabelt, att en påvisad överträdelse av ifrågavarande slag – som alltså avser en del av ett större reklamutbud – skulle få leda till att *hela* programinnehållet i ett kanalutbud stoppas. Fakultetsnämnden har härvid beaktat, att den föreslagna sanktionen valts mot bakgrund av att överträdelse av reklamförbudet inte rimligen kan resultera i straff eller vitesföreläggande för de kabeloperatörer som försetts med tillstånd, vilka påföljder eljest tett sig mera adekvata. Det förhållandet, att den svenske tillståndshavaren sannolikt inte har rättsliga eller faktiska möjligheter att vare sig eliminera otillåtna sändningsinslag eller, än mindre, genom avtal eller eljest påverka själva utbudet från kommunikationssatelliten i förevarande hänseende, kan enligt fakultetsnämndens mening inte motivera, att man väljer total kanaltystnad som saktionsmedel. Åtskilligt i ett kanalutbud kan ju vara av stor betydelse för den allmänna upplysningen och opinionsbildningen. Förekomsten av vissa enligt kommitténs uppfattning oönskade reklaminslag bör inte på detta sätt få till konsekvens, att värdefull information – som kan utgöra den dominerande delen av kanalutbudet – helt undanhålles konsumenterna.”

NO, institutionsstyrelsen för journalisthögskolan vid Stockholms universitet, de sex ledamöterna i kommunstyrelsen i Malmö kommun och Föreningen IFPI-VIDEO resonerar på liknande sätt.

NO diskuterar också förslaget med hänsyn till hur de svenska företagens konkurrenssituation kan komma att påverkas. Han yttrar:

”Påverkan på konkurrensförhållandena är huvudsakligen beroende av vilken betydelse den kommersiella reklamen i de satellitförmedlade TV-programmen kommer att få. Eftersom satellitsändningarna riktar sig till stora delar av Europa kommer svenska hemmamarknadsföretag att få betala Europatataxa för sin TV-reklam. Satellitreklam kommer därför att

ställa sig orimligt dyr särskilt för de renodlade hemmamarknadsföretagen. Vissa multinationella företag med stora marknadsandelar i många europeiska länder kommer härmed att få ett övertag. Effekterna på svensk publik torde nämligen uppkomma oavsett om svensk text förekommer eller ej. Detta gäller speciellt reklam som syftar till att göra en vara känd genom dess varumärke. Även många svenska företag med utländsk försäljning men med större inhemska marknadsandelar kommer att få en försämrad konkurrenssituation gentemot vissa stora multinationella koncerner.

Hur stora dessa negativa effekter kommer att bli är svårt att säga. På lite längre sikt när antalet hushåll som har tillgång till satellitprogrammen har ökat har man med tanke på TV:s välkända effektivitet som reklammedium att befara betydande negativa effekter för svenska företag av de nämnda slagen. Det kan särskilt komma att gälla varuområden som bilar, livsmedel och kemisk-tekniska produkter."

Kritik från den angivna utgångspunkten framförs också med varierande styrka av de *sex ledamöterna i kommunstyrelsen i Malmö kommun, Sveriges Lokalradio AB, Sveriges Industriförbund, Annonsörföreningen och Sveriges Reklambyråförbund.*

7.3 Lokala sändningar

7.3.1 Allmänt

En del remissinstanser uttalar sig allmänt positivt om de regler som föreslås.

Hyresgästernas Riksförbund och *ABF* tillstyrker förslagen och *kommunstyrelsen i Örebro kommun* och *Sveriges Villaägareförbund* instämmer i flertalet av dessa.

Statens kulturråd kan stödja kommitténs utgångspunkt att sändningsverksamheten skall få utvecklas med ett minimum av programpolitiska riktlinjer. Vad som ur rådets synvinkel är väsentligt är dock att sändningsrätten förknippas med ett kulturpolitiskt ansvar på det lokala planet.

Flera remissinstanser vill komplettera de framlagda förslagen i olika hänseenden.

Smålandspostens Boktryckeri AB framhåller att det måste stå fullt klart för tittarna vem som sänder när en viss kanal slås på. *TCO* och *Svenska Journalistförbundet* har samma uppfattning; de anser att sändningarna i den särskilda lokala kanalen, "gratiskanalen", bör förses med tydliga avsändarmarkeringar.

Svenska Journalistförbundet pläderar också för att det ges utrymme för den professionella lokaljournalistiken i de kanaler som upplåts; detta behövs enligt förbundet som en motvikt mot de intressen som gratiskanalen i första hand är avsedd för.

Filadelfiaförsamlingen i Stockholm är angelägen om att det läggs fast klara etiska regler för programverksamheten. En avstängning av den som bryter mot en etisk regel (t. ex. förbudet mot rasistiska inslag) bör enligt församlingen vara kortast möjliga tid.

Stiftelsen Svenska Filminstitutet uttalar att det kommer att krävas krafttag för att värna om den nationella filmproduktionen. Bland möjliga åtgärder som enligt institutet bör övervägas kan nämnas att införa någon form av kvoteringsystem (efter fransk modell) som garanterar en minimikvot av svenskt programinnehåll i kabelkanalerna.

Utbildnings- och kultur nämnden vid Norrbottens läns landsting anser att det i kabelnäten måste garanteras utrymme för de lokala och regionala kulturarbetarna. För att presentera kulturprogram bör de få fasta sändningstider på bästa tittartid. Särskilt viktigt är enligt nämnden att det sänds program till barn och ungdom.

I flera yttranden redovisas mer eller mindre kritiska synpunkter.

Televerket anser att förslagen innebär sådana restriktioner för de lokala programverksamheten att gratiskanalen knappast kan utvecklas till ett engagerande alternativ till övriga tillgängliga kanaler. Enligt verket vore det olyckligt om gratiskanalen enbart skulle bli en dåligt utnyttjad teknikinvestering.

Enligt *KLYS* är det av vikt att de programregler som införs inte lägger hinder i vägen för ett utbud som bildar motvikt till satellitprogrammen.

Sveriges Industriförbund anför att de föreslagna förbuden mot blandade kanaler, s. k. central programavveckling och reklam utgör restriktioner som allvarligt kan förhindra den industriella utvecklingen och göra det mycket svårt att etablera kabel-TV med rimlig ekonomi.

Sundsvalls Tidning vänder sig bestämt mot förslagen om förbud mot blandade kanaler och central programavveckling. Betänkandets argumentation är enligt tidningen inte övertygande i fråga om något av dessa förslag mer än som ett försvar av monopol företaget Sveriges Televisions framtida konkurrensvillkor.

JK tar upp den föreslagna ordningen för prövning och sanktioner. Som redovisats i avsnitt 7.2.1 förordar *JK* i princip ett system med domstolsprövning och att indragning av sändningstillstånd skall föregås av en sådan prövning. *JK* yttrar i sammanhanget vidare:

”Detta gäller särskilt när fråga är om hets mot folkgrupp som är ett sådant brott som finns upptaget i tryckfrihetsförordningens brottskatalog. Den avsedda prövningen innebär i själva verket en gränsdragning kring yttrandefriheten delvis utöver den som följer av brottskatalogen i 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen. Med den av kommittén föreslagna ordningen ligger det nära till hands att frågan om återkallelse av sändningstillstånd och därmed också frågan om vad som får yttras eller ej blir en fråga om smakbedömning som lätt kan påverkas av olika tillfälliga opinionsstämningar. För att få en fasthet i bedömningen av denna viktiga fråga, som ytterst rör den grundlagsfästa yttrandefriheten, bör man upprätthålla principen om att yttrandefrihetsbrott skall utgöra grunden för återkallelse av sändningsrätt och att prövningen skall göras av domstol. I anslutning härtill vill jag anförda att när det gäller våldsskildringar och pornografi finns möjlighet att utöka den s. k. brottskatalogen på så sätt att dessa skildringar kommer att omfattas av katalogen.”

Enligt *radionämnden* är det en brist att kommittén inte har föreslagit några positivt formulerade programregler. Nämnden yttrar:

”I betänkande antyds (s. 271–72) att ett motiv för införande av ett koncessionssystem är möjligheten att införa positiva regler för programverksamheten. De programregler som föreslås är dock – med undantag för bestämmelserna om yttrande- och informationsfrihet i de särskilda kanalerna för lokala sändningar – uteslutande av förbudskaraktär.

Nämnden har självfallet föreståelse för att ett system med olika administrativa påföljder (s. 272) medför att antalet programregler bör vara begränsat och att klarhet vinnas om dessa regler är av förbudskaraktär. Nämnden har också förståelse för att regelverk måste anpassas till olika medieformer, till målen och villkoren för deras verksamhet. Å andra sidan bestäms målen och villkoren bl. a. av just de programregler som formuleras, och nämnden finner det inte självklart att verksamheten i kabelnät – till skillnad från rundradioverksamheten – ska undandras från vissa kultur- eller mediepolitiska ambitioner! Det vore tvärtom ur många synvinklar en styrka om vissa sådana ambitioner, uttryckta som främjande programregler, kunde formuleras även för kabelverksamheten. Programreglerna skulle härmed också fylla funktionen av en mål- eller policydeklaration, även om de inte till alla delar lämpar sig som underlag för beslut om administrativa påföljder. Nämnden menar således att möjligheterna till införande av vissa positiva regler bör övervägas ytterligare.”

7.3.2 *Det lokala operatörsföretagets sändningar skall präglas av en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet.*

Kommittens förslag

Det lokala operatörsföretaget skall beakta att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i de kanaler som företaget sänder i. Detta innebär att företaget vid fördelning av sändningstider dels skall se till att ett så brett spektrum som möjligt av åsikter, intresseinriktningar och programformer kommer till uttryck, dels bör ge företräde åt program som speglar lokala förhållanden (s. 306 f).

Om en programleverantör förvägras sändningstid eller anvisas en sändningstid som inte kan accepteras, kan detta anmälas till kabelnämnden. Nämnden får då pröva om företaget har brutit mot kravet på en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet. Om detta befinns vara fallet, skall företagets tillstånd kunna återkallas (s. 307).

Remissinstansernas inställning

Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av *statens kulturråd*, *Föreningen Filmcentrum*, *SABO* och *Sveriges Närradioförbund*.

Föreningen Filmcentrum anser att gratiskanalen bör ha en egen profil och inte hetsas av samma allsidighets- och objektivitetskrav som Sveriges Radio. En mer subjektiv TV-kanal alltså. Det skulle främja yttrandefriheten.

JK är kritisk mot förslaget att sändningstillståndet skall kunna återkallas

om operatörsföretaget har brutit mot kravet på en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet. En sådan regel har enligt JK ett drag av åsiktskontroll som är främmande för svensk yttrandefrihetsrätt utanför monopolsituationen.

7.3.3 Programutbudet bör ha en lokal inriktning

Kommitténs förslag

Programurval och programsättning bör ske lokalt. Programutbudet bör alltså i huvudsak bestå av material som har producerats särskilt för sändningsorten och som har lokal anknytning. Någon lagregel i ämnet föreslås dock inte (s. 310).

Remissinstansernas inställning

Förslaget tillstyrks av *informations- och konsumentnämnden i Stockholms kommun*.

Sveriges Radio AB och *Sveriges Lokalradio AB* är inte tillfredsställda med förslaget. Företagen påpekar att det inte ställs några uttryckliga krav på lokala eller nationella andelar av programutbudet i kanaler som upplåts. Enligt företagen torde det därmed i dessa kanaler vara fritt för nationell spridning via kassetter av utbud som till stora delar är syndikerat, utländskt programstoff.

Flertalet remissinstanser som uttalar sig är emellertid kritiska från andra utgångspunkter.

Svenska Journalistförbundet avstyrker förslaget.

Sydsvenska Dagbladets AB frågar sig om kommittén likställer ordet "lokal" med att en kommuns geografiska gränser utgör spridningsområdet.

Statens kulturråd anser att det bör öppnas möjligheter till regionalt samarbete för att gratiskanalens innehåll skall kunna bli av hög kvalitet. Samtidigt understryker rådet vikten av att gränsen gentemot regional-TV kan dras tydligt.

Informationschefen i Västerås kommun uttalar att kravet på "övervägande" lokal programproduktion i och för sig är svävande vad gäller kvantiteter men att det begränsar frihet och flexibilitet i tablåarbetet.

Filadelfiaförsamlingen i Stockholm framhåller att TV är ett mycket resurskrävande medium. Många lokala föreningar torde därför få svårt att genomföra en kvalitativ och regelbunden programproduktion. Enligt församlingen bör en organisation eller folkrörelse ha möjlighet att centralproducera program som sedan sänds av den lokala föreningen.

Sveriges Riksidrottsförbund förklarar att idrottsrörelsen ser det som väsentligt att det utöver den lokala sändningsverksamheten kan etableras ett väl utbyggt kabelnät för rikstäckande sändningar med hjälp av länksystem.

7.3.4 Förbud mot att i en och samma kanal blanda satellitprogram och andra program

Kommitténs förslag

I de kanaler som det lokala operatörsföretaget sänder i och i kanaler som har upplåtits för lokala sändningar skall det inte få förekomma vidaresända rundradioprogram eller vidaresända program från kommunikationssatelliter. Inte heller skall det i satellitkanalerna få förekomma lokala program (s. 314).

Om regeln överträds skall ett meddelat tillstånd kunna återkallas (s. 314).

Remissinstansernas inställning

De remissinstanser som har uttalat sig är överlag kritiskt inställda.

Förslaget avstyrks av *televerket*, *kommunstyrelsen i Örebro kommun*, *SAF*, *Svenska Journalistförbundet*, *Sveriges Industriförbund*, *Esselte Video AB*, *Svenska Tidningsutgivareföreningen*, *Smålandspostens Boktryckeri AB* och *Sydsvenska Dagbladets AB*.

Televerket framhåller att dess erfarenheter visar att det kommer att vara både svårt och dyrt att producera program för gratiskanalen. Beläggningen kommer att bli mycket låg. Ekonomin skulle enligt verket väsentligen förbättras om innehållet i kanalen – åtminstone under en övergångstid – kunde blandas med andra program, t. ex. visst satellitutbud.

Kommunstyrelsen i Örebro kommun anför att det på många orter sannolikt inte finns förutsättningar för någon mer omfattande lokal verksamhet. Vad som kan väntas torde vara att komunen vill göra ett eller annat program och att den lokala tidningen vill sända ett kort dagligt nyhetsprogram. Sådana lokala program bör enligt kommunstyrelsen kunna läggas in i en satellitkanal under förutsättning att satellit- och lokalprogrammen hålls åtskilda genom god på- och avannonsering.

Sveriges Industriförbund menar att möjligheterna för en operatör att skapa ett varierat och attraktivt utbud under både dag- och kvällstid allvarligt skulle begränsas genom förslaget.

Sydsvenska Dagbladets AB anser att det – så länge reklam inte tillåts i kabel-TV – bör vara möjligt att ge abonnenterna kombinationserbjudanden på samma kanal i form av överspridd betal-TV och lokala program. Detta förutsätter dock att förslaget om förbud mot blandade kanaler inte genomförs.

7.3.5 Förbud mot s. k. central programavveckling

Kommitténs förslag

Det skall inte vara tillåtet med gemensam programsättning i flera kabelnät genom samtidig och oförändrad vidaresändning i form av t. ex. radiolänköverföring. Däremot skall det inte möta hinder att visa samma program samtidigt i flera kabelnät (s. 310).

Remissinstansernas inställning

De remissinstanser som har kommenterat förslaget är överlag kritiska.

Förslaget avstyrks av *televerket, sju ledamöter i kommunstyrelsen i Uppsala kommun (m, fp och c), fyra ledamöter i Svenska kommunförbundets styrelse (c), SAF, Statsanställdas Förbund, Svenska Journalistförbundet, Sveriges Industriförbund, Sveriges Radio- & Hemelektronikleverantörer, Centralantennmaterielleverantörernas Förening, Telefonaktiebolaget L M Ericsson, Philips Norden AB, Luxor Konsumentelektronik AB, Sveriges Riksidrottsförbund, Smålandspostens Boktryckeri AB och Sydsvenska Dagbladets AB*

De sju borgerliga ledamöterna i kommunstyrelsen i Uppsala kommun avvisar bestämt förslaget.

Sveriges Industriförbund anser att förslaget skulle innebära allvarliga begränsningar när det gäller att kunna erbjuda program med aktualitetsinslag från någon central programkälla som komplement till det lokala materialet, t. ex. nyhetsprogram. Förslaget skulle också hindra gemensam bevakning av regionala arrangemang med direktsändningar.

Telefonaktiebolaget L M Ericsson anför att förslaget skulle leda till orationell hantering och ökade kostnader. Bolaget finner också förslaget något ologiskt eftersom central programavveckling de facto kan åstadkommas via satellit.

Enligt *Philips Norden AB* skulle ett förbud mot central programavveckling utgöra ett artificiellt hinder för en sund utveckling av den lokala programverksamheten. Ett förbud skulle också enligt företaget inbjuda till kringgåendeförsök, något som det med säkerhet kommer att finnas tekniska förutsättningar för.

Sveriges Riksidrottsförbund anför att idrottsrörelsen när det gäller att förmedla information till stora grupper samtidigt ser möjligheterna att använda t. ex. radiolänköverföringar som en styrka. Dessutom är enligt förbundet möjligheten till delade produktionskostnader över större mottagargrupper en viktig faktor i programpolitiken.

Enligt *Smålandspostens Boktryckeri AB* skulle det bli oerhört svårt att etablera nät av någorlunda storlek utanför storstadsregionerna om inte simultansändningar över ett helt län tilläts genom t. ex. radiolänköverföring. Företaget anser att det som en motvikt mot satellitprogrammen borde vara ett kulturpolitiskt intresse att kunna erbjuda tittarna inhemska lokala och regionala program distribuerade på detta vis. *Sydsvenska Dagbladets AB* ger uttryck för liknande synpunkter.

7.3.6 Förbud mot program med rasistiska inslag m. m.

Kommitténs förslag

Tillstånd skall kunna återkallas om det har sänts ett program som i en lagakraftäggande dom har befunnits innefatta yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i kabelsändning (s. 310).

Om det misstänkta yttrandefrihetsbrottet är hets mot folkgrupp skall en särreglering gälla. Någon domstolsprövning skall då inte krävas utan kabelnämnden skall kunna återkalla tillståndet så snart den har gjort bedömningen att programmet innehåller uttalande eller annat meddelande som avses i 16 kap. 8 § brottsbalken (s. 310 f).

Remissinstansernas inställning

Förslagen tillstyrks eller lämnas utan erinran av *kommunstyrelsen i Stockholms kommun, Svenska Teaterförbundet, Sveriges frikyrkoråd/De fria kristna samfundens råd* och *DIK-förbundet*.

JK noterar med tillfredsställelse att kommittén föreslagit att indragning av sändningstillstånd på grund av yttrandefrihetsbrott endast skall kunna ske efter lagakraftätagande dom i vilken sådant brott konstaterats. Han fortsätter:

”För att göra denna bestämmelse mera effektiv skulle det om det anses erforderligt kunna införas en möjlighet att, när fällande dom i första instans föreligger, interimistiskt i avvaktan på lagakraftätagande dom återkalla sändningstillståndet. Detta skulle innebära att trots allt en domstolsprövning med jury ligger till grund för den interimistiska återkallelsen.”

TCO menar att indragning av sändningstillstånd på grund av yttrandefrihetsbrott bör komma i fråga först vid upprepade och allvarliga brott.

JK:s syn på den föreslagna särregleringen i fråga om hets mot folkgrupp har återgetts i avsnitt 7.3.1.

Även flera andra remissinstanser är kritiska mot kommitténs förslag i den delen.

Statens invandrarverk delar kommitténs bedömning att det är viktigt att med kraft ingripa mot program av det angivna slaget. Enligt verkets mening är emellertid frågan om yttrandefrihetens gränser en svår avvägning och inskränkningar i denna frihet bör beslutas av domstol. För att förhindra missbruk medan en rättslig prövning pågår förordar verket att kabelnämnden skall kunna tillfälligt dra in sändningstillståndet i avvaktan på lagakraftätagande dom. För detta bör det enligt verket krävas att åtal har väckts.

Några remissinstanser uppehåller sig särskilt vid det förhållandet att ett och samma yttrande enligt förslaget kan bli föremål för såväl yttrandefrihetsprocess vid allmän domstol som prövning av kabelnämnden.

Juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd vid Lunds universitet exemplifierar:

”Antag att nämnden återkallat tillståndet och att domstol senare ogillat åtalat eftersom brott ej styrkts. Detta kan för övrigt lätt bli fallet i praktiken, eftersom allmän domstol har helt andra utredningsresurser än vad kabelnämnden kommer att få. För att undvika uppkomsten av dylika kollisioner bör nämnden kunna återkalla tillståndet först sedan lagakraftvunnen dom, varigenom brottslig gärning ansetts styrkt, föreligger.”

Den nu berörda konsekvensen av kommitténs förslag kritiseras också av *Sveriges Radio AB*, *Sveriges Lokalradio AB* och *Svenska Journalistförbundet*.

Radionämnden kritiserar förslaget innebär att kabelnämnden som ställföreträdare för allmän domstol skall sidopröva brottsbalkens definition av hets mot folkgrupp (jfr. avsnitt 7.1). Nämnden yttrar:

”Det står klart att Mmk:s avsikt varit möjliggöra snara ingripanden mot kabelsändningar med här aktuellt innehåll, dvs. kabelnämnden skulle inte behöva avvakta lagakraftgående domar efter tryckfrihetsrättsliga processer. Radionämnden vill dock för detta ändamål förorda en annan lösning, nämligen att i lagen om kabelsändning införs en motsvarighet till den s. k. demokratibestämmelsen i 6 § radiolagen, andra stycket (...)

Av Mmk:s betänkande framgår att man övervägt införande av en motsvarighet till radiolagens demokratibestämmelse bland programreglerna för lokala egensändningar. Mmk drar slutsatsen att detta vore ”mindre välbetänt”, men ger enligt nämndens mening inga egentliga argument för denna slutsats (jfr. s. 310). Nämnden vill i stället starkt förorda att en sådan bestämmelse införs, vilket skulle ge kabelnämnden möjligheter att självständigt bedöma inte bara inslag som innebär hets mot folkgrupp, utan också inslag som i andra avseenden är rasistiska eller på andra sätt innebär allvarligare kränkningar av människovärdet.”

7.3.7 Förbud mot program innehållande våldsskildringar eller pornografi Kommitténs förslag

Tillstånd skall kunna återkallas om det har sänts ett program som har innehållit antingen sådana våldsinslag som avses i 1 § videovåldslagen eller sådana våldsinslag som för en biograffilm vid tillämpning av biografförordningen skulle ha medfört att filmen inte godkänts för visning vid biograf-föreställning (s. 311).

Tillståndet skall också kunna återkallas om det har sänts ett program som har innehållit sådana pornografiska inslag som för en biograffilm vid tillämpning av biografförordningen skulle ha medfört att filmen inte godkänts för visning vid biograf-föreställning för barn som är under 15 år (s. 311).

Remissinstansernas inställning

Förslagen tillstyrks eller lämnas utan erinran av *statens biografbyrå*, *kommunstyrelserna i Stockholms och Umeå kommuner*, *Sveriges Radio AB*, *Sveriges Lokalradio AB*, *KLYS*, *Svenska Teaterförbundet*, *Sveriges frikyrkoråd/De fria kristna samfundens råd* och *DIK-förbundet*.

JK är däremot kritisk. Indragning av tillstånd bör enligt honom föregås av en domstolsprövning. *JK* yttrar vidare:

”En sådan kan ske i en yttrandefrihetsprocess under förutsättning att de aktuella förfarandena tas in i brottskatalogen, vilket jag anser vara att föredra. Förhållandena är här inte sådana att jag anser det vara godtagbart

att kabelnämnden kan återkalla ett sändningstillstånd utan föregående domstolsprövning.”

JK tar också upp de kabelsändningar som enligt kommitténs förslag inte skall vara tillståndspliktiga. Han yttrar i det sammanhanget:

”Beträffande därefter de fall där tillstånd för sändning inte krävs – dvs. där kabelsändningar inte kan tas emot i mer än 50 bostäder – kan sanktionen med tillståndsindragning inte tillgripas. För dessa fall blir ett av domstol utmätt straff den enda tänkbara sanktionen utöver eventuellt förverkande. Om man vill skapa ett skydd mot våldsskildringar i dessa fall synes en justering av tillämpningsområdet för lagen (1981: 485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag blir erforderlig.”

7.3.8 Förbud mot program innehållande kommersiell reklam och mot sponsrade program

Kommitténs förslag

Det skall inte vara tillåtet med kommersiell reklam i lokala sändningar. Inte heller skall det vara tillåtet att sända sponsrade program, dvs. program eller programinslag som har bekostats med pengar eller annan egendom som har ställts till det sändande rättssubjektets förfogande på villkor att programmet eller inslaget sänds (s. 312).

Om någon av dessa regler överträds skall ett meddelat tillstånd kunna återkallas (s. 312 f).

Mot förslaget har ledamöterna Björck och Levin reserverat sig.

Remissinstansernas inställning

Förslagen tillstyrks eller lämnas utan erinran av *marknadsdomstolen, presstödsnämnden, kommunstyrelsen i Borlänge kommun (majoriteten), kommunstyrelsen i Stockholms kommun (majoriteten), kommunstyrelsen i Sundsvalls kommun, kommunstyrelsen i Uppsala kommun (majoriteten), kommunstyrelsen i Västerås kommun (majoriteten), Svenska kommunförbundets styrelse (majoriteten), Landstingsförbundets styrelse (majoriteten), KLYS, Föreningen Filmcentrum och Sveriges frikyrkoråd/De fria kristna samfundens råd.*

Vissa instanser diskuterar konsekvenserna för tidningarnas ekonomi av reklam i kabel-TV.

Enligt *kommunstyrelsen i Borlänge kommun (majoriteten)* skulle tillståndet av reklam medföra risker för den lokala dagspressen genom minskade annonsintäkter.

Om reklamfinansiering skulle bli aktuell måste enligt *presstödsnämnden* effekterna på dagspressens finansiering och struktur ytterligare belysas så att inte en via reklamfinansieringen skapad struktur inom dagspressen flyttas in i ett nytt medium och inom detta behöver balanseras genom statligt stöd på samma sätt som inom dagspressen.

Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU) avböjer att ta ställning till förslaget om reklamförbud. Föreningen yttrar:

”Det pågår en offentlig debatt i frågan hur pressens villkor skulle påverkas av reklam i eter- och trådsändningar. Även inom TU:s medlemskrets förs en sådan diskussion och ansträngningar görs att tillföra den ytterligare sakunderlag. Massmediekommittén har inte haft i uppdrag att belysa frågan. För TU:s del saknas mot denna bakgrund anledning att nu redovisa en inställning i frågan.”

Föreningen Filmcentrum finner kommitténs motiv för att säga nej till reklam – omsorgen om dagspressen – vara torftigt. Föreningen är motståndare till reklam därför att den skulle innebära en kommersialisering av hela mediesystemet med allt vad det innebär.

Kommunstyrelsen i Uppsala kommun (majoriteten) vill komplettera motiven för reklamförbud med ett kulturpolitiskt argument. I de utländska kanaler där reklam förekommer påverkas enligt kommunstyrelsen ofta hela utbudet av reklamköparnas intresse av att få en stor publik. Det påverkar programmets karaktär så att ofta det ytliga och glättade, ofta med inslag av underhållningsväld, gynnas på bekostnad av kultur och samhällsprogram eller seriösa filmer och teater.

Sveriges Villaägareförbund anser att frågorna om reklam och sponsring bör besvaras med hänsyn till utvecklingen på medieområdet. Förbundet anför:

”När det gäller frågan om reklam eller sponsring torde vi däremot få göra klart för oss att ett förbud mot detta i en framtid ganska snart kommer att upplevas som otidsenligt. Utvecklingen inom massmediaområdet kommer antagligen inom en mycket snar framtid att revolutionera synsätt och tänkande. Även om förbundet idag skulle kunna stödja olika argument som talar mot reklam och sponsring, kan vi inte bortse från flera faktorer som talar för en sådan utveckling. Vi ser realistiskt på denna utveckling och vill från vår sida föreslå att man inriktar sig på att redan nu diskutera formerna för hur man skall tackla dessa frågor när de kräver behandling och beslut.”

Följande remissinstanser avstyrker kommitténs förslag, nämligen *JK*, *NO*, *institutionsstyrelsen för journalisthögskolan vid Stockholms universitet*, *statens industriverk*, *kommunstyrelsen i Kungsbacka kommun (majoriteten)*, *sex ledamöter i kommunstyrelsen i Malmö kommun*, *fem ledamöter i kommunstyrelsen i Stockholms kommun (m och fp)*, *sju ledamöter i kommunstyrelsen i Uppsala kommun (m, fp och c)*, *tre ledamöter i kommunstyrelsen i Västerås kommun (m, fp och c)*, *sex ledamöter i Svenska kommunförbundets styrelse (m)*, *fem ledamöter i Landstingsförbundets styrelse (m och fp)*, *SAF*, *Sveriges Industriförbund*, *Leverantörföreningen Kontor Data AB*, *Sveriges Radio- & Hemelektronikleverantörer (SRL)*, *Centralantennmaterielleverantörernas Förening (CANT)*, *Telefonaktiebolaget L M Ericsson*, *Luxor Konsumentelektronik AB (Luxor)*, *Föreningen IFPI-VIDEO*, *Annonserföreningen*, *Sveriges Reklambyråförbund*, *Filadelfiaförsamlingen i Stockholm*, *Smålandspostens Boktryckeri AB* och *Sundsvalls Tidning*.

Ett par remissinstanser kritiserar förslagen från yttrandefrihetsrättslig synpunkt.

JK förklarar att han när det gäller frågor om etableringsfrihet och reklam har samma uppfattning som han gett uttryck för i sitt remissyttrande över yttrandefrihetsutredningens betänkande (SOU 1983: 70) Värna yttrandefriheten. I detta yttrande, som *JK* bifogat, intar han ståndpunkten att den yttrandefrihetsrättsliga lagstiftningen på radio- och TV-området bör utformas med utgångspunkt i en principiell etableringsfrihet. Härav följer enligt honom att något allmänt reklamförbud inte kan komma i fråga.

SAF anser att kommitténs förslag strider mot artikel 10 i Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Det synes vidare föreningen inte helt utrett om förslagen har stöd i vårt lands grundlagar.

Ganska många remissinstanser ifrågasätter att reklam i kabel-TV skulle få allvarigare följder för dagspressens ekonomi. Dessa instanser är *kommunstyrelsen i Kungsbacka kommun (majoriteten)*, *SAF*, *Sveriges Industriförbund*, *SRL*, *CANT*, *Luxor*, *Annonserföreningen*, *Sveriges Reklambyråförbund*, *Filadelfiaförsamlingen i Stockholm* och *Sundsvalls Tidning*.

Enligt *Sveriges Industriförbund* visar vetenskapliga undersökningar som ställts till regeringens disposition att befarade risker med reklam för bl. a. pressens ekonomi sannolikt är kraftigt överskattade.

SRL, *CANT* och *Luxor* uttalar att erfarenheter från andra länder visar att lokal TV-reklam samspelar väl med annonsering i den lokala dagspressen och snarare kompletterar än konkurrerar med dagspressannonseringen. Däremot får man räkna med att direktreklamen till hushållen minskar.

Annonserföreningen och *Sveriges Reklambyråförbund* yttrar:

”Kommittén upprepar departementschefens motiv mot reklam i TV, nämligen att TV-reklam kan skada dagspressens ekonomi genom att suga upp en stor del av reklaminvesteringar som nu tillgodosöks i tidningarna. Denna förmodan är inte invändningsfri.

För det första kan det inte förutsättas att det dominerande reklambärande mediet dagstidningar tappar en väsentlig del av sin marknad när ytterligare ett medium tillkommer. Flera prognoser tyder på att direktreklamen är betydligt mer känslig för konkurrens med TV-reklam.

För det andra torde de totala reklaminvesteringarna öka när ett nytt, effektivt reklammedium tillkommer med resultatet att handeln blir allmänt effektivare utan att dagstidningarna frångående intäkter i avgörande utsträckning.

För det tredje är dagspressen ingen krisbransch som överlever på marginalen av annonsintäkterna. Krisen i branschen begränsas till tvåtidningsorter där andratidningarna existerar endast med hjälp av statligt produktionsstöd. TV-reklam är inte hotet mot andratidningarna; hotet är att intäkterna från TV-reklam får samma skeva fördelning mellan konkurrerande tidningar som nuvarande annonsintäkter.”

Sundsvalls Tidning uppehåller sig också utförligt vid frågan. Tidningen yttrar:

”Av vad som hittills framkommit motiveras ett framtida reklamförbud av omsorgen om pressen. Ytterst lite av den forskning som finns på fältet antyder att pressen som helhet skulle komma att drabbas särskilt hårt. Ett maximalt annonsbortfall på mellan 1–5 % ligger inom den uppskattade ramen för landsortspressen och då har man utgått från att pressen skall vara helt passiv. Så blir självklart inte fallet. Pressen liksom andra kommer självklart att satsa sin kompetens på att få del av de pengar som tillförs det nya mediet.

En slutsats måste vara att omsorgen om pressen i reklamfrågan bäst löses av pressens egna organisationer. Varför förmynda över dessa om just omsorgen om dem är hindret för ett vidare reklamintroducerande?

ST är mot bakgrund av det sagda klart besviken över betänkandets verklighetsavgränsning i reklamfrågan samtidigt som ST anser att reklam i TV måste tillåtas på alla nivåer.

Skulle någon pressgrupp, t.ex. a-pressen, drabbas särskilt hårt av TV-reklamens introduktion är det en fråga som måste lösas inom ramen för den statliga presstödspolitiken. Att som nu hindra en mediautveckling, som har sitt naturliga förlopp i hela den västliga världen, med hänvisning till hotet mot den fria pressen, är i sig en absurditet. Människors positiva attityder gentemot ett reglerat reklamutbud får inte stoppas av snåva partsintressen. Skyddet av pressen måste få sådana lösningar som inte hindrar andra befogade medborgar- och samhällsintressen.”

Annonsörföreningen och Sveriges Reklambyråförbund föreslår att tanken på reklamförbud i lokala sändningar överges och att koncession för reklamfinansierade sändningar ges till tidningsföretag i samverkan inom sina primära spridningsområden. Därigenom skulle man enligt organisationerna uppnå att den lokala programverksamheten fick en finansiell bas. Samtidigt skulle ett reklammedium som förmenas hota dagspressens ekonomi bli ett stöd för tidningsverksamheten och den lokala handeln få ytterligare en kanal till konsumenterna.

De argument som i övrigt förs fram av de kritiska insatserna har avseende på de svenska företagens konkurrenssituation, de konsumentpolitiska skäl som har åberopats för ett reklamförbud och de elektroniska reklammedier som existerar vid sidan av kabel-TV.

De svenska företagens konkurrenssituation tas upp av *NO*, som yttrar (jfr avsnitt 7.2.6):

”Det förefaller endast finnas två handlingsvägar som på lång sikt garanterar svenska företag internationell konkurrensneutralitet i reklamhänseende nämligen antingen ett totalt förbud att mottaga satellitsända TV-program i Sverige eller möjlighet för svenska företag att möta den multinationella reklamen med reklam på riksnivå riktad till svenska TV-tittare. Eftersom den första handlingsvägen med hänsyn till informationsfriheten knappast torde vara öppen är det svårt att se hur den andra handlingsvägen skall kunna undvikas om vi på sikt vill bibehålla de svenska företagens konkurrensmöjligheter i detta avseende.”

Statens industriverk framför liknande synpunkter.

De konsumentpolitiska skälen för ett reklamförbud bemöts av *SAF* med hänvisning till att de svenska TV-tittarna vill ha reklam i TV.

Sveriges Industriförbund menar att följden av ett reklamförbud i kabel-TV skulle bli att den elektroniska reklamen sökte sig andra vägar, t. ex. till videokassetter och datadisketter för enbart annonsering. En sådan situation skulle enligt förbundet vara ohållbar.

Kommitténs förslag i fråga om sponsring berörs uttryckligen endast av en insats, *Filadelfiaförsamlingen i Stockholm*, som anser det vara viktigt att företag ges möjlighet att sponsra program från olika föreningar utan att därför påverka programinnehållet.

8 Programverksamhetens finansiering

Kommitténs förslag

Kommittén lägger inte fram några förslag om hur programverksamheten skall finansieras. Kommittén utgår från att det övervägande antalet utländska satellitkanaler kommer att erbjudas mot avgift och att avgifter också torde bli aktuella för lokala kanaler. Den särskilda lokala kanalen som det lokala operatörsföretaget skall svara för kommer dock enligt kommitténs bedömning i många fall att erbjudas utan särskilda avgifter.

Några regler för taxesättningen föreslås inte varken när det gäller avgifter för anläggning och drift av kabelnät eller för programmen. Kabelnämnden föreslås emellertid få möjlighet att begära in uppgifter om vilka avgifter som tillämpas i nät där tillstånd givits till sändningsverksamhet.

Den verksamhet med stöd till medieverkstäder som bedrivs under ledning av visningsnämnden vid Svenska Filminstitutet bör utvidgas till att avse även försök som syftar till att kombinera möjligheterna att kombinera verksamhet i medieverkstäder och sändningar i lokala kabel-TV-nät.

Remissinstansernas inställning

Flera remissinstanser beklagar att kommittén inte har gått in närmare på förutsättningarna att finansiera utbyggnad och drift av kabelnät och särskilt inte möjligheterna att finansiera den lokala programverksamheten. Sådana synpunkter uttrycker *Borlänge, Gävle, Jönköpings, Västerås och Örebro kommuner* samt *Svenska kommunförbundet och kulturdelegationen inom förbundets länsavdelning i Gävleborgs län. Värmlands läns landsting* betraktar avsaknaden av en säker ekonomisk grund för kabel-TV-verksamheten som en väsentlig ekonomisk restriktion som blir avgörande för den takt i vilken verksamheten kan utvecklas. Också *Smålandsposten, Hallpressen* och *Sydsvenska Dagbladet* har liknande uppfattning.

KLYS, SJF och *Riksbyggen* anser att finansieringsfrågorna bör utredas ytterligare. *Statens kulturråd* understryker vikten av att finansieringsfrågan beaktas i den fortsatta beredningen i syfte att finna lösningar som kan möjliggöra kvalitativa sändningar i samverkan med kulturlivet.

Hyresgästernas Riksförbund beklagar att inte kostnaderna för konsumenterna har kunnat belysas bättre än som skett.

Landstingsförbundet anser att tillämpade taxepprinciper och förändringar i taxenivåer bör följas noga. *Föreningen IFPI-VIDEO* varnar för att nätägaren kan utnyttja sin ensamställning och genom oskäligt differentierade taxor underlätta eller försvåra olika intressenters användning av nätet.

Konstaterandet att programverksamheten får bekostas med abonnentavgifter tillstyrks eller lämnas utan erinran av *SR*, *LRAB*, *Landstingsförbundet*, *Svenska Teaterförbundet*, *SABO*, *Smålandsposten* och *Sydsvenska Dagbladet*. *Svenska Kommunförbundet* konstaterar att merparten av kostnaderna måste finansieras med avgifter även om kommuner och landsting skulle stödja lokal programverksamhet. *Statens kulturråd* har en liknande uppfattning.

Västerås kommun anser att det inte räcker med abonnentavgifter utan att även andra finansieringsformer måste till. *SJF* anser att en allmän mottagaravgift kan vara en väg att avsätta medel till programföretag som producerar program på journalistiska grunder.

Ett stort antal remissinstanser anser att den lokala programverksamheten bör kunna finansieras genom en avgift som tas ut för alla eller vissa tjänster i kabelnätet, eller att en sådan ordning bör utredas. Dessa är *Borlänge*, *Gävle*, *Luleå*, *Stockholm*, *Sundsvall*, *Umeå* och *Örebro kommuner*, *Värmlands läns landsting*, *Svenska kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* samt *närradiokommittén*, *SIF-SR* och *Svenska Teaterförbundet*. Inom vissa av dessa organ förekommer borgerliga reservationer mot en sådan ordning.

TU förordar att nedtagningen av satellitprogram sker på sådant sätt att intäkter kan komma lokal och regional programverksamhet till del. *Sundsvalls Tidning* beklagar att kommittén inte arbetat mer med den lösning som Sundsvalls-försöket bygger på, genom att intäkter för de attraktiva satellitprogrammen tillfaller operatören och till stor del kan användas för lokal programproduktion.

Filmcentrum anser att samhällsmedel bör ställas till förfogande för de lokala operatörsföretagen, finansierat genom en femprocentig beskattning av nätägarens bruttointäkter.

KLYS anser att en ordning med avgiftsbeläggning av vissa tjänster i kabelnäten till förmån för lokal programproduktion kan ifrågasättas.

Några remissinstanser diskuterar olika former av statligt och kommunalt stöd. *Umeå universitet*, *Riksförbundet Hem och Skola* och *SFR/SAMRÅD* uttalar sig allmänt för någon form av sådant stöd. *Sundsvalls kommun* anser att det finns behov av statligt stöd för metodutveckling för bl. a. lokal programproduktion. Här bör Sveriges Television kunna bidra med kunskaper och erfarenheter.

Statskontoret konstaterar att möjligheten till kommunala bidrag inte sällan blir en förutsättning för den lokala programproduktionen. Kommu-

nerna bör därför överväga de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna av eventuella kabel-TV-engagemang.

Borlänge och Gävle kommuner, Svenska kommunförbundet samt kulturdelegationen inom förbundets länsavdelning i Gävleborgs län betonar att möjligheterna till kommunalt stöd är små. De båda sistnämnda instanserna förordar statsbidrag till kommunerna.

Ett antal remissinstanser uttalar sig till förmån för reklamfinansiering av den lokala programverksamheten. Dessa är *SAF, Ericsson, Föreningen IFPI-VIDEO, Kungsbucka kommun, Filadelfiaförsamlingen i Stockholm, Smålandsposten* och *SVIP*. *Svenska Filminstitutet* anser att lokala sändningar, finansierade med avgifter och utan kommunala bidrag och reklamintäkter är en bräcklig konstruktion som kan leda till att de lokala sändningarna inte kommer till stånd. *Presstödsnämnden* anser att framställningen av attraktiva program skulle underlättas om reklam accepterades.

Kommitténs förslag om stöd till försök med medieverkstäder tillstyrks eller lämnas utan erinran av *Statens kulturråd, SIV, Svenska kommunförbundet, Uppsala kommun, HSB, DIK-förbundet* och *Sveriges Närradioförbund*. *Gävle kommun* ställer sig positiv men vill framhålla behovet av ytterligare försöksverksamhet.

KLYS anser att det föreslagna stödet från visningsnämnden knappast kommer att räcka till. *Luleå kommun* anser att medlen inte bör tas från de knappa resurserna till filmen. Däremot kan finansieringen ske genom en avgift från nätägaren. *Föreningen Filmcentrum* föreslår stadsdelsvideografer och medieverkstäder i varje kommun.

Svenska Filminstitutet anser att kommitténs förslag innebär en risk för att man av medieverkstäderna skapar en hybrid som varken klarar av produktion eller utbildning.

9 Tillståndsmyndighetens organisation, uppgifter och finansiering

Kommitténs förslag

En särskild myndighet, kabelnämnden, bör inrättas med uppgift att besluta om tillstånd att bedriva rundradioverksamhet i kabelnät. Nämnden bör vara icke-politiskt sammansatt och bestå av personer med juridisk kompetens och personer med särskilda kunskaper inom området i fråga. Kabelnämndens verksamhet bör finansieras med avgifter från tillståndshavarna. Det bör få ankomma på nämnden att besluta om avgifternas storlek. En särskild organisationskommitté bör tillkallas för att lägga fram förslag om hur den nya myndigheten bör organiseras.

Remissinstansernas inställning

Förslaget att kabelnämnden skall ha en icke-politisk sammansättning tillstyrks eller lämnas utan erinran av *Värmlands läns landsting, juridiska*

fakultetsnämnden vid Stockholms universitet och SFR/SAMRÅD. JK, kammarrätten i Stockholm och juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd vid Lunds universitet betonar att nämndens ordförande bör vara domarkompetent. *Statskontoret* anser att det inte finns några särskilda skäl som talar för att nämnden skall ha parlamentarisk sammansättning.

Ett antal remissinstanser ger uttryck för andra åsikter än kommitténs rörande nämndens sammansättning. *Svenska kommunförbundet* anser att de kommunala intressena bör vara representerade. En minoritet i förbundet reserverade sig till förmån för kommitténs förslag. *Borlänge kommun* anser att kommunala och centrala kultur- och mediepolitiska intressen bör vara företrädade. *Värmlands läns landsting* anser att kulturpolitisk kompetens och erfarenhet bör tillföras nämnden. *Luleå* och *Örebro kommuner* samt *ABF* uttalar sig till förmån för att politiska partier och folkrörelser skall finnas med i nämnden. I vissa av dessa organ finns borgerliga minoritetsreservationer till förmån för kommitténs förslag.

Uppsala universitet och *samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Göteborgs universitet* anser att nämnden bör kompletteras med forskare inom massmedia- och masskommunikationsområdet.

Sveriges Villaägareförbund uttalar sig till förmån för någon form av lekmannainflytande i nämnden.

I fråga om den föreslagna benämningen anser *JK* att kabelsändningsnämnden vore mer adekvat än kabelnämnden.

Några remissinstanser diskuterar möjligheten till samordning med andra organ. *Kammarrätten i Stockholm, statskontoret* och *Sveriges Närradioförbund* anser att frågan om samordning med närradionämnden bör övervägas närmare. *Radionämnden* talar för en viss samordning mellan kabelnämnden, närradionämnden och radionämnden. *ALB* har liknande synpunkter. Enligt *ALB* finns det också skäl att överväga vissa samarbetsformer mellan *ALB*, kabelnämnden och närradionämnden.

Statskontoret anser att formerna för organisation och administration av koncessionsverksamheten bör utvärderas och omprövas efter viss tid. En lösning vore att låta en särskild delegation med tidsbegränsat mandat ha hand om administrationen under ett uppbyggnadsskede.

Vissa remissinstanser anser att kabelnämnden bör kunna fullgöra också andra uppgifter än dem som kommittén föreslår. *Juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd vid Lunds universitet* menar att nämnden bör kunna behandla tvister mellan konsumenter och nätägare eller operatörsföretag. *Seth's Kabel-TV* anser att nämnden bör ta fram normalavtal för förhållandet mellan olika parter i kabel-TV-verksamheten. *Närradiokommittén* betonar nämndens informationsuppgift. *SIF-SR* anser att nämnden måste kunna ta ansvar för de olika överenskommelser som erfordras. Den bör dessutom följa den internationella utvecklingen och dra slutsatser av den samt initiera forskning och utbildning. *Statens kulturråd* anser att det bör åvila kabelnämnden att följa den tekniska och organisatoriska utveckling-

en. Konsekvenserna för kulturlivet och för publiken. däribland barn och ungdom, bör däremot kulturrådet svara för.

I fråga om finansieringen av kabelnämndens verksamhet förutsätter *Sveriges Närradioförbund* att sändande föreningar inte belastas utan att staten svarar för kostnaderna.

10 Bevarande och dokumentation

Kommitténs förslag

Massmediekommittén föreslår att regler om ensamansvar införs för framställning i databaser som är tillgängliga för allmänheten men bara om den som bedriver verksamheten frivilligt utsett en särskild person att vara utgivare. Kommittén förordar även att man inför en bevarandeplikt för all information i dessa databaser.

Remissinstansernas inställning

Statskontoret anser att ett sådant bevarande i och för sig är tekniskt och ekonomiskt möjligt att åstadkomma. Statskontoret påpekar dock att det är tveksamt om man genom att bevara ADB-upptagningar kan säkerställa den direkta och lätt tillgängliga bevisning som är en förutsättning för att en ordning med ensamansvar skall vara meningsfull.

DFI avstyrker en omedelbar lagstiftning om ansvar för framställning i databaser. Enligt *DFI* innehåller frågan många problem som kräver en djupare analys bl. a. påpekar *DFI* att en bevarandeskyldighet i linje med massmediekommitténs förslag kan utgöra en belastning för svenska databaser i deras konkurrensförhållande med motsvarande utländska baser.

Sveriges industriförbund avstyrker särskild lagstiftning i frågan. Enligt industriförbundet uppstår snabbt omrimliga förhållanden om massmediekommitténs förslag skall tolkas bokstavligt. Industriförbundet hänvisar till att videotextsidorna uppdateras kontinuerligt och att enskilt begärda sidor upprättas ofta bara för en enskild konsument. Därför bör en enklare praktisk lösning utformas.

LKD påpekar att omfattningen av den distribuerade informationen är alltför stor för att kunna bevaras under de föreslagna sex månaderna. Enligt föreningen har teknikens utveckling gjort det svårt för upphovsmanen att skydda sig mot intrång. Även *RDF* tar upp upphovsrättsfrågorna i sammanhanget. *RDF* uppmärksammar att interaktiva sekvenser ofta svårigen låter sig dokumenteras på ett enkelt sätt. *RDF* betonar också integritetsaspekterna i samband med lagring av data som kan vara av personkaraktär.

Ericsson anser att de av massmediekommittén föreslagna bevaranderegler riskerar att begränsa utvecklingen av videotext-tjänsten mot allmänheten. En strikt tolkning innebär att varje ny version av varje ny sida skulle sparas. *Ericsson* förespråkar mindre rigorösa regler.

Kommitténs förslag

Massmediekommittén föreslår att referensupptagning av sändning i lokal kabel-TV-kanal skall bevaras för granskningsändamål i sex månader.

Remissinstansernas inställning

Närradiokommittén förordar att tiden minskas till tre månader och hänvisar till erfarenheter inom närradioverksamheten som tyder på att anmälningar om överträdelser alltid inkommit högst två månader efter den påstådda förseelsen.

Radionämnden å sin sida tillstyrker en bevarandetid på sex månader, då enligt nämnden en sådan tidsperiod erfarenhetsmässigt motsvarar ett praktiskt behov hos bl. a. den granskande myndigheten. I samma riktning uttalar sig *ALB*.

Kommitténs förslag

Massmediekommittén föreslår att kabelnämnden skall svara för dokumentation av programkanaler från kommunikationssatelliter.

Remissinstansernas inställning

Radionämnden förordar att, med hänsyn tagen både till gransknings- och forskningsändamål det noga övervägs om inte en *generell* dokumentation är möjlig. Självfallet måste enligt nämnden värdet av en samlad och fullständig dokumentation av aktuella satellitkanaler vägas mot merkostnader och praktiska konsekvenser för den ansvariga myndigheten. Nämnden påpekar också att värdet av en generell dokumentation på detta område hos kabelnämnden också till stor del är beroende av vad som händer i nästa led, dvs. i vilken mån det inspelade programmaterialet kan långtidsbevaras hos t. ex. *ALB*. *ALB* anser att möjligheterna att lägga ut bandningen och bevarandet av sändningarna från kommunikations-satelliter på *ALB* bör övervägas av organisationskommittén.

Kommitténs förslag

Massmediekommittén anser sig inte kompetent att föreslå ändringar i pliktexemplarslagen. Kommittén rekommenderar att i första hand för kabelsändningar unikt material bör bevaras hos *ALB*. Av störst intresse är därvid lokala egensändningar med lokalt producerat material som inte visas i någon annan form.

Remissinstansernas inställning

ALB anser att pliktexemplarslagen bör ändras till att omfatta även kabelsändningar. I likhet med massmediekommittén anser *ALB* att i första hand bör bevarandet inriktas på de lokala egensändningarna. I sammanhanget påpekar emellertid *ALB* att det kan vara tekniskt svårare att banda selektivt än att blanda sändningarna i sin helhet. I sitt remissvar redovisar *ALB*

en översiktlig resursberäkning för att inordna kabel-TV i pliktexemplarsystemet. <UHÅ anser det viktigt att vid behandlingen av dessa frågor kontakt tas med forskare samt företrädare för vetenskapliga bibliotek.

Statskontoret anser inte att det kan bli fråga om någon heltäckande dokumentation av de nya medierna. Förutsättningar och formerna för ett selektivt bevarande bör därför närmare utredas.

11 Avgifter för användningen av film i kabel-TV-verksamhet

Kommitténs förslag

Kommittén redovisar att diskussioner förekommit inom filmbranschen om åtgärder för att hävda filmvisningen i biografier gentemot olika former av TV-visning av spelfilm. Den åtgärd som diskuterats är att filmer som importerats eller producerats för att visas på biografier inte skall visas i andra medier under en viss tid, s k spärrtid. Kommittén ansluter sig inte till tanken att regler av detta slag skulle föreskrivas i lag, men ställer sig positiv till en avtalslösning.

Kommittén påpekar att en avtalslösning av det slag som diskuterats inte skulle beröra utländska företag som sänder filmkanaler över satellit och att den inte skulle leda till att visning av film i kabel-TV-kanaler skulle generera några intäkter till Svenska filminstitutet av motsvarande slag som biografavgifterna och avgifterna på inspelade videogram som tillhandahålls för uthyrning till enskilda.

Kommittén konstaterar att det ökade utbudet av spelfilm i kabel-TV och satellitsändningar kan leda till en viss minskning av biografpubliken och finner det därför rimligt att ett bortfall av biografavgifter kompenseras av att medel på annat sätt tillförs filminstitutet. Den mest naturliga åtgärden vore att söka bygga vidare på en avtalslösning i enlighet med principerna i 1982 års film- och videoavtal. En förutsättning är emellertid att en branschorganisation bildas för kabel-TV-företag. Kommittén utgår från att en sådan organisation kommer att bildas relativt snart.

Om det inte visar sig möjligt att genom en avtalslösning tillföra Svenska filminstitutet medel, föreslår kommittén att det övervägs att i lag lägga fast att en särskild avgift skall erläggas av den som i kabelnät tillhandahåller programkanal från satellit med ett utbud av spelfilmer. Avgiften skulle kunna göras beroende av antalet abonnenter. Skyldigheten att erlægga en sådan avgift skulle kunna fogas till de villkor som föreslagits för tillstånd till vidare spridning av kommunikationssatellitsändningar.

Kommittén delar synsättet i kommittédirektiven att den som visar biografiffilm i kabel-TV i likhet med vad som gäller för andra filmanvändare, bör bidra till att stödja den svenska filmproduktionen. Bortfallet av biografavgifter bör då bilda utgångspunkt för fastställandet av omfattningen på avgifterna för denna nya användning av filmer. Principen att visning av

film i inhemsk television skall generera avgifter till Svenska filminstitutet har knäsatts genom avtalet mellan SVT och institutet från år 1982.

Tillhandahållandet av videogram för visning i kabelnät omfattas inte av 1982 års film- och videoavtal, men förutsättningar borde finnas för en utvidgning av detta avtal till att, vad gäller avgifter för videogram med filmer, även avse annan användning än uthyrning för enskilt bruk. Kommittén finner det rimligt att man inom branschen söker komma överens om ett förslag till revidering av avtalet som därefter föreläggs staten. Om det visar sig att diskussionerna inom branschen inte leder till att förslag presenteras till revidering av grunderna för avgifter avseende användning av videogram med film, föreslår kommittén att frågan om en särskild avgift för lokala egensändningar i kabelnät av film tas upp till prövning. En sådan avgift skulle kunna knytas till tillstånd att bedriva lokal sändningsverksamhet.

Remissinstansernas inställning

Kommitténs uppfattning att utbudet av spelfilm i kabel-TV kan leda till en viss minskning av biografpubliken delas av *NO*, *KUR*, *Svenska filminstitutet*, *Sveriges biografägareförbund* och *Föreningen Våra gårdar*.

Kommitténs förslag att Svenska filminstitutet kompenseras för bortfall av biografavgifter genom att avgifter tas ut för visning av film i kabelnät stöds av *NO*, *KUR*, *SR*, *LRAB*, *Svenska teaterförbundet* och *Svenska filminstitutet*.

NO, *SR* och *LRAB* betonar kommitténs konstaterande att principen att visning av film i inhemsk television skall generera avgifter till *Svenska filminstitutet* redan har knäsatts. Kommittén förordar att frågan om avgifter för användning av film i kabel-TV-verksamhet i första hand löses genom avtal inom branschen och i andra hand genom lagstiftning. *NO* finner det rimligt att man inom berörda branscher söker komma överens om ett förslag till revidering av 1982 års avtal. *Svenska teaterförbundet* förordar en lagstiftning framför avtalsreglering. *Svenska filminstitutet* förklarar sig villigt att försöka få till stånd ett frivilligt avtal, men framhåller svårigheterna dels med att finna relevanta avtalsparter, dels att på frivillig väg få full kompensation. Institutet poängterar att en frivillig avgift bör kompletteras med en lag som ger kommunerna rätt att ge ekonomiskt driftstöd till de lokala biograferna.

NO påpekar att kommitténs förslag om kompensation för minskade avgifter till Svenska filminstitutet innebär att frågan om s. k. spårtime för visning av biografifilm i svensk TV och på videokassett i väsentlig del bör förlora sin aktualitet. *NO* nämner också att reglering av denna fråga, åtminstone i fråga om biografifilm på video, vanligtvis inte finns i andra länder.

KUR, *Svenska filminstitutet* och *Sveriges biografägareförbund* förordar stödåtgärder till biografer på mindre orter. *Sveriges biografägareförbund*

föreslår att de medel som tillförs Svenska filminstitutet även ska kunna användas för att finansiera framställning av extra filmkopior för visning på mindre orter parallellt med den vanliga visningen ute i landet. *Riksförbundet Våra gårdar* värdesätter att inhemsk produktion prioriteras i den statliga filmpolitiken men framhåller särskilt värdet av att nya filmer snabbt blir tillgängliga över hela landet.

SR och *LRAB* påpekar att kommittén, förutom förslaget om avgifter till Svenska filminstitutet, inte har lagt fram några förslag som medför att den nya kabel-TV-industrin skulle lämna några bidrag till svensk film- och TV-produktion. *Svenska teaterförbundet* framför en liknande synpunkt.

12 Medieutbildning och medieforskning

12.1 Medieutbildning

Kommitténs förslag

Kommittén påpekar att dagens omfattande medieutbud ställer stora krav på människors förmåga att välja och kritiskt granska de budskap som förmedlas. För många vuxna men framför allt för barn och ungdomar gäller att man har svårt att reflektera över det massmedieutbud man dagligen tar del av. Kommittén delar den uppfattning som redovisats i tidigare utredningar, att en viktig förutsättning för människor att kunna förstå och tolka budskap i massmedier är kunskaper i både det verbala språket och bildspråket samt om hur medierna påverkar människor. I en framtid med ett väsentligt ökat TV-utbud framför allt på fiktions- och underhållningsområdet och i form av utländska satellitdistribuerade program, är behovet av medieutbildning för barn och ungdomar angeläget att tillgodose.

Kommittén understryker att undervisning om medier bör omfatta alla nivåer inom undervisningsväsendet: Förskola, ungdomsskola och lärarutbildningar. Grundutbildningen bör innefatta såväl praktiska som teoretiska moment. De ambitioner som kommit till uttryck i läroplanerna synes idag inte kunna förverkligas bl a beroende på bristande kunskaper hos lärare. Därför är det angeläget att grundutbildning och fortbildning av lärare och fritidspedagoger förstärks med avseende på massmediafrågor och att behov av sådan utbildning ges hög prioritet av berörda myndigheter.

Kommittén delar videogramutredningens uppfattning beträffande behov av särskilda handledare vid medieverkstäder, s. k. mediepedagoger. Kommittén konstaterar att utbildningsalternativen idag är begränsade och att de bör utvecklas. Den medieutbildning som sker vid ett antal folkhögskolor bör kunna utvecklas, men även Bildlärarinstitutet, Dramatiska institutet och enskilda högskolor bör kunna medverka.

Remissinstansernas inställning

Kommitténs uppfattning om behovet av medieutbildning för barn och ungdom delas av remissinstanserna. *Universiteten i Stockholm och Göteborg, SÖ, KUR, RRV, Luleå, Uppsala och Västerås kommuner, UR, FSMK* och *DIK-förbundet* framhåller betydelsen av medieutbildning för att motverka negativa effekter av ett ökat TV-tittande bland barn och ungdomar. *SÖ* påpekar att nya möjligheter i allmänhet främst tillvaratas av redan gynnade grupper och att skolan har ett särskilt ansvar för elever från icke gynnade miljöer och elever med svårigheter. *SÖ* anser dock att medieutbildning i skolan inte är tillräcklig som motvikt till effekten av de nya medierna. Samma uppfattning framförs av *universitetet i Stockholm*, som anser att kommittén har skjutit över ansvaret på publiken istället för att lägga ansvar på medierna.

Kommitténs uppfattning att medieutbildning ska omfatta alla nivåer i utbildningsväsendet och att grundutbildning och fortbildning av lärare och fritidspedagoger förstärks med avseende på massmediefrågor delas av flertalet av de remissinstanser som yttrat sig i frågan, däribland *UHÄ, SÖ, KUR, Stockholms, Luleå och Uppsala kommuner, UR, Svenska filminstitutet* och *DIK-förbundet*.

Universiteten i Göteborg och Umeå, Svenska filminstitutet och *FSMK* uttalar sig till förmån för att mediekunskap inrättas som ett särskilt ämne i grundskolan. *Universitetet i Umeå*, anser att svenskämnet bör reserveras för att utveckla elevernas kommunikativa förmåga. *Svenska filminstitutet* påpekar att institutet har resurser i form av filmarkiv och dokumentation, som kan anlitas för metodutveckling och läromedelsproduktion.

UHÄ, universitetet i Umeå, SÖ, KUR, UR, Svenska filminstitutet och *FSMK* delar utredningens uppfattning om vikten av att mediekunskap ingår i grundutbildningen av lärare och förskollärare. *UHÄ* meddelar att ämbetet i en revidering av utbildningsplanerna för klasslärarutbildningen bl a framhållit att massmediernas och de kommersiella krafternas påverkan på barn och ungdomar skall uppmärksammas inom utbildning om skolans insatser för god barn- och ungdomskultur. *KUR* nämner att *UHÄ* borde uppmanas att ta initiativ till en översyn av film- och mediekunskapernas ställning i de olika lärarutbildningarna och i förskollärarutbildningen. *FSMK* framför också denna synpunkt.

Svenska filminstitutet anser att bildmedieundervisningens eftersatta ställning i undervisningsväsendet i första hand beror på att lärare och förskollärare får dålig mediekunskap i sin grundutbildning. Institutet förordar att undervisning om filmens språk och uttrycksmedel, om barns och ungdomars mediesituation och om elektronikmediernas påverkan ingår som obligatoriska moment i lärarutbildningen. *Föreningen Svenska masskommunikationsforskare* framhåller att mediekunskap bör ingå i kursplanerna för de ämneslärare som enligt läroplanerna skall handha medieundervisningen och i utbildningen av förskole-, låg- och mellanstadielärare.

Behovet av fortbildning av lärare och förskollärare betonas av *UHÄ, universitetet i Göteborg, KUR, UR* och *Föreningen Svenska masskommunikationsforskare*. *Universitetet i Göteborg* framhåller att vidareutbildning av lärare är nödvändig oberoende av hur mediekunskap som ämne utvecklas, med tanke på att de lärare som idag undervisar om media behöver ökad kunskap om de nya medierna. *Universitetet* meddelar att sådana utbildningar redan organiserats vid Informationsteknik vid universitet och att de fått ett mycket positivt gensvar bland lärarna. *Föreningen Svenska masskommunikationsforskare* framför likartade synpunkter. *KUR* pekar på bristen på pedagogiska läromedel för fortbildning av lärare och förordar att frågan ses över.

TCO och *SIF-klubben vid SR* betonar särskilt vikten av att uppmärksamma behovet av mediekunskap hos förskolans personal.

UHÄ och *DIK-förbundet* pekar på angelägenheten av att undervisning om massmedier i ett brett informations- och kommunikationsperspektiv kan tillgodoses även inom annan högskoleutbildning än lärarutbildning, såsom jurist-, journalist- och kulturvetarutbildningarna. *Universitetet i Göteborg* framhåller att informationsteknologiska moment bör ingå i linjeutbildningarna. *SIF-klubben vid SR* framhåller särskilt vikten av utbildning i mediekunskap inom journalistutbildningen. *Universitetet i Stockholm* meddelar att journalisthögskolan är beredd att bära sin del av ansvaret för medieutbildning.

Luleå kommun framhåller att Dramatiska institutet spelar en viktig roll inom medieutbildningen på högskolenivå och att institutet måste få utökade resurser och tydliga direktiv att inrikta sin verksamhet på det pedagogiska området. *Svenska filminstitutet* framhåller vikten av utbildning för filmarbetare, bl a genom en utveckling av Dramatiska institutets film/TV-utbildning och genom utvidgning av fortbildningskurser.

Universitetet i Göteborg framhåller behovet av en mer informationsteknologisk inriktning på högskoleutbildning inom information, kommunikation och medier. *Universitetet* nämner härvid enstaka kurser där teknologiska moment kan kombineras med en samhällsvetenskaplig belysning av informationsteknologins sätt att fungera. Enligt universitetet i Göteborg aktualiserar kommitténs överväganden tidigare framlagda förslag om inrättande av informationslinjer inom högskolan. *Universitetet* förordar att en beredningsgrupp inom utbildningsdepartementet behandlar frågan och att *UHÄ:s* utredningsarbete kring informations-, kommunikations- och medieutbildning åter tas upp. *Föreningen Svenska masskommunikationsforskare* har samma uppfattning. *Föreningen* betonar att en grundläggande allmän utbildningslinje för informations- och kommunikationsområdet är en förutsättning för såväl utbildning som forskning inom området. *Föreningen* föreslår att utbildningsdepartementet tar initiativ till att en beredningsgrupp med representanter för förvaltning, forskning och utbildning får i uppdrag att lägga fram förslag till en samlad lösning för utbildningen inom området.

TCO och *Gävle kommun* betonar värdet av fortsatt utveckling av medieverkstäder. *Universitetet i Göteborg* pekar på möjligheten att samordna medieverkstädernas resurser med skolans utbildning i mediekunskap. *Stockholms kommun* nämner att erfarenheterna av verksamheten med medieverkstäder i Stockholm visar på vikten av att se över vilka bild- och ljudresurser som finns i kommunen, så att utrustningen kan användas av så många som möjligt.

KUR, *Luleå kommun*, *ABF* och *Gävle kommun* framhåller att studieförbunden kan göra insatser inom medieutbildningen. *KUR* påpekar att folkbildningsorganisationerna kan spela en viktig roll genom medieverkstäder och studiecirkel i fråga om mediekunskap för den vuxna befolkningen. *ABF* menar att studieförbunden måste tillmätas den största betydelsen för medieutbildningen eftersom de når den största andelen av befolkningen. *ABF* anser att studieförbundens och folkrörelsernas verksamheter inom medieutbildning måste få särskilt stöd.

Uppsala kommun påpekar att kommittén inte berört UR:s verksamhet inom medieutbildning. Kommunen menar att en fortsatt regionalisering av UR:s verksamhet kan tillföra landets olika delar mediekunnig personal. *UR* redogör för företagets medieutbildning, som omfattar både rikstäckande och lokala insatser.

Dramatiska institutet framhåller att institutets utbildningar inom medieområdet måste utvecklas, fördjupas och breddas och att detta på sikt kommer att kräva förstärkningar av de resurser som institutet för närvarande disponerar.

KUR framhåller behovet av att personal vid kulturinstitutioner och i organisationer får utbildning i mediefrågor, för att kunna delta i ett mediebaserat lokalt och regionalt kulturliv. *DIK-förbundet* anser att medieutbildning även bör omfatta politiker, eftersom stora utbildningsklyftor medför att mediefrågor inte upplevs som viktiga politiska frågor.

UHÅ påpekar att de upphovsrättsliga problemen rörande nyttjandet av satellit- och kabelsändningar för undervisningsändamål särskilt bör uppmärksammas.

Universitetet i Göteborg anmärker att kommitténs överväganden är av allmän karaktär och förordar en fördjupad analys av behoven av medieutbildning. Även *universitetet i Stockholm* efterlyser konkreta förslag hur behovet av medieutbildning skall tillgodoses. *TCO* och *SIF-klubben vid SR* anser att kommittén inte tillräckligt klart tagit ställning för medieutbildningens stora betydelse.

12.2 Massmedieforskning

Kommitténs förslag

En stor del av den massmedieforskning som kommittén redovisar har initierats av statliga utredningar eller andra tillfälliga instanser vilka för

sitt arbete haft behov av vissa speciella uppgifter. Detta har satt sin prägel på massmedieforskning såtillvida att den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden har underordnats det kortsiktiga datainsamlingsbehovet. Flera statliga utredningar har uttryckt önskemål om en mer systematisk forskning på området och massmediekommittén har i sitt arbete efterlyst visst underlag som inte funnits tillgängligt och som bl a av tidsbrist inte varit möjligt att få fram.

Under den gångna femårsperioden har man inom massmedieforskningen verkat för att skapa en fasthet i den lokala forskningsorganisationen. Tvärvetenskapliga seminarier har byggts upp vid några universitet. En fördel har varit den successiva utvecklingen mot en lokal specialisering, som medfört en lokal kunskapsuppbyggnad som är viktig att ta till vara. Erfarenheterna från den professur i massmedieforskning som år 1980 inrättades vid Göteborgs universitet och från den avdelning för masskommunikation som bildats där, visar på betydelsen av att det finns en fast basorganisation för massmedieforskningen.

Kommittén ser det inte som sin uppgift att ta ställning till om massmedieforskningen skall prioriteras före andra forskningsområden, men bedömer att behovet av forskning på massmedieområdet är påtagligt med tanke på den framtida utvecklingen. Forskningsresultat som kan ge en mer allsidig belysning kräver då mer permanenta projekt. Djupare kunskaper är angelägna om effekten av utvecklingen för människorna och för samhället skall kunna bedömas. Forskning av det slag som redan förekommer och som är under utveckling är viktig för utformning av mediepolitiken i vårt land.

Remissinstansernas inställning

Flera av de remissinstanser som uttalar sig i frågan om medieforskning, däribland *UHÄ, universiteten i Uppsala och Göteborg och Föreningen Svenska masskommunikationsforskare* konstaterar att kommittén i sin beskrivning av massmedieforskningen och i sitt arbete påvisar vikten av kvalificerad forskning inom medieområdet. *Uppsala universitet* tillägger att kommittén på ett föredömligt sätt har utnyttjat befintlig forskning. *Universitetet i Stockholm* anmärker dock att kommittén inte har beaktat den forskning som bedrivs vid Centrum för masskommunikationsforskning och vid SRs avdelning för publik- och programforskning och som rör mediernas innehåll med avseende på den bild av människor och samhälle som framträder i medieutbudet. *Universitetet i Stockholm, Uppsala och Göteborg* har också invändningar mot att kommittén inte ger förslag till konkreta åtgärder.

Kommitténs betoning av behovet av mer permanenta projekt delas av bl. a. *universiteten i Uppsala och Lund. Universitetet i Uppsala* anser att masskommunikationsforskningens koppling till statliga utredningar kan medföra att framtida forskning i ännu högre grad än idag kommer att

inriktas på smärre utvärderingsuppdrag, eftersom utredningar förväntas arbeta med snävare tidsperspektiv.

Kommitténs uppfattning om betydelsen av en fast basorganisation för massmedieforskning understryks av bl. a. *UHÄ, universitetet i Uppsala, Umeå, Göteborg och Lund, radionämnden och Föreningen Svenska masskommunikationsforskare*. *UHÄ* påpekar att det inom informations- och masskommunikationsområdet saknas ett centralt forskningsstödjande organ som kan ta ansvar för en långsiktig kunskapsuppbyggnad. *UHÄ* framhåller därför angelägenheten av att en mer permanent basorganisation byggs upp inom högskolan, så att stabilitet och kontinuitet kan uppnås. *UHÄ* erinrar, i likhet med *universitetet i Uppsala*, om förslaget att en professur i sociologi med massmedieforskning inrättas vid universitetet i Lund.

Universitetet i Göteborg och Föreningen Svenska masskommunikationsforskare framhåller angelägenheten av den plan för utbyggnad av masskommunikationsforskningen till en permanent organisation med professurer och mellantjänster på tre eller fyra universitetsorter kan realiseras. Föreningen anser, i likhet med *universitetet i Uppsala*, att det bör finnas fasta resurser för massmedieforskning i varje högskoleregion. *UHÄ* anser att den profilering och specialisering inom forskningsområdet som har utvecklats på olika universitetsorter bör fortsätta.

Remissinstanserna delar allmänt kommitténs uppfattning om behovet av forskning inom massmedieområdet. *Universitetet i Lund* har en avvikande uppfattning såtillvida att massmedieforskningen, enligt universitetets mening, redan är relativt väl gynnad. Denna gynnade ställning kan leda till en ensidig koncentration till kommunikationsforskning, menar universitetet, som förordar att forskare med ambitionen att bredda forskningsområdet prioriteras i en fortsatt satsning på massmedieforskning.

Kommittén pekar på att luckor finns i vår kunskap om medierna och samhället. Förutom de forskningsbehov som kommittén pekar på, framhåller *universitetet i Uppsala* behovet av forskning om mediernas roll för vissa grundläggande normer och värderingar i samhället, om människors massmedievanor i fråga om tid och stabilitet samt om den ekonomiska sidan av massmediekonsumtionen. *Universitetet i Stockholm* betonar vikten av forskning om mediernas innehåll, om journalistiken och dess villkor och forskning inom massmedierätt. *SÖ* pekar på behovet av forskning rörande omfattningen och effekterna av barns och ungdomars TV-tittande. *KUR* framhåller att den kontinuerliga statistiken över massmedieutvecklingen behöver förbättras, i synnerhet i fråga om olika befolkningsgruppers medieanvändning och sambandet mellan mediekonsumtion och andra kultur- och fritidsvanor. Rådet avser att samarbeta med SRs avdelning för publik- och programforskning inom detta område. *KUR* pekar också på vikten av att forskningen om kulturfrågor och kulturyttringar stärks. Rådet nämner att humanistisk/samhällsvetenskapliga forskningsrådet har i upp-

drag att prioritera forskning om kommunikationsteknologins inflytande på arbetsliv och fritid.

Universitetet i Uppsala beklagar att kommittén inte föreslår några åtgärder för uppföljning av massmedieutvecklingen inom t ex kabel-TV-området. Universitetet föreslår att den föreslagna kabelnämnden kompletteras med massmedieforskare.

KUR och *radionämnden* framhåller vikten av förmedling av forskningsresultat och pekar på den betydelsefulla roll som den nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning (NORDICOM) spelar härvidlag. Radionämnden föreslår att denna dokumentationsverksamhet, som i tio års tid bedrivits som försöksverksamhet, permanentas och att formerna för ett statligt stöd skyndsamt övervägs.

Sammanställning av remissyttranden över massmediekommitténs förslag i betänkandet (SOU 1984: 65) *Via satellit och kabel.*

Innehållsförteckning

1 Inledning

1.1 Remissinstanser m. m.

1.2 Sammanställningens systematik

2 Allmänna synpunkter på förslagen

3 Kultur- och mediepolitisk bedömning

3.1 Effekter av nya medier

3.2 Förhållningssätt till ny teknik och nya medier

4 Utbyggnad av kabelnät

4.1 Förutsättningar och sammanfattade bedömningar

4.2 Planmässig utbyggnad av kabelnät?

Fri etableringsrätt för nätanläggningar?

Kollektiv mottagning och spridning av utländska TV-program utvecklas på marknadsmässiga grunder?

4.3 Geografisk rättvisa

4.4 Kostnadsutjämning

4.5 Tekniska standardkrav

4.6 Finansiering av ombyggnad av fastighetsnät (Komplettering av ROT-programmet)

4.7 Televerkets roll

4.7.1 Konkurrensneutralitet

4.7.2 Särredovisning av kostnader

4.8 Etersändningar som komplement till kabelnät m. m

4.8.1 Etersändningar av lokala program

4.8.2 Radiolänköverföring i kabelnät

4.8.3 Mottagningsstationer för kommunikationssatellitesändningar

5 Användning av kabelnät

5.1 Olika roller och aktörer

5.2 Samspelet mellan olika funktioner och roller

5.3 Operatörsrollen

- 5.4 Sändningsrätt gentemot allmänheten – etableringsfrihet eller koncessionssystem?
- 5.5 Tillståndsfri sändningsverksamhet
- 5.6 Tillståndspliktig sändningsverksamhet
- 6 Regler och villkor för sändningsverksamhet
  - 6.1 Allmänna synpunkter
  - 6.2 Koncessionssystemets principiella utformning
    - 6.2.1 Central myndighet för tillståndsgivningen
    - 6.2.2 Tre slag av tillstånd
      - 6.2.2.1 Rätt att vidareända program från en satellit i fast trafik, en s. k. kommunikationssatellit
      - 6.2.2.2 Rätt att bedriva lokala sändningar
      - 6.2.2.3 Rätt att upplåta utrymme i ett kabelnät för lokala sändningar
    - 6.2.3 Två tillståndsberättigade subjekt
      - 6.2.3.1 Nätägaren
      - 6.2.3.2 Det lokala operatörsföretaget
    - 6.2.4 Sveriges Radio-koncernens ställning
    - 6.2.5 Ordning för prövning och sanktioner
  - 6.3 Innebörden av att ha tillstånd
    - 6.3.1 En kanal skall hållas öppen för lokala sändningar
    - 6.3.2 De som är anslutna till nätet skall kunna ta emot SR-företagens program
    - 6.3.3 Tillstånd skall gälla inom ett visst geografiskt område
    - 6.3.4 Tillstånd skall ha begränsad giltighetstid
    - 6.3.5 Tillstånd skall inte få överlätas
    - 6.3.6 Radiolänköverföringar skall likställas med trådöverföringar
    - 6.3.7 Andra medier skall inte kunna hindras att bedriva nyhetsbevakning
  - 6.4 Villkor för att få tillstånd
    - 6.4.1 Allmänt
    - 6.4.2 Vidaresändning av program från en kommunikationssatellit och upplåtelse av utrymme i kabelnät för lokala sändningar
      - 6.4.2.1 Allmänt
      - 6.4.2.2 Samråd skall ske med ett organ som företräder boende inom området
      - 6.4.2.3 Kommunen skall ha tillfälle att yttra sig
      - 6.4.2.4 Sökande skall ha tillfredsställande ekonomiska resurser
      - 6.4.2.5 Vissa dispensmöjligheter skall finnas vid tillstånd till det lokala operatörsföretaget
    - 6.4.3 Lokala sändningar
- 7 Programregler
  - 7.1 Allmänt
  - 7.2 Vidaresändningar av program från satelliter i fast trafik
    - 7.2.1 Allmänt
    - 7.2.2 Programmen skall vara avsedda för allmänheten
    - 7.2.3 Programmen skall få tas emot i det land varifrån de sänds till satelliten
    - 7.2.4 Program med rasistiska inslag
    - 7.2.5 Program innehållande våldsskildringar eller pornografi
    - 7.2.6 Program innehållande sådan kommersiell reklam som särskilt riktar sig till svensk publik

7.3 Lokala sändningar

7.3.1 Allmänt

7.3.2 Det lokala operatörsföretagets sändningar skall präglas av en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet

7.3.3 Programutbudet bör ha en lokal inriktning

7.3.4 Förbud mot att i en och samma kanal blanda satellitprogram och andra program

7.3.5 Förbud mot s. k. central programavveckling

7.3.6 Förbud mot program med rasistiska inslag m. m.

7.3.7 Förbud mot program innehållande våldsskildringar eller pornografi

7.3.8 Förbud mot program innehållande kommersiell reklam och mot sponsrade program

8 Programverksamhetens finansiering

9 Tillståndsmyndighetens organisation, uppgifter och finansiering

10 Bevarande och dokumentation

11 Avgifter för användning av film i kabel-TV-verksamhet

12 Medieutbildning och medieforskning

12.1 Medieutbildning

12.2 Massmedieforskning

De remitterade lagförslagen

1 Förslag till

Lag om ändring i radiolagen (1966: 755)

Härigenom föreskrivs att 5 § radiolagen (1966: 755)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Förelaggen lydelse

5 §²

De företag som regeringen bestämmer (programföretag) ha rätt att sända radioprogram i rundradiosändning från sändare här i landet.

Varje programföretag avgör ensamt vilka radioprogram som skola förekomma i rundradiosändning som företaget anordnar. Härvid skall programföretaget iakttaga bestämmelserna i 6 § och 7 § andra stycket.

Radioprogram i rundradiosändning som har upptagits trådlöst på centralantennanläggning får utan särskilt tillstånd sändas vidare till mottagare inom fastighet som är ansluten till anläggningen.

Om rätt att sända *program* i vissa lokala rundradiosändningar finns särskilda föreskrifter i närradiolagen (1982: 459).

Om rätt att sända *ljudradioprogram* i vissa lokala rundradiosändningar från *radiosändare* finns särskilda föreskrifter i närradiolagen (1982: 459).

Om rätt att sända radiotidningar finns föreskrifter i lagen (1981: 508) om radiotidningar.

Om rätt till rundradiosändning från trådsändare av sådana radioprogram som har tagits emot från en satellit i fast trafik finns föreskrifter i lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning.

Om rätt att sända *program* i lokala rundradiosändningar från trådsändare finns särskilda föreskrifter i lagen (1985: 000) om lokala kabelsändningar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Lagen omtryckt 1972: 240.

² Senaste lydelse 1984: 114.

2 Förslag till

Lag om lokala kabelsändningar

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § I denna lag finns föreskrifter om trådsändningar av radioprogram i lokala rundradiosändningar (lokala kabelsändningar).

2 § I lagen förstås med radiosändning, trådsändning, rundradiosändning och radioprogram detsamma som i radiolagen (1966:755). Vidare förstås med

kabelnät: anläggning för lokala kabelsändningar,

kanal: det utrymme som behövs i ett kabelnät för sändning av radioprogram,

programkanal: det samlade utbud av radioprogram som under en gemensam beteckning sänds i en kanal.

3 § Frågor om lokala kabelsändningar prövas av kabelnämnden. Nämnden skall även utöva tillsyn över verksamheten med lokala kabelsändningar.

4 § För lokala kabelsändningar krävs tillstånd om det inte är fråga om

1. vidaresändningar enligt 5 § tredje stycket radiolagen (1966:755) eller
2. sändningar som enbart kan tas emot i bostäder och som inte når fler än femtio bostäder.

5 § Varje tillstånd skall avse ett visst område. Detta område får omfatta högst en kommun.

Om det finns särskilda skäl får kabelnämnden dock besluta att ett tillstånd skall avse två eller flera kommuner eller delar av dem.

6 § Tillstånd kan ges till

1. den som äger eller annars förfogar över ett kabelnät, om denne är svensk medborgare, svensk juridisk person eller utlänning som har hemvist i Sverige (nätinnehavare) och

2. en sådan juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och i vilken ingår företrädare för olika intressen och meningsriktningar inom tillståndsområdet (lokalt kabelsändarföretag).

7 § Tillstånd att bedriva lokala kabelsändningar får avse

1. vidaresändningar av programkanaler från satelliter i fast trafik (satellit-sändningar) och

2. sändningar av annat slag än som avses i 1 (egensändningar).

8 § Nätinnehavare och lokala kabelsändarföretag kan få tillstånd till satellitsändningar.

Lokala kabelsändarföretag kan få tillstånd till egensändningar.

9 § Nätinnehavare och lokala kabelsändarföretag kan få tillstånd att upplåta kanaler åt andra för egensändningar.

10 § Nättinnehavare som har fått tillstånd är skyldig att kostnadsfritt tillhandahålla en kanal i kabelnätet för lokalt kabelsändarföretags egensändningar av televisionsprogram.

Om det i ett kabelnät eller i någon del av det finns endast ett litet antal kanaler, får kabelnämnden medge undantag från skyldigheten enligt första stycket. Ett sådant undantag gäller intill dess ytterligare en kanal kan utnyttjas i nätet.

11 § Den, som har fått tillstånd till satellitsändningar eller till upplåtelse av kanaler, är skyldig att se till att de boende i fastigheter som ansluts till kabelnätet på ett tillfredsställande sätt kan ta emot radioprogram som sänds med stöd av 5 § första stycket radiolagen (1966: 755) och som vid tillståndensperiodens början är avsedda att tas emot inom tillståndsområdet.

Om skyldighet att tillgodose mottagning av ytterligare radioprogram kan komma i fråga vid omprövning av tillståndet, skall sökanden alltid vara förbehållen rätt att själv för televisionssändningar förfoga över minst två kanaler i kabelnätet eller, om endast en kanal återstår, denna.

12 § Tillstånd får ges endast om sökanden kan förväntas fullgöra de ekonomiska förpliktelser som följer med den avsedda verksamheten.

13 § Tillstånd till satellitsändningar eller till upplåtelse av kanaler får ges endast om sökanden i god tid har berett dem som berörs av sändningarna tillfälle att framföra sina synpunkter på den avsedda verksamheten.

14 § Innan tillstånd till satellitsändningar eller till upplåtelse av kanaler meddelas skall kabelnämnden bereda den eller de kommuner, inom vilka sändningarna avses äga rum, tillfälle att yttra sig.

15 § Satellitsändningar, egensändningar av lokalt kabelsändarföretag och egensändningar enligt 9 § skall bedrivas i skilda kanaler. Sådana sändningar får inte heller bedrivas i en kanal i vilken vidareändningar enligt 5 § tredje stycket radiolagen (1966: 755) förekommer.

I en kanal för egensändningar får inte vidareändras radioprogram som samtidigt vidareändras i ett annat tillståndsområde, såvida fråga inte är om vidareändringar inom samma kommun eller inom två eller flera kommuner, för vilka kabelnämnden har fastställt ett tillståndsområde enligt 5 § andra stycket.

16 § Inom en kommun eller det större område som kabelnämnden kan fastställa enligt 5 § andra stycket får viss del av överföringen ske genom radiosändning.

17 § Varje tillstånd gäller för högst tre år.

18 § För lokala kabelsändningar gäller inte 6 och 7 §§ radiolagen (1966: 755).

Satellitsändningar

19 § Tillstånd till satellitsändningar innebär rätt till samtidig och oförändrad vidareändring av programkanaler från satelliterna.

Tillståndshavaren skall hålla kabelnämnden underrättad om vilka programkanaler han vidareänder.

20 § Tillståndet till satellitsändningar får återkallas, om tillståndshavaren

1. inte längre uppfyller kraven enligt 6 § 1 eller 2 eller
2. har brutit mot föreskrifterna i 10 §, 11 § första stycket eller 15 § första stycket.

21 § Kabelnämnden får förbjuda vidaresändning av en programkanal för en tid av högst ett år, om

1. det i programkanalen vid ett flertal tillfällen har förekommit program eller programinslag som innefattar hot mot eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse eller som innehåller en skildring av sexuellt våld eller tvång eller grovt våld mot människor eller djur,

2. programkanalen har varit ensidigt inriktad på våldsskildringar eller pornografiska program eller

3. det i programkanalen under en längre tid och i betydande omfattning har förekommit sådan kommersiell reklam som måste anses riktad särskilt till svenska konsumenter

och nämnden med hänsyn till överträdelseernas art och programkanalens karaktär och inriktning finner att ett förbud för programkanalen är godtagbart från yttrandefrihets- och informationsfrihetssynpunkt.

22 § Kabelnämnden skall, i den utsträckning som behövs för efterhandsgranskning av programkanaler som vidaresänds i landet, se till att programkanalerna spelas in och att inspelningarna bevaras.

Egensändningar av lokala kabelsändarföretag

23 § Tillstånd att bedriva egensändningar innebär även rätt att ställa sändningstid till förfogande för annan.

Varje lokalt kabelsändarföretag skall vid utövandet av sin sändningsrätt sträva efter vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.

Företaget skall hålla kabelnämnden underrättad om i vilka kanaler det avser att bedriva egensändningar.

24 § Tillståndet att bedriva egensändningar får återkallas om det lokala kabelsändarföretaget

1. inte längre uppfyller kraven enligt 6 § 2,

2. bryter mot 15 §,

3. sänder program utan att behörig programutgivare finns,

4. har sänt program som innehållit en skildring av sexuellt våld eller tvång eller en närgången eller utdragen skildring av grovt våld mot människor eller djur, om inte sändningen har varit försvarlig med hänsyn till syftet och sammanhanget samt omständigheterna i övrigt,

5. har sänt pornografiska program,

6. har medgett kommersiell reklam eller gjort reklam för egen kommersiell verksamhet i programmen eller

7. har sänt program eller programinslag, om pengar eller annan egendom har ställts till förfogande på villkor att programmet eller inslaget sänds.

Tillståndet får också återkallas, om företaget har sänt ett program som i en lagakraftvärd dom har befunnits innefatta yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i lokala kabelsändningar. Innan en sådan dom har vunnit laga kraft får tillståndet återkallas interimistiskt.

Egensändningar i upplåtna kanaler

25 § Tillstånd till upplåtelse av kanaler i ett kabelnät innebär rätt att medge andra att bedriva egensändningar i en hel kanal.

Medgivande att bedriva egensändningar får ges endast till svensk medborgare, svensk juridisk person eller utlänning som har hemvist i Sverige.

Tillståndshavaren skall hålla kabelnämnden underrättad om hur många kanaler som han upplåter och till vem upplåtelse sker.

26 § Upplåtelse av kanal bör ske genom skriftligt avtal.

Tillståndshavaren får i fråga om sändningarnas innehåll inte föreskriva annat än att detta skall vara förenligt med gällande lagstiftning.

27 § Kabelnämnden får besluta att den som bedriver egensändningar i en upplåten kanal skall upphöra med sändningarna under en tid av högst ett år, om han

1. inte längre uppfyller kraven enligt 25 § andra stycket,

2. bryter mot 15 §,

3. sänder program utan att behörig programutgivare finns,

4. har sänt program som innehållit en skildring av sexuellt våld eller tvång eller en närgången eller utdragen skildring av grovt våld mot människor eller djur, om inte sändningen har varit försvarlig med hänsyn till syftet och sammanhanget samt omständigheterna i övrigt,

5. har sänt pornografiska program,

6. har medgett kommersiell reklam eller gjort reklam för egen kommersiell verksamhet i programmen eller

7. har sänt program eller programinslag, om pengar eller annan egendom har ställts till förfogande på villkor att programmet eller inslaget sänds.

Beslut att sändningarna skall upphöra får också fattas om den som bedriver dessa har sänt ett program som i en lagakraftätagande dom har befunnits innefatta yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i lokala kabelsändningar. Innan en sådan dom har vunnit laga kraft får kabelnämnden interimistiskt besluta att sändningarna skall upphöra.

28 § Om beslut enligt 27 § har meddelats skall tillståndshavaren genast se till att egensändningarna upphör. Tillståndshavaren får under tid som bestämts enligt nämnda paragraf ej medge att sändningarna återupptas.

29 § Tillstånd att upplåta kanaler för egensändningar får återkallas, om tillståndshavaren

1. inte längre uppfyller kraven enligt 6 § 1 eller 2 eller

2. har brutit mot 10 §, 11 § första stycket, 25 § första stycket eller 28 §.

Avslutande bestämmelser

30 § Kabelnämndens ordförande och vice ordförande skall vara lagfarna och erfarna i domarvärv.

31 § Om avgifter i ärenden om lokala kabelsändningar gäller särskilda bestämmelser.

32 § Kabelnämnden får återkalla ett tillstånd enligt denna lag, om tillståndshavaren inte betalar avgift i ärende om lokala kabelsändningar inom föreskriven tid och tillståndshavaren förelagts att betala avgiften vid påföljd att tillståndet annars kan återkallas.

33 § När ett tillstånd återkallas får kabelnämnden bestämma en tid om högst ett år inom vilken nytt tillstånd inte kan ges.

34 § Den som bedriver egensändningar skall på uppmaning av kabelnämnden tillställa nämnden sådan inspelning som avses i bestämmelserna om ansvarighet för lokala kabelsändningar. Om denne inte rättar sig efter sådan uppmaning kan nämnden förelägga vite.

35 § Kabelnämndens beslut enligt 5, 6, 8 och 9 §§, 10 § andra stycket, 17, 20, 21, 24, 27, 29, 32 och 33 §§ får överklagas hos kammarrätten genom besvär. Andra beslut enligt denna lag får ej överklagas.

Beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte annat förordnas.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

2. Tillstånd enligt lagen får inte ges för tid under vilken sökanden bedriver sändningar med stöd av lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning. Den som bedriver sådana sändningar får ej heller medverka i ett lokalt kabelsändarföretags egensändningar eller själv bedriva egensändningar i upplåtna kanaler.

3. Sammanslutning som bedriver sändningar för vilka bestämmelserna i lagen (1978: 479) om försöksverksamhet med närradio gäller får inte samtidigt medverka i ett lokalt kabelsändarföretags egensändningar eller bedriva egensändningar i upplåtna kanaler.

3 Förslag till

Lag om ändring i närradiolagen (1982: 459)

Härigenom föreskrivs att punkt 3 i övergångsbestämmelserna till närradiolagen (1982: 459) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

3.¹ Sådana försök med trådsändningar av televisionsprogram, som pågår vid utgången av juni 1982, får äga rum även därefter, dock längst till utgången av år 1985.

Föreslagen lydelse

3. Sådana försök med trådsändningar av televisionsprogram, som pågår vid utgången av juni 1982, får äga rum även därefter, dock längst till utgången av mars 1986.

För dessa sändningar skall de äldre bestämmelserna gälla.

Denna lag träder i kraft fyra veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse 1983: 1082

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning

Härigenom föreskrivs att övergångsbestämmelserna till lagen (1984: 115) om försöksverksamhet med särskild trådsändning skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag träder i kraft den 15 april 1984. Lagen gäller till utgången av år 1985.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 15 april 1984. Lagen gäller till utgången av mars 1986. Tillstånd enligt 2 § får dock inte meddelas efter utgången av år 1985.

Denna lag träder i kraft fyra veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Innehåll

	Sid.
Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 21 februari 1985	9
1 Inledning	9
2 Bakgrund	10
3 Massmediekommitténs förslag	13
4 Remissinstanserna	15
5 Försöksverksamhet	17
6 Allmänna överväganden	18
7 Särskilda frågor	26
7.1 Koncessionsplikt	26
7.2 Vem kan få tillstånd?	31
7.3 De lokala kabelsändarföretagen	33
7.4 Allmänna förutsättningar för tillståndsgivningen	35
7.5 Skyldighet att tillhandahålla kanaler m. m.	37
7.6 Tillståndens geografiska omfattning	39
7.7 Koncessionstidens längd	40
7.8 Programregler för satellitsändningar	40
7.8.1 Allmänt	40
7.8.2 Rasdiskriminering, våld och pornografi	43
7.8.3 Reklam i satellitprogram	45
7.9 Programregler för egensändningar	46
7.9.1 Allmänt	46
7.9.2 Programmen skall vara lokala	48
7.9.3 Rasdiskriminering, våld och pornografi	49
7.9.4 Reklam	50
7.9.5 Rätten till nyhetsbevakning	51
7.10 Kabelnämnden	52
7.11 Avgift för visning av film i kabelnät	54
7.12 Ikraftträdande, övergångsfrågor	55
7.13 Lagtekniska frågor m. m.	56
8 Upprättade lagförslag	60
9 Specialmotivering	60
10 Hemställan	74
11 Beslut	74
Utdrag av lagrådets protokoll den 9 april 1985	75
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 11 april 1985	88
1 Anmälan av lagrådets yttrande	88
2 Hemställan	90
3 Beslut	90
Bilaga 1 Massmediekommitténs sammanfattning av sitt betän- kande (SOU 1984: 65) Via satellit och kabel	91
Bilaga 2 Massmediekommitténs författningsförslag	101
Bilaga 3 Sammanställning av remissyttranden över massmedie- kommitténs betänkande	114
Bilaga 4 De remitterade lagförslagen	234

